

A.200 PRAVOSODJE

Pravosodje je sistem državnih ustanov, ki izvajajo sodno dejavnost. Njihova funkcija je zagotavljanje spoštovanja pravnih norm, sankcioniranje njihovih kršitev, zagotavljanje pravne varnosti pravnih in fizičnih oseb, s tem pa tudi varstva človekovih pravic in svoboščin. Z meščanskimi revolucijami se je uveljavilo načelo neodvisnosti pravosodja in njegove ločitve od zakonodajne in izvršne oblasti in njegove neodvisnosti. To načelo je bilo do današnjih dni sicer večkrat kršeno, ne toliko v formalnem in organizacijskem pogledu kot v dejanskem položaju in delovanju.

Oddelek za pravosodje v PAM časovno zajema ustvarjalce za obdobje od leta 1850 do današnjih dni. Leto 1850 je mejnik zaradi korenitih sprememb v organizaciji in značaju pravosodne oblasti po revoluciji v Habsburški monarhiji. Takrat so začela poslovati nova sodišča na podlagi cesarskega patenta z dne 14. 6. 1849. Z njimi sta se ločila pravosodje in uprava tudi pri organih prve stopnje, medtem ko se je pri višjih organih to zgodilo že prej. Zemljiške gosposčine ter mestni in trški magistrati so izgubili sodno oblast. Osnovne značilnosti nove sodne organizacije in pristojnosti sodišč so ostale trajne kljub velikim družbenim in političnim spremembam, ki so zajele naše dežele. S sodišči se je razvijala tudi institucija državnega tožilstva, sčasoma pa so nastajali novi sodni organi: specialna sodišča, pravobranilstva in razsodišča. V svojem razvoju so preživeli več pravnih sistemov. Avstrijski je bil v veljavi (če upoštevamo krajevno pristojnost PAM) na Štajerskem, v Prekmurju pa od leta 1867 ogrski. V Kraljevini SHS so prvo desetletje obstoja živeli drug ob drugem različni pravni sistemi, kot so jih posamezni deli države podedovali. Avstrijski pravni sistem se je do leta 1929 obdržal v Sloveniji in Dalmaciji, razširil pa se je še na Prekmurje. Z vrsto zakonov je Kraljevina Jugoslavija uvajala poenotenje pravnega sistema od kazenske zakonodaje do notariata. Z okupacijo sta se na področju PAM oblikovala dva okupacijska sistema in s tem dve organizaciji pravosodja. Posebno mesto v razvoju in položaju pravosodja ima leto 1945, saj so spremembe družbenega in političnega sistema zelo vplivale na položaj pravosodja. Za ta čas so značilna ukinjanja nekaterih organov in služb: državnega pravobranilstva, notariata, začasna ukinitvev rednih sodišč, posebno mesto vojaških sodišč, nastanek Sodišča narodne časti. Po vzpostavitvi rednih sodišč pa je opazna tendenca njihovega podrejanja, povečala se je vloga javnih tožilstev in organov za notranje zadeve. Del zadev, za katere so bila prej pristojna sodišča, je prešlo na upravo. S preoblikovanjem jugoslovanskega socializma v samoupravni socializem so nastale nove »unikatne« pravosodne ustanove, kot so sodišča združenega dela ali družbeni pravobranilci samoupravljanja. Poleg tega so zakonodajne pristojnosti prehajale na republike in avtonomne pokrajine. Ta prehod je potekal tako, da so od leta 1945 položaj pravosodja urejali zvezni zakoni, federalnim enotam oziroma republikam so ostali organizacijski predpisi. Od leta 1963 so na podlagi zveznega zakona za urejanje posameznih področij bili sprejeti še republiški zakoni, od ustavnih sprememb leta 1974 pa je bila zakonodaja, ki ureja pravosodje, v pristojnosti republik in pokrajin. Na tak način je leta 1979 (zakoni so bili sprejeti leta 1977) z reorganizacijo pravosodja le v Sloveniji prišlo do nastanka temeljnih sodišč in temeljnih javnih tožilstev. Samoupravni socializem je vplival na nastanek nekaterih novih organov za varovanje družbene lastnine in samoupravnih pravic. Nastala so sodišča združenega dela in družbeni pravobranilci samoupravljanja. Z osamosvojitvijo Slovenije so organi, ki so takrat obstajali, delovali naprej, večja sprememba je bila pri tožilstvih, ki niso bila več dolžna upoštevati navodil zveznega javnega tožilca. Bistvene, a ne

edine spremembe so prinesli zakoni v letih 1994 in 1995. Z njimi so se obnovila okrožna in okrajna sodišča, javna tožilstva so postala državna tožilstva, obnovil se je notariat, preoblikovala so se pravobranilstva, nastalo je upravno sodišče, sodišča združenega dela so se preoblikovala v delovna sodišča, družbene pravobranilce samoupravljanja so po bivših občinah začeli ukinjati, redki, ki so še ostali, so leta 1994 postali namestniki družbenega pravobranilca RS.

Po načelu provenience so ustvarjalci arhivskega gradiva, tj. pravosodni organi, temelj za oblikovanje arhivskih fondov. Gradivo v teh fondih pa je v nekaterih primerih starejše od ustvarjalcev samih, saj so sodišča ob svojem nastanku prevzemala zadeve, s tem pa tudi gradivo od prejšnjih patrimonialnih in drugih sodišč. Gradivo, ki je nastalo pri poslovanju pravosodnih organov, je izrednega pomena tako za znanost in kulturo kot za zagotavljanje pravnega reda v državi in pravne varnosti oseb. Med njegove značilnosti spada tudi dolgotrajna dokumentarna oziroma uporabna vrednost, kar velja zlasti za javne evidence, kot so zemljiška knjiga in sodni register. Ta lastnost je vplivala tudi na ohranitev arhivskega gradiva s področja pravosodja. Pri ustvarjalcih tega arhivskega gradiva ni bilo nikoli dvoma, da je potrebno skrbeti za arhivsko in dokumentarno gradivo ter skrbeti za arhiv ali po starem za registraturo, saj bi v primeru uničenja gradiva najprej čutili posledice sami. Tudi njihovi predpisi o notranjem poslovanju so vsebovali določila o hrambi gradiva, zelo natančno pa so določali ravnanje z dokumenti, njihovim združevanjem v spise, označevanje spisov ter vpisovanje v evidence, kar je koristilo ne le ohranitvi gradiva, pač pa tudi njegovi urejenosti in kasnejši uporabi v javnem arhivu. Lastne predpise so pravosodni organi večinoma izvajali vestno. Na razmerje javne arhivske službe in pravosodnih organov je v preteklosti vplivalo pomanjkanje ustrezne arhivske zakonodaje in status javnih arhivov. Tako je bila Kraljevina Jugoslavija brez temeljnega zakona o arhivih, nastali so le načrti zanj. Banovinski arhiv v Mariboru ni imel statusa državnega arhiva, zato je imel banovinski arhivar Franjo Baš velike težave že pri prevzemu starega sodnega gradiva v arhiv, ni pa imel vpliva na odločitve sodišč, katero staro gradivo bodo ohranila. Vse, kar je lahko dosegel, je bilo to, da je iz gradiva, ki je bilo predvideno za uničenje, izbral tisto, ki je po njegovi presoji imelo pomen za znanost in kulturo, zlasti za zgodovino pisje. Nekaj tako izbranega gradiva je Banovinski arhiv tudi prevzel in oblikoval prve sodne fonde, v katerih so bili najstarejši sodni spisi in gradivo, ki so ga sodišča prevzela od prejšnjih patrimonialnih sodišč. Pri takem načinu pridobivanja arhivskega gradiva seveda ni mogoče govoriti o zaokroženih celotah in tudi pri urejanju ni bilo mogoče slediti načelu prvotne ureditve. Še po drugi svetovni vojni mariborski arhiv zaradi svojega statusa ni mogel uveljavljati nadzora nad organi pravosodja, ki so tedaj tudi uničili nekaj gradiva brez sodelovanja arhiva. To velja zlasti za javna tožilstva, kjer danes na podlagi ohranjenih vpisnikov ugotavljamo, da je izgubljeno zelo dragoceno gradivo, ki bi lahko bilo v veliko pomoč pri osvetljevanju povojnega revolucionarnega obdobja. Sodelovanje med pokrajinskim arhivom in ustvarjalci na področju pravosodja se je izboljšalo konec 60. let 20. st.. Sredi 70. let je tedanja skupnost arhivov na podlagi zakonodaje določila kategorije arhivskega gradiva, vnaprejšnje izločitvene sezname ter kriterije, na podlagi katerih se določa, kaj je arhivsko gradivo in kaj se lahko uniči. Od novega zakona o naravni in kulturni dediščini iz leta 1981, ki je vključeval tudi arhive, se je pri ustvarjalcih določalo arhivsko gradivo na podlagi navodil za odbiranje, ki jih predpisuje tudi današnja arhivska zakonodaja. Arhivski zakon danes opredeljuje arhivsko gradivo pravosodja kot javno arhivsko gradivo, med njega prišteva tudi gradivo notarjev. Med zasebno arhivsko gradivo pa uvrščamo gradivo odvetnikov.

Viri in literatura:

- Leskovec, A. (1969). **Franjo Baš in mariborski arhiv**. V: Časopis za zgodovino in narodopisje, 40=5, Maribor: Založba Obzorja.
- Leskovec, A. (1983). **Referat za gradivo pravosodja po 1950**. V: Katalogi I: 50 let Pokrajinskega arhiva Maribor: 1933–1983. Maribor: Pokrajinski arhiv Maribor.
- Ogrizek, E. (2003). **Arhivsko gradivo s področja pravosodja na pristojnem območju Pokrajinskega arhiva Maribor**. V: M. Novak ... et al. (Ur.), Hraniti in ohraniti: 100 let načrtnega zbiranja in ohranjanja arhivskega gradiva ter 70 let delovanja profesionalne arhivske ustanove v Mariboru. Jubilejni zbornik. Maribor: Pokrajinski arhiv Maribor.
- Ogrizek, E. (2002). **Komunikacija med arhivi in ustvarjalci na področju pravosodja – nerešeni problemi in poti do njihove premostitve**. V: Tehnični in vsebinski problemi klasičnega in elektronskega arhiviranja – zbornik referatov dopolnilnega izobraževanja s področja arhivistike, dokumentalistike in informatike. Maribor: Pokrajinski arhiv Maribor.
- Vilfan, S. (1969, ponatis 1996). **Pravna zgodovina Slovencev**. Ljubljana: Slovenska matica.

A.220 REDNA SODIŠČA PO LETU 1850

Predmet obravnave so sodišča, ki so se na območju, za katero je pristojen PAM, oblikovala po marčni revoluciji v Habsburški monarhiji. Takrat so bila ukinjena patrimonialna sodišča in sodišča avtonomnih skupnosti, ki so se obdržala do leta 1848 na Štajerskem in vzhodnem Koroškem, kjer ni prišlo do francoske zasedbe in zato tudi ne do reform, ki so jih doživele Ilirske province. Tako je tedaj država sama oblikovala pravosodne organe na vseh stopnjah. Od leta 1867 sta se avstrijski in ogrski del monarhije razvijala ločeno, saj pravosodje ni sodilo med skupne zadeve monarhije. Zato je tudi razvoj sodišč v Prekmurju potekal drugače kot v ostalih slovenskih deželah.

S cesarskim sklepom z dne 14. 6. 1849 so se na prvi stopnji oblikovala okrajna sodišča, ki so se delila na zborna okrajna sodišča in sodišča, kjer je razsojal sodnik posameznik. V kazenskih zadevah so presojala o prekrških in delu težjih kaznivih dejanj, ki jih je kazenski zakonik označeval kot pregreške. V civilnih zadevah so obravnavala spore manjših vrednosti, spore iz najemnih razmerij, pristojna so bila za zapuščinske postopke, varstvene in preklicne zadeve, zemljiško knjigo in izvršbe. Deželna sodišča so razsojala v nekaterih zadevah na 1. stopnji, razsojala pa so tudi o pritožbah zoper okrajna sodišča. Od leta 1853 se je naziv deželno sodišče obdržal le za sodišča v glavnih mestih dežel, ostala so imenovali okrožna sodišča. Poleg razsojanja o pritožbah zoper okrajna sodišča so bila okrožna sodišča pristojna za težja kazniva dejanja, tj. za del pregreškov in hudodelstva po tedanjem poimenovanju. V civilnih zadevah so bila okrožna sodišča pristojna za pravde, v katerih je šlo za višje sporne vrednosti, ter o ločitvah, razvezah, veljavnosti oziroma neveljavnosti zakona, razglasitvah za mrtvega in amortizaciji vrednosti listin. Opravljala so funkcije trgovskih sodišč, kjer ni bilo posebnih sodišč za trgovske in pomorske zadeve, vodila so stečajne postopke, postopke prisilnih poravnav, postopke v zvezi s fidejkomisi (avstrijska doba), zapuščinske in varstvene zadeve, kjer je šlo za posesti, vpisane v deželno desko. Nekatera okrožna sodišča so bila tudi rudarska sodišča (pri nas v Celju). Naslednja stopnja so bila višja deželna sodišča, ki so bila pristojna za več deželnih oziroma okrožnih sodišč, lahko tudi za več dežel skupaj. Tako je bilo za Štajersko,

Koroško in Kranjsko pristojno višje deželno sodišče v Celovcu, naslednik nekdanjega apelacijskega sodišča, od leta 1854 je imelo sedež v Gradcu. Najvišje sodišče je bilo Vrhovno oziroma kasacijsko sodišče na Dunaju. Ob uvedbi novih sodišč je bilo pristojno za celo monarhijo, od leta 1867 pa le za avstrijski del. Razsojalo je o ničnostnih pritožbah zoper razsodbe sodišč v kazenskih zadevah, v civilnih zadevah pa je bilo zadnja stopnja za pritožbe, kadar to ni bilo višje deželno sodišče. V osnovi je ta organizacija ostala do kraja monarhije, le da so začasno del okrajnih sodišč nadomestili mešani okraji, v katerih sta se v letih 1853 do 1868 združila uprava in sodstvo, sodnik v teh uradih pa je formalno obdržal samostojno odločanje pri sojenju. Nekateri mešani okraji in samostojna okrajna sodišča, kjer so ostala, so opravljali nekatere naloge tudi za druge mešane okraje, ta neenakost je z obnovitvijo okrajnih sodišč po letu 1868 izginila. Do leta 1898 je bilo okrajnim sodiščem na Spodnjem Štajerskem nadrejeno Okrožno sodišče v Celju, nato je del teh sodišč prešel pod Okrožno sodišče v Mariboru.

Nova jugoslovanska država je nastala iz zelo različnih delov, kjer so bili do združitve uveljavljeni tudi različni pravni sistemi. Ti pravni sistemi so živeli dalje še celo desetletje. Tudi v Sloveniji in Dalmaciji je ostala v veljavi zakonodaja avstrijskega dela Avstro-Ogrske in se razširila še na Prekmurje, kjer je bil do tedaj v veljavi ogrski pravni sistem in se je uporabljal izključno madžarski jezik. Spremenila pa se je sodna organizacija, poslovanje je uveljavilo slovenščino in druge jugoslovanske jezike, sodne organe so zasedli Slovenci. Vlogo Višjega deželnega sodišča v Gradcu je prevzelo Višje deželno sodišče v Ljubljani, najvišji organ za Slovenijo in Dalmacijo pa je postal Stol sedmorice – oddelek B v Zagrebu.

Z novim zakonom o sodiščih iz leta 1929 je bila določena enotnejša organizacija sodišč v državi, ki pa še ni mogla premostiti velikih razlik med njenimi pokrajinami. Prišlo je do nekaj sprememb v poimenovanjih, okrajna sodišča so postala sreska sodišča, višje deželno sodišče je postalo apelacijsko sodišče. Stol sedmorice je ostal za naše dežele najvišja stopnja do leta 1939, ko se je za Slovenijo ustanovilo Vrhovno sodišče v Ljubljani. Na področju pristojnosti PAM je nastalo še eno okrožno sodišče, in sicer v Murski Soboti.

Z okupacijo leta 1941 se je v Prekmurju vzpostavila sodna ureditev kot pred prevratom, kar je pomenilo, da Prekmurje ni imelo več okrožnega sodišča, ampak dve okrajni, ki sta spadali v dve različni županiji. Nemci so vsa sodišča najprej ukinili, obnovili pa leta 1943. Med tem časom so po naredbi Šefa civilne uprave za Spodnjo Štajersko delovali pooblaščenca za civilne zadeve na sedežih prejšnjih okrajnih sodišč, kazenske zadeve pa je imela v rokah politična policija. Leta 1943 so se organizirala sodišča, primerljiva z bivšimi okrajnimi sodišči, ponekod pa so nastale le podružnice sodišč. Sodni register so vodili v Mariboru in Celju. Vsi sklepi teh sodišč so bili po koncu vojne razveljavljeni. Za Mežiško dolino je izdajal predpise Šef civilne uprave za Gorenjsko in večino tega ozemlja je vrnil k Okrajnemu sodišču v Pliberku.

Redna sodišča so po vzpostavitvi nove oblasti začela delovati jeseni leta 1945, za razliko od Dolenjske, kjer je nova sodišča leta 1944 utemeljil odlok SNOS. Delo drugih sodišč je bilo z odlokom 15. 5. 1945 ustavljeno, zato so čez poletje 1945 vojaška sodišča sodila tudi v kazenskih zadevah, na sedežih ukinjenih sodišč pa so poslovali delegati in urejali nekatere nujne zadeve. Nato je zvezni zakon z dne 29. 8. 1945 določil vrste in pristojnosti sodišč, organizacijo, število in krajevno pristojnost sodišč v Sloveniji pa Uredba o ustanovitvi narodnih in likvidaciji dosedanjih sodišč v Sloveniji z dne 22. 9. 1945. Nastala so okrajna in okrožna sodišča, vrhovno sodišče federalne enote (ljudske republike, socialistične republike) in vrhovno zvezno sodišče. Pristojnosti okrajnih in okrožnih sodišč so se jeseni leta 1945 spremenile tako, da so okrajna

sodišča dobila v razsojanje večino kazenskih zadev, ki so zapisane v kazenski zakonodaji, razen smrtne kazni in od leta 1948 kazni nad 10 let odvzema prostosti. Okrožna sodišča so sodila v kazenskih zadevah po novih zakonih, predvsem po Zakonu o kaznivih dejanjih zoper ljudstvo in državo in Zakonu o pobijanju nedovoljene špekulacije in gospodarske sabotaže. Poleg tega pa so obravnavala kazniva dejanja zoper službeno dolžnost, splošno varnost ljudi, premoženja in javnega prometa, ponarejanja denarja, napravljanja lažnih listin in težja dejanja zoper ljudsko premoženje. Sklepala so še o pritožbah zoper razsodbe okrajnih sodišč. Vsa sodišča so do leta 1953 vstopala v kazenski postopek pozno, ko je tožilec že spisal obtožnico. Z letom 1953 so se spremenile pristojnosti okrožnih in okrajnih sodišč, v kazenskem postopku pa se je uveljavil preiskovalni sodnik. Na civilnem področju so bila okrajna sodišča pristojna za vse spore, razen za tiste, kjer je bila udeležena država ali je prišlo do škode zaradi ravnanja državnih uslužbencev. Opravljala so vse civilne nesporne zadeve. Leta 1947 so sodišča izgubila pristojnosti v varstvenih zadevah, ki so prešle na upravne organe. Okrožna sodišča so še naprej vodila sodni register, vendar je bilo poslovanje omejeno na združni register ter izbrise nacionaliziranih in zaplenjenih podjetij, saj so državna podjetja vpisovali v registre upravni organi, po letu 1954 pa so vodenje registra prevzela okrožna gospodarska sodišča. Za povojno obdobje so značilne številne spremembe v teritorialni pristojnosti sodišč, prilagajanje upravnim razdelitvam, ki so se prav tako zelo hitro spreminjale. Od leta 1965 so se okrajna sodišča imenovala občinska sodišča.

Sodišča so se ravnala po zveznih in republiških predpisih. Od leta 1945 je temeljne zakone o delovanju sodišč, kazenskih in civilnih postopkih, prekrških ipd. sprejemala zvezna skupščina, zakoni so se neposredno izvajali, stvar republiških predpisov pa je bila organizacija sodišč, njihovo število, določitev sedeža, ustanavljanje in ukinitvev. Po sprejetju ustave leta 1963 so na osnovi temeljnih zveznih zakonov o sodiščih nastali tudi republiški zakoni, od leta 1974 pa je bilo sodstvo prepuščeno republikam in pokrajinam. Nova organizacija sodišč v Sloveniji se je tako oblikovala izključno na podlagi republiških zakonov, ki so bili sprejeti leta 1977. V veljavo je stopila 1. 1. 1979. Od tedaj so bila v Sloveniji temeljna sodišča z enotami, višja sodišča in vrhovno sodišče SRS. Temeljna sodišča so opravljala vse zadeve na prvi stopnji, tudi tiste, ki so jih pred reformo opravljala okrožna sodišča. Enote na sedežih temeljnih sodišč so opravljale nekatere naloge še za področja drugih enot, npr. vodenje sodnega registra in izvajanje kazenskih preiskav. Ta organizacija se je spremenila z nizom zakonov v letih 1994 in 1995. Ponovno so se oblikovala okrajna in okrožna sodišča, ostala pa so višja sodišča. Sprejeti so bili novi sodni in organizacijski postopki, v njih pa so čedalje bolj vidni vplivi nove informacijske tehnologije ter načel Evropske unije.

Pri ureditvi fondov sodišč v arhivu je, kolikor je le mogoče, upoštevano načelo prvotne ureditve pri ustvarjalcih. Njihova ureditev je bila natančno določena s sodnimi poslovniki ali sorodnimi predpisi. Sodišča, ki so začela poslovati leta 1850, so se od 18. 6. istega leta začela ravnati po organizacijskem zakonu za sodne urade, ki je predpisal tudi sistem ravnanja z registraturnim (dokumentarnim) gradivom in določil oznake za posamezne vrste zadev. Prve oznake so bile črkovne, leta 1854 pa so v civilnih zadevah črkovne oznake zamenjali z rimskimi številkami. Dokumenti, ki so se nanašali na en sodni postopek, so se združevali v sodni spis. Vanj so vložili tudi sklepe višjih sodišč, ki so odločala o pritožbah. Vse prispele zadeve so sodišča sprva vpisovala v vložne ali registraturne protokole, za iskanje po njih pa so izdelala indekse. Večina sodišč je vodila kazenske in civilne indekse, nekatera pa so poleg imenskih vodila še stvarne indekse. Za zadeve sodne uprave so vodili predsedstvene dnevnik. V zemljiškoknjižnih zadevah so sodišča vodila zbirko listin, ki je bila urejena

kronološko, ohranila pa so še glavne knjige, ki so jih prevzela od patrimonialnih sodišč, dokler niso naložila novih na podlagi splošnega zakona o zemljiški knjigi iz leta 1871 in deželnih zakonov o naložbi zemljiške knjige. Okrožna sodišča so na podlagi trgovske in zadružne zakonodaje vodila trgovski in zadružni register. Registri v širšem pomenu so bili sestavljeni iz glavnih knjig, h katerim so napravili imenike, in zbirke listin, ki je bila oblikovana tako, da je združevala vse dokumente, ki so se nanašali na določen vpisani gospodarski subjekt. Leta 1897 je bil izdan nov sodni poslovník, ki je kot osnovne evidence predpisal vpisnike in ponovno uveljavil črkovne oznake za vsako pravno področje. Uveljavilo se je več oznak za kazensko in civilno področje, na obeh področjih pa je bil določen še vpisnik, kamor so vpisovali zadeve, ki niso sodile v druge predpisane vpisnike. Ta poslovník je preživel Avstro-Ogrsko, saj je ostal veljaven v Kraljevini SHS za Slovenijo in Dalmacijo do leta 1929, ko je prišlo do enotnega sistema poslovanja s spisi najprej na kazenskem področju, leta 1933 pa še na civilnem. Med nemško in madžarsko okupacijo v drugi svetovni vojni so uporabljali oznake okrajnih sodišč kot pred prvo svetovno vojno, le Sodišče Maribor (*Amtsgericht Marburg*) je uporabljalo nekaj oznak okrožnega sodišča. Ko so bila jeseni leta 1945 obnovljena redna sodišča, so najprej poslovala na podlagi internih navodil, ki niso bila tako natančna kot prejšnji poslovníki, zato so si včasih pomagala s starimi predpisi, v nekaj primerih so sodišča za enake postopke uporabljala različne oznake. Leta 1955 je z novimi predpisi o ravnanju z gradivom izšel priročnik za poslovanje s spisi, vpisniki in pomožnimi knjigami, nato pa so bili predpisi o poslovanju redno objavljeni v uradnem listu. Danes je osnovni predpis o poslovanju s spisi in ravnanju z dokumentarnim gradivom Sodni red iz leta 1995.

Viri in literatura:

- Adamič, M. ... et al. (1997). **Izbor zakonov in predpisov: priročnik za strokovno obdelavo arhivskega gradiva pravosodnih organov od srede 18. stoletja do leta 1991.** Ljubljana: Arhiv Republike Slovenije.
- Avsenek, I. (1939). **Spominski zbornik Slovenije: ob dvajsetletnici kraljevine Jugoslavije.** Ljubljana: Jubilej.
- **Kundmachung über die Gerichts-Organisierung des Kronlandes Steiermark** (1949). Graz: Leykam.
- Mal, J. (Ur.) (1928). **Slovenci v desetletju 1918–1928: zbornik razprav iz kulturne, gospodarske in politične zgodovine.** Ljubljana: Leonova družba.
- Ogrizek, E. (1996). **Okrožno sodišče v Mariboru in Koroška pod jugoslovansko upravo pred plebiscitom leta 1920.** V: Arhivi XIX. Ljubljana: Arhivsko društvo Slovenije.
- Ogrizek, E. (2005). **Sodni register Okrožnega sodišča Maribor 1898–1941. 1. del: Zadružni register.** V: Inventarji 12. Maribor: Pokrajinski arhiv Maribor.
- Pace, A. (Ur.) (1985). **Ernst Mayrhofer's Handbuch für den politischen Verwaltungsdienst in den im Reichsrathe vertretenen Königreichen und Ländern: mit besonderer Berücksichtigung der diesen Ländern gemeinsamen Gesetze und Verordnungen. Band I.** Wien: s. n.
- Slavič, M. (1928). **Državni prevrat v mariborski oblasti.** Ljubljana: T. Jugoslov. Tiskarna.
- **Sodni poslovník za redna sodišča prve in druge stopnje z dne 25. 10. 1932.** Službeni list Kraljeve banske uprave dravske banovine, št. 26/1932.
- Vilfan, S. (1969). **Pravna zgodovina Slovencev.** Ljubljana: Slovenska matica.
- **Ukaz pravosodnega ministrstva o ustanovitvi okrožnega sodišča v Mariboru z dne 5. 7. 1897.** RGBL LVI/1897.
- **Uredba o poslovnem redu za redna kazenska sodišča z dne 16. 12. 1929.** Službeni list Kraljevske banske uprave dravske banovine, št. 10/1930.

- **Zakon o ureditvi rednih sodišč za kraljevino SHS.** Ur. l. Ljubljanske in Mariborske oblasti, št. 14/1929.
- Žontar, J. (Ur.) (2000). **Pravo - zgodovina - arhivi. 1, Prispevki za zgodovino pravosodja.** Ljubljana: Arhiv Republike Slovenije.

A.222 PRITOŽBENA SODIŠČA PO LETU 1850

OKROŽNO SODIŠČE MARIBOR 1898–1941

Signatura: PAM/0645

Kraj: Maribor

Ohranjeno gradivo: 1898–1955

Količina: 1159 arhivskih škatel, 104 knjige

Tekoči metri: 120,6

Informativna pomagala: arhivski popis, inventar

Jezik: nemški, slovenski

Vsebina: Spisi: sodne uprave Preds, Su 1898–1941, kazenski Vr, Kzp, Kno, Kzm, Kpr, Ns 1898–1941, kazenski na drugi stopnji Bl 1926–1932, pravnici Cg, Po 1914–1941, meničnih tožb Cw 1917–1930, proglasitev T, Og 1900–1941, civilni na drugi stopnji Bc 1923–1924, R 1916, 1925, 1933, zapuščinski A 1898–1928, varstveno-skrbstveni P 1902–1910, konkurzni ali stečajni S, St 1917–1940, prisilnih poravnav izven stečaja Sa, Por 1918–1940, listine h glavnim knjigam združnega in trgovskega registra 1898–1955, zemljiškoknjižne listine za mestno občino Maribor 1898–1930; vpisniki: kazenski Vr, Kzp, Kzm, Kpr, Kro, Ns 1898–1941, pravnici Cg, Po 1898–1941, civilni nepravdni Nc 1898–1933, T, Og 1922–1945, glavne knjige trgovskega registra Einz, Ges 1898–1908, A, B, C 1908–1947, Hra, Hrb 1942–1945, glavne knjige združnega registra Gen I, II, III, IV, V 1898–1938, Zadr I, Zadr II 1938–1946; imeniki: kazenski, oškodovancev, obdolžencev 1898–1939, pravnici 1898–1935, proglasitev 1898–1945, k združnemu registru 1898–1946.

Historiat fonda: Bivše Okrožno sodišče v Mariboru je predalo PAM vse gradivo do leta 1941. Od leta 1959 najprej posamezne kazenske zadeve, npr. v zvezi z vojaškim uporom leta 1919 in Koroško pred plebiscitom. Leta 1973 in 1982 sta bila količinsko največja prevzema, tedaj je prišlo do predaje celotnega gradiva (leta 1982 sodni register). Gradivo, ki je v fondu, sega do leta 1955. To pa zato, ker so leta 1955 izbrisali iz trgovskega registra zadnje subjekte, ki so se vanj vpisali pred letom 1941. V fondu je ohranjen tudi register, ki ga je vodilo okupacijsko sodišče Maribor, ker je večina vpisanih subjektov obstajala že v predvojnem času. V fond je vključeno tudi gradivo sodnega registra bivšega Okrožnega sodišča Murska Sobota, saj ga je Okrožno sodišče v Mariboru hranilo po letu 1945 in v knjige tudi samo vpisovalo. Fond je popisano na ravni tehničnih enot in združenih dokumentov (spisov ali po starem arhivskih enot), gradivo je bilo uporabljeno za razstave in delne inventarje. Ocenimo lahko, da se je glede na vojna leta in probleme s pristojnostjo arhivske službe v Mariboru ohranilo skoraj vse arhivsko gradivo, ki je nastalo pri ustvarjalcu. Od celotnih serij gradiva pa manjkajo tiskovne zadeve Pr, s katerimi je sodišče potrjevalo ukrepe državnega tožilstva v tiskovnih zadevah do leta 1929, ko je bilo za to pristojno. To serijo hrani danes MNOM.

Valorizacija: Po sodnem poslovniku za sodišča iz leta 1896 je sodišče imelo pravico izločati spise, ki jih ni več potrebovalo za svoje poslovne potrebe. Poslovník pa je sodiščem nalagal, da upoštevajo tudi kulturne in znanstvene interese. Okrožno sodišče v Mariboru je pravico do izločanja starih spisov izvajalo do leta 1930. Pri gradivu, ki je nastalo po letu 1930, izločanja

ni več izvajalo. Pri kazenskih spisih po letu 1898 je ohranjalo predvsem težka kazniva dejanja zoper življenje in telo, pri drugih zadevah je puščalo sodbe, ponekod pa so bili spisi uničeni v celoti. Pri pravnih spisih je ohranilo deloma spise v celoti, deloma sodbe, deloma pa tudi zapisnike ustne razprave, če se je zadeva končala s poravnavo. V celoti so ohranjene listine sodnega registra, razglasitev za mrtvega, zapuščin in varstvenih zadev, kolikor jih je sodišče vodilo, ter spisi sodne uprave. Gradivo Okrožnega sodišča v Mariboru ima velik pomen tako za kulturo in znanost kot tudi za varstvo pravic državljanov. Pomembno je gradivo s kazenskega področja, saj so bila okrožna sodišča pristojna za težja kazniva dejanja. Za osvetlitev gospodarskih in socialnih razmer v preteklosti so pomembni stečajni spisi in spisi prisilnih poravnav, predvsem pa gradivo sodnega registra. Prav to gradivo je pomembno tudi za zagotavljanje pravne varnosti.

Historiat ustvarjalca: Po vpeljavi novih sodišč leta 1849 je za mariborsko okrožje poslovalo Okrožno sodišče v Celju, ki je kasneje obdržalo funkcijo rudarskega sodišča. Okrožno sodišče v Mariboru je bilo ustanovljeno z ukazom pravosodnega ministrstva na Dunaju z dne 5. 7. 1897. Delovati je začelo leta 1898. V njegov okoliš so spadala okrajna sodišča v Mariboru, Slovenski Bistrici, Marenbergu (Radlje ob Dravi), Sv. Lenartu v Slovenskih goricah, Ptuj, Ormožu, Ljutomeru in Gor. Radgoni. V avstrijski dobi je bilo notranje poslovanje v nemškem jeziku. Pri poslovanju s prebivalstvom (stranke, priče) je sodišče kljub deklarativni enakopravnosti jezikov uporabljalo slovenski jezik, če je bilo to neizogibno, če priče ali druge stranke niso znale nemškega jezika ali če so ga narodno zavedni Slovenci izrecno zahtevali in vloge sestavljali v slovenskem jeziku. Po prevratu leta 1918 so v njegovo pristojnost prišla še okrajna sodišča na zahodnem Koroškem, vendar so bile tam pravice okrožnega sodišča omejene zaradi zahtev mednarodne plebiscitne komisije. Ta okrajna sodišča so bila v Železni Kapli (Eisenkappel), v Pliberku (Bleiburg), v Dobrli vasi (Eberndorf) in v Velikovcu (Völkermarkt). S plebiscitom se je okoliš okrožnega sodišča v Mariboru zmanjšal, postalo pa je nadrejeno sodišče za novo Okrajno sodišče v Prevaljah. S priključitvijo Prekmurja se je področje pristojnosti Okrožnega sodišča v Mariboru razširilo še na okrajni sodišči v Murski Soboti in Lendavi. Leta 1938 se je območje sodišča zaradi ustanovitve Okrožnega sodišča v Murski Soboti zmanjšalo za štiri sodne okraje, leta 1941 pa je bilo sodišče z ukrepi šefa civilne uprave za Spodnjo Štajersko ukinjeno. Okrožno sodišče je poslovalo v skladu s pristojnostmi okrožnih sodišč, izvajalo je tudi naloge trgovskega sodišča in vodilo zemljiško knjigo za k. o., ki so spadali v Mestno občino Maribor do leta 1930. V obdobju Avstro-Ogrske je opravljalo zapuščinske zadeve in bilo varstveno sodišče v primerih, ko so bile predmet zapuščine posesti, vpisane v štajersko deželno desko v Gradcu. Vodilo je trgovski in združni register. Na drugi stopnji je razsojalo o pritožbah zoper okrajna sodišča, izvajalo je nadzor nad njihovim poslovanjem ter potrjevalo njihove sklepe, kadar so to zahtevali predpisi o sodnih postopkih.

OKROŽNO SODIŠČE MARIBOR 1945–1978

Signatura: PAM/0725

Kraj: Maribor

Ohranjeno gradivo: 1945–1955

Količina: 408 arhivskih škatel, 21 knjig

Tekoči metri: 52

Informativna pomagala: arhivski popis

Jezik: slovenski

Vsebina: Spisi: listine združnega registra Zadr, registra gospodarskih organizacij Rg, Reg 1954, kazenski Ko, K 1945–1955, kazenski na drugi stopnji Kž 1946–1955, pomilostitveni Kp 1946–1955; vpisniki: kazenski Ko, K, Kž 1945–1955, glavne knjige združnega registra Zadr 1946–1955, registri gospodarskih organizacij lokalnega pomena, prodajaln 1947–1954; imeniki: kazenski 1945–1955, h glavnim knjigam sodnega registra 1954.

Historiat fonda: PAM je najprej leta 2000 prevzel gradivo združnega registra za bivše okraje Murska Sobota in Ljutomer. Leta 2002 je sledil prevzem dela gradiva sodnega registra za okraja Maribor okolica in Maribor mesto, in sicer za tiste subjekte, ki so prenehali poslovati do leta 1955 in jih zato niso vpisali v registre Okrožnega gospodarskega sodišča v Mariboru. Leta 2004 je bila prevzeta serija kazenskih spisov do leta 1955.

Valorizacija: Predano gradivo je bilo ovrednoteno kot arhivsko gradivo v celoti, zato so bili izločeni le dvojniki v posameznih spisih. Med prevzetimi kazenskimi spisi se je del ohranil v celoti, deloma pa le sodbe, v nekaj primerih tudi v pomembnih kazenskih procesih. Čeprav fond še ni zaokrožena in zaključena celota, pa je njegovo gradivo izredno pomembno za proučevanje razmer po drugi svetovni vojni, prav tako pa služi državljanom pri zagotavljanju njihovih pravic. Gospodarski subjekti najdejo v gradivu sodnega registra za njih pomembne podatke o pravnem nasledstvu, teh podatkov pa je več za zadruge kot za druge gospodarske subjekte.

Historiat ustvarjalca: Od 18. 5. 1945 je namesto sodišča posloval delegat, ki ga je postavil minister za pravosodje NVS, poleg tega pa je bil postavljen še poseben delegat za bivša okrožna sodišča v Celju, Mariboru in Murski Soboti. Okrožno sodišče v Mariboru je začelo poslovati septembra na podlagi zakona DFJ o ureditvi sodišč iz avgusta 1945. Pristojnost se je do leta 1958 razširila na okrajni sodišči v Prekmurju, ko pa je bivši sodni okraj Slovenj Gradec prešel v okraj Prevalje in kasneje Dravograd, se je razširila pristojnost tudi na Slovenj Gradec, ki je do leta 1941 spadal v pristojnost Okrožnega sodišča v Celju. Začasno se je okoliš Okrožnega sodišča v Mariboru razširil, ko je vlada LRS 11. 5. 1949 izdala uredbo, s katero je odpravila okrožni sodišči v Celju in Novem mestu. Celjsko okrožno sodišče je bilo razdeljeno med mariborsko in ljubljansko. Okrožnemu sodišču v Mariboru je pripadlo območje Okrajnega sodišča v Poljčanah, začasno v Slovenski Bistrici, z njim pa ozemlje do Sotle. Arhiva Okrožnega sodišča v Celju ni dobilo, ker ga je prevzelo Okrožno sodišče v Ljubljani, ki je postalo pristojno za preostalo področje Okrožnega sodišča v Celju. Z vladno uredbo o ponovni ustanovitvi ukinjenih okrožnih sodišč je za približno eno leto pripadlo Okrožnemu sodišču v Celju še Okrajno sodišče v Slovenski Bistrici, ki je bilo sodišče okraja Poljčane. Ko pa leta 1952 tega okraja ni bilo več, je z novo uredbo o številu okrožnih sodišč Okrajno sodišče v Slovenski Bistrici spet pripadlo Okrožnemu sodišču v Mariboru. Do teritorialne spremembe je prišlo ponovno leta 1958, ko sta bila z ustanovitvijo Okrožnega sodišča v Murski Soboti izvzeta sodna okraja Murska Sobota in Lendava. Okrožno sodišče v Mariboru je delovalo do 1. 1. 1979, ko je stopila v veljavo nova zakonodaja o organizaciji sodišč. Njegove pristojnosti sta prevzeli Temeljno sodišče v Mariboru in deloma Višje sodišče v Mariboru.

OKROŽNO SODIŠČE MURSKA SOBOTA 1938–1941

Signatura: PAM/0684

Kraj: Murska Sobota

Ohranjeno gradivo: 1938–1946

Količina: 85 arhivskih škatel

Tekoči metri: 8,5

Informativna pomagala: arhivski popis

Jezik: slovenski, madžarski

Vsebina: Spisi: kazenski Kzp 1938–1941, kazenski za mladoletnike Kzm 1938–1941, invalidski Inv 1938–1946, pravdni Po 1938–1941, oklicne zadeve s proglasitvami za mrtvega Og 1938–1941, spisi iz Sombotela (Szombathellyja), ki jih je predala Madžarska po vojni; vpisniki: kazenski Kt, Kri, Kzp, Kro, Ksp, Kk, Kzm, Kšt 1938–1941, pravdni Po, za oklicne zadeve Og, invalidski vpisniki 1938–1941, vpisnik za deponirane listine Pi 1940; imeniki: pravdni Po, obdolžencev Kim/a 1939–1940, oškodovancev Kim/b 1939–1940, stvarni in osebni imenik k vpisniku Su 1938–1941.

Historiat fonda: Usoda gradiva fonda je bila povezana z usodo ustvarjalca. Zaradi tega se je selilo, in sicer med okupacijo na Madžarsko, po letu 1945 pa v Maribor. Del gradiva, ki je sicer nastal s poslovanjem Okrožnega sodišča v Murski Soboti, je danes sestavni del fonda Okrožno sodišče Maribor, ker je to sodišče gradivo uporabljalo in ga dopolnjevalo. Takšen primer je gradivo sodnega registra, kjer je sodišče v Mariboru uporabljalo združne registre naprej in v njih vpisovalo nove podatke, v trgovskem registru pa je v glavnem vpisovalo podatke o prenehanju poslovanja in izvedlo izbris iz registra. Gradivo, ki je po letu 1945 prišlo iz Madžarske, je bilo priključeno gradivu Okrožnega sodišča v Murski Soboti. Fond je edini s področja pravosodja v PAM, kjer so ohranjeni invalidski spisi.

Valorizacija: Vse ohranjeno gradivo je ovrednoteno kot arhivsko gradivo. Pomembno je za kulturo in znanost, saj nam daje podatke o razmerah v Prekmurju tik pred drugo svetovno vojno, zaradi priključenega gradiva iz časa okupacije pa nam daje vpogled tudi v madžarski okupacijski sodni sistem.

Historiat ustvarjalca: Okrožno sodišče v Murski Soboti je bilo ustanovljeno z zakonom o ustanovitvi novih okrožnih sodišč z dne 14. 4. 1938, poslovati je začelo 1. 6. 1938. Njegova teritorialna pristojnost je bila določena z uredbo o teritorialni pristojnosti novih okrožnih sodišč z dne 27. 4. 1938. V okoliš Okrožnega sodišča v Murski Soboti so tako prešla okrajna sodišča v Gor. Radgoni, Ljutomeru, Murski Soboti in Dol. Lendavi. Sodišče je poslovalo po poenoteni jugoslovanski zakonodaji, ki se je oblikovala po letu 1929, najprej na kazenskem, nato na civilnem področju. Z madžarsko okupacijo Prekmurja je bilo okrožno sodišče ukinjeno. Madžari so, kolikor je le bilo mogoče, obnovili ureditev pred priključitvijo Prekmurja jugoslovanski državi. Del gradiva, ki se je nanašalo na sodne okraje Gor. Radgona in Ljutomer, so poslali na nemško okupacijsko ozemlje, del pa v županijska središča Sombotel in Zalaegerszeg. Po vojni je Madžarska vrnila del gradiva, pa tudi spise, ki so med vojno nastali v Sombotelu in so se nanašali na Prekmurje. Iz zaznamkov v arhivskem gradivu je razvidno, da je precej gradiva ostalo na Madžarskem, in sicer za tisti del Prekmurja, ki je med vojno spadal k zalski županiji. Minister za pravosodje v slovenski vladi je 18. 5. 1945 postavil delegate pri okrožnih sodiščih v Mariboru, Celju in Murski Soboti, vendar pa Okrožno sodišče v Murski Soboti ni bilo obnovljeno.

OKROŽNO SODIŠČE MURSKA SOBOTA 1958–1978

Signatura: PAM/0729

Kraj: Murska Sobota

Ohranjeno gradivo: 1958–1978

Količina: 451 arhivskih škatel, 24 knjig

Tekoči metri: 48,1

Informativna pomagala: arhivski popis

Jezik: slovenski

Vsebina: Spisi: kazenski K 1958–1978, kazenski mladoletnikov Km 1958–1978, kazenski na drugi stopnji Kž 1961–1970, kazenski mladoletnikov na drugi stopnji Kžm 1958–1972, pomilostitveni Kp 1959–1976, pravnici G in P 1958–1978, pravnici na drugi stopnji Gž 1958–1978, sodne uprave Su 1958–1978; evidence: vpisniki K, Kž, Kp, Km, P, Gž, imeniki k pravnim vpisnikom, obdolžencev in oškodovancev.

Historiat fonda: Gradivo Okrožnega sodišča v Murski Soboti je PAM pridobil s tremi prevzemi v letih 2004, 2005 in 2007, odbrano, popisano in, razen knjig, zloženo v arhivske škatle. Gradivo hrani PAM v Enoti za Prekmurje v Dolini pri Lendavi.

Valorizacija: Odbiranje arhivskega gradiva je izvajalo sodišče na podlagi navodil PAM iz leta 1987. Prevzeto gradivo je ovrednoteno kot arhivsko gradivo. Pomembno je tako za znanost in kulturo kot za zagotavljanje pravne varnosti. Za pravno varnost državljanov so pomembni predvsem spisi s civilnega področja.

Historiat ustvarjalca: Okrožnega sodišča v Murski Soboti, ki ga je ukinila madžarska okupacijska oblast, po letu 1945 niso obnovili. Njegovo območje je do leta 1958 sodilo k Okrožnemu sodišču v Mariboru. Ljudska skupščina LRS je 24. 9. 1958 izdala odlok o ustanovitvi in o krajevnem območju Okrožnega sodišča v Murski Soboti. Kot v Kraljevini Jugoslaviji so tudi od leta 1958 k novemu okrožnemu sodišču spadala okrajna sodišča v Lendavi, Gor. Radgoni, Ljutomeru in Murski Soboti. V določilih o predaji zadev med okrožnima sodiščema je bilo zapisano, da rešene zadeve iz murskosoboškega območja ostanejo v arhivu Okrožnega sodišča v Mariboru. Sodišče je delovalo do leta 1978, z letom 1979 pa je na njegovem sedežu začelo poslovati Temeljno sodišče v Murski Soboti.

A.223 PRVOSTOPENJSKA SODIŠČA PO LETU 1850**OKRAJNO SODIŠČE GORNJA RADGONA**

Signatura: PAM/0631

Kraj: Gor. Radgona

Ohranjeno gradivo: 1838–1950

Količina: 503 arhivske škatle, 143 knjig

Tekoči metri: 58,9

Informativna pomagala: arhivski popis

Jezik: nemški, slovenski

Vsebina: Spisi: izvršilni E, I 1898–1950, zemljiškoknjižni 1898–1900, zbirka zemljiškoknjižnih listin 1851–1900, kazenski U, Kps, Ki, Kpsm, Z, Ks, K 1913–1950, pravnici C, P, M, Cb, T, G 1898–1950, varstveno-skrbstveni P 1900–1930, civilni splošni Nc, R, Sp 1918–1947, zapuščinski IV, A 1850–1930, predsedstveni oziroma spisi sodne uprave Praes, Su 1918–1949, gosposčinski 1838–1850, zbirka oporok 1880–1923; vpisniki: izvršilni 1924–1941, kazenski 1916–1950, pravnici 1902–1941, splošni civilni 1934–1950, sirotinski 1904–1921, zapuščinski 1903–1915, vložni protokoli 1850–1856, sodne uprave 1945–1950; imeniki: izvršilni 1934–1941, kazenski

1898–1941, varstveni 1898–1924, pravdni 1933–1941, predsedstveni 1906–1929, zapuščinski 1850–1915, indeksi k vložnim protokolom 1852–1886.

Historiat fonda: Za prevzem najstarejšega gradiva, ki ga je hranilo okrajno sodišče v Gor. Radgoni, si je prizadeval že banovinski arhivar Franjo Baš. Leta 1940 je bila odobrena predaja starih zemljiških knjig, ki jih je sodišče prevzelo od patrimonialnih sodišč, vendar do te predaje ni prišlo zaradi vojne. Okrajno sodišče je predalo t. i. franciscejske knjige in najstarejše spisovno gradivo leta 1949. To predano gradivo je bilo sicer popisano, a v zelo slabem stanju zaradi izliva vode. Del tega gradiva je v arhivu prešlo v zbirko zemljiških knjig gosposčin ter magistratov mest in trgov. Glavnina fonda je prešla v arhiv leta 1972. Izročilo ga je občinsko sodišče s popisom predanega gradiva. Oprema je bila dokumentalistična, tudi del tega gradiva je bilo v zelo slabem stanju zaradi izliva vode, tako da ga je bilo potrebno sanirati v arhivu. Po dogovoru jugoslovanskih arhivov o razvrstitvi fondov se je do leta 2008 gradivo, ki je nastalo pri pravnih prednikih predajnika, razdelilo na tri fonde. Sedaj je združeno v en fond pod gornjim nazivom.

Valorizacija: Gradivo, ki ga je predalo Občinsko sodišče v Gornji Radgoni, in tisto, ki ga je arhiv pridobil prej, je ovrednoteno kot arhivsko gradivo. Izločanje gradiva, ki ga sodišče ni več potrebovalo, je opravilo samo po lastnih predpisih. Gradivo, ki ga je odbiralo na podlagi navodila pristojnega arhiva, je še pri sodišču. Prevzeto arhivsko gradivo je pomembno tako za znanost in kulturo kot za zagotavljanje pravne varnosti oseb. To velja predvsem za spise s civilnega področja, za čas po letu 1945 pa tudi s kazenskega, saj so bila tedaj okrajna sodišča pristojna tudi za težja kazniva dejanja, s kazenskimi postopki pa so bili povezani tudi zaplembeni.

Historiat ustvarjalca: Okrajno sodišče v Gornji Radgoni je začelo poslovati kot sodišče II. reda na podlagi cesarskega sklepa 24. 6. 1849. Kot zborna sodišče je za ta sodni okraj razsojalo Okrajno sodišče v Ljutomeru. Enako je bilo po letu 1854, ko je nastal mešani sodni urad in je kazenske preiskave zanj opravljal mešani okrajni urad v Ljutomeru. Od leta 1868 je ponovno poslovalo kot okrajno sodišče. Nadrejena okrožna sodišča so bila okrožna sodišča v Celju, od leta 1898 v Mariboru, od leta 1938 pa v Murski Soboti. Z nemško okupacijo je bilo sodišče ukinjeno, leta 1943 pa je bila na sedežu bivšega okrajnega sodišča organizirana izpostava sodišča v Ljutomeru. Leta 1945 je bilo z uredbo o ustanovitvi narodnih in likvidaciji dosedanjih sodišč obnovljeno okrajno sodišče za tedanji okraj Radgona. Leta 1965 se je sodišče preimenovalo v občinsko sodišče, od leta 1979 je poslovalo kot Temeljno sodišče v Murski Soboti – enota v Gornji Radgoni. Sodni okraj Gor. Radgona se je oblikoval iz starih okrajev Gor. Radgona, Šaheturn in Negova. Obsegal je (po stanju iz leta 1854) naslednje občine: Police, Ščavnica, Črešnjevci, Šratovci, Zbigovci, Borečeva, Orehovci, Ivanjševci, Radenci, Rihtarovci, Kapelski Vrh, Očeslavci, Negova, Sp. Ivanjci, Hrastje - Mota, Stanetinci, Okoslavci, Grabonoš, Kraljevci, Sv. Jurij ob Ščavnici, Terbegovci, Galušak, Murski Vrh - Zasadi. Do leta 1854 so spadali v okraj Gor. Radgona še Selišči, nato pa so pripadli sodnemu okraju Ljutomer. Po prvi svetovni vojni se je z uredbo oddelka Ministrstva pravde v Ljubljani 7. 1. 1922 sodni okraj razširil še na kraje, ki so do prevrata pripadali okrajnima sodiščema v Radgoni in Cmureku. Od okrajnega sodišča v Cmureku so prešle občine Konjišče, Vratja vas, Vratji Vrh, Podgorje, Drobtinci, Stogovci, Nasova, Žiberci in Grabe, od Okrajnega sodišča v Radgoni pa Apače, Lutverci, Plitvica, Plitvički Vrh, Črnci, Žepovci in Segovci. Z uredbo o ustanovitvi narodnih in likvidaciji dosedanjih sodišč iz leta 1945 je Okrajno sodišče postalo pristojno za kraje tedanjega okraja Radgona,

ki mu je pripadel tudi del bivšega sodnega okraja Sv. Lenart. Ti kraji so bili: Apače, Andrenci, Boračeva, Brengova, Cogetinci, Cerkvjenjak, Čagona, Črešnjevci, Dražen Vrh, Drvanja, Galušak, Gor. Radgona, Grabonoš, Hrastje - Mota, Ivanjci, Ivanjševski Vrh, Ihova, Janžev Vrh, Kapela, Kraljevci, Lomanoše, Lokavec, Mele, Murščak, Negova, Nasova - Janhova, Orehovci, Očeslavci, Okoslavci, Police, Radenci, Rihtarovci, Radvenci, Rožički Vrh, Ročica, Rožengrunt, Stavešinci, Stara Gora, Sovjak, Stogovci, Benedikt, Sv. Ana v Slovenskih goricah, Sv. Trije Kralji, Sp. Ščavnica, Trate, Trotkova, Velka, Videm (Sv. Jurij ob Ščavnici), Zbigovci, Zg. Ščavnica, Žice, Župetinci. Z Odlokom o ustanovitvi, odpravi in o določitvi sedeža nekaterih okrožnih in okrajnih sodišč ter o krajevnem območju okrožnih in okrajnih sodišč v LRS z dne 8. 12. 1955 je sodišče postalo pristojno za tedanji občini Gor. Radgona in Videm ob Ščavnici, kar pomeni, da k njegovi pristojnosti niso več sodili kraji bivšega sodnega okraja Sv. Lenart. S spremembo upravne ureditve leta 1959 je sodišče postalo pristojno za občino Gor. Radgona.

OKRAJNO SODIŠČE LENDA VA

Signatura: PAM/0644

Kraj: Lendava/Lendva

Ohranjeno gradivo: 1866–1945

Količina: 1087 arhivskih škatel

Tekoči metri: 108,7

Informativna pomagala: arhivski popis

Jezik: madžarski, slovenski

Vsebina: Spisi: zemljiškoknjižni 1866–1945, zapuščinski A, O, Pk 1916–1945, varstveni P, S 1921–1945, izvršilni E, I 1920–1940, pravnici C, P 1919–1941, civilni nesporni Nc, R 1919–1941, kazenski Ki, U, Kps B 1926–1943; imeniki: zapuščinski 1919–1936.

Historiat fonda: Prvo gradivo fonda je predalo Temeljno sodišče v Murski Soboti, enota v Lendavi leta 1983. Takrat je PAM pridobil zemljiškoknjižne spise za obdobje do konca prve svetovne vojne in madžarske okupacije med drugo svetovno vojno. Vse gradivo tega prevzema je v madžarskem jeziku in urejeno po ogrskih in madžarskih predpisih. Naslednje gradivo je prevzel PAM v svoji enoti za Prekmurje v letih 2003 in 2005, šlo pa je za gradivo do leta 1945.

Valorizacija: Vse prevzeto gradivo je ovrednoteno kot arhivsko gradivo. Pomembno je tako za znanost in kulturo kot za zagotavljanje pravne varnosti oseb. Seznanja nas tudi z ogrskim pravnim sistemom in sistemom madžarskega okupatorja med drugo svetovno vojno.

Historiat ustvarjalca: Okrajno sodišče Dolnja Lendava je leta 1871 začelo poslovati kot samostojno okrajno sodišče na narodnostno mešanem območju. Septembra 1919 je prišlo do jugoslovanskega prevzema sodišča. Sodišče je najprej poslovalo po naredbi Poverjeništvu za pravosodje v Ljubljani z dne 18. 9. 1919, od leta 1922 pa po jugoslovanskem zakonu o začasnih ureditvah sodstva v Prekmurju, ki pa je v bistvu prepisana naredba Poverjeništvu. Okrajno sodišče v Dol. Lendavi je postalo pristojno za tisti del Prekmurja, ki je prej pripadal zalski županiji. Okrajno sodišče je poslovalo v slovenskem jeziku, le stranke so na sodišču lahko uporabljale madžarski jezik. Slovenski jezik so morali uporabljati tudi odvetniki in notarji. Zaradi močne madžarizacije slovenskega življa in ker je del prebivalstva bil madžarski, je zelo malo domačega prebivalstva znalo uporabljati slovenski uradovni jezik, zato je prišlo do korenite menjave sodnega osebja. Do poenotenja pravnega sistema v Kraljevini Jugoslaviji je sodišče – kot tudi druga slovenska sodišča – poslovalo po avstrijski zakonodaji. Z madžarsko zasedbo sta bila začasno uvedena vojaška

uprava in mirovanje civilnih sodišč. Od poletja 1941 je z uredbami ministrskega predsednika prišlo do nove organizacije pravosodja na ponovno zasedenih »južnih področjih«, kot so Madžari imenovali pokrajine, pridobljene z razkosanjem Jugoslavije. Okrajno sodišče se je spet imenovalo kraljevo sodišče. Z uredbo o ustanovitvi narodnih in likvidaciji dosedanjih sodišč v Sloveniji z dne 21. 9. 1945 se je obnovilo delo okrajnega sodišča v (tedaj še) Dol. Lendavi. Kot druga sodišča se je tudi to preimenovalo v občinsko sodišče, ta naziv je uporabljalo od leta 1963 do nastanka temeljnih sodišč in njihovih enot v začetku leta 1979. Sodni okraj Dol. Lendava je pred prvo svetovno vojno poleg krajev, ki so po Trianonski pogodbi prešli v sklop jugoslovanske države, obsegal še 57 krajev, ki so ostali na Madžarskem. Tam so prešli v sklop kraljevega sodišča Letenye. Skoraj prepolovljeni sodni okraj Lendava je med obema vojnama obsegal kraje: Banuta, Beltinci, Bogojina, Bratonci, Brezovica, Bukovnica, Čentiba, Črenšovci, Dobrovnik, Dokležovje, Dolga vas, Dolina pri Lendavi, Lendava, Dol. Lakoš, Gor. Lakoš, Dol. Bistrica, Gor. Bistrica, Srednja Bistrica, Filovci, Gančani, Genterovci, Gaberje, Gomilica, Hotiza, Ivanci, Ižakovci, Kamovci, Kapca, Kobilje, Kot, Lipa, Lipovci, Mala Polana, Velika Polana, Melinci, Mostje, Motvarjevci, Nedelica, Odranci, Petišovci, Pince, Radmožanci, Renkovci, Strehovci, Trnje, Turnišče, Žitkovci, Žižki. Leta 1945 se je sodni okraj zmanjšal na račun sodnega okraja Murska Sobota. Obsegal je kraje: Bogojina, Brezovica, Čentiba, Črenšovci, Dobrovnik, Dolina, Dol. Bistrica, Lendava, Dol. Lakoš, Filovci, Gaberje, Gomilica, Gor. Lakoš, Genterovci, Gor. Bistrica, Hotiza, Kapca, Kot, Kobilje, Lipa, Melinci, Motvarjevci, Mala Polana, Nedelica, Odranci, Petišovci, Radmožanci, Renkovci, Srednja Bistrica, Strehovci, Trnje, Turnišče, Velika Polana, Žižki. Sodišče je bilo pristojno za okraj Lendava, dokler je ta obstajal. Z odlokom 5. 12. 1955 je bilo Okrajno sodišče v Lendavi pristojno za občino Lendava, enako po odloku iz leta 1959, kar pomeni, da se je krajevna pristojnost sodišča še zmanjšala. Leta 1963 se je krajevna pristojnost sodišča razširila zaradi sprememb v številu in obsegu občin. Takrat je prešel v občino Lendava del bivše občine Beltinci. S tem so k Občinskemu sodišču Lendava spet prešli Črenšovci, Dol. Bistrica, Gor. Bistrica, Srednja Bistrica, Odranci in Trnje, medtem ko so drugi deli občine Beltinci ostali v sodnem okraju Murska Sobota.

OKRAJNO SODIŠČE LJUTOMER

Signatura: PAM/0633

Kraj: Ljutomer

Ohranjeno gradivo: 1793–1978

Količina: 634 arhivskih škatel, 299 knjig

Tekoči metri: 82,3

Informativna pomagala: arhivski popis

Jezik: nemški, slovenski

Vsebina: Spisi: zapuščinski IV, A, O, Z 1874–1978, varstveno-skrbstveni P, S, Vs 1900–1947, pravdni C, P, T, G 1913–1978, preklicni L 1912–1929, izvršilni E, I 1925–1978, kazenski U, Kps, Ki, Kns, Ks, K, Kp 1920–1978, civilni nesporni R, Sp 1936–1978, gosposčinskih sodišč 1793–1850, zaplembeni Zp 1946–1947; vpisniki: varstveno-skrbstveni P, Vs 1898–1947, pravdni C, T, G Dt 1905–1978, zapuščinski A, O 1898–1978, kazenski Z, U, Kps, Ki, Krs, Kp, Kr, Ks 1909–1978, izvršilni E, I 1902–1978, splošni civilni Nc, R, Sp 1920–1978; imeniki: k varstveno-skrbstvenim vpisnikom 1898–1947, h kazenskim vpisnikom 1909–1961, k izvršilnim vpisnikom 1900–1977, k pravnim vpisnikom 1924–1958, k zapuščinskim vpisnikom 1904–1978; knjiga kazenskih depozitov; seznam oporok 1898–1948.

Historiat fonda: Najprej je leta 1949 Okrajno sodišče v Ljutomeru arhivu predalo stare zemljiške in listinske knjige ter nekaj spisovnega gradiva izpred leta 1874. Spisovno gradivo je postalo sestavni del fonda Okrajno sodišče Ljutomer, zemljiške knjige pa sestavni del Zbirke zemljiških knjig gosposčin ter magistratov mest in trgov. Nato je PAM leta 1974 prevzel od tedanjega Občinskega sodišča Ljutomer zapuščinske spise od leta 1874 do 1933. Gradivo je bilo predano v dokumentalistični opremi. Pri najstarejšem gradivu je sodišče izločilo dokumente iz spisov tako, da so ostali le zapuščinski protokoli, iz katerih ni razvidna niti pravilna številka. Sodišče leta 1974 zaradi lastnih potreb ni predalo ohranjenih registrov in indeksov k tem spisom. Leta 2006, ko je prišlo do dogovorov o predaji ostalega gradiva, nastalega pred letom 1945, pa teh starih evidenc na sodišču niso več našli. Leta 2006 je Okrajno sodišče v Ljutomeru predalo gradivo do leta 1945, ki ga je do tedaj hranilo v neprimernih prostorih. Oprenilo ga je z arhivskimi škatlami ter pripravilo seznam predanega gradiva na papirju in disketi. Tega gradiva sodišče ni odbiralo, ampak ga je predalo v celoti, kolikor ga je bilo ohranjenega. Z zadnjim prevzemom leta 2009 je prešlo v PAM arhivsko gradivo do leta 1978, ki je bilo odbrano in pripravljeno po navodilih pristojnega arhiva.

Valorizacija: Izločanje nepotrebnih dokumentov je izvajalo najprej sodišče po lastnih predpisih brez sodelovanja arhivske službe. Po navodilu pristojnega arhiva je odbiralo arhivsko gradivo iz dokumentarnega za čas po letu 1945, zato ima vse predano gradivo značaj arhivskega. To arhivsko gradivo je pomembno tako za zagotavljanje pravic državljanov in razne potrebe javnopравnih oseb kot tudi za kulturne, znanstvene, publicistične ipd. potrebe. Poudariti je potrebno pomen gradiva po letu 1945, saj so se za ta čas ohranili v večji meri tudi kazenski, zaplembeni in izvršilni spisi, ki dokumentirajo spremembo družbene ureditve.

Historiat ustvarjalca: Na podlagi cesarskega sklepa z dne 14. 6. 1849 je nastalo v Ljutomeru okrajno zborna sodišče, ki je v zadevah, za katere so bila pristojna okrajna zborna sodišča, razsojalo tudi za okrajni sodišči v Gor. Radgoni in Ormožu. Tudi kot mešani okrajni urad je od leta 1854 ostal pristojen za mešana okraja v Gor. Radgoni in Ormožu. Na podlagi Zakona o organizaciji okrajnih sodišč iz leta 1868 je bilo ponovno organizirano samostojno okrajno sodišče in je tako poslovalo do nemške okupacije leta 1941, ki je sodišča ukinila in postavila pooblaščenca za pretežno civilne pravne zadeve. Od obnovitve sodišč leta 1943 je k sodišču Ljutomer sodila tudi izpostava v Gor. Radgoni. Z uredbo o ustanovitvi narodnih in likvidaciji dosedanjih sodišč je Okrajno sodišče v Ljutomeru pridobilo tudi del ukinjenega Okrajnega sodišča v Ormožu (drugi del je pripadel Okrajnemu sodišču na Ptuj). Tako je bilo do leta 1958, ko se je obnovilo Okrajno sodišče v Ormožu. Tega leta je Okrajno sodišče v Ljutomeru tudi prešlo od Okrožnega sodišča v Mariboru pod Okrožno sodišče v Murski Soboti. Leta 1955 se je sodišče preimenovalo v občinsko sodišče, leta 1979 pa je začelo poslovati kot Temeljno sodišče v Murski Soboti – Enota v Ljutomeru. Sodni okraj Ljutomer se je oblikoval na ozemlju starih okrajev Branek (Malegg), Lukavci in Schachenthurn. Pripadale so mu občine (po stanju iz leta 1854): Bolehnečici, Slaptinci (v njo je sodil k. o. Selišči, ki je najprej spadal v sodni okraj Gor. Radgona), Vučja vas, Bučočovci, Stara Nova vas, Iljaševci, Križevci pri Ljutomeru, Boreci, Ključarovci, Lukavci, Logarovci, Veržej, Bunčani, Grlava, Krištanci, Noršinci, Cven, Pristava, Presika, Slamnjak, Kamenščak, Ljutomer, Cezanjevci, Branoslavci, Stara Cesta, Godemarci, Radoslavci, Bučkovci in Moravci. Od leta 1945 je bila krajevna pristojnost sodišča določena z obsegom okraja Ljutomer. Od leta 1945 je sodni okraj po tedanji upravni razdelitvi obsegal kraje:

Bolehnečici, Branoslavci, Bučečovci, Bunčani, Cezanjevci, Cven, Godemarci, Brezovščak, Grlava, Ivanjkovci, Kog, Ključarovci pri Ljutomeru, Ključarovci pri Ormožu, Križevci pri Ljutomeru, Kuršinci, Lahonci, Ljutomer, Logarovci, Lukavci, Mala Nedelja, Noršinci, Presika, Radoslavci, Radomerje, Savci, Savski Vrh, Sejanci, Selišči, Slamnjak, Stara Cesta, Stara Nova vas, Stročja vas, Sv. Miklavž pri Ormožu, Trnovci, Veličane, Veržej, Vučja vas, Žerovinci. Leta 1955 je bivši okraj Ljutomer prešel pod okraj Murska Sobota. Okrajno sodišče je postalo pristojno za občino Ljutomer in nekaj k. o., za katere so že tedaj predvideli, da bodo prešli v obnovljeno Okrajno sodišče v Ormožu, so pa leta 1955 prešli v okraj Ptuj. To so bili: Bratonečice, Cerovec, Gomila, Hermanci, Ivanjkovci, Jastrebc, Kajžar, Ključarovci pri Ormožu, Koračice, Kog, Lačaves, Lahonci, Libanja, Mala vas, Mali Brebrovnik, Mihalovci, Pavlovski Vrh, Pršetinci, Rakovci, Rucmanci, Runeč, Savci, Senik, Stanovno, Sv. Miklavž, Sv. Tomaž, Trnovci, Veličane, Veliki Brebrovnik, Vinski Vrh, Vuzmetinci, Zasavci, Žerovinci, Žvab, Vitan, Vodranci. Na podoben način so določili tudi krajevno pristojnost Okrajnega sodišča na Ptuj. Z ustanovitvijo Okrajnega sodišča v Ormožu sta se zmanjšala teritorija Okrajnega sodišča v Ljutomeru in na Ptuj. Od leta 1959 je bilo Okrajno sodišče v Ljutomeru pristojno za Občino Ljutomer.

OKRAJNO SODIŠČE MARENBERG

Signatura: PAM/0634

Kraj: Radlje ob Dravi

Ohranjeno gradivo: 1850–1945

Količina: 315 arhivskih škatel, 96 knjig

Tekoči metri: 39,5

Informativna pomagala: arhivski popis

Jezik: nemški, slovenski

Vsebina: Spisi: sodne uprave Praes, Su 1896–1931, kazenski (nepopolni) U, Ki, Kns 1919–1940, komisije za promet z zemljišči Gv 1915–1920, zapuščinski A, O 1903–1945, varstveno-skrbstveni P, S 1898–1943, izvršilni E, I 1925–1945, zbirka oporok 1911–1920, 1942–1943, zbirka zemljiškknjižnih listin 1872–1920; vpisniki: zapuščinski 1850, 1900–1945, sirotinska knjiga 1877–1933, izvršilni 1925–1945, depozitni dnevnik 1940; imeniki: zapuščinski 1890–1945, varstveno-skrbstveni 1898–1921, izvršilni 1941–1945.

Historiat fonda: Arhivar banovinskega arhiva je po velikih prizadevanjih leta 1940 dosegel, da so Okrajnemu sodišču v Marenbergu odobrili predajo starih zemljiških, ali – po tedanjem poimenovanju – franciscejskih knjig. Do predaje pa pred drugo svetovno vojno ni več prišlo. Po ukinitvi sodišča in ustalitvi števila in sedežev okrajnih sodišč je gradivo Okrajnega sodišča Marenberg hranilo Okrajno sodišče v Slovenj Gradcu. To je nato predalo PAM stare zemljiške knjige, ki so skupaj s knjigami drugih sodišč bile priključene Zbirki zemljiških knjig gosposčin ter magistratov mest in trgov, manjši del predanega gradiva pa v fond sodišča. Prvih 12 arhivskih škatel gradiva v fondu je bilo le izbor posameznih spisov različnih pravnih območij, ne pa zaokrožene celote. Z dvema prevzemoma v letih 2005 in 2006 je pridobil arhiv preostalo gradivo, ki ga je predalo Okrajno sodišče v Slovenj Gradcu. Ker je bil predmet predaje gradivo do leta 1945, je s tem prešlo v arhivsko hrambo vse ohranjeno gradivo Okrajnega sodišča Marenberg razen zemljiškknjižnih listin po letu 1920. Okrajno sodišče v Slovenj Gradcu je desetletja hranilo in tudi uporabljalo gradivo kar treh okrajnih sodišč, zato so se zlasti evidence med seboj pomešale in je bilo v arhivu potrebno nekatere zvrsti gradiva posebej pregledati ter določiti, kateremu fondu pripadajo.

Valorizacija: Vse ohranjeno gradivo do leta 1945 ima lastnosti arhivskega gradiva. Pomembno je tako za znanost in kulturo kot za zagotavljanje pravne varnosti oseb, kar velja zlasti za civilnopravno področje.

Historiat ustvarjalca: Okrajno sodišče v Marenbergu (Radlje ob Dravi) je nastalo na temelju cesarskega sklepa z dne 14. 6. 1849. Bilo je okrajno sodišče II. reda, v kazenskih zadevah, za katere je bilo pristojno okrajno zborna sodišče, pa je razsojalo Okrajno sodišče v Slovenj Gradcu. Ko je leta 1854 namesto samostojnega sodišča začel poslovati okrajni mešani urad Marenberg, je zanj opravljal kazenske preiskave mešani urad Slovenj Gradec. Od leta 1868 je v Marenbergu spet poslovalo okrajno sodišče, ki je leta 1898 prešlo iz pristojnosti Okrožnega sodišča v Celju k Okrožnemu sodišču v Mariboru. Z nemško okupacijo leta 1941 je bilo okrajno sodišče ukinjeno, ob obnovitvi sodišč leta 1943 pa je v Marenbergu poslovala izpostava sodišča Slovenj Gradec. Po Uredbi o ustanovitvi narodnih in likvidaciji dosedanjih sodišč v Sloveniji 21. 9. 1945 okrajnega sodišča v Marenbergu ni bilo več. Sodni okraj je bil najprej razdeljen med okrajni sodišči Maribor in Slovenj Gradec, z upravnimi spremembami do leta 1959 pa je prešlo vse ozemlje bivšega sodišča pod Okrajno sodišče v Slovenj Gradcu. Sodni okraj Marenberg se je oblikoval iz starih okrajev Puhenštajn, Marenberg in Kienhofen. Prvotni okraj se je leta 1854 povečal z zahodnim delom ukinjenega Okrajnega sodišča Sv. Lovrenc, ki je leta 1850 spadal v politično občino Ribnica na Pohorju, nato pa je iz nje nastalo več občin. Tako so leta 1854 v sodni okraj občine Marenberg sodili: Zg. Vižinga, Remšnik, Brezno, Muta, Sp. Gortina, Sv. Primož nad Muto, Pernice, Sobote, Vuzenica, Sv. Primož na Pohorju, Sv. Danijel pri Trbonjah, Vuhred, Ribnica, Hudi Kot, Janževski Vrh, Sv. Anton na Pohorju. Po določitvi jugoslovansko-avstrijske meje je k Okrajnemu sodišču v Marenbergu prešlo nekaj ozemlja iz Okrajnega sodišča Arvež (Arnfels). To je bila občina Kapla s krajema Sp. in Zg. Kapla. V Avstriji pa je ostala občina Sobote. Po ukinitvi sodišča leta 1945 so pod okrajno sodišče v Prevaljah prišli kraji Muta, Vuzenica, Sv. Primož nad Muto, Sv. Primož na Pohorju, Gortina in Pernice, ostali kraji s sedežem sodišča pa pod Okrajno sodišče v Mariboru. Z nadaljnjimi upravnimi in sodnimi spremembami je prešel zahodni del sodnega okraja Marenberg pod Okrajno sodišče v Slovenj Gradcu, nato vzhodni del z Radljami, najkasneje (leta 1959) pa še občina Ribnica na Pohorju.

OKRAJNO SODIŠČE MARIBOR 1850–1874

Signatura: PAM/0636

Kraj: Maribor

Ohranjeno gradivo: 1790–1874

Količina: 739 arhivskih škatel, 226 knjig

Tekoči metri: 87,9

Informationna pomagala: arhivski popis

Jezik: nemški

Vsebina: Spisi: zapuščinski D 1850–1874, varstveni E 1852–1874, zemljiškoknjižni F 1850–1874, kazenski H 1850–1860, 1873, patrimonialnih sodišč 1790–1850, o predaji zadev in spisov okrajnemu sodišču s seznanji 1850–1851, predsedstveni 1851–1874, zbirka zemljiškoknjižnih listin 1851–1874; protokoli: vložni 1850–1874, vložni za civilne zadeve 1862–1870, vložni za kazenske zadeve 1859–1870, predsedstveni vložni in registraturni 1850–1865; indeksi: za kazenske zadeve 1854–1874, za zapuščinske zadeve 1850–1861, imenski za civilne in kazenske zadeve 1852–1870, stvarni in imenski 1850, zemljiškoknjižni 1865, 1871, k predsedstvenemu registru 1854–1863; dnevniki zemljiškoknjižnih vlog 1871–1874.

Historiat fonda: Do prvega prevzema arhivskega gradiva, ki je nastalo pri katerem od mariborskih okrajnih sodišč, je prišlo 25. 5. 1949. Gradivo je predalo Okrožno sodišče v Mariboru, pripeljali so ga v dveh kamionih, brez popisa. Največ je bilo starih gosposčinskih zemljiških knjig, ki so sedaj v Zbirki zemljiških knjig gosposčin ter magistratov mest in trgov, nekaj pa je bilo tudi spisovnega gradiva. Nato je Občinsko sodišče Maribor leta 1966 predalo gradivo svojih pravnih prednikov po letu 1850. Prevzem je obsegal gradivo za obdobje v letih 1850–1900, torej tudi arhivsko gradivo okrajnih sodišč Maribor levi breg in Maribor desni breg ter gradivo ponovno združenega Okrajnega sodišča Maribor po letu 1898, ki je bilo nato v arhivu po načelu provenience razdeljeno na štiri fonde, eden od teh je fond Okrajno sodišče Maribor 1850–1874.

Valorizacija: Vse predano gradivo je ovrednoteno kot arhivsko gradivo. Gradivo je pomembno za znanost in kulturo, kljub časovni odmaknjenosti pa tudi še za pravno varnost oseb, kar velja zlasti za zemljiškoknjižno gradivo. Omogoča nam vpogled v oblikovanje novih sodišč na prvi stopnji leta 1850 in primerjavo s starim sistemom, saj vsebuje tudi gradivo bivših sodišč, od katerih je prevzelo pristojnosti.

Historiat ustvarjalca: Okrajno sodišče Maribor je nastalo na podlagi cesarskega sklepa 14. 6. 1849 kot sodišče I. reda ali zborna okrajno sodišče. Dela iz pristojnosti okrajnih zbornih sodišč je opravljalo še za okrajna sodišča Slovenska Bistrica, Sv. Lenart in Sv. Lovrenc. Ko so leta 1854 večino okrajnih sodišč vključili v mešane okrajne urade, je ostalo samostojno okrajno sodišče. Kazenske preiskave je do leta 1868 opravljalo še za mešani okrajni urad Sv. Lenart. Leta 1874 je prišlo do delitve na dve sodišči: Maribor levi breg in Maribor desni breg. Sodni okraj Maribor se je oblikoval iz starih okrajev ali delov okrajev: Vetrinjski Dvor, Radvanje, Pohorski Dvor, Slivnica, Rače, Viltuž, Fala, Ebensfeld (Ravno polje pri Kungoti na Dravskem polju), Maribor mesto, Grad Maribor, Melje, Hrastovec, Pesniški Dvor, Langenthal (pri Sp. Kungoti), Jareninski Dvor, Svečina, Vurberg, Špilje. Leta 1854 se je razširil, saj je pridobil od Okrajnega sodišča Sv. Lenart področje prvotne občine Sv. Marjeta ob Pesnici in del ukinjenega okrajnega sodišča Sv. Lovrenc s prvotnimi političnimi občinami Sv. Lovrenc (pri Mariboru) in Činžat. Tako so od leta 1854 sodile v sodni okraj Maribor občine Maribor, Leitersberg (Košaki, tedaj so bili kot k. o. le del politične občine), Krčevina, Sv. Peter pri Mariboru (Malečnik), Trčova, Metava, Grušova, Pobrežje, Zrkovci, Dogoše, Sv. Miklavž na Dravskem polju, Studenci, Kušernik, Zg. Jakobski Dol, Sp. Jakobski Dol, Hlapje, Šambert, Plodršnica, Jarenina, Kaniža, Polička vas, Vajgen, Vukovski Dol, Pesniški Dvor, Vosek, Sv. Marjeta ob Pesnici, Dragučova, Svečina, Plač, Slatinski Dol, Vrtiče, Sv. Jurij ob Pesnici, Pesnica pri Sv. Juriju ob Pesnici, Jedlovnik, Šentilj v Slovenskih goricah, Špičnik, Kresnica, Cirknica, Ceršak, Selnica ob Muri, Kozjak, Zg. Kungota, Gradiška, Ranca, Dobrenje, Zg. Duplek, Sp. Duplek, Sv. Martin pri Vurberku, Ciglenca, Bistrica pri Limbušu, Limbuš, Vrhov Dol, Pekre, Sp. Radvanje, Sp. Hoče, Zg. Hoče, Hoško Pohorje, Pivola, Bohova, Rogoza, Razvanje, Fram, Loka, Morje pri Framu, Ranče, Ješenca, Skoke, Slivnica pri Mariboru, Orehova vas, Rače, Podova, Gorica, Sv. Križ, Šober, Kamnica, Rošpoh, Brestrnica, Jelovec, Ruše, Lobnica, Bistrica pri Rušah, Smolnik, Selnica, Janževa Gora, Slemen, Zg. Boč, Sv. Marjeta na Dravskem polju, Činžat, Kumen, Sv. Lovrenc pri Mariboru, Rdeči Breg.

OKRAJNO SODIŠČE MARIBOR 1898–1941

Signatura: PAM/0635

Kraj: Maribor

Ohranjeno gradivo: 1849–1941

Količina: 2176 arhivskih škatel, 321 knjig

Tekoči metri: 270

Informativna pomagala: arhivski popis

Jezik: nemški, slovenski, srbohrvaški

Vsebina: Spisi: zapuščinski A, O 1898–1941, splošni civilni nepravdni Nc, R 1898–1941, kazenski U, Kps, Kns 1923–1941, izvršilni E, I 1928–1939, pravdni C, Cb, P 1915–1941, varstveno-skrbstveni P, S 1898–1941, sodne uprave 1926–1939, zemljiškoknjižni predlogi 1920–1940, zbirka zemljiškoknjižnih listin 1898–1941, preklicni L, Os 1898–1941, zbirka na sodišču deponiranih listin 1849–1940; vpisniki: kazenski U, Hs, Krs, Kps, Kns 1899–1940, izvršilni I 1935–1940, pravdni P, C, Cb 1916–1940, zapuščinski 1898–1937, sirotinske knjige 1874–1931; imeniki: kazenski 1921–1936 pravdni 1923–1940, varstveni 1898–1916, zapuščinski 1904–1933; drugo: dnevniki zemljiškoknjižnih vlog 1899–1939.

Historiat fonda: Del gradiva je PAM prevzel skupaj z gradivom predhodnikov sodišča leta 1966, naslednji večji prevzem gradiva je bil leta 1973. Akcesijski fond je takrat vseboval še gradivo okupacijskega Sodišča Maribor in gradivo Okrajnega sodišča Maribor 1945–1978. Leta 2002 je prešlo v hrambo PAM še preostalo gradivo, ki ga je hranilo sodišče; to so bili zbirka zemljiškoknjižnih listin ter zapuščinski in varstveno-skrbstveni spisi. Gradivo, ki je nastalo pred letom 1898 in se hrani v fondu tega sodišča, je iz enotne zbirke deponiranih listin (testamentov, ženitnih pogodb) in sirotinskih knjig, ki sta jih naložili okrajni sodišči Maribor levi breg in Maribor desni breg, a so bile v uporabi po združitvi v eno okrajno sodišče Maribor.

Valorizacija: Del za poslovanje nepotrebnih spisov je izločilo sodišče po lastnih predpisih, predvsem za obdobje pred letom 1930. Prevzeto gradivo je ovrednoteno kot arhivsko gradivo. Pomembno je tako za znanost in kulturo kot za zagotavljanje pravne varnosti oseb in tudi za poslovanje današnjih javnopravnih oseb. Za zagotavljanje pravic državljanov in poslovanje javnopravnih oseb se največ uporablja zemljiškoknjižno gradivo.

Historiat ustvarjalca: Sodišče je nastalo z združitvijo sodnih okrajev Maribor levi breg in Maribor desni breg s sklepom ministrstva za pravosodje na Dunaju 5. 7. 1897, s katerim je bilo ustanovljeno tudi Okrožno sodišče v Mariboru. Delovati je začelo leta 1898 in imelo status okrajnega sodišča, ki deluje na sedežu zbornega sodišča. Od leta 1929 se je imenovalo sresko sodišče. Z okupacijo je bilo sodišče ukinjeno. Sodni okraj Maribor je od leta 1898 obsegal občine Vrhov Dol, Studenci, Dobrenje, Bistrica pri Limbušu, Bistrica pri Rušah, Fram, Kamnica, Gorica, Gradiška, Grušova, Sv. Križ nad Mariborom, Jarenina, Jelovec pri Kamnici, Ješenca, Janževa Gora, Kaniža, Krčevina, Recenjok, Rače, Kumen, Lehen, Lajtersberg (Košaki), Limbuš, Dogoše, Lobnica, Loka, Ruše, Morje, Orehova vas, Zg. Jakobski Dol, Zg. Hoče, Zg. Kungota, Zg. Duplek, Hoško Pohorje, Pekre, Pivola, Plač, Ploderšnica, Pobrežje, Podova, Polička vas, Pesniški Dvor, Ranče, Ranca, Rogoza, Rošpoh, Razvanje, Radvanje, Rdeči Breg, Šentilj v Slovenskih goricah, Sv. Jurij ob Pesnici, Sv. Lovrenc na Pohorju, Sv. Marjeta na Dravskem polju, Sv. Marjeta ob Pesnici, Sv. Martin pri Vurberku, Sv. Miklavž na Dravskem polju, Sv. Peter pri Mariboru, Slivnica pri Mariboru, Skoke, Slemen, Špičnik, Slatinski Dol, Tezno, Dragučova, Brestrnica, Sp. Jakobski Dol, Gačnik, Jelenče, Pesnica, Sp. Hoče, Sp. Duplek, Vosek, Boč, Svečina, Bohova, Vrtiče, Vukovski Dol, Selnica ob Dravi, Selnica ob Muri, Ceršak, Ciglenca, Činžat, Cirknica, Smolnik, Zrkovci. S spremembo državne meje se je sodni okraj Maribor razširil na nekaj

krajev, ki so prej pripadali okrajnemu sodišču v Cmureku, najprej na Sladki Vrh, nato pa so prešli pod Maribor še kraji, ki so prej pripadali sodnemu okraju Sv. Lenart. To sta bila kraja Marija Snežna (Zg. Velka) in Trate. Od okrajnega sodišča Arvež sta prešla pod okrajno sodišče v Mariboru k. o. Veliki Boč in Gradišče na Kozjaku. Od mariborskega sodnega okraja je ostal v Avstriji k. o. Vrhovci (Langeegg).

OKRAJNO SODIŠČE MARIBOR 1945–1978

Signatura: PAM/0723

Kraj: Maribor

Ohranjeno gradivo: 1945–1969

Količina: 527 arhivskih škatel, 22 knjig

Tekoči metri: 55,7

Informativna pomagala: arhivski popis

Jezik: slovenski

Vsebina: Spisi: kazenski Ks, K, Ksm 1945–1969, pravdni T, G 1945–1950, zaplembeni Zp, I 1945–1961, zbirka zemljiškoknjižnih listin 1945, varstveno-skrbstveni Vs 1945–1947, splošni civilni Sp, R 1945–1946, 1949–1951, zapuščinski Z, O 1945–1947, izvršilni 1946–1950; vpisniki: zaplemb Zp 1945–1947, zapuščinski Z 1945–1947, kazenski Ks, K 1946–1955, splošni civilni Sp 1945–1946, varstveno-skrbstveni in skrbstveni Vs 1946–1947; imeniki: zaplemb 1945–1947, obdolžencev 1945–1955, oškodovancev 1947–1949.

Historiat fonda: Gradivo Okrajnega sodišča Maribor 1945–1978 je vseboval že akcesijski fond, ki ga je PAM prevzel leta 1973. Takrat so prišli v arhivsko hrambo le spisi, evidence pa ne. Leta 1994, v času denacionalizacijskih postopkov, je tedanje Temeljno sodišče v Mariboru predalo zaplembene spise. Leta 2002 so z obsežnim gradivom iz časa pred letom 1945 prešli v arhiv tudi zapuščinski in varstveno-skrbstveni spisi do leta 1947 ter evidence za kazenske spise, ki so bili v arhivu že od leta 1973, tako da so ostali brez evidenc le še pravdni spisi do leta 1950. Leta 2004 je Okrajno sodišče v Mariboru predalo kazenske spise iz let 1951–1955 s pripadajočimi evidencami.

Valorizacija: Gradivo, ki ga je PAM prevzel, je ovrednoteno kot arhivsko gradivo in ohranjeno v celoti. Vse serije gradiva so pomembne za znanost in kulturo ter za zagotavljanje pravne varnosti oseb. Osvetlujejo razmere po drugi svetovni vojni, državljanom pa služijo za zagotavljanje pravic predvsem pri dokumentiranju povojnih kazenskih procesov in zaplemb.

Historiat ustvarjalca: Z uredbo o ustanovitvi narodnih in likvidaciji dosedanjih sodišč z dne 21. 9. 1945 so obnovljenemu Okrajnemu sodišču Maribor pripadli okraji Maribor mesto, Maribor desni breg in Maribor levi breg. S tem so pod njegovo krajevno pristojnost prešli tudi sodni okraj Slovenska Bistrica (začasno) ter delno Lenart in Marenberg (Radlje ob Dravi). Njegova krajevna pristojnost se je spreminjala z zakoni o upravni razdelitvi Slovenije, ki so se jim morala prilagoditi tudi sodišča. Z Uredbo o ustanovitvi Okrajnega sodišča Maribor okolica z dne 22. 3. 1949 je prišlo do delitve sodnega okraja. Dotedanje Okrajno sodišče Maribor je postalo pristojno za okraj Maribor mesto in se je tudi preimenovalo v Okrajno sodišče Maribor mesto. 26. 5. 1952 je bila sprejeta Uredba o spremembi uredbe o številu okrožnih in okrajnih sodišč v LRS. Od tedaj se je sodišče imenovalo Okrajno sodišče I v Mariboru. Z novim odlokom 5. 12. 1955 je bilo ukinjeno Okrajno sodišče v Mariboru II (okolica) in nastalo je eno Okrajno sodišče v Mariboru. To se je leta 1965 preimenovalo v občinsko in s tem nazivom delovalo do začetka poslovanja temeljnih sodišč v začetku leta 1979. Ob obnovitvi sodišča je sodni okraj Maribor obsegal 3 okraje: Maribor mesto (k. o.

bivšega Mesta Maribor in še Pobrežje, Tezno in Studenci), Maribor levi breg in Maribor desni breg. Z okrajem Maribor desni breg so pripadli sodišču kraji: Bezena, Bistrica, Bohova, Brunšvig (Brunšvik), Brezje, Cigonca, Črešnjevce, Dežno - Varoš, Dobrovce, Dogoše, Fram, Gorica, Hotinja vas, Janžev Vrh - Orlica, Ješenca - Požeg, Kumen, Laporje, Lehen, Limbuš, Lobnica, Loka - Gradišče, Makole, Morje, Nova vas, Orehova vas, Pekel, Pekre, Podova, Poljčane, Planica - Kopivnik, Podvelka, Pragersko, Prepolje, Puščava, Pečke, Rače, Razvanje, Reka - Pohorje, Ribnica na Pohorju, Rogoza, Ruše, Sp. Polskava, Sp. Ložnica, Sp. Nova vas, Sp. Radvanje, Skoke, Slivnica, Slovenska Bistrica, Smolnik, Sp. Hoče, Struge, Stanovsko, Studenice, Stranske Makole, Stari Log, Sv. Ana, Sv. Lovrenc na Pohorju, Sv. Marjeta na Dravskem polju, Sv. Miklavž, Šentovec, Šmartno na Pohorju, Strnišče, Tinje, Bojtina, Vrhloga, Vrhole, Vuhred, Zg. Bistrica, Zg. Ložnica, Zg. Radvanje, Zrkovci, Žabljek. Z okrajem Maribor levi breg so pripadli sodišču kraji: Brestrnica, Brezno, Bukovje, Cirknica, Ceršak, Črmljenšak, Gačnik, Gasteraj, Gočova, Jablance, Jarenina, Kamnica, Kapla, Korena, Košaki, Kozjak, Malna, Marenberg (Radlje ob Dravi), Osek, Partinje, Pesnica, Ploderšnica, Porčič, Remšnik, Rogoznica, Selce, Selnica ob Dravi, Selnica ob Muri, Senarska, Sladki Vrh, Slemen, Sp. Kungota, Sp. Voličina, Sp. Vižinga, Sp. Duplek, Sp. Jakobski Dol, Sp. Žerjavci, Stara Gora, Svečina, Sv. Duh, Sv. Jurij ob Pesnici, Sv. Jurij v Slovenskih goricah, Sv. Križ, Sv. Lenart v Slovenskih goricah, Sv. Martin pri Vurberku, Sv. Marjeta ob Pesnici, Sv. Ožbalt, Sv. Peter (Malečnik), Sv. Trojica v Slovenskih goricah, Šetarjeva, Šentilj v Slovenskih goricah, Vas, Radelca, Verjane, Zamarkova, Zg. Kungota, Zg. Voličina, Zg. Duplek, Zg. Jakobski Dol, Zg. Žerjavci, Zimica, Žikarce. Tako so leta 1945 pod Okrajno sodišče v Mariboru prešli kraji, ki so pred vojno pripadali okrajnim sodiščem pri Sv. Lenartu, v Slovenski Bistrici in Marenbergu. To stanje se je spremenilo že z novo upravno razdelitvijo Slovenije in ponovno ustanovitvijo Okrajnega sodišča v Slovenski Bistrici 15. 4. 1946. Takrat so v njegovo pristojnost prešli kraji okraja Slovenska Bistrica, ta okraj pa je obsegal večji del bivšega okraja Maribor desni breg, raztezal se je do Slivnice pri Mariboru. Za toliko se je zmanjšala krajevna pristojnost Okrajnega sodišča v Mariboru. 23. 2. 1948 je z novo upravno razdelitvijo Slovenije prišlo do novih okrajev in nove razmejitve med okrajnimi sodišči. Okrajno sodišče v Mariboru je postalo pristojno za okraja Maribor mesto in Maribor okolica. V okraj Maribor mesto so spadali poleg starih mestnih k. o. še okoliški kraji ali njihovi deli: Brestrnica (Mariborski otok), Košaki, Krčevina, Orešje z Meljskim Hribom, Sp. in Zg. Radvanje, Studenci, Tezno, Zrkovci, deli Brezja, Pekar in Limbuša. V okraj Maribor okolica in s tem pod Okrajno sodišče v Mariboru so spadali kraji: Bistrica pri Limbušu, Bistrica pri Rušah, Brestrnica, Brezno, Brunšvik, Ceršak, Cirknica, Črmljenšak, Dobrovce, Dogoše, Fram, Gasteraj, Gočova, Gorica, Hoče, Jakobski Dol, Jarenina, Ješenca, Jurovski Dol, Kamnica, Kapla, Kopivnik, Korena, Kumen, Lehen, Limbuš, Morje, Orehova vas, Osek, Partinje, Pekre, Pesnica, Ploderšnica, Podova, Podvelka, Pragersko, Puščava, Rače, Razvanje, Reka - Pohorje, Remšnik, Ribnica na Pohorju, Ruše, Selce - Rogoznica, Selnica ob Dravi, Selnica ob Muri, Sladki Vrh, Slemen, Slivnica pri Mariboru, Smolnik, Sp. Kungota, Sp. Polskava, Sp. Duplek, Svečina, Sv. Trojica v Slovenskih goricah, Sv. Duh na Ostrem vrhu, Sv. Jurij ob Pesnici, Sv. Križ, Sv. Lenart v Slovenskih goricah, Sv. Lovrenc na Pohorju, Sv. Martin pri Vurberku, Sv. Miklavž, Sv. Ožbalt, Sv. Peter pri Mariboru, Šentilj v Slovenskih goricah, Šmarjeta (prej Sv. Marjeta ob Pesnici), Voličina, Zamarkova, Zg. Kungota, Zg. Polskava, Zg. Duplek, Zimica, Žerjavci. Z nastankom Okrajnega sodišča Maribor okolica je Okrajno sodišče Maribor mesto v svoji pristojnosti obdržalo kraje, ki so sodili v okraj Maribor mesto. Tako je ostalo do leta 1955,

ko je bilo z zakonom dne 5. 12. 1955 Okrajno sodišče Maribor okolica oziroma Okrajno sodišče v Mariboru II ukinjeno. Enotno okrajno sodišče v Mariboru je bilo odtelej pristojno za občine: Lenart, Maribor Center, Maribor Košaki, Maribor Tabor, Maribor Tezno, Podvelka, Rače, Ruše in Šentilj. Z novo upravno razdelitvijo leta 1959 je okrajno sodišče v Mariboru bilo pristojno za občine: Lenart, Maribor Center, Maribor Košaki, Maribor Tabor, Maribor Tezno in Ruše. Kasnejše upravne spremembe niso več vplivale na obseg teritorija v pristojnosti okrajnega oziroma občinskega sodišča v Mariboru.

OKRAJNO SODIŠČE MARIBOR DESNI BREG

Signatura: PAM/0637

Kraj: Maribor

Ohranjeno gradivo: 1874–1897

Količina: 423 arhivskih škatel, 112 knjig

Tekoči metri: 46,3

Informativna pomagala: arhivski popis

Jezik: nemški, slovenski

Vsebina: Spisi: zapuščinski IV 1874–1897, predsedstveni 1875–1893, zbirka zemljiškoknjižnih listin 1874–1897, popisi starih zemljiškoknjižnih oznak in posestnikov po k. o. okoli leta 1880; protokoli: vložni 1874–1897, vložni civilni 1876–1897; indeksi: k vložnim protokolom 1887–1897, civilni 1876–1895, kazenski 1893–1897; dnevniki: depozitni 1886–1895, zemljiškoknjižnih vlog 1875–1897.

Historiat fonda: Občinsko sodišče Maribor je leta 1966 predalo gradivo svojih pravnih prednikov po letu 1850. Prezgem je obsegal gradivo za obdobje v letih 1850–1900. V njem je bilo tudi gradivo Okrajnega sodišča Maribor desni breg, iz katerih je bil pozneje v arhivu oblikovan samostojni fond.

Valorizacija: Vse predano gradivo je ovrednoteno kot arhivsko gradivo. Pravni nasledniki Okrajnega sodišča Maribor desni breg, ki so izvajali izločanje nepotrebnega gradiva po lastnih predpisih in brez arhivske službe, so ohranili predvsem gradivo s civilnega področja zaradi njegove dolgotrajne dokumentarne vrednosti. Kljub časovni odmaknjenosti se to gradivo še danes uporablja za zagotavljanje pravne varnosti oseb, velik pomen ima tudi za znanost in kulturo, saj lahko zlasti v zemljiškoknjižnem in zapuščinskem gradivu najdemo informacije za več znanstvenih disciplin.

Historiat ustvarjalca: V skladu s svojimi pristojnostmi je avstrijsko ministrstvo za pravosodje na Dunaju leta 1874 izdalo ukaz o razdelitvi mariborskega sodnega okraja in začetku delovanja dveh okrajnih sodišč. Tako je nastalo Okrajno sodišče Maribor desni breg. Sodišče je poslovalo po zakonu o okrajnih sodiščih iz leta 1868. V času, ko je delovalo to sodišče, je bila ena glavnih nalog okrajnih sodišč naložba nove zemljiške knjige, kar je razvidno tudi iz ohranjenega gradiva. Meja med okrajnima sodiščema Maribor levi breg in Maribor desni breg je tekla po reki Dravi, razen v mariborskem predmestju Sv. Magdalena. Sodni okraj Maribor desni breg je obsegal občine Vrhov Dol, Studenci, Bistrica pri Limbušu, Bistrica pri Rušah, Fram, Sp. in Zg. Gorica, Ješenca, Zg. in Sp. Hoče, Rače, Recenjaki, Kumeni, Limbuš, Dogoše, Lobnica, Loka, Sv. Lovrenc (na Pohorju), Sv. Marjeta na Dravskem polju, Ruše, Morje, Miklavž na Dravskem polju, Orehova vas, Hoško Pohorje, Pekre, Pivola, Pobrežje, Podova, Ranče, Rogoza, Razvanje, Rdeči Breg, Radvanje, Slivnica, Skoke, Bohova, Činžat, Smolnik, Zrkovci.

OKRAJNO SODIŠČE MARIBOR LEVI BREG

Signatura: PAM/0638

Kraj: Maribor

Ohranjeno gradivo: 1874–1898

Količina: 556 arhivskih škatel, 109 knjig

Tekoči metri: 67,9

Informativna pomagala: arhivski popis

Jezik: nemški, slovenski

Vsebina: Spisi: zapuščinski IV 1874–1897, varstveno-skrbstveni V 1874–1898, predsedstveni 1875–1893, zbirka zemljiškoknjižnih listin 1874–1897, zemljiškoknjižni spisi VI 1886–1890, popisi starih zemljiškoknjižnih oznak in posestnikov po k. o. okoli leta 1880; protokoli: vložni 1874–1891, vložni za vloge in dopise oblastev 1875–1878, pravdni 1876–1888, sirotinska knjiga 1875–1884; indeksi: k vložnemu protokolu 1875–1886, sirotinski 1877, civilni 1874, 1880, kazenski 1877–1878; druge evidence: depozitne knjige in dnevniki 1874–1898, denarne knjige 1876–1887, dnevniki zemljiškoknjižnih vlog 1876–1896.

Historiat fonda: Občinsko sodišče Maribor je leta 1966 predalo gradivo svojih pravnih prednikov po letu 1850. Prevzem je obsegal gradivo, nastalo med leti 1850–1900. Med njim je bilo tudi gradivo Okrajnega sodišča Maribor levi breg, iz katerega je bil pozneje v arhivu oblikovan samostojni fond.

Valorizacija: Vse ohranjeno gradivo je ovrednoteno kot arhivsko gradivo. Pravni nasledniki Okrajnega sodišča Maribor levi breg, ki so izvajali izločanje nepotrebnega gradiva po lastnih predpisih in brez arhivske službe, so ohranili predvsem gradivo s civilnega področja zaradi njegove dolgotrajne dokumentarne vrednosti. Kljub časovni odmaknjenosti se še danes uporablja za varstvo pravic državljanov, velik pomen pa ima tudi za znanost in kulturo, saj lahko zlasti v zemljiškoknjižnem in zapuščinskem gradivu najdemo informacije za več znanstvenih disciplin.

Historiat ustvarjalca: V skladu s svojimi pristojnostmi je avstrijsko ministrstvo za pravosodje leta 1874 sklenilo, da se mariborski sodni okraj razdeli in nastaneta dve sodišči. Tako je nastalo Okrajno sodišče Maribor levi breg. Sodišče je poslovalo po zakonu o okrajnih sodiščih iz leta 1868. V času, ko je delovalo to sodišče, je bila ena glavnih nalog okrajnih sodišč naložba nove zemljiške knjige, kar je razvidno tudi iz ohranjenega gradiva. Meja med okrajnima sodiščema Maribor levi breg in Maribor desni breg se je v skladu z nazivom držala reke Drave. Izjema je bila mariborska mestna občina, katere del je ležal na desnem bregu Drave. Sodni okraj Maribor levi breg je obsegal mesto z lastnim statutom Maribor ter občine Dobrenje, Šentilj v Slovenskih goricah, Kamnica, Sv. Jurij ob Pesnici, Gradiška, Grušova, Sv. Jakob v Slovenskih goricah, Jarenina, Jelovec pri Kamnici, Janževa Gora in Zg. Selnica, Kaniža, Krčevina, Sv. Križ, Zg. Kungota, Leitersberg (Košaki), Sv. Marjeta ob Pesnici, Sv. Martin pri Vurberku, Sv. Peter pri Mariboru (Malečnik), Plač, Polička vas, Pesniški Dvor, Ranca, Rošpoh, Slemen, Špičnik, Slatinski Dol, Zg. Duplek, Sp. Duplek, Dragučova, Brestrnica, Vosek, Boč, Svečina, Vukovski Dol, Vrtiče, Selnica ob Dravi, Selnica ob Muri, Ceršak, Ciglence, Cirknica.

OKRAJNO SODIŠČE MARIBOR OKOLICA

Signatura: PAM/0724

Kraj: Maribor

Ohranjeno gradivo: 1949–1955

Količina: 122 arhivskih škatel, 7 knjig

Tekoči metri: 12,4

Informativna pomagala: arhivski popis

Jezik: slovenski

Vsebina: Spisi: izvršilni (zaplembe) I 1949–1954, kazenski K, Ks 1950–1955; vpisniki: kazenski 1950–1954; imenik: kazenski 1949–1955.

Historiat fonda: Leta 1994 je PAM prevzel zaplembene spise, med njimi so bili tudi izvršilni spisi, ki so se nanašali na zaplembe in so jih sodišča hranila ločeno od ostalih izvršilnih spisov. Ti spisi so popisani na ravni združenih dokumentov oziroma spisov in so se v arhivu ločili od ostalih zaplembenih spisov bivšega Okrajnega sodišča v Mariboru. Leta 2004 je PAM prevzel še kazenske spise do leta 1955.

Valorizacija: Vse gradivo, ki ga je prevzel PAM, je ovrednoteno kot arhivsko gradivo. Pomembno je tako za znanost in kulturo kot za pravno varnost oseb. Ker so bila okrajna sodišča do leta 1952 pristojna tudi za težja kazniva dejanja, kazenske zadeve pa so bile povezane z zaplembami premoženja, je gradivo pomembno tudi za postopke poprave krivic.

Historiat ustvarjalca: Vlada LRS je 22. 3. 1949 sprejela Uredbo o ustanovitvi okrajnega sodišča za okraj Maribor okolica. Določeno je bilo, da začne novo sodišče poslovati 1. 4. 1949 za okraj enakega imena, kot se je oblikoval z upravno razdelitvijo leta 1948. Dotedanje Okrajno sodišče v Mariboru pa je ostalo pristojno za okraj Maribor mesto. 26. 5. 1952 je bila sprejeta Uredba o spremembi uredbe o številu okrožnih in okrajnih sodišč v LRS, s katero se je spremenilo ime sodišča v Okrajno sodišče v Mariboru II. Ukinjeno je bilo z odlokom o ustanovitvi, odpravi in o določitvi sedeža nekaterih okrožnih in okrajnih sodišč ter o njihovem krajevnem območju z dne 5. 12. 1955. Krajevna pristojnost sodišča je bila ob ustanovitvi določena z obsegom okraja Maribor okolica. Z novim zakonom z dne 18. 4. 1952 pa so bili določeni novi okraji. Obseg okraja Maribor okolica se je takrat spremenil na račun ukinitve okraja Poljčane. Okrajno sodišče v Mariboru II je postalo pristojno za del okraja Maribor okolica, za drugi del pa je bilo pristojno Okrajno sodišče v Slovenski Bistrici. Krajevno območje je bilo tedaj določeno z občinami. Okrajno sodišče v Mariboru II je bilo od leta 1952 pristojno za občine Brezno - Podvelka, Cerkevnik, Drvanja (sedež Benedikt), Duplek, Fram, Gradišče v Slovenskih goricah, Hoče, Jakobski Dol, Jarenina, Jurovski Dol, Korena, Lenart v Slovenskih goricah, Lovrenc na Pohorju, Malečnik, Ožbalt ob Dravi, Pekre - Limbuš, Pesnica, Pragersko, Rače, Ribnica na Pohorju, Ruše, Selnica ob Dravi, Srednje (sedež Brestrnica), Šentilj v Slovenskih goricah, Šmarjeta ob Pesnici, Velka, Voličina, Zg. Kungota in Zg. Ščavnica.

OKRAJNO SODIŠČE MURSKA SOBOTA

Signatura: PAM/0640

Kraj: Murska Sobota

Ohranjeno gradivo: 1871–1978

Količina: 1756 arhivskih škatel, 90 knjig

Tekoči metri: 186,8

Informativna pomagala: arhivski popis

Jezik: madžarski, slovenski

Vsebina: Spisi: pravnici C, P, T, G, Cb 1922–1971, kazenski Kps, Kpsm, B, Ks, K, Kp 1930–1978, zapuščinski O, Pk, A 1898–1978, izvršilni E, I 1927–1978, varstveni P, S, Vs 1903–1947, zaplembeni Zp 1946–1947, sodne uprave Su, Preds 1919–1952, zbirka oporok 1891–1950, splošni civilni Nc, R, Sp 1923–1952, preklicni L, Os 1926–1940, zemljiškoknjižni 1871–1944; vpisniki: pravnici C, Cb, M, P, Dt, G (delavske tožbe) 1919–1971, vršilca dolžnosti državnega tožilca 1931–1940, izvršilni E, I 1929–1977, zapuščinski A 1923–1978, splošni civilni Nc R 1933–1934, kazenski U, Z Kps, Ks, K 1919–1978, sirotinske knjige 1903–1928, zaplembeni Zp 1946–1947; imeniki: k zapuščinskemu registru A 1919–1922, izvršilni 1932–1939, 1972–1978, pravnici 1947–1966.

Historiat fonda: Gradivo je bilo prevzeto v več prevzemih. Prvi je bil leta 1973, naslednji pa v letih 1983, 2000, 2004, 2005, 2007 in 2008. Po letu 2000 je bilo gradivo predano v ustrezni tehnični opremi in že odbrano po navodilih za odbiranje. Zemljiškoknjižno gradivo je najstarejše.

Valorizacija: Gradivo do leta 1945, ki ga je arhiv prevzel, je v celoti ohranjeno in ovrednoteno kot arhivsko gradivo. Gradivo po letu 1945 je bilo odbrano na podlagi navodila PAM. Pomembno je za pravno varnost državljanov, ima pa tudi velik znanstveni in kulturni pomen, saj omogoča vpogled v stvarno življenje vseh slojev prebivalstva, posebnost fonda pa je še ta, da nas seznanja z ogrskim pravnim sistemom in pravno prakso.

Historiat ustvarjalca: Novo sodno organizacijo v ogrskem delu monarhije so uvedli leta 1849 na podlagi razglasov vojaške oblasti in civilnega komisarja po ogrskem porazu. Do leta 1867 je zakone na Ogrskem določala osrednja oblast na Dunaju, ki pa je sprejemala posebej zakone, veljavne za Ogrsko, Hrvaško in Slavonijo, srbsko Vojvodino in Temišvarski Banat, nato pa še za veliko kneževino Sedmograško. Tudi tukaj je začasno prišlo do združitve uprave in sodstva na prvi stopnji. Od avstro-ogrske nagodbe leta 1867 pa je pravosodje spadalo med tista področja, kjer je veljala ogrska zakonodaja. V ogrskem delu je prišlo leta 1871 do ponovne ločitve od uprave na 1. stopnji. Jugoslovanska oblast je sodišče v Murski Soboti prevzela septembra 1919. O sodni ureditvi v Prekmurju je izdalo naredbo najprej Poverjeništvu za pravosodje v Ljubljani dne 18. 9. 1919, nato pa je bil 30. 1. 1922 sprejet še Zakon o začasni ureditvi sodstva v Prekmurju, ki je bil v bistvu ponovitev tistega, kar je že leta 1919 zapisalo Poverjeništvu za pravosodje. Za dele Železne županije, ki so pripadli Jugoslaviji, je bila določena pristojnost Okrajnega sodišča v Murski Soboti, to pa je sodilo v pristojnost Okrožnega sodišča v Mariboru do leta 1938. Uradni jezik je postal slovenski ali srbsko-hrvaški, stranke pa so lahko uporabljale nemški in madžarski jezik. Zaradi močne madžarizacije pred letom 1919 v Prekmurju ni bilo sodnega osebja, ki bi znalo uporabljati slovenski jezik v sodnem poslovanju, slovenski sodniki in drugi uradniki pa niso poznali ogrskega pravnega sistema. Zato se je Poverjeništvu za pravosodje odločilo, da v Prekmurju uveljavi avstrijski pravni sistem, v primerih, kjer so se sodišča ravnala po deželni zakonodaji, pa štajerskega. Sprva so prihajali sodniki iz drugih slovenskih dežel. Leta 1922 se je začel dolgotrajen projekt naložbe nove zemljiške knjige. Od leta 1929 se je sodišče imenovalo sresko sodišče. Z madžarsko okupacijo se je deloma uveljavil prejšnji sistem in ponovno je prišlo do vključitve v Železno županijo. Madžarsko pravo se je

uveljavilo z uredbami ministrskega predsednika o sodni, upravni in drugi ureditvi ponovno zasedenih južnih območij; v ta okvir je sodilo tudi Prekmurje. Z Uredbo o ustanovitvi narodnih in likvidaciji dosedanjih sodišč v Sloveniji z dne 21. 9. 1945 se je obnovilo okrajno sodišče, ki je sodilo v območje Okrožnega sodišča v Mariboru do leta 1958, nato pa v območje Okrožnega sodišča v Murski Soboti. Od leta 1963 se je imenovalo občinsko sodišče. Z novo zakonodajo, sprejeto leta 1977 in uveljavljeno 1. 1. 1979, je začelo delovati namesto občinskega in okrožnega sodišča v Murski Soboti Temeljno sodišče v Murski Soboti z enoto v Murski Soboti. Pred prvo svetovno vojno so v sodni okraj Murska Sobota sodili k. o.: Dol. Slaveči, Adrijanci, Andrejci, Bakovci, Puconci, Rakičan, Ivanovci, Berkovci, Sodišinci, Bodonci, Bokrači, Boreča, Borejci, Novi Beznovci, Beznovci, Čikečka vas, Tišina, Nuskova, Domajinci, Veščica, Gor. Slaveči, Grad, Rankovci, Ocinje, Lončarovci, Kuštanovci, Gödörhaza (danes na Madžarskem), Gerlinci, Ženavlje, Kupšinci, Gorica, Krajna, Sotina, Cankova, Vanča vas, Ivanjševci, Topolovci, Korovci, Krašči, Gor. Črnci, Krci, Černelavci, Krog, Košarovci, Gederovci, Kukeč, Prosečka vas, Kuzma, Lucova, Lemerje, Lukačevci, Mlajtinci, Fikšinci, Markišavci, Martjanci, Mačkovci, Tešanovci, Motovilci, Murski Črnci, Tropovci, Murski Petrovci, Satahovci, Murska Sobota, Moščanci, Neradnovci, Nemčavci, Otovci, Dankovci, Poznanovci, Puževci, Pertoča, Peskovci, Gor. Petrovci, Prosenjakovci, Pordašinci, Radovci, Ratkovci, Ropoča, Predanovci, Šalamenci, Šulinci, Serdica, Strukovci, Stanjevci, Rogaševci, Skakovci, Petanjci, Kančevci, Sebeborci, Središče, Vadarci, Križevci, Selo, Moravci, Noršinci, Fokovci, Panovci, Kruplivnik, Vaneča, Brezovci, Gradišče, Kovačevci, Krajna, Vidonci, Sv. Jurij, Dolina, Dolič, Zenkovci, Vučja Gomila. Po razmejitvi z republiko Madžarsko je v sodni okraj Murska Sobota prešlo več krajev na Goričkem, ki so prej sodili v sodni okraj Monošter (Szentgotthárd). To so Budinci, Čepinci, Mali Dolenci, Veliki Dolenci, Domanjševci, Hodoš, Krplivnik, Bokrači, Bukovnica, Trdkova, Martinje, Matjaševci, Markovci, Šalovci. Z že omenjeno uredbo o ustanovitvi narodnih in likvidaciji dosedanjih sodišč v Sloveniji z dne 21. 9. 1945 se je sodni okraj Murska Sobota oblikoval na podlagi zakona o upravni razdelitvi z dne 6. 9. 1945. Z novo upravno razdelitvijo so pod Okrajno sodišče v Murski Soboti prišli nekateri kraji, ki so pred vojno pripadali Okrajnemu sodišču v Dolnji Lendavi, od pomembnejših Beltinci, Lipovci in Dokležovje. Okraj Murska Sobota je tako obsegal kraje: Adrijanci, Andrejci, Bakovci, Beltinci, Beznovci, Bodonci, Bokrači, Boreča, Borejci, Bratonci, Brezovci, Budinci, Cankova, Čepinci, Černelavci, Dankovci, Dokležovje, Dolič, Dolina (na Goričkem), Dol. Slaveči, Domajinci, Domanjševci, Fokovci, Fikšinci, Gančani, Gederovci, Gorica, Gor. Lendava (Grad), Gor. Črnci, Gor. Petrovci, Gor. Slaveči, Gradišče, Gerlinci, Hodoš, Ivanjci, Ivanovci, Ižakovci, Korovci, Kovačevci, Krajna, Kramarovci, Kršci, Križevci v Prekmurju, Krog, Krplivnik, Kruplivnik, Kupšinci, Kuštanovci, Kuzma, Lemerje, Lipovci, Lukova, Mačkovci, Veliki Dolenci, Markišavci, Markovci, Martinje, Martjanci, Matjaševci, Mlajtinci, Moravci, Moščanci, Motovilci, Murska Sobota, Murski Črnci, Murski Petrovci, Nemčavci, Neradnovci, Noršinci, Ocinje, Otovci, Pečarovci, Peskovci, Pertoča, Petanjci, Polana, Poznanovci, Predanovci, Prosečka vas, Prosenjakovci, Puconci, Puževci, Radovci, Rakičan, Rankovci, Ratkovci, Rogaševci, Ropoča, Satahovci, Sebeborci, Selo, Skakovci, Sodišinci, Sotina, Stanjevci, Strukovci, Šalamenci, Šalovci, Šulinci, Tešanovci, Tišina, Topolovci, Trdkova, Tropovci, Vadarci, Vanča ves, Vaneča, Večeslavci, Veščica, Vidonci, Vučja Gomila, Zenkovci, Ženavlje. Z odlokom z dne 5. 12. 1955 je Okrajno sodišče v Murski Soboti postalo pristojno za občine Beltinci, Cankova, Grad, Martjanci, Murska Sobota in Petrovci - Šalovci. Od leta 1959 so sodile pod to sodišče občine Beltinci, Murska Sobota in

Petrovci - Šalovci. Leta 1963 se je po ukinitvi občine Beltinci zmanjšal teritorij sodišča za tiste kraje, ki so prešli pod Okrajno sodišče v Lendavi (Črenšovci, Odranci).

OKRAJNO SODIŠČE PREVALJE

Signatura: PAM/0683

Kraj: Prevalje
 Ohranjeno gradivo: 1894–1947
 Količina: 209 arhivskih škatel, 35 knjig
 Tekoči metri: 24,9
 Informativna pomagala: arhivski popis
 Jezik: nemški, slovenski

Vsebina: Spisi: zapuščinski A, O, Z 1919–1947, varstveni P, S, Vs 1894–1947, pravdni T 1946–1947, civilni nesporni Nc, R 1921–1945, izvršilni E, I 1921–1942, preklicni L 1935–1945; vpisniki: zapuščinski A 1914–1945, sirotinske knjige in registri P 1895–1932; imeniki: zapuščinski A 1919–1929.

Historiat fonda: Gradivo Okrajnega sodišča na Prevaljah je hranilo Okrajno sodišče v Slovenj Gradcu kot pravni naslednik. Skupaj z gradivom okrajnega sodišča Slovenj Gradec in Marenberg ga je predalo v letih 2005 in 2006. Predano gradivo je bilo popisano in tehnično opremljeno. Prav zaradi predaje gradiva treh sodišč je bila potrebna pazljivost pri uvrščanju gradiva v pravi fond tudi še po prevzemu v arhiv. Gradivo, ki je nastalo s poslovanjem ustvarjalca, se začne z letom 1921. Starejše gradivo pa je v prišlo v fond iz arhiva Okrajnega sodišča v Pliberku, ki je bilo prej pristojno za Mežiško dolino.

Valorizacija: Vse predano gradivo je ovrednoteno kot arhivsko gradivo. Pomembno je tako za znanost in kulturo kot za pravno varnost oseb. Posredno nas seznanja tudi z urejanjem razmer ob ustanovitvi nove države in razmejitvi z republiko Avstrijo.

Historiat ustvarjalca: Okrajno sodišče v Prevaljah je bilo ustanovljeno za tisti del Koroške, ki je po plebiscitu pripadel Kraljevini SHS. Poslovati je začelo 1. 11. 1920 na teritoriju, ki je prej pripadal okrajnima sodiščema v Pliberku (Bleiburg) in Št. Pavlu (St. Paul) v Labotski dolini. To okrajno sodišče je sodilo v pristojnost Okrožnega sodišča v Mariboru. Z nemško okupacijo je večina sodnega okraja prešla v pristojnost sodišča v Pliberku. Trgovski in zadružni register za Mežiško dolino je po uredbi šefa civilne uprave za Koroško in Kranjsko z dne 27. 4. 1942 vodilo sodišče v Kranju (*Amtsgericht Krainburg*). Z uredbo o ustanovitvi narodnih in likvidaciji dosedanjih sodišč je Okrajno sodišče na Prevaljah podedovalo zahodni del ukinjenega okrajnega sodišča v Marenbergu, leta 1946 pa je na račun ukinitve okraja Šoštanj prešlo pod Okrajno sodišče v Prevaljah še ozemlje bivšega okrajnega sodišča v Slovenj Gradcu. Na podlagi nove uredbe o številu okrožnih in okrajnih sodišč z dne 25. 3. 1948 bi naj namesto Okrajnega sodišča na Prevaljah poslovalo Okrajno sodišče v Dravogradu, ker je z novo upravno razdelitvijo Slovenije leta 1948 nastal okraj Dravograd, ki je zajemal območje prejšnjega okraja Prevalje. Vendar po podatkih iz drugega arhivskega gradiva sodišče ni imelo sedeža v Dravogradu. Sedež samega OLO Dravograd pa se je z ukazom prezidija Ljudske skupščine LRS septembra 1949 prenesel v Slovenj Gradec. Kljub poznavanju predpisov o organizaciji sodišč in upravni razdelitvi Slovenije ne bo mogoče zagotovo vedeti, kateremu fondu bo pripadlo sodno gradivo slovenske Koroške leta 1948 in v začetku leta 1949, dokler ne bo natančno pregledano gradivo, ki pa je sedaj še pri sodišču. Ob ustanovitvi Okrajnega sodišča na Prevaljah so v novi sodni okraj sodili: Črna, Pristava, Javorje, Žerjav, Jazbina, Koprivna, Ludranski Vrh, Podpeca, Topla, Uršlja Gora, Dravograd, Črneče, Tribej, Črneška Gora, Dobrova, Brod,

Podklanec, Goriški Vrh, Grad, Kozji Vrh, Libeliče, Libeliška Gora, Ojstrica, Sv. Duh, Sv. Boštjan, Velka pri Dravogradu, Vič, Guštanj, Dobrije, Ravne (bile so k. o. v sklopu politične občine Guštanj), Brdinje, Dobja vas, Javornik, Kotlje, Navrški Vrh, Podgora, Podkraj, Preški Vrh, Selovec, Stražišče, Tolsti Vrh, Zelen Breg, Mežica, Lom, Onkraj Meže, Takraj Meže, Prevalje, Volinjak, Belšak, Breznica, Dolgo Brdo, Holmec, Farna vas, Jamnica, Leše, Kot, Lokovica, Poljana, Strojna, Suhi Vrh, Šentanel, Zagrad. Z obnovitvijo rednih sodišč leta 1945 se je sodni okraj razširil na račun ukinjenega okrajnega sodišča Marenberg (Radlje ob Dravi), v manjši meri pa še na račun sodnega okraja Slovenj Gradec (Otiški Vrh). Tako so Okrajnemu sodišču Prevalje od jeseni leta 1945 pripadali kraji Črna, Črneče, Dobja vas, Dobrije, Dravograd, Gortina, Guštanj, Javorje, Koprivna, Kotlje, Leše, Libeliče, Lokovica, Mežica, Muta, Ojstrica, Otiški Vrh, Pernice, Prevalje, Sv. Anton, Sv. Boštjan, Sv. Primož na Pohorju, Sv. Primož nad Muto, Sv. Vid pri Muti, Tolsti Vrh, Trbonje, Vuzenica, Vič in Žerjav. Z novim zakonom o upravni razdelitvi iz leta 1946 se je spet spremenila krajevna pristojnost Okrajnega sodišča na Prevaljah, saj je bil ukinjen okraj Šoštanj, zato je okraj Prevalje pridobil kraje, ki so do leta 1945 sodili v sodni okraj Okrajnega sodišča v Slovenj Gradcu. Od leta 1946 je bilo Okrajno sodišče na Prevaljah pristojno za kraje (KLO) Črna, Črneče, Dovže, Dravograd, Golavabuka, Gortina, Guštanj, Javorje, Kotlje, Legen, Leše, Libeliče, Marenberg, Mežica, Mislinja, Muta, Ojstrica, Pameče, Pernice, Podgorje, Prevalje, Razbor, Sele, Slovenj Gradec, Sp. Vižinga, Stari trg, Straže, Sv. Anton na Pohorju, Sv. Primož na Pohorju, Sv. Primož nad Muto, Šmartno pri Slovenj Gradcu, Šmiklavž, Šentanel, Šentilj pod Turjakom, Šentjanž pri Dravogradu, Št. Vid nad Valdekom, Tolsti Vrh, Trbonje, Troblje, Turiška vas, Vuhred, Vuzenica, Žerjav. Nastanek okraja Dravograd na sam obseg okraja ni vplival.

OKRAJNO SODIŠČE SLOVENJ GRADEC

Signatura: PAM/0641

Kraj: Slovenj Gradec

Ohranjeno gradivo: 1790–1945

Količina: 390 arhivskih škatel, 260 knjig

Tekoči metri: 54

Informativna pomagala: arhivski popis

Jezik: nemški, slovenski

Vsebina: Spisi: gosposčinskih sodišč in magistratov 1790–1850, predsedstveni spisi Praes, II, A (normalije) 1851–1914, zapuščinski D, IV, A, O 1851–1945, kazenski U, Z 1915–1919, sodnih depozitov 1850–1898, zemljiškknjižni z operati o naložbi nove zemljiške knjige 1885–1895, zbirka zemljiškknjižnih listin 1851–1920, varstveni P, S 1898–1945, izvršilni E, I 1933–1945, menični protesti 1877–1896; vpisniki: varstveni P 1898–1945, sirotinske knjige 1851–1933, civilni vložni protokoli 1850–1886, registraturni protokoli preiskovalnega sodišča 1856–1870 z indeksi, protokol testamentov 1850; imeniki: varstveni P, S 1933–1943; civilni indeksi 1850–1878; drugo: depozitni dnevniki 1898–1941.

Historiat fonda: Prva predaja arhivskega gradiva je v akcesijski knjigi zabeležena za leto 1949, ko je Okrajno sodišče v Slovenj Gradcu predalo stare gosposčinske zemljiške in listinske knjige za okrajni sodišči Slovenj Gradec in Marenberg. Čeprav ni posebej navedeno, je takrat moralo priti v arhiv še spisovno gradivo s spisi nekdanjih gosposčin, ki so jih leta 1850 prevzela okrajna sodišča, ter najstarejši spisi, ki so nastali že pri sodišču. Do leta 2005 je tako arhiv hranil le majhen del arhivskega gradiva Okrajnega sodišča v Slovenj Gradcu, ki je ostalo po izločanjih starega gradiva, katerega je opravljalo sodišče samo. V dveh prevzemih leta 2005 in 2006 je arhiv pridobil spisovno gradivo in pripadajoče evidence do

leta 1945 ter zemljiškoknjižne listine do leta 1920. Gradivo je bilo sprejeto v arhiv tehnično opremljeno in popisano.

Valorizacija: Vse predano gradivo je ovrednoteno kot arhivsko gradivo. Pomembno je tako za znanost in kulturo kot za pravno varnost oseb. Gradivo civilnega področja, ki je ohranjeno, omogoča vpogled v življenje vseh slojev prebivalstva sodnega okraja.

Historiat ustvarjalca: Okrajno sodišče v Slovenj Gradcu je bilo ustanovljeno na podlagi cesarskega patenta z dne 14. 6. 1849. Poslovati je začelo kot okrajno zborna sodišče oziroma okrajno sodišče I. razreda. Kot zborna sodišče je bilo pristojno še za okrajni sodišči v Marenbergu (Radlje ob Dravi) in Šoštanju. Leta 1854 se je samostojno okrajno sodišče preoblikovalo v mešani okrajni urad, ki je bil v zadevah kazenskih preiskav pristojen še za mešana okrajna urada Marenberg in Šoštanj. Od leta 1868 je ponovno poslovalo samostojno okrajno sodišče. To okrajno sodišče je ostalo v območju Okrožnega sodišča v Celju še po ustanovitvi Okrožnega sodišča v Mariboru. Tako je ostalo še v času med obema svetovnjima vojnoma. Med okupacijo je bilo sodišče najprej ukinjeno, nato pa leta 1943 obnovljeno (*Amtsgericht Windischgrätz*) z izpostavo v Marenbergu. Uredba o ustanovitvi narodnih in likvidaciji dosedanjih sodišč v Sloveniji z dne 21. 9. 1945 je predvidevala, da preide sodni okraj Slovenj Gradec pod Okrajno sodišče v Šoštanju, saj se je istega meseca oblikoval okraj Šoštanj, ki je vključeval tudi Slovenj Gradec in druge kraje tega sodnega okraja. Taka ureditev ni trajala dolgo, saj je območje bivšega sodnega okraja Slovenj Gradec prešlo v okraj Prevalje in za tem Dravograd. Okraj Dravograd pa je imel od sklepa Prezidija ljudske skupščine LRS z dne 12. 9. 1949 sedež v Slovenj Gradcu. 20. 6. 1950 je bil sprejet novi Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o upravni razdelitvi Slovenije, s katerim se je namesto okraja Dravograd ustanovil okraj Slovenj Gradec v enakem obsegu, kot ga je imel prej okraj Dravograd. Spremembam v upravni razdelitvi se je prilagodila sodna organizacija, zato je Uredba o spremembi uredbe o številu okrožnih in okrajnih sodišč v LRS in njihovi krajevni pristojnosti določila, da je za okraj Slovenj Gradec pristojno Okrajno sodišče v Slovenj Gradcu. To sodišče je odtlej spadalo v območje Okrožnega sodišča v Mariboru, ki je za kraje tega sodišča bilo krajevno pristojno že prej, ko je poslovalo Okrajno sodišče v Prevaljah. Sodni okraj Slovenj Gradec se je leta 1850 oblikoval iz starih okrajev oziroma njihovih delov: Rotenturn, Legen, Weitenstein (Vitanje) in Puhenštajn. Vanj so po stanju iz leta 1865 sodile naslednje politične in katastrske občine (zadnje so zapisane v oklepaju): Stari trg, Vrhe, Sele, Pameče, Legen (Gradišče), Šmartno pri Slovenj Gradcu (Dobrova), Slovenj Gradec, Golavabuka (Brda), Podgorje (Velunja – to raztreseno naselje konec 19. st. ni bilo več k. o.), Zg. Razbor (Sp. Razbor), Šmiklavž pri Vodrižu (Vodriž, Graška Gora), Mislinja (Zg. Dolič), Šentilj pod Turjakom, Sv. Vid nad Valdekom (Završe), Šentjanž pri Dravogradu (Selovec), Otiški Vrh.

OKRAJNO SODIŠČE SLOVENSKA BISTRICA

Signatura: PAM/0642

Kraj: Slovenska Bistrica

Ohranjeno gradivo: 1851–1961

Količina: 576 arhivskih škatel, 35 knjig

Tekoči metri: 59,6

Informativna pomagala: arhivski popis

Jezik: nemški, slovenski

Vsebina: Spisi: izvršilni E, I 1930–1961, kazenski U, Kps, Kpsm, Ks, K, Ksm 1916–1956, civilni nesporni Nc, R, Sp 1927–1960, pravdni P, T, G 1936–1956, zapuščinski IV, A, O 1851–1945,

varstveni P, S 1900–1945; vpisniki: civilni nesporni R, Nc, Sp 1927–1960, kazenski U, Kpsm, Kps 1925–1939, izvršilni I 1946–1959, zapuščinski A, O 1898–1940, varstveni P, S, Vs 1901–1947.

Historiat fonda: PAM je prvič prevzel gradivo Občinskega sodišča v Slovenski Bistrici leta 1968. To gradivo je bilo predano popisano, vendar so v serijah manjkali posamezni spisi, kar je bilo tudi navedeno v popisu predanega gradiva. Po seznamu naj bi bilo predano gradivo iz obdobja med leti 1915–1961, vendar se je pri urejanju gradiva izkazalo, da je bilo najstarejše gradivo pri predaji pomotoma priključeno notarskim fondom sodnega okraja Slovenska Bistrica, ki ga je občinsko sodišče predalo istega leta. Leta 2005 je Okrajno sodišče v Slovenski Bistrici predalo še zapuščinske in varstvene spise s pripadajočimi evidencami za obdobje med leti 1898–1945.

Valorizacija: Predano gradivo je ovrednoteno kot arhivsko gradivo. Pomembno je tako za znanost in kulturo kot za pravno varnost oseb, saj omogoča vpogled v življenje vseh slojev prebivalstva v preteklosti. Poleg civilnih so za proučevanje pomembni tudi kazenski spisi po letu 1945, ko so okrajna sodišča dobila pristojnosti tudi za sojenje v težjih kaznivih dejanjih, saj ti spisi osvetljujejo družbene spremembe po drugi svetovni vojni.

Historiat ustvarjalca: Na podlagi cesarskega patenta z dne 14. 6. 1849 je bilo ustanovljeno Okrajno sodišče v Slovenski Bistrici kot sodišče II. reda, torej kot sodišče, kjer posluje sodnik posameznik, kazenske zadeve, za katere so bila pristojna okrajna zborna sodišča, pa je zanj opravljalo Okrajno sodišče v Mariboru. Leta 1854 je začel poslovati mešani okrajni urad, ki je v kazenskih zadevah bil pristojen še za mešane sodne okraje Konjice in Rogatec. Ko je leta 1868 začelo poslovati Okrajno sodišče Slovenska Bistrica, je svoje pristojnosti izvajalo spet le na območju svojega sodnega okraja. Z nastankom jugoslovanske države se položaj sodišča ni bistveno spremenil, razen uradovalnega jezika. Med nemško okupacijo je tudi v Slovenski Bistrici najprej posloval pooblaščenec za civilne pravne zadeve, od leta 1943 pa obnovljeno sodišče, ki je imelo svojo izpostavo še v Slovenskih Konjicah. Uredba o ustanovitvi narodnih in likvidaciji dosedanjih sodišč z dne 22. 9. 1945 je določala, da preide sodni okraj Slovenska Bistrica pod Okrajno sodišče Maribor, ker je postal del okraja Maribor desni breg. Z novo upravno razdelitvijo LRS in z odredbo ministrstva za pravosodje z dne 15. 4. 1946 se je Okrajno sodišče v Slovenski Bistrici obnovilo, sodni okraj pa še razširil, ker je sodišče poslovalo za okraj Slovenska Bistrica. Taka ureditev je ostala do novega zakona o upravni razdelitvi Slovenije, ki je bil sprejet 23. 2. 1948. Nastal je okraj Poljčane, Okrajno sodišče v Slovenski Bistrici pa je postalo sodišče tega okraja, ki je imelo sedež v Slovenski Bistrici le začasno. V novi uredbi iz leta 1951 je ta »začasnost« izginila. Ker je bil teritorij okraja Poljčane drugačen od prejšnjega sodnega okraja Slovenska Bistrica, je po obnovi Okrožnega sodišča v Celju leta 1951 le-to postalo pristojno tudi za Okrajno sodišče v Slovenski Bistrici. Ko je leta 1952 prišlo do nove upravne razdelitve Slovenije in ukinitve okraja Poljčane, je tudi Okrajno sodišče v Slovenski Bistrici spet sodilo v pristojnost Okrožnega sodišča v Mariboru, skladno z upravnimi spremembami se je preimenovalo v Občinsko sodišče Slovenska Bistrica. Sodni okraj Slovenska Bistrica se je oblikoval iz starih okrajev oziroma njihovih delov Bistrica Grad, Štatenberg, Studenice in Zg. Polskava. Leta 1954 so bile iz sodnega okraja Slovenska Bistrica izločene in vključene v sodni okraj Ptuj občine Majšperk, Stoperce in Sv. Bolfenk s pripadajočimi k. o. Tako so leta 1854 okrajnemu sodišču Slovenska Bistrica pripadale politične občine Slovenska Bistrica, Cigonce, Ložnica, Sp. Nova vas, Kovača vas, Ritoznoj, Šentovec, Zg. Bistrica, Črešnjevce,

Vrhloga, Pretrež, Laporje, Žabljek, Vrhole, Hošnica, Dežno, Šmartno na Pohorju, Bojtina, Smrečno, Ošelj, Frajhajm, Stopno, Štatenberg, Sv. Ana pri Makolah, Pečke, Jelovec, Zg. Polskava, Ogljenšak, Kalše, Gabrnik, Bukovec, Poljčane, Stanovsko, Lušečka vas, Pekel, Studenice, Modraže, Hrastovec, Brezje, Tinje, Sv. Urh, Planine, Sp. Polskava, Pokošje, Zg. Ložnica in Visole. Obseg sodnega okraja se je zelo spremenil in razširil na sever po novi upravni razdelitvi 10. 9. 1946, saj so sodili vanj kraji, za katere je bilo prej pristojno Okrajno sodišče v Mariboru. K Okrajnemu sodišču so spadali (večji) kraji: Brunšvik, Cigonce, Črešnjevce, Dobrovce, Fram, Gorica (na Dravskem polju), Hotinja vas, Ješenca, Kopivnik, Laporje, Makole, Morje, Orehova vas, Pekel pri Poljčanah, Poljčane, Pečke, Podova, Pragersko, Rače, Slivnica pri Mariboru, Slovenska Bistrica, Sp. Ložnica, Sp. Nova vas, Sp. Polskava, Stari Log, Studenice, Šentovec, Šmartno na Pohorju, Tinje, Vrhloga, Vrhole, Zg. Bistrica, Zg. Ložnica, Zg. Polskava, Žabljek. Po zakonu o upravni razdelitvi z dne 23. 2. 1948 in nastanku okraja Poljčane je v pristojnost Okrajnega sodišča v Slovenski Bistrici prešlo večje ozemlje proti jugu vse do Sotle, več krajev severno od Slovenske Bistrice pa je prešlo k Okrajnemu sodišču v Mariboru oziroma v okraj Maribor okolica. Med temi kraji so bili tudi takšni, ki so sodili k Okrajnemu sodišču v Slovenski Bistrici od ustanovitve sodišča dalje. Okraju Poljčane in s tem Okrajnemu sodišču v Slovenski Bistrici so pripadali (večji) kraji: Bezina, Brestovec, Čadram, Črešnjevce, Donačka Gora, Kebelj, Konjiška vas, Kostivnica, Laporje, Lemberg, Loče, Loška Gora, Makole, Oplotnica, Podčetrtek, Poljčane, Polje ob Sotli, Prihova, Pristava, Ratanska vas, Rogaška Slatina, Rogatec, Sečovo, Sladka Gora, Slovenska Bistrica, Slovenske Konjice, Sodna vas, Studenice, Sv. Florijan pri Rogatcu, Sv. Jernej, Sv. Peter na Medvedjem selu, Sv. Rok ob Sotli, Šentovec, Škalce, Šmarje pri Jelšah, Šmartno na Pohorju, Špitalič, Tepanje, Tinje, Vrhloga, Zbelovo, Zg. Bistrica, Zg. Ložnica, Zibika, Zreče, Žabljek, Žiče. O krajevni pristojnosti Okrajnega sodišča v Slovenski Bistrici po letu 1948 nam pove že podatek, da se je raztezalo na ozemlju še treh ukinjenih okrajnih sodišč: v Slovenskih Konjicah, Šmarju pri Jelšah in Rogatcu. S spremembo upravne ureditve leta 1952 se je obseg sodnega okraja Slovenska Bistrica bistveno zmanjšal. Sodišče je postalo pristojno za del okraja Maribor okolica, za občine Oplotnica, Poljčane, Slovenska Bistrica, Šmartno na Pohorju in Zg. Polskava. Od leta 1955 je Okrajno sodišče v Slovenski Bistrici bilo pristojno za občini Slovenska Bistrica in Poljčane, po novih upravnih spremembah leta 1959 pa za občino Slovenska Bistrica.

OKRAJNO SODIŠČE SV. LENART V SLOVENSKIH GORICAH

Signatura: PAM/0632

Kraj: Lenart v Slovenskih goricah

Ohranjeno gradivo: 1790–1945

Količina: 624 arhivskih škatel, 425 knjig

Tekoči metri: 95,5

Informativna pomagala: arhivski popis

Jezik: nemški, slovenski

Vsebina: Spisi: zemljiškoknjižni predlogi 1916–1938, zemljiškoknjižne listine 1851–1878, zapuščinski in smrtovnice brez premoženja D, IV, A, O 1850–1945, kazenski U, Kps 1932–1941, izvršilni I, E 1935–1944, splošni civilni Nc, R 1918–1940, pravnici III, C, Cb, P 1851–1941, preklicni L, Os 1914–1941, varstveno-skrbstveni P 1898–1944, sodne uprave Praes, Preds, Su 1851–1940, patrimonialnih sodišč 1790–1850, zbirka oporok in ženitnih pogodb 1863–1899; vpisniki: kazenski U, Ns, Kps 1909–1940 preklicni L, Os 1898–1941, zapuščinski A, O 1898–1938, izvršilni E, I 1903–1944, pravnici C, P, 1927–1940, splošni civilni Nc, R 1898–1907, 1934–1939, vložni protokoli 1851–1854, registri zapuščinskih razprav 1893–1897,

denarne knjige 1893–1899, civilni vložni protokoli 1855–1892, kazenski vložni protokoli 1855–1888, predsedstveni vložni protokoli 1850–1868, dnevniki zemljiškknjižnih vlog 1902–1930; imeniki: zapuščinski 1914–1931, izvršilni 1903–1944, kazenski 1921–1927; indeksi: splošni, kazenski, civilni 1885–1893.

Historiat fonda: Za pridobitev gradiva iz sodnega arhiva Okrajnega sodišča Sv. Lenart v Slovenskih goricah si je pred drugo svetovno vojno prizadeval že banovinski arhiv, čeprav je arhivarja Franja Baša omejeval status arhiva in s tem omejene pravice do gradiva državnih organov. Franjo Baš si je prizadeval predvsem za pridobitev starih zemljiških knjig oziroma franciscejskih knjig, kot so jih imenovali v korespondenci Banovinskega arhiva Maribor. Te knjige je nato predalo arhivu Okrajno sodišče v Mariboru kot pravni naslednik ukinjenega Okrajnega sodišča v Sv. Lenartu. Poleg t. i. franciscejskih zemljiških in listinskih knjig so bili leta 1949 v arhiv prevzeti še zapuščinski in drugi spisi bivših gosposčinskih sodišč. Zemljiške knjige so v arhivu prešle v posebno zbirko, spisi pa predstavljajo najstarejše gradivo fonda Okrajno sodišče Sv. Lenart v Slovenskih goricah. Največ gradiva je leta 1973 predalo Občinsko sodišče Maribor kot pravni naslednik ukinjenega sodišča v Lenartu. Nazadnje so bili predani še zapuščinski in varstveni spisi do leta 1945, ki so bili do predaje v PAM leta 2002 hranjeni v arhivskih prostorih Okrajnega sodišča v Mariboru.

Valorizacija: Vse gradivo, ki ga je prevzel PAM, je ohranjeno in ovrednoteno kot arhivsko gradivo. Pomembno je tako za znanost in kulturo kot za zagotavljanje pravne varnosti oseb. To velja predvsem za civilno področje, saj so se kazenske zadeve ohranile v okrnjeni obliki, pa tudi okrajna sodišča so bila v času poslovanja Okrajnega sodišča Sv. Lenart v Slovenskih goricah pristojna za manjša kazniva dejanja.

Historiat ustvarjalca: Okrajno sodišče Sv. Lenart v Slovenskih goricah je nastalo na podlagi cesarskega sklepa 14. 6. 1849 kot okrajno sodišče II. reda, torej kot sodišče, kjer je razsojal sodnik posameznik. Leta 1854 se je oblikoval mešani urad, za katerega je kazenske preiskave opravljalo Okrajno sodišče v Mariboru. Na podlagi zakona o sodiščih iz leta 1868 se je mešani okrajni urad spet preoblikoval v okrajno sodišče. Z okupacijo je bil v Lenartu postavljen pooblaščenec, ki pa je urejal le civilne zadeve, po obnovitvi sodišč leta 1943 se je osnovala podružnica sodišča na Ptujju. Po koncu nemške okupacije je bil v Lenartu postavljen delegat, sodišče pa se ni več obnovilo. Z Uredbo o ustanovitvi narodnih in likvidaciji dosedanjih sodišč z dne 21. 9. 1945 se je sodni okraj najprej razdelil med okrajni sodišči v Mariboru in Gor. Radgoni, nato pa je prešel k Občinskemu sodišču v Mariboru. Sodna funkcija se je pri Lenartu v Slovenskih goricah obnovila leta 1979 z oblikovanjem Temeljnega sodišča v Mariboru – Enote v Lenartu. Sodni okraj se je ob nastanku sodišča oblikoval iz krajev, ki so sodili v bivše okraje Hrastovec, Vurberk in Negova. Ob nastanku mu je pripadala politična občina Sv. Marjeta ob Pesnici, ki pa je od leta 1854 sodila v sodni okraj Maribor. Po letu 1854 so tedaj mešanemu okraju pripadale občine Sv. Lenart v Slovenskih goricah, Šetarova, Zg. Žerjavci, Sp. Žerjavci, Zamarkova, Zg. Voličina, Sp. Voličina, Gočova, Biš, Selce, Črmljenšak, Zg. Korena, Zimica, Jablance, Žikarce, Rogoznica, Srednji Gasteraj, Sp. Gasteraj, Sv. Jurij v Slovenskih goricah, Malna, Žitance, Partinje, Sv. Trojica v Slovenskih goricah, Zg. Senarska, Zg. Verjane, Sp. Porčič, Zg. Porčič, Ročica, Ledinek, Kremberg, Žice, Benedikt, Sv. Trije Kralji v Slovenskih goricah, Ihova, Zg. Ročica, Drvanja, Trotkova, Osek, Cerkvjenjak (kasneje Sv. Anton v Slovenskih goricah), Čagona, Brengova, Cogetinci, Andrenci, Smolinci, Župetinci. Po prvi svetovni vojni je z uredbo

Ministrstva pravde – oddelka v Ljubljani z dne 7. 11. 1922 prišlo do razširitve sodnega okraja na račun krajev, ki so prešli v jugoslovansko državo in so prej pripadali okrajnemu sodišču v Cmureku. Ti kraji so bili Dražen Vrh, Lokavec, Rožengrunt, Zg. Ščavnica (Sv. Ana v Slovenskih goricah), Velka (Marija Snežna) in Trate. Z uredbo o ustanovitvi narodnih in likvidaciji dosedanjih sodišč se je sodni okraj Lenart razdelil med okrajni sodišči v Mariboru in Gor. Radgoni, meja je potekala pri Zg. in Spodnjih Žerjavcih. Z upravnimi razdelitvami naslednjih let pa so se meje med okraji spreminjale tako, da je leta 1965 bivši sodni okraj Lenart v celoti prešel pod Občinsko sodišče v Mariboru.

OKRAJNO SODIŠČE SV. LOVRENC NA POHORJU

Signatura: PAM/0622

Kraj: Lovrenc na Pohorju

Ohranjeno gradivo: 1820–1854

Količina: 4 arhivske škatle, 5 knjig

Tekoči metri: 0,7

Informativna pomagala: arhivski popis

Jezik: nemški

Vsebina: Spisi: zapuščinski D 1850–1854, zemljiškoknjižni F 1854, gosposčine Platzerhof 1820–1849; evidence: registraturni in vložni protokoli z indeksi 1850–1854, depozitna knjiga pologov za dediče 1852–1854, izkaz o prekrških 1852–1854.

Historiat fonda: Gradivo fonda je arhivu predalo Okrajno sodišče v Mariboru kot pravni naslednik, vendar v popisih predanega gradiva ni bilo nikjer posebej izpostavljeno, da gre za gradivo bivšega okrajnega sodišča Sv. Lovrenc na Pohorju. Gradivo je bilo izločeno in oblikovano v samostojen fond v arhivu.

Valorizacija: Ohranjeno gradivo je ovrednoteno kot arhivsko gradivo. Zaradi časovne odmaknjenosti ni več pomembno za zagotavljanje pravne varnosti oseb, pač pa služi raziskovalnim potrebam. Je predvsem pričevanje o sicer kratkotrajnem obstoju sodišča, posredno pa izpričuje tudi pomen kraja, kjer je imelo sodišče sedež.

Historiat ustvarjalca: Okrajno sodišče v Sv. Lovrencu na Pohorju je bilo ustanovljeno na podlagi cesarskega sklepa z dne 14. 6. 1849 kot okrajno sodišče II. reda. To pomeni, da je v njem razsojal sodnik posameznik, kazenske zadeve, za katere so bila pristojna okrajna zborna sodišča, pa je zanj opravljalo Okrajno sodišče v Mariboru. Ko so leta 1854 začeli poslovati mešani okrajni uradi, okraja Sv. Lovrenc ni bilo več. Razdelili so ga med okrajni sodišči v Marenbergu (Radlje ob Dravi) in Mariboru. Sodni okraj je nastal iz prejšnjih okrajnih gosposk Fala in Puhenštajn. Obseg sodnega okraja je bil določen po političnih občinah, kot so se oblikovale leta 1850. Vanj so sodile naslednje politične in katastrske občine (zadnje so zapisane v oklepaju): Činžat (Ruta, Kumen), Sv. Lovrenc (Recenjok, Lehen, Rdeči Breg), Ribnica (Hudi Kot, Janžev Vrh, Orlica, Sv. Anton na Pohorju). Od teh je po ukinitvi sodišča pod Okrajno sodišče v Marenbergu prešla Ribnica s pripadajočimi k. o.

SODIŠČE MARIBOR 1941–1945

Signatura: PAM/0715

Kraj: Maribor

Ohranjeno gradivo: 1941–1945

Količina: 180 arhivskih škatel, 21 knjig

Tekoči metri: 20,3

Informativna pomagala: arhivski popis

Jezik: nemški

Vsebina: Spisi: kazenski U 1943–1945, pravnici C, M 1942–1945, zapuščinski A 1941–1945, varstveno-skrbstveni P 1941–1945, oklicni T 1942–1944, splošni civilni Nc 1941–1945, preklicni L 1941–1945, izvršilni E 1943–1944, zbirka zemljiškoknjižnih listin 1941–1945; vpisniki: pravnici C 1942–1945, zapuščinski A 1941–1945, varstveno-skrbstveni P 1941–1945, oklicni T 1942–1945, preklicni L 1941–1945; imeniki: pravnici C 1942, splošni civilni Nc 1942–1945.

Historiat fonda: Gradivo okupacijskega sodišča je bilo prevzeto z drugim gradivom mariborskih sodišč leta 1973 in leta 2002 kot akcesijski fond. Najbolj ohranjeno je gradivo civilnega nepravdnega pravnega področja (zapuščine, varstveno-skrbstvene zadeve, preklici, razglasitve za mrtvega). Gradivo združnega in sodnega registra je priključeno gradivu v fondu Okrožno sodišče Maribor 1898–1941.

Valorizacija: Vse gradivo, ki ga je prevzel PAM, je ohranjeno in ovrednoteno kot arhivsko gradivo. Pomembno je tako za znanost in kulturo kot za zagotavljanje pravne varnosti oseb. Omogoča vpogled v ureditev pravosodja pod nemško okupacijo.

Historiat ustvarjalca: Okupacijska oblast, ki ji je načeloval šef civilne uprave za Spodnjo Štajersko, je jugoslovanska sodišča ukinila. Kazensko področje je prešlo v pristojnost politične policije, za nujna pravna dejanja je šef civilne uprave postavil posebnega pooblaščenca za pravosodje, ta pa je nato postavil svoje pooblaščenca, ki so delovali na sedežih ukinjenih sodišč. Tudi pooblaščenec v Mariboru je najprej urejal civilnopravne zadeve, od leta 1942 pa se je v Mariboru ponovno vodil trgovski in združni register za območje bivšega okrožnega sodišča v Mariboru, razen za Mežiško dolino. Oddelek za vodenje registra je skrbel, da so bila ohranjena podjetja vpisana v nemškem jeziku, register zadrug pa je vpisoval nove zadruge Raiffeisnovega tipa, saj je bila večina starih ukinjena. S Prvo odredbo pooblaščenca za pravosodje z dne 1. 4. 1942 so bili predpisani postopki v civilnih zadevah. Sodišče (*Amtsgericht Marburg a. D.*) je bilo obnovljeno 1. 4. 1943. Dobilo je pravico razsojati tudi v kazenskih zadevah, razen v zadevah političnega značaja. Kazenske zadeve, za katere je tedaj postalo pristojno sodišče, je prevzelo od kazenskega oddelka pri komandantu varnostne policije in varnostne službe v Mariboru. Z nemškim porazom in umikom je bilo to sodišče ukinjeno.

TEMELJNO SODIŠČE MURSKA SOBOTA

Signatura: PAM/0713

Kraj: Murska Sobota

Ohranjeno gradivo: 1979–1984

Količina: 94 arhivskih škatel

Tekoči metri: 9,4

Informativna pomagala: arhivski popis

Jezik: slovenski

Vsebina: Spisi: izvršilni I 1979–1984; vpisniki: izvršilni I 1979–1984, zapuščinski D 1979.

Historiat fonda: Gradivo fonda je leta 2007 zaradi prostorske stiske predalo Okrožno sodišče v Murski Soboti kot pravni naslednik ustvarjalca gradiva, gradivu pa je operativna vrednost pretekla. Fond obsega le eno serijo spisov in pripadajočih evidenc za obdobje 5 let.

Valorizacija: Pravni naslednik ustvarjalca gradiva razpolaga z navodilom za odbiranje tudi za temeljna sodišča. Vendar se je pri izvršilnih spisih pojavila težava, saj je na izvršilnem predlogu, ki je zapisan na formularju, tudi odločba sodišča, s sklepi sodišč pa bi se po sodnem redu naj ohranili. Zato so izvršilni spisi ohranjeni skoraj v celoti.

Historiat ustvarjalca: Temeljno sodišče v Murski Soboti je nastalo na podlagi Zakona o rednih sodiščih z dne 20. 4. 1977, poslovati pa je začelo 1. 1. 1979. Zakon je določal, da je Temeljno sodišče v Murski Soboti pristojno za občine Gor. Radgona, Lendava, Ljutomer in Murska Sobota. Določil pa je tudi, da temeljna sodišča poslujejo po enotah, o katerih odločijo občinske skupščine. Tako je bila enota na sedežu temeljnega sodišča pristojna za občino Murska Sobota. Poleg zadev, za katere so bile pristojne vse enote (kazenske zadeve na 1. stopnji, sporne zadeve na 1. stopnji, izvršilne, dedne in druge nepravdne zadeve) je bila enota na sedežu temeljnega sodišča pristojna za del zadev, ki so jih prej opravljala okrožna sodišča. Te zadeve so bile: kazenske zoper mladoletnike, gospodarski prestopki in gospodarski spori, prisilne poravnave in stečaji, vodenje sodnega registra organizacij združenega dela ter drugih ustanov, za katere je predpisano, da so vpisane v sodni register. Na sedežu Temelnega sodišča so vodili tudi administrativne zadeve za vse enote. Temeljno sodišče v Murski Soboti je postalo pravni naslednik tako Okrajnega sodišča v Murski Soboti kot Okrožnega sodišča v Murski Soboti. Poslovalo je do ustanovitve novih sodišč, ki so začela poslovati leta 1995 na podlagi Zakona o rednih sodiščih z dne 24. 3. 1994. Naloge bivšega Temelnega sodišča v Murski Soboti sta prevzeli Okrajno in Okrožno sodišče v Murski Soboti.

A.230 POSEBNA SODIŠČA

Kot posebna ali specializirana sodišča označujemo tista, ki so bila ustanovljena za razsojanje v določeni vrsti zadev ali pravnih področij. Takih sodišč je na splošno več v glavnih mestih držav ali dežel, nekaj pa tudi na nižjih teritorialnih ravneh, zato njihove fonde hrani ali pa je za njih pristojen tudi PAM. Primeri posebnih sodišč so trgovska sodišča, gospodarska sodišča, sodišča združenega dela, delovna sodišča in vojaška sodišča. Med posebna sodišča prištevamo tudi izredna sodišča, ki so bila ustanovljena za krajše časovno obdobje, najpogosteje v prelomnih zgodovinskih obdobjih. Tak primer je sodišče narodne časti, deloma bi v to skupino lahko uvrstili tudi vojaška sodišča, kadar so sodila civilistom ali nadomeščala redna sodišča, kot je bilo pri nas leta 1945.

Pravna podlaga za ustanovitev posebnega Sodišča slovenske narodne časti je bil Zakon o kaznovanju zločinov in prestopkov zoper slovensko narodno čast, ki ga je dne 5. 6. 1945 sprejelo Predsedstvo SNOS. Naloga sodišča narodne časti je bila sojenje posameznikom in skupinam za zločine in prestopke, storjene v času sovražne okupacije. Za zločine in prestopke zoper slovensko narodno čast so veljala vsa izvršena dejanja, ki jih ni bilo mogoče označiti za veleizdajo ali pomoč okupatorju pri izvrševanju vojnih zločinov, vendar pa so škodovala ugledu in časti slovenskega naroda. Kazni, ki jih je Sodišče narodne časti izrekalo, so bile izguba narodne časti, lahko ali težko prisilno delo in zaplemba premoženja. Izguba narodne časti je pomenila izgubo vseh državljanskih in političnih pravic, izgubo javnih služb, časti in priznanj. Najdaljša kazen prisilnega dela je bila 10 let. Za kaznovanje s prisilnim delom in zaplembo je bilo potrebno dejanje označiti za zločin. Sedež sodišča je bil v Ljubljani; delovalo je v senatih, ki so delovali na sedežih okrožij in nekaterih okrajev. Senati so tudi potovali po terenu in sodili »na licu mesta«, npr. v poveljskih taboriščih. Predsednik senata je moral biti sodnik, drugim ni bilo potrebno imeti pravniške izobrazbe. Sodišče narodne časti je s svojimi senati izreklo okoli 1000 sodb, z eno sodbo je bilo obsojenih večje število obdolžencev. Ti so bili pomiloščeni z ukazom SNOS 24. 8. 1945. Odpustili so jim kazen lahkega in težkega prisilnega dela, kazen se je omejila na izgubo državljanskih pravic, kazen zaplembe pa je ostala. Predsedstvo SNOS je ukinilo Sodišče narodne časti z zakonom o ukinitvi 24. 8. 1945. Z zakonom je bilo predvideno, da bo spise in evidence ter drugo gradivo prevzelo Vrhovno sodišče Federalne Slovenije. Izkazalo se je, da se to določilo ni izvajalo, saj so arhivi prevzemali to gradivo od rednih sodišč, za katere so pristojni. Senati sodišča narodne časti so poslovali po postopkih rednih sodišč, ker niso imeli lastnih predpisov o poslovanju s spisi. Kot sodišča so označevali spise s črkovno oznako (Snč) in zaporedno številko, vsak senat zase. Vodili so vpisnike in imenike.

Viri in literatura:

- **Enciklopedija Slovenije**, zv. 12 (str. 136) (1998). Ljubljana: Mladinska knjiga.
- **Enciklopedija Slovenije**, zv. 14 (str. 312–313) (2000). Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Milko, M. (1993). **Partizanska vojaška sodišča**. V: Arhivi XVI, št. 1–2. Ljubljana: Arhivsko društvo Slovenije.
- Mikola, M. (1993). **Sodišče slovenske narodne časti**. V: Arhivi XVI, št. 1–2. Ljubljana: Arhivsko društvo Slovenije.
- Mikola, M. (1995). **Sodni procesi na Celjskem 1944–1951**. Celje: Zgodovinski arhiv Celje.

- Ogrizek, E. (2003). **Arhivsko gradivo s področja pravosodja na pristojnem območju Pokrajinskega arhiva Maribor**. V: M. Novak ... et al. (Ur.), Hraniti in ohraniti: 100 let načrtnega zbiranja in ohranjanja arhivskega gradiva ter 70 let delovanja profesionalne arhivske ustanove v Mariboru. Jubilejni zbornik. Maribor: Pokrajinski arhiv Maribor.
- Žontar, J. (Ur.) (2000). **Pravo - zgodovina - arhivi. 1, Prispevki za zgodovino pravosodja**. Ljubljana: Arhiv Republike Slovenije.

A.233 ARBITRAŽE IN GOSPODARSKA SODIŠČA

OKROŽNO GOSPODARSKO SODIŠČE MARIBOR

Signatura: PAM/0728

Kraj: Maribor

Ohranjeno gradivo: 1949–1978

Količina: 206 arhivskih škatel, 22 knjig

Tekoči metri: 25,6

Informativna pomagala: arhivski popis

Jezik: slovenski

Vsebina: Spisi: zbirka listin sodnega registra Rg 1955–1978, likvidacijski ali stečajni L, St 1954–1978, kazenski, o gospodarskih prestopkih Pk 1959–1962, pravdni P, S 1956–1962; vpisniki in registri: registri podjetij in obrtov za okraje Murska Sobota in Ljutomer 1955–1978, pravdni vpisniki S 1950–1958, izvršilni I 1952–1961, likvidacijski in stečajni L in St 1954–1978; imeniki: k registrom podjetij in obrtov 1955–1978 za okraja Murska Sobota in Ljutomer, k vpisnikom I 1949–1964; drugo: štampljke iz stečajnih zadev 1961–1977, pravosodni bilteni 1954–1962.

Sistem ureditve: Notranje poslovanje in oblikovanje gradiva je bilo pri gospodarskih sodiščih podobno kot pri rednih sodiščih. Zadeve so oblikovala v spise, kot evidence so vodila vpisnike in imenike. Uporabljala so črkovne oznake, ob nastanku takšne, kot so jih podedovala od Okrožnih državnih arbitraž, od leta 1959 pa so bili vpisniki ter oznake za njih določene s pravilnikom o notranjem poslovanju okrajnih in okrožnih gospodarskih sodišč. Sodni register se je odtlej vodil pri gospodarskih sodiščih. Le-ta so vodila več glavnih knjig: register podjetij in »obrtov« ločeno po okrajih, združni register in register gospodarsko samostojnih zavodov. K registrom so vodili imenike. Dokumentacija k vpisom v register je bila urejena kot drugi sodni spisi in označena s črkovno oznako ter številko zaporednega vpisa v glavno knjigo.

Historiat fonda: PAM je prevzemal gradivo večkrat: v letih 1971, 1973, 1998 in 2002. Najprej je bilo prevzeto gradivo, ki je nastalo v prvih letih delovanja sodišča. Leta 1998 je arhiv prevzel gradivo sodnega registra za okraje Murska Sobota in Ljutomer, ki bi sicer šlo v arhiv Okrožnega sodišča v Murski Soboti. Leta 2002 so bili prevzeti še preostali stečajni spisi, kjer je stečajni postopek vodilo Okrožno gospodarsko sodišče še pred svojo ukinitvijo, ter del gradiva sodnega registra za okraj Maribor, kjer je šlo za gradivo, ki so ga predali OLO, ko so prenehali voditi register gospodarskih organizacij, sama podjetja pa so okoli leta 1955 prenehala s poslovanjem. Zaradi potreb poslovanja pristojnega sodišča tako PAM še ni mogel prevzeti fonda v celoti.

Valorizacija: Za del gradiva, ki je bilo sprejeto leta 1973, je bilo z Okrožnim gospodarskim sodiščem dogovorjeno, da del spisov izloči pred predajo. Likvidacijski spisi so bili odbrani

v arhivu dvakrat. S tem odbiranjem so se ohranili dokumenti, ki so bili popisani v popisu spisa in je v njih opisan stečajni postopek v celoti, izločene pa so bile razne priloge in dvojniki, ki so jih sodišču izročili likvidacijski in stečajni upravitelji. Ohranjeno gradivo ima značaj arhivskega gradiva. Pomembno je tako za znanost in kulturo kot za zagotavljanje pravne varnosti. V prvem primeru nam gradivo omogoča vpogled v pogoje poslovanja gospodarstva v socialističnem obdobju, predvsem gradivo sodnega registra pa je pomembno tudi za pravne in fizične osebe, največ zaradi ugotavljanja pravnega nasledstva vpisanih subjektov.

Historiat ustvarjalca: Okrožno gospodarsko sodišče v Mariboru je bilo utemeljeno z zveznim zakonom o gospodarskih sodiščih iz leta 1954. Ta zakon je utemeljil okrožna gospodarska sodišča, višja gospodarska sodišča (republiška) in vrhovno gospodarsko sodišče na zvezni ravni. Gospodarska sodišča so sodila v medsebojnih gospodarskih sporih, odškodninskih sporih gospodarskih organizacij, zadrug, finančno samostojnih zavodov, republik, okrajev, občin in tistih njihovih ustanov, ki so bile pravne osebe. Pristojna so bila za spore, za katere je veljalo pomorsko pravo, na kazenskem področju pa za gospodarske prestopke. Okrožna gospodarska sodišča so bila prvostopenjska sodišča v gospodarskih sporih in gospodarskih kazenskih zadevah, vodila so stečajne postopke in sodni register. Deloma so s svojo ustanovitvijo prevzela delo prejšnjih okrožnih državnih arbitraž, ki so sedaj prenehale poslovati. Okrožna gospodarska sodišča so bila krajevno pristojna za več okrajev. Kateri okraji so pripadli gospodarskemu sodišču, je z odlokom določila republiška skupščina. Okrožno gospodarsko sodišče Maribor je bilo po odloku iz leta 1955 pristojno za tedanje velike okraje Maribor, Murska Sobota in Ptuj. Nov zakon je bil sprejet leta 1965, najprej zvezni, na njegovi osnovi pa republiški. Z njim se je krajevna pristojnost gospodarskih sodišč določila z občinami. Okrožno gospodarsko sodišče Maribor je bilo pristojno za občine Dravograd, Gor. Radgona, Lenart, Lendava, Ljutomer, Maribor Center, Maribor Tabor, Maribor Tezno, Murska Sobota, Ormož, Ptuj, Radlje ob Dravi, Ravne na Koroškem, Slovenj Gradec in Slovenska Bistrica. Okrožno gospodarsko sodišče v Mariboru je delovalo do konca leta 1978. Njegove pristojnosti sta prevzeli Temeljno sodišče v Murski Soboti in Temeljno sodišče v Mariboru.

A.236 VOJAŠKA SODIŠČA 1945

VOJAŠKO SODIŠČE MARIBOR

Signatura: PAM/0720

Kraj: Maribor

Ohranjeno gradivo: 1945

Količina: 6 arhivskih škatel

Tekoči metri: 0,6

Informativna pomagala: arhivski popis

Jezik: slovenski

Vsebina: Kazenski spisi Sod, imenik 1945.

Sistem ureditve: Osnovna popisna enota je spis z oznako Sod, spisi so razvrščeni po zaporednih številkah. Tudi vojaška sodišča so zadeve vpisovala v vpisnike in k tem vpisnikom vodila imenike. Vendar pa je okrožno sodišče lahko predalo arhivu le imenike, ker vpisnikov tudi samo ni dobilo od vojaškega sodišča.

Historiat fonda: Gradivo fonda je v PAM predalo Temeljno sodišče v Mariboru leta 1993 brez popisa predanega gradiva. Slednje je bivše Okrožno sodišče v Mariboru dobilo leta 1950 od Vojaškega sodišča v Ljubljani. To je spise odstopilo na podlagi Zakona o vojaških sodiščih z dne 2. 12. 1947, spremenjenega 23. 1. 1950, in navodil Ministrstva za narodno obrambo z dne 23. 2. 1950. Predani pa niso bili vsi spisi, ki so nastali pri delu vojaškega sodišča v Mariboru. Prav tako v samem spisu manjkajo nekateri dokumenti, ki so bili sestavni del sodnega postopka tudi pri vojaških sodiščih. Nekaterim spisom so dodani dokumenti v zvezi s pomilostitvami. Kljub vsemu pa je iz spisov razvidno, da je bil sodni postopek do izreka sodbe kratek.

Valorizacija: Vse prevzeto gradivo ima značaj arhivskega gradiva. Gradivo ima velik pomen za znanost, kulturo in publicistiko, saj omogoča vpogled v razmere takoj po koncu druge svetovne vojne, uporabno pa je tudi za zagotavljanje pravic državljanov.

Historiat ustvarjalca: Vojaško sodstvo je bilo v Mariboru mogoče vzpostaviti po odhodu okupatorja. Maja 1945 je bila v veljavi še Uredba VŠ NOV in POJ z dne 24. 5. 1944. Po njej so se ravnala vojaška sodišča, ki so delovala poleti 1945 in obsojala tudi civilne osebe, največ zaradi sodelovanja z okupatorjem. Avgusta 1945 jo je nadomestil Zakon o ureditvi in pristojnosti vojaških sodišč v jugoslovanski armadi. Pred uvedbo vojaškega sodstva v Mariboru se je začelo sojenje vojaških sodišč v Prekmurju, in to aprila leta 1945. V Prekmurju je prve kazenske pregone začelo Vojaško sodišče vojne oblasti za Prekmurje, medtem ko je v začetku junija v Murski Soboti izreklo sodbo Vojaško sodišče Jugoslovanske armade za Štajersko in Prekmurje (senat v Murski Soboti); to sodišče se je nato imenovalo Vojaško sodišče mariborskega vojnega območja. V Mariboru sta delovali dve vojaški sodišči: Vojaško sodišče mesta Maribor in Vojaško sodišče mariborskega vojnega območja, senat v Mariboru. Uredba VŠ NOV in POJ je določala, da vojaška sodišča sodijo vojnim zločincem, narodnim sovražnikom in vojaškim osebam, kamor so sodili tudi vojni ujetniki. Domobranci, ustaše in druge oborožene formacije so šteli za narodne sovražnike samo zaradi dejstva, da so bili v teh formacijah (za dejanja proti NOV ali prebivalstvu so pa tako in tako bili uvrščeni med vojne zločince). Uredba je predpisovala več vrst kazni: imovinsko (denarno ali v blagu), izgon iz kraja bivališča, odvzem čina ali poklica, lažje prisilno delo, težko prisilno delo in smrtno kazen. Vojaška sodišča so lahko obsojencem določila še stranske kazni, kamor so spadale zaplembe premoženja, izguba vojaške ali državljanske časti, kar pomeni izgubo državljanskih pravic. Odredba je nalagala vojaškemu sodišču, da mora biti postopek hiter, toda popoln. Glede hitrosti so vojaška sodišča prav gotovo upoštevala uredbo, saj je prijavi Ozne sledilo le kratko zaslišanje, obtožnica in sodba. Največ obsojenih pred vojaškima sodiščema v Mariboru je bilo zaradi članstva v *Kulturbundu*, gospodarskega sodelovanja z okupatorjem ter strahovanja zavednih Slovencev, npr. pomoči pri njihovem izseljevanju. Nekaj primerov obsodb je bilo tudi za običajna kazniva dejanja, npr. krajo stvari, ki so prešla v ljudsko premoženje kot bivša last sovražnika. Več obsodb zaradi nevojaških in nepolitičnih kaznivih dejanj je izreklo Vojaško sodišče mesta Maribor. To je bila posledica ukinitve delovanja civilnih sodišč. Izrečene so bile tudi smrtne kazni (s streljanjem, v najhujših primerih obešenjem), o izvršitvi kazni pa ni več podatkov v spisih. Obsodbe na smrt so bile izrečene tudi zoper osebe, ki so že pred koncem vojne pobegnile iz Maribora.

A.237 SODIŠČA SLOVENSKE NARODNE ČASTI 1945

SODIŠČE SLOVENSKE NARODNE ČASTI, SENAT V MARIBORU

Signatura: PAM/0721

Kraj: Maribor
 Ohranjeno gradivo: 1945
 Količina: 18 arhivskih škatel
 Tekoči metri: 1,8
 Informativna pomagala: arhivski popis
 Jezik: slovenski

Vsebina: Kazenski spisi Snč 1945, vpisnik Snč, pomilostitve 1945, spisi uprave sodišča 1945.

Historiat fonda: Čeprav senat Sodišča slovenske narodne časti v Mariboru ni bil samostojna pravna oseba, je njegovo gradivo oblikovano v samostojen fond. Senat je oblikoval gradivo kot samostojno celoto z lastnim označevanjem in številčenjem spisov. Po ukinitvi sodišča je gradivo oktobra 1945 prevzelo Okrožno sodišče v Mariboru. Od Temeljnega sodišča v Mariboru, ki je bilo pravni naslednik okrožnega, je leta 1993 pridobil gradivo PAM. Fond je bil urejen in popisán v arhivu.

Valorizacija: Vse prevzeto gradivo je ovrednoteno kot arhivsko gradivo. Gradivo ima veliko znanstveno, kulturno in publicistično vrednost, saj omogoča proučevanje razmer neposredno po drugi svetovni vojni. Pomembno je tudi za zagotavljanje pravne varnosti in pravic državljanov.

Historiat ustvarjalca: Ustvarjalec gradiva je bilo Sodišče slovenske narodne časti, senat v Mariboru, ki je bil utemeljen z Zakonom o kaznovanju zločinov in prestopkov zoper slovensko narodno čast z dne 5. 6. 1945. Najprej so senat v Mariboru označevali kot Sodišče slovenske narodne časti v Ljubljani, odsek za okrožje Maribor. V Mariboru je začel poslovati konec junija 1945, v začetku julija pa tudi na zunanjem poslovanju. Senat je sodil prebivalcem okrožja Maribor zaradi sodelovanja z okupatorjem, vendar ne za dejanja, ki so bila označena za hujše vojne zločine ali veleizdajo. Te primere je odstopil vojaškemu sodišču. Prva zaslišanja so izvedli konec junija 1945. Obtožbo je zastopal javni tožilec za okrožje Maribor. Tožilec in sodišče sta poslovala tudi izven sedeža, in to v Guštanju (Ravne na Koroškem) in Strnišču po dvakrat ter v Marenbergu (Radlje ob Dravi) in Murski Soboti po enkrat. Do ukinitve je senat vodil 216 kazenskih zadev, obdolženih je bilo 1992 oseb, obsojenih 1368. Obsojenim je bila odvzeta prostost že prej, obsodbo so pričakali v taboriščih Brestrnica, Tezno, Studenci, Strnišče ter v zaporih Ozne v Mariboru.

SODIŠČE SLOVENSKE NARODNE ČASTI, SENAT V MURSKI SOBOTI

Signatura: PAM/0719

Kraj: Murska Sobota
 Ohranjeno gradivo: 1945
 Količina: 11 arhivskih škatel
 Tekoči metri: 1,1
 Informativna pomagala: arhivski popis
 Jezik: slovenski

Vsebina: Spisi: kazenski Snč 1945, zapisniki zaslišanj, sezname izseljenih in zaprtih oseb, prijave osumljencev; evidence: imenik in vpisnik SNČ 1945, posebej za Mursko Soboto in Lendavo.

Historiat fonda: Čeprav senat Sodišča slovenske narodne časti v Murski Soboti ni bil samostojna pravna oseba, je njegovo gradivo oblikovano v samostojen fond. Posloval je na področju sodnih okrajev Murska Sobota, Gor. Radgona in Lendava ter oblikoval gradivo kot

samostojno celoto z lastnim označevanjem spisov. Fond je bil prevzet leta 1993. Predalo ga je Temeljno sodišče v Mariboru kot pravni naslednik Okrožnega sodišča v Mariboru. Gradivo fonda je bilo urejeno in popisano v arhivu.

Valorizacija: Vse prevzeto gradivo je ovrednoteno kot arhivsko gradivo. Gradivo ima veliko znanstveno, kulturno in publicistično vrednost, saj nam omogoča proučevanje razmer ter usode ljudi neposredno po drugi svetovni vojni.

Historiat ustvarjalca: Ustvarjalec gradiva je bilo Sodišče slovenske narodne časti, senat v Murski Soboti, ki je bil utemeljen z Zakonom o kaznovanju zločinov in prestopkov zoper slovensko narodno čast z dne 5. 6. 1945. Senat je sodil predvsem prebivalcem Prekmurja in okraja Radgona zaradi sodelovanja z madžarskim in nemškim okupatorjem, sprejemanja okupatorskih služb in funkcij ter odobravanja vrnitve madžarske oblasti, medtem ko so za težja dejanja prišli obdolženci pred vojaško sodišče. Obtožbo je zastopal javni tožilec za okrožje Maribor, ki je imel pri senatu Sodišča slovenske narodne časti v Murski Soboti stalnega namestnika. Več osumljencev je pred obravnavo senata Sodišča narodne časti že bilo zaslišanih v zaporu vojaškega sodišča v Murski Soboti. Po izreku kazni pa so obsojence poslali v taborišče Rakičan. Senat Sodišča slovenske narodne časti v Murski Soboti je obravnaval obdolžence in izrekal sodbe tudi na zunanjem poslovanju v Lendavi in Gor. Radgoni.

SODIŠČE SLOVENSKE NARODNE ČASTI, SENAT NA PTUJU

Signatura: PAM/0722

Kraj: Ptuj

Ohranjeno gradivo: 1945

Količina: 5 arhivskih škatel

Tekoči metri: 0,5

Informationna pomagala: arhivski popis

Jezik: slovenski

Vsebina: Spisi: kazenski Snč 1945, dokumenti v zvezi z amnestijo in izpustitvijo obsojencev, zapisniki zaslišanj, prijave izven kazenskih spisov, spisi sodne uprave, 1945; evidence: vpisniki in imeniki SNČ za Ptuj in Ormož.

Historiat fonda: Čeprav senat Sodišča slovenske narodne časti na Ptuj ni bil samostojna pravna oseba, je njegovo gradivo oblikovano v poseben fond. Gradivo je oblikoval kot samostojno celoto z lastnim označevanjem spisov. Fond je bil prevzet leta 1993 brez popisa predanega gradiva. Gradivo je bilo urejeno in popisano v arhivu.

Valorizacija: Vse prevzeto gradivo je ovrednoteno kot arhivsko gradivo. To gradivo ima veliko vrednost za znanost, kulturo in publicistiko, saj omogoča proučevanje razmer ter usode ljudi neposredno po drugi svetovni vojni. Gradivo je bilo pomembno tudi za državljane zaradi uveljavljanja njihovih pravic.

Historiat ustvarjalca: Ustvarjalec gradiva je bilo Sodišče slovenske narodne časti, senat na Ptuj, ki je bil utemeljen z Zakonom o kaznovanju zločinov in prestopkov zoper slovensko narodno čast z dne 5. 6. 1945. Senat je sodil ovadenim prebivalcem predvsem zaradi članstva v *Kulturbundu*, službi v okupatorskih organih, izjav o sprejemanju okupacije, škodi, ki so jo imeli zaradi njih zavedni Slovenci. Prva sodba senata na Ptuj je bila izrečena 9. 7. 1945. Obtožni predlog je izdajalo Javno tožilstvo Okrožja Maribor. Skupaj je bilo pred ptujskim senatom sodišča narodne časti obtoženih 391 ljudi, obsojenih pa 308 v vsega 22 kazenskih zadevah. Senat je posloval tudi zunaj sedeža – v Ljutomeru, Ormožu in Slovenski Bistrici.

A.240 TOŽILSTVA PO LETU 1850

Državni tožilec se je v naših deželah prvotno imenoval **državni pravdnik**. Njegova naloga je bila zagotavljanje pravnega varstva, zakonitosti in pregon kaznivih dejanj. Državne pravdnike so postavljali pri zbornih sodiščih. Pri najvišjih sodiščih so se imenovali generalni prokuratorji. Njihovo poslovanje se je začelo z delom novih sodišč leta 1850, pristojnosti pa je v začetku določal začasni organizacijski zakon z dne 10. 6. 1850, ki jim je dodelil veliko pristojnosti. Poleg nalog, ki so jih dobili v kazenskem postopku, so imeli še veliko pristojnosti na civilnem področju in pri administrativnem vodenju pravosodja. Leta 1852 so državni pravdniki izgubili pristojnosti na civilnopravnem področju in pri vodenju pravosodja. Ostalo jim je kazensko področje, kjer so njihovo vlogo določali veljavni kazenskopravni redi, poslovanje pa opravljeni redi za državna pravdništva. Od leta 1898, od katerega hrani gradivo PAM, so delovala državna pravdništva pri okrožnih in deželnih sodiščih, višja državna pravdništva pri višjih deželnih sodiščih in generalni prokurator pri vrhovnem oziroma kasacijskem sodišču na Dunaju. Državni pravdniki so sodelovali v kazenskem postopku, sprožili preiskavo in v njej tudi sodelovali; zoper rzsodbe sodišč so lahko na višjo stopnjo pošiljali pritožbe ali pobude za presojo zakonitosti, generalni prokurator pa je pri kasacijskem sodišču vlagal ničnostne pritožbe, če je sodil, da so kateri od sklepov sodišč nezakoniti; izvajali so nadzorstvo nad kaznilnicami, skrbeli za izvršitev kazni in za oddajo obsojencev v kazenske zavode. Velike pristojnosti jim je dodeljevala zakonodaja o tisku. Pri kaznivih dejanjih, za katera so pristojna okrajna sodišča, je izvajal preiskavo državni pravdnik pri okrožnem sodišču. Lahko pa je to vlogo poveril t. i. opraviteljem državnega pravdnništva.

Z nastankom jugoslovanske države se položaj državnih pravdnikov ni bistveno spremenil. Državnim pravdnikom pri okrožnih sodiščih je bilo sedaj nadrejeno višje državno pravdništvo v Ljubljani in Ministrstvo pravde v Beogradu. Z zakonom o državnem tožilstvu z dne 11. 4. 1929 se je državni pravdnik preimenoval v **državnega tožilca**. V tiskovnih zadevah so se mu povečale pristojnosti, saj je lahko odrejal zaplembe tiskovin brez sklepa pristojnega sodišča.

Z nemško okupacijo so bila podobno kot sodišča ukinjena tudi tožilstva. Obnovljeno je bilo tožilstvo (*Anklagebehörde*) pri pooblaščenču šefa civilne uprave za pravosodje, pristojno je bilo za celo Spodnjo Štajersko.

Povojno tožilstvo ima svoj izvor v oblikovanju organov oblasti narodnoosvobodilnega gibanja. 12. 3. 1944 je SNOS sprejel odlok o postavitvi Glavnega javnega tožilca pri Predsedstvu SNOS in mu dal zelo široka pooblastila. Tožilca za mariborsko okrožje je imenoval 6. 6. 1945, na osvobojenih območjih pa jih je imenoval že leta 1944.

Za celotno Jugoslavijo je predsedstvo Avnoja 3. 2. 1945 sprejelo Odlok o ustanovitvi in pristojnosti **javnega tožilca** Demokratične federativne Jugoslavije (DFJ). Tudi ta odlok je tožilcu dajal veliko oblast in pravico do nadzora drugih organov. Javni tožilci so imeli pravico odstraniti sodnike od sodniških dolžnosti. To pravico jim je dal zakon o ureditvi sodišč. Po novem zakonu o javnem tožilstvu z dne 22. 7. 1946 je bilo javno tožilstvo kot celota organ zvezne skupščine FLRJ. Služba je bila organizirana strogo centralizirano in hierarhično. Naloge javnega tožilstva so bile nadzor ministrstev, komisij, komitejev zvezne vlade ter njim podrejenih organov. Posebej je bil izpostavljen nadzor nad zakonitim izvajanjem gospodarskih načrtov. Pred sodišči in upravnimi organi je tožilstvo začenjalo postopke zaradi zavarovanja splošnega ljudskega premoženja, izpolnitve gospodarskih načrtov, obrambe pravic in

zakonitih koristi države. Javni tožilec je imel velike pristojnosti pri izdaji obveznih razlag zveznih in republiških zakonov. Lahko je vlagal zahteve za uvedbo upravnih postopkov, imel je velike nadzorstvene pravice. Sami javni tožilci iz tistega časa so ocenjevali, da je bilo nadzorstvo nad izpolnjevanjem zakonov tako pomembno, da je bila sicer osnovna funkcija pregona kaznivih dejanj v ozadju, pa čeprav je bila vloga javnega tožilca v kazenskem postopku večja kot v drugih obdobjih. V kazenskem postopku je sam vodil poizvedbe in preiskavo ali pooblastil druge organe ter vlagal obtožnice. Predlagal je disciplinske postopke proti državnim uslužbencem. Lahko je uvedel tudi postopke zaradi prekrškov. Javni tožilec FLRJ je lahko vlagal zahteve zoper odločbe Vrhovnega sodišča FLRJ, republiških vrhovnih sodišč, ministrstev in njihovih organov. Drugi javni tožilci so imeli enake pravice na svojih področjih. Zakon iz leta 1946 je dopuščal še t. i. ljudske tožilce, ki naj bi kot prostovoljni sodelavci pomagali javnim tožilcem na terenu.

Imenovanja javnih tožilcev niso bila javna. Struktura javnega tožilstva je potekala od zveznega javnega tožilca preko republiških javnih tožilcev, tožilcev avtonomne pokrajine in okrožnih tožilcev (v času obstoja oblasti so postali oblastni javni tožilci) vse do okrajnih. Praviloma naj bi vsak okraj imel poleg sodišča tudi okrajno javno tožilstvo. Delo posameznih javnih tožilstev je bilo zaradi obširnih pristojnosti organizirano v oddelkih. Tako so imela javna tožilstva oddelke za splošni nadzor, civilni oddelek in kazenski oddelek.

Z zakonom o kazenskem postopku iz leta 1953 je bila glavna naloga javnega tožilca pregon kaznivih dejanj, uvajanje in izvajanje poizvedb, predlog preiskave ter vlaganje obtožnic, pritožb in izrednih pravnih sredstev. Del pooblastil v kazenskem postopku od prej je prešlo na preiskovalnega sodnika. Leta 1954 je izšel nov zakon o javnem tožilstvu, po katerem je bila glavna naloga javnih tožilcev pregon kaznivih dejanj in gospodarskih prestopkov. Izgubili so velik del moči, ki so jo imeli nad ostalimi organi, število okrajnih javnih tožilstev se je začelo zmanjševati. Zakon je tudi dopuščal možnost, da okrajno javno tožilstvo prevzame še delo okrajnega, če sta imela sedež v istem kraju. Zveznim in republiškim javnim tožilcem pa je še ostala pravica, da so sprožili upravni spor, če je kakšna odločba bila v škodo družbene skupnosti. Lahko so posredovali in dosegli odložitev sodne odločbe ali odločbe drugih organov, če so sodili, da je bil kršen zakon. Leta 1965 je bil sprejet nov zvezni zakon o javnem tožilstvu. Veljal je do leta 1977, ko ga je nadomestil republiški zakon o javnem tožilstvu. Tega je sprejela skupščina SRS 28. 4. 1977. V organizacijskem smislu se je začel izvajati leta 1979. Po tem zakonu so nastala temeljna javna tožilstva z enotami, višja javna tožilstva in vrhovno javno tožilstvo SRS. Tožilce so imenovala republiška in občinske skupščine na predlog javnega tožilca SRS. Zvezni javni tožilec na imenovanja ni imel več vpliva, vpliv na poslovanje pa je še ohranil.

Republiški zakon o javnem tožilstvu iz leta 1977 je dal pristojnim občinskim skupščinam pravico odločanja o enotah temeljnih javnih tožilstev. Javni tožilec SRS pa je nato na podlagi teh odločitev objavil seznam enot temeljnih javnih tožilstev. Z zakonom iz leta 1994 so se ustanovila okrožna državna tožilstva.

Gradivo tožilstev hranimo v PAM za čas od leta 1898 dalje, zato je opisana ureditev državnih tožilstev od tega leta dalje, kar je potrebno zaradi načela prvotne ureditve. To pomeni, da so pri popisovanju upoštewane prvotne označbe in, kolikor je le mogoče, tudi razporeditev gradiva v fondu.

5. 5. 1897 je pravosodno ministrstvo izdalo ukaz o dopolnilnih določbah o opravljenem ravnanju pri državni pravdnih. To je bil v bistvu sodni poslovnik, ki je ostal v veljavi do

novega jugoslovanskega, sprejetega 21. 11. 1929, ki je uvedel nove oznake, nastajanje in ureditev gradiva pa se nista bistveno spremenila. Kot sodišča so tudi državna pravdnštva z začetkom leta 1898 začela voditi vpisnike namesto vložnih protokolov. Vpisniki so nosili črkovne oznake, ki so nadomestile prejšnje označbe z rimskimi številkami. Imeli so vpisnike za kazenske, tiskovne in splošne zadeve (ki niso sodile v druge vpisnike) in za predsedstvene oziroma starešinske zadeve. Spisi so nosili enake črkovne oznake. Vodili so še pomožne evidence, kot so vpisniki obtožnic, imeniki obdolžencev in oškodovancev, poslovni koledarji in razni sezname. Velik pomen v gradivu državnih tožilstev pa so imela še statistična in poslovna poročila.

Po letu 1945 so javna tožilstva poslovala po internih navodilih za poslovanje, ki jih je izdal zvezni javni tožilec. Ker navodil iz časa pred letom 1954 v gradivu tožilstev ni bilo, je moč o sistemu ureditve sklepati le iz ohranjenega gradiva. Na splošno lahko rečemo, da so javna tožilstva vodila večje število vpisnikov z več oznakami kot prej. Tako so na kazenskem področju imeli posebne kazenske vpisnike za fazo poizvedb, za fazo preiskave in za fazo po sprožitvi obtožbe, poseben vpisnik za kazniva dejanja s področja državne varnosti (kazniva dejanja zoper ljudstvo in državo, nedovoljena špekulacija, beg preko meje) in vpisnike za splošni nadzor in za intervencije, za civilne zadeve, za okrožnice in obvezna navodila.

Leta 1954 so tožilstva začela poslovati po novem navodilu zveznega javnega tožilca, ki je predvidevalo vpisovanje zadev v 5 vpisnikov, od katerih je eden rezerviran za zahteve za varstvo zakonitosti oziroma za zveznega javnega tožilca. Za okrajna javna tožilstva sta bila predpisana dva vpisnika. Okrožna javna tožilstva so vodila ločena vpisnika za pripravljalne postopke in postopke, ko je tožilstvo izdalo obtožni predlog. Leta 1965 in nato še leta 1979 so se navodila spremenila, nastali so dodatni vpisniki za kazenske zadeve mladoletnikov, neznanih storilcev, za civilne in upravne zadeve in gospodarske prestopke. Navodilo iz leta 1979 se je uporabljalo še v samostojni Sloveniji.

Viri in literatura:

- Adamič, M. ... et al. (1997). **Izbor zakonov in predpisov: priročnik za strokovno obdelavo arhivskega gradiva pravosodnih organov od srede 18. stoletja do leta 1991**. Ljubljana: Arhiv Republike Slovenije.
- Melik, J. (1995). **Javni tožilec, ustvarjalec arhivskega gradiva 1944–1977**. V: Arhivi XVIII. Ljubljana: Arhivsko društvo Slovenije.
- Melik, J. (2001). **Ureditev, delovanje in poslovanje državnih tožilstev v stari Avstriji in prvi Jugoslaviji**. V: Arhivi XXIV. Ljubljana: Arhivsko društvo Slovenije.
- Ogrizek, E. (2002). **Državni tožilec v Mariboru, tisk in cenzura 1898–1941**. V: Katalogi 12. Maribor: Pokrajinski arhiv Maribor.
- Žontar, J. (Ur.) (2000). **Pravo - zgodovina - arhivi. 1, Prispevki za zgodovino pravosodja**. Ljubljana: Arhiv Republike Slovenije.

A.241 DRŽAVNA PRAVDNIŠTVA/TOŽILSTVA DO LETA 1945

DRŽAVNO TOŽILSTVO MARIBOR

Signatura: PAM/0646

Kraj: Maribor

Ohranjeno gradivo: 1898–1941

Količina: 420 arhivskih škatel, 168 knjig

Tekoči metri: 52,2

Informativna pomagala: arhivski popis

Jezik: nemški, slovenski, srbohrvaški

Vsebina: Spisi: predsedstveni ali starešinski Preds, Ks 1898–1940, kazenski St, Kk 1898–1941, splošni (razna naznanila) Nst, Kns 1898–1936, tiskovni Ss 1898–1929, prekrškov proti draginji Prs 1916–1917, izkazi opraviteljev državnega pravdnštva, statistični in poslovni izkazi 1898–1926; vpisniki: kazenski St, Kk 1898–1941, občni Nst, Kns 1905–1939, tiskovni Ss 1901–1929, obtožnic 1898–1935, vsklicnih (ničnostnih) razprav 1903–1916; imeniki: obdolžencev 1899–1936, oškodovancev 1899–1936, k predsedstvenemu dnevniku 1907–1941; drugo: poslovni koledarji 1899–1929, predsedstveni dnevniki 1898–1929, seznamei opraviteljev državnega pravdnštva 1906–1913, seznamei prijavljenih tiskovin in tiskarjev 1898–1903.

Historiat fonda: Gradivo Državnega tožilstva Maribor je leta 1958 predalo Okrožno sodišče v Mariboru, ker se je v arhivu sodne stavbe hranilo gradivo več ustvarjalcev s področja pravosodja, okrožno sodišče pa je gospodarilo s stavbo. Gradivo Državnega tožilstva Maribor je dobro ohranjeno, le v posameznih primerih je bilo pomešano znotraj serije. Izločanje nepotrebnih kazenskih spisov je potekalo v arhivu leta 1960, dokumentirano je v ustreznih vpisnikih.

Valorizacija: Ohranjeno gradivo je ovrednoteno kot arhivsko gradivo. Pomembno je za zgodovino in znanost, uporablja se tudi v publicistične in razstavne namene. Kazenske zadeve so pomembne kot dopolnitev sodnemu gradivu. Predsedstvene in starešinske zadeve vsebujejo veliko podatkov o ustroju tožilstev in pravosodnega sistema v celoti, kot taki imajo velik pomen za pravno znanost. Posebno vrednost pa imajo tiskovne zadeve, saj so se številni zaplenjeni tiski ohranili le v spisih tožilstva in jih tudi v knjižnicah zaradi prepovedi ni. Tiskovne zadeve pa se niso ohranile pri Okrožnem sodišču Maribor, kar daje gradivu tožilstva še poseben pomen. Za zagotavljanje pravne varnosti se gradivo Državnega tožilstva Maribor ne uporablja.

Historiat ustvarjalca: Državno tožilstvo v Mariboru je pod nazivom Državno pravdnštvo začelo delovati leta 1898 po ustanovitvi Okrožnega sodišča Maribor. Krajevna pristojnosti je bila enaka kot pri okrožnem sodišču. Institucija državnega pravdnštva je imela za seboj že skoraj polstoletni razvoj v habsburški monarhiji. Njegovo poslovanje je določal zlasti red kazenske pravde iz leta 1873 in v tiskovnih zadevah tiskovni zakon iz leta 1862, kasneje posodobljen s posameznimi novelami. Glavna naloga državnih pravdnštev je bila pregon kaznivih dejanj. Za izvajanje te naloge je državno pravdnštvo zbiralo razna obvestila o storjenih kaznivih dejanjih, dajalo pobude za uvodne preiskave, po njih je uvedlo kazenski postopek, državni pravdnik je dal predlog za preiskavo, ki jo je nato opravljal preiskovalni sodnik, ter sestavil obtožnico, po kateri se je nato morala ravnati sodna obravnava. Državni pravdnik je lahko imel več namestnikov, pri okrajnih sodiščih pa so delovali opravitelji državnega pravdnštva po navodilih in pod nadzorom državnega pravdnika. Mariborsko

državno pravdnništvo je bilo podrejeno višjemu državnemu pravdniku v Gradcu. Z nastankom jugoslovanske države se poslovanje državnega pravdnništva ni bistveno spremenilo vse do leta 1929. Takoj po prevratu in slovenskem prevzemu oblasti v Mariboru novembra 1918 je narodna vlada odstavila avstrijskega državnega pravdnika in njegovega namestnika ter postavila na čelo organa Slovenca Mirka Grasselija. Uradovalni jezik je postal slovenski. Nadrejeni organ je postal Višje državno pravdnništvo v Ljubljani, do leta 1921 je bil celo najvišji organ. Namesto določil avstrijskega ministrstva za pravosodje je v začetku moralo državno pravdnništvo upoštevati naredbe Poverjeništvu za pravosodje pri narodni vladi v Ljubljani, od leta 1921 pa Ministrstvo Pravde z oddelkom v Ljubljani. Vrhovni državni odvetnik, ki je deloval pri Stolu sedmorice B v Zagrebu, na delo mariborskega državnega pravdnništva ni vplival, v arhivskem gradivu ga praktično ni. 11. 4. 1929 je bil sprejet Zakon o državnem tožilstvu, ki je tožilsko službo urejal enotno za celo monarhijo. Do tega leta nekatere jugoslovanske dežele tožilstva sploh niso poznale. Od tega leta je pojem državni pravdnik nadomestil pojem državni tožilec. Imenovan je bil s kraljevim dekretom, deloval pa je po novi kazenski in tiskovni zakonodaji, ki jo je kraljevina dobila po uveljavitvi kraljeve diktature leta 1929. Nadrejen mu je bil višji državni tožilec pri Apelacijskem sodišču v Ljubljani in Vrhovni državni tožilec z oddelkom v Zagrebu. Leta 1938 se je krajevna pristojnost Državnega tožilstva v Mariboru zmanjšala za tiste sodne okraje, ki so pripadli Okrožnemu sodišču v Murski Soboti in tamkajšnjemu državnemu tožilstvu. Z nemško okupacijo je bilo Državno tožilstvo v Mariboru ukinjeno.

DRŽAVNO TOŽILSTVO MURSKA SOBOTA

Signatura: PAM/0685

Kraj: Murska Sobota

Ohranjeno gradivo: 1938–1941

Količina: 3 arhivske škatle

Tekoči metri: 0,3

Informativna pomagala: arhivski popis

Jezik: slovenski

Vsebina: Spisi: kazenski Kk, Kt 1938–1940 (nepopolni); vpisniki: kazenski Kk, Kt 1938–1941, splošni kazenski Kns 1938–1940, tiskovni Kšt 1938–1941; imeniki: oškodovancev 1938–1941, obsojencev 1938–1941; drugo: matični listi tiskov 1939–1941, seznam prepovedanih letakov 1938–1940, seznam poslanih spisov 1938.

Historiat fonda: Arhivsko gradivo Državnega tožilstva v Murski Soboti je veljalo za izgubljeno, dokler ni bilo najdeno pri urejevalnem delu fonda Okrajno sodišče Murska Sobota 1938–1941. Takrat je bilo izločeno in oblikovano v samostojen fond, v katerem pa večina gradiva, ki je nastalo pri ustvarjalcu, vseeno manjka. Ohranile so se predvsem evidence.

Valorizacija: Vse najdeno gradivo je ovrednoteno kot arhivsko gradivo, saj je v primerih, ko je veliko gradiva propadlo ali se izgubilo, dragocenejše tisto, ki je preostalo. Za uporabo v znanstvene, kulturne in publicistične namene pa ohranjene evidence skoraj brez spisovnega gradiva ne zadostujejo. Koristno in uporabno je tiskovno gradivo, čeprav ga je tudi malo.

Historiat ustvarjalca: Državno tožilstvo v Murski Soboti je začelo poslovati leta 1938, ko je bilo ustanovljeno tudi Okrožno sodišče v Murski Soboti. Poslovalo je po Zakonu o državnem tožilstvu z dne 11. 4. 1929. Njegovo poslovanje je prekinila madžarska okupacija. Med drugo svetovno vojno na območju Prekmurja ni deloval organ, primerljiv z državnim tožilstvom, po letu 1945 pa se ni obnovil, ker tudi okrožno sodišče ni več delovalo.

A.242 JAVNA/DRŽAVNA TOŽILSTVA PO LETU 1945

OBČINSKO JAVNO TOŽILSTVO LJUTOMER

Signatura: PAM/0630

Kraj: Ljutomer

Ohranjeno gradivo: 1946–1978

Količina: 102 arhivski škatli, 49 knjig

Tekoči metri: 15,2

Informativna pomagala: arhivski popis

Jezik: slovenski

Vsebina: Spisi: kazenski I, K Kts, Kt Ktm 1949–1978, splošni kazenski Ktr 1954–1977, zaupni in strogo zaupni Pov in Strogo pov 1949–1977, nadzora On 1950–1955, civilni Gr 1955, uprave tožilstva A 1966–1978, o prekrških Ut 1967–1978, letna, polletna, trimesečna poročila 1962–1978; vpisniki: kazenski I, Ir, K, B, Kts, Kt, Ktm 1946–1978, splošni kazenski Ktr 1954–1977, civilni G, Gt 1947–1973, o prekrških Ut 1965–1977, Pov in Strogo pov 1948–1956, nadzora ON, ONR 1947–1955, obtožnic E 1946–1947; imeniki/indeksi: nadzora ON 1947–1952, civilni Gr 1949–1955, kazenski I, Ir, K, Br, Kts, oškodovancev, osumljencev 1952–1978; drugo: sezname predmetov, zaplenjenih ali deponiranih 1948–1955, evidenca mladoletnih storilcev kaznivih dejanj 1955–1957, seznam izdanih potrdil 1953–1954, seznam kaznivih dejanj nedovoljene špekulacije 1948, kartoteka obdolžencev 1964.

Historiat fonda: Fond je leta 2007 predalo PAM Okrožno državno tožilstvo v Murski Soboti, ki ima zunanji oddelek v Ljutomeru. Ta oddelek je pravni naslednik okrajnega in nato občinskega javnega tožilstva v Ljutomeru. Pred tem je bilo na podlagi pisnega navodila pristojnega arhiva izvedeno odbiranje arhivskega gradiva iz dokumentarnega. Veliko najstarejšega gradiva izpred leta 1955 pa je bilo uničenega prej, zlasti spisovnega, medtem ko so evidence bolje ohranjene. Iz fonda je bilo med urejevalnim delom izločeno gradivo Okrajnega javnega tožilstva v Gornji Radgoni, ki je bilo predano skupaj z gradivom Občinskega javnega tožilstva Ljutomer.

Valorizacija: Vse predano gradivo ima lastnosti arhivskega gradiva. Je velikega pomena za znanstveno, publicistično in kulturno področje, kot dopolnitev arhivskega gradiva sodišč. Zelo pomembno je gradivo, ki je nastalo v prvih letih delovanja tožilstva zaradi njegove velike družbene moči, žal pa se je ohranilo v zelo okrnjeni obliki.

Historiat ustvarjalca: Nimamo podatka o tem, kdaj je okrajno javno tožilstvo v Ljutomeru začelo delovati, saj uredbe in navodila zveznega ter republiških javnih tožilcev niso bila javno objavljena. Iz arhivskega gradiva pa lahko razberemo, da je delovalo vsaj že leta 1946. Bilo je pristojno za območje Okrajnega sodišča v Ljutomeru, od leta 1953 pa še za območje okrajnega sodišča v Gor. Radgoni, ko je bilo ukinjeno Okrajno javno tožilstvo v Gornji Radgoni. Do leta 1953 je bilo okrajno javno tožilstvo v kazenskih zadevah pristojno za izvajanje kazenske preiskave in je kazenske zadeve predalo sodišču po vložitvi obtožnice. Z zakonom o kazenskem postopku leta 1953 se je vloga v kazenskem postopku zmanjšala na kazenski pregon in zastopanje obtožbe. Po ustanovitvi je javno tožilstvo izvajalo nadzor nad zakonitostjo organov in organizacij na ravni okraja, sprejemalo pritožbe in izvajalo intervencije. Lahko je posegalo tudi v civilne zadeve, ki jih je vodilo okrajno sodišče. Zaradi tako razvejane dejavnosti je Okrajno javno tožilstvo organiziralo delo v referatih. Leta 1951 je tako imelo kazenski referat in referat državne varnosti. Referat državne varnosti je obravnaval zadeve na podlagi zakonov o: kaznivih dejanjih nedovoljene špekulacije, zoper službeno dolžnost, zoper ljudstvo in državo; sem so spadali pobegi ali nasprotovanje

zadružništvu. Od leta 1953 dalje teh pristojnosti v delovanju tožilstva ni bilo več. Od leta 1965 se je imenovalo Občinsko javno tožilstvo Ljutomer. S spremembo v organizaciji pravosodja leta 1977 je 1. 1. 1979 začelo poslovati v okviru Temeljnega sodišča v Murski Soboti kot enota v Ljutomeru.

OBČINSKO JAVNO TOŽILSTVO MARIBOR

Signatura: PAM/0730

Kraj: Maribor

Ohranjeno gradivo: 1954–1978

Količina: 219 arhivskih škatel, 16 knjig

Tekoči metri: 22,9

Informativna pomagala: arhivski popis

Jezik: slovenski

Vsebina: Spisi: kazenski Kts, Kt 1956–1978, splošni kazenski Ktr 1956–1977, mladoletnikov Ktm 1960, tožilske uprave A 1956–1978, prekrškov Ut 1961–1978, zaupni Pov 1964–1977, računovodstvo R 1964, zapisniki sestankov, samoupravni sporazumi 1971–1975; vpisniki: kazenski Kts, Kt 1954–1968, splošni kazenski Ktr 1966–1977.

Historiat fonda: PAM je prevzel arhivsko gradivo v več delih, vendar ni imel vpliva na ohranitev celotnega arhivskega gradiva. Sodeloval je pri izločanju arhivskega gradiva leta 1973, kmalu zatem pa gradivo za čas po letu 1956 tudi prevzel. Starejše gradivo, nastalo po letu 1945, je bilo skoraj v celoti uničeno, največ leta 1951 po uradni dolžnosti. Tožilstvo je kljub sodelovanju s pristojnim arhivom ravnalo predvsem po lastnih predpisih, po internem pravilniku o notranji organizaciji in poslovanju javnih tožilstev, ki ga je predpisal zvezni javni tožilec. Ta je določil, katero gradivo hrani javno tožilstvo samo, tako da je lahko arhiv prevzel ostalo. Zato so po prvem prevzemu prešli v arhiv spisi, ne pa evidence. Evidence je arhiv prevzel šele od leta 2006 dalje, s strokovnim delom jih je izločil iz gradiva Okrožnega javnega tožilstva v Mariboru, ki je bilo takrat predano. Leta 2007 je bilo prevzeto še preostalo gradivo do leta 1978, odbrano po navodilu PAM, popisano in tehnično opremljeno.

Valorizacija: Arhivsko gradivo Občinskega javnega tožilstva v Mariboru je pomembno za znanstveno, kulturno in publicistično uporabo kot dopolnitev gradiva sodišč, saj tudi navodila arhiva o odbiranju upoštevajo, da del dokumentacije, ki jo je ustvarilo javno tožilstvo, preide v sodne spise. Prav zato, ker ni potrebno, da se gradivo podvaja, je PAM ponovno ovrednotil gradivo, predano v prvem prevzemu. Žal pa je bilo leta 1951 uničeno ravno tisto gradivo, ki bi lahko, če bi bilo ohranjeno, nudilo veliko podatkov za obdobje takoj po drugi svetovni vojni.

Historiat ustvarjalca: Nimamo podatka, kdaj natančno je začelo poslovati Okrajno javno tožilstvo v Mariboru. Po letu 1945 se je v skladu z upravnimi in teritorialnimi spremembami imenovalo Javno tožilstvo okraja Maribor, nato Javno tožilstvo okrajev Maribor mesto in Maribor okolica in bilo pristojno za okrajna sodišča teh okrajev. Po odloku o območjih okrožnih in okrajnih javnih tožilstev iz leta 1956 je bilo Okrajno javno tožilstvo v Mariboru pristojno tudi za območje Okrajnega sodišča v Slovenski Bistrici. Od leta 1965 se je imenovalo Občinsko javno tožilstvo Maribor, tako je bilo do leta 1979, ko je na podlagi zakonodaje iz leta 1977 začelo poslovati Temeljno javno tožilstvo v Mariboru.

OBČINSKO JAVNO TOŽILSTVO MURSKA SOBOTA

Signatura: PAM/0639

Kraj: Murska Sobota

Ohranjeno gradivo: 1946–1978

Količina: 46 arhivskih škatel, 30 knjig

Tekoči metri: 4,6

Informativna pomagala: arhivski popis

Jezik: slovenski

Vsebina: Spisi: statistika in poročila 1946–1978, kazenski I, Ir, K, B, Kts, Kt, Kr 1949–1978, splošni kazenski Ktr 1952–1978, zaupni in strogo zaupni Pov in Strogo pov 1949–1952, civilni Gr 1951–1952; vpisniki: uprave tožilstva A 1948–1958, kazenski B, I, Ir, K, Kr, Ktr, Kts 1946–1978, okrožnic, navodil Br 1948–1952, obtožnic E, Kr 1946–1953, civilni G, Gr 1947–1956, zaupni in strogo zaupni Pov in Strogo pov 1947–1959, nadzora zakonitosti On, Onr 1947–1959; imeniki: obdolžencev 1946–1959, oškodovancev 1946–1959; drugo: knjige priporov 1948–1959, knjige zaseženih predmetov 1948–1954, seznam ljudskih tožilcev, seznam o nekaznovanosti 1954.

Historiat fonda: Gradivo je 31. 7. 2007 v PAM predalo Okrožno državno tožilstvo v Murski Soboti kot pravni naslednik. Predhodno je bilo odbrano na podlagi pisnega arhivskega navodila. Predano gradivo je tehnično opremljeno in popisano ter z vsemi evidencami do leta 1978. Izročitelj je predal vse arhivsko gradivo razen gradiva tožilske uprave do leta 1978. Spisovno gradivo za obdobje prvih 5 let po nastanku ustvarjalca je le deloma ohranjeno, ker so ga takrat javna tožilstva uničevala po uradni dolžnosti brez sodelovanja arhivov. V večji meri so ohranjene evidence. Skoraj v celoti je izginilo arhivsko gradivo bivšega Okrajnega javnega tožilstva v Lendavi, ki je bilo ukinjeno okoli leta 1952, njegov pravni naslednik pa je postalo Okrajno javno tožilstvo v Murski Soboti.

Valorizacija: Arhivsko gradivo je odbiralo po navodilih pristojnega arhiva najprej Temeljno javno tožilstvo v Murski Soboti, nato Okrožno državno tožilstvo v Murski Soboti, oba organa kot pravna naslednika Občinskega javnega tožilstva v Murski Soboti. Vendar pa je pred tem bilo že veliko starejšega gradiva izločenega brez sodelovanja arhiva. Gradivo je pomembno kot dopolnitev arhivskega gradiva sodišč predvsem za znanstvene in publicistične namene. Žal pa se je v fondu ohranilo zelo malo gradiva iz prvih petih let obstoja tožilstva, ko je ta institucija imela veliko družbeno moč in velike pristojnosti pri nadzoru drugih organov. Ohranjene evidence dokazujejo, da bi gradivo javnega tožilstva, tudi okrajnega, lahko nudilo veliko podatkov za proučevanje naše povojne zgodovine.

Historiat ustvarjalca: Tožilstvo za okraj Murska Sobota se je najprej imenovalo Okrajno javno tožilstvo za okraj Murska Sobota, od leta 1965 pa se je imenovalo občinsko javno tožilstvo. Začetek poslovanja tožilstev ni bil javno objavljen, kot je bila praksa pri sodiščih. Temelj njegovega delovanja je bil zvezni Zakon o javnem tožilstvu z dne 3. 8. 1946. Krajevna pristojnost se je ujemala s pristojnostjo Okrajnega sodišča v Murski Soboti. Okoli leta 1952, ko se je začelo število okrajnih javnih tožilstev zmanjševati, je postalo okrajno javno tožilstvo pristojno še za območje Okrajnega sodišča v Lendavi. Tako stanje je ohranil Odlok Zveznega izvršnega sveta o območjih okrožnih in okrajnih javnih tožilstev leta 1956. Istega leta pa je izšel še odlok, ki je dopuščal, da okrožna javna tožilstva opravljajo tudi delo okrajnih javnih tožilstev, če sta obe imeli sedež v istem kraju. Takih primerov je bilo v vsej Jugoslaviji takrat malo. Odlok so nato uveljavili prav v Murski Soboti, ko je konec leta 1958 začelo poslovati Okrožno javno tožilstvo v Murski Soboti. To je do leta 1965 opravljalo tudi delo okrajnega javnega tožilstva. Leta 1965 je izšel nov Zakon o javnem tožilstvu, takrat je ponovno začelo poslovati Občinsko javno tožilstvo kot naslednik bivšega Okrajnega

javnega tožilstva v Murski Soboti. Tako je ostalo do leta 1979, ko je začelo poslovati Temeljno javno tožilstvo v Murski Soboti – enota v Murski Soboti. Temeljno javno tožilstvo je postalo pravni naslednik tako občinskega kot okrožnega javnega tožilstva v Murski Soboti.

OBČINSKO JAVNO TOŽILSTVO SLOVENJ GRADEC

Signatura: PAM/0726

Kraj: Slovenj Gradec

Ohranjeno gradivo: 1947–1980

Količina: 192 arhivskih škatel, 52 knjig

Tekoči metri: 22,2

Informativna pomagala: arhivski popis

Jezik: slovenski

Vsebina: Spisi: kazenski K, I, Ir Kts, Kt, B 1949–1979, splošnega nadzora ON, ONR 1947–1954, civilni G, Gr 1949–1955, tožilske uprave A 1949–1979, zaupni in strogo zaupni Pov in S Pov 1948–1978, računovodski R 1960–1978, prekrškov Ut 1974–1978, splošni kazenski Ktr 1955–1978, kazenski mladoletnikov Ktm 1960–1978, kazenski neznanih storilcev Ktn 1968–1973, okrožnice 1952–1968, sodbe in sklepi Okrajnega sodišča v Slovenj Gradcu ter Vrhovnega sodišča 1953–1974, poročila, operativna poročila, statistika 1950–1978; vpisniki: kazenski Kts, Kt, Ktm, Ktr, Ir 1947–1979, civilni Gt 1961, prekrškov Ut 1961–1979, zaupni in strogo zaupni Pov in S Pov 1949–1954, 1970–1975; indeksi: obdolžencev 1963–1976, oškodovancev 1961–1980, mladoletnikov 1960–1978, kazenski K, Ir, B, Kts 1948–1962, zaupni Pov 1947–1951.

Historiat fonda: Fond je leta 2004 predalo Okrožno državno tožilstvo v Slovenj Gradcu kot pravni naslednik in skrbnik gradiva Občinskega javnega tožilstva v Slovenj Gradcu in zatem Temeljnega javnega tožilstva v Mariboru – enote v Slovenj Gradcu. Pred tem je Okrožno državno tožilstvo izvedlo odbiranje arhivskega gradiva po navodilu PAM. Gradivo je bilo predano v celoti do leta 1979, ko so začela javna tožilstva poslovati po zakonodaji, sprejeti leta 1977.

Valorizacija: Pravni naslednik ustvarjalcev arhivskega gradiva je izvedel odbiranje arhivskega gradiva iz dokumentarnega na podlagi navodila PAM v letih 2003 in 2004. V skladu z navodilom je upošteval načelo, da se ohrani tisto gradivo, ki ga ne moremo najti v fondih sodišč. Odbirali so le gradivo po letu 1955, saj starejše gradivo ni bilo več ohranjeno v celoti. Ker pa gre za zelo dragoceno gradivo, ki se ga je pri drugih tožilstvih ohranilo še manj, so ga v celoti pripravili za predajo. Zaradi širokih pristojnosti javnega tožilstva po letu 1945 to gradivo nudi veliko podatkov o povojnih razmerah na koroškem območju.

Historiat ustvarjalca: Podlaga za ustanovitev pravnega prednika Občinskega javnega tožilstva Slovenj Gradec je bil zakon o javnem tožilstvu z dne 22. 7. 1946. Kdaj pa je prišlo do postavitve javnega tožilstva za okraj Prevalje, nimamo podatkov, gradivo in evidence pa obstajajo od leta 1947. V skladu z upravno razdelitvijo LRS, je torej nastalo Okrajno javno tožilstvo za okraj Prevalje in poslovalo za območje tedanjega Okrajnega sodišča na Prevaljah. Leta 1948 je nastal na enakem območju okraj Dravograd. Za razliko od sodišča je javno tožilstvo imelo nekaj časa sedež v Dravogradu, dokler se jeseni 1949 sedež OLO ni prenesel v Slovenj Gradec. Od uvedbe nove upravne razdelitve leta 1950 se je okraj tudi imenoval po Slovenj Gradcu. Od tedaj lahko govorimo o Okrajnem javnem tožilstvu v Slovenj Gradcu, to pa se je od leta 1965 imenovalo Občinsko javno tožilstvo v Slovenj Gradcu. Pristojno je bilo za območje Občinskega sodišča v Slovenj Gradcu. To ureditev je

spremenil slovenski Zakon o javnem tožilstvu z dne 28. 4. 1977. Na njegovi podlagi in na podlagi 15. 11. 1978 objavljenega pregleda javnih tožilstev v SRS je v Slovenj Gradcu začelo 1. 1. 1979 poslovati Temeljno javno tožilstvo v Mariboru – enota v Slovenj Gradcu.

OKRAJNO JAVNO TOŽILSTVO GORNJA RADOGNA

Signatura: PAM/0714

Kraj: Gor. Radgona

Ohranjeno gradivo: 1947–1952

Količina: 8 arhivskih škatel, 38 knjig

Tekoči metri: 3

Informativna pomagala: arhivski popis

Jezik: slovenski

Vsebina: Spisi: kazenski I, Ir, K 1947–1952, kazenski za kazniva dejanja zoper ljudstvo in državo B 1951, civilni Gr, Rg 1947–1951, okrožnice, zaprosila Br 1951, zaupni in strogo zaupni Pov in Strogo pov 1947–1951; vpisniki: kazenski I, Ir K, B 1947–1952, nadzora ON, ONR 1947–1952, zaprosil, okrožnic Br 1947–1951, civilni G 1948–1951, obtožnic E 1947, zaupni in strogo zaupni Pov in Strogo pov 1947–1951; indeksi: ON 1950–1951, oškodovancev 1948–1951, obdolžencev 1948–1950; drugo: knjiga pripornikov 1949–1952, inventarne, denarne knjige 1947–1952.

Historiat fonda: Gradivo je leta 2007 predalo Okrožno javno tožilstvo v Murski Soboti. Za predajo ga je pripravil njegov zunanji oddelek v Ljutomeru. Predano gradivo je bilo vključeno v fond Občinsko javno tožilstvo Ljutomer, pri vsebini spisovnega gradiva pa je bilo označeno, katero pripada bivšemu Okrajnemu javnemu tožilstvu Gornja Radgona ali tožilstvu Okraja Radgona, kot so organ tudi označevali. Oblikovanje samostojnega fonda in natančen pregled evidenc, katere pripadajo radgonskemu tožilstvu, sta bila opravljena med urejevalnim delom v arhivu. Pri tem je bilo ugotovljeno, da je spisovno gradivo ohranjeno v zelo okrnjeni obliki.

Valorizacija: Predano gradivo je ovrednoteno kot arhivsko gradivo. Pomembno je za uporabo v znanstvene, publicistične in kulturne namene, kot dopolnitev arhivskega gradiva sodišč. Ohranjene evidence nam kažejo, kako velika škoda je nastala z uničenjem velikega dela spisovnega gradiva, saj je zaradi velike družbene vloge tožilstva le-to posegalo na več področij, ne le na kazensko.

Historiat ustvarjalca: Ker velik del predpisov in uredb, ki so določale delo javnega tožilstva, po letu 1945 ni bil javno objavljen, nimamo podatka o tem, kdaj natančno je začelo delovati Okrajno javno tožilstvo v Gornji Radgoni oziroma javno tožilstvo za okraj Radgona. Zakonsko osnovo za nastanek okrajnih tožilstev pa je dal predvsem zvezni Zakon o javnem tožilstvu z dne 22. 7. 1946. Od leta 1947 obstaja gradivo za Okrajno javno tožilstvo v Gornji Radgoni. To tožilstvo je bilo pristojno za območje Okrajnega sodišča Gornja Radgona oziroma za okraj Radgona. Stvarna pristojnost pa se je raztezala od kazenskih tudi na civilno področje in na izvajanje splošnega nadzora nad zakonitostjo poslovanja upravnih organov in drugih organizacij na ravni okraja. Tako je tožilstvo nadzorovalo delo organov OLO, KLO, sprejemalo pritožbe in izvajalo intervencije. V kazenskem postopku je izvajalo preiskave in imelo v rokah kazenski postopek do vložitve obtožnice. Temu primerno se je tožilstvo organiziralo. V gradivu je dokumentiran tudi oddelek za civilne zadeve. Obdobja, ko so se pristojnosti javnega tožilstva zmanjšale, javno tožilstvo v Gor. Radgoni ni več doživelo, saj se je po letu 1952 pojavila tendenca zmanjševanja števila okrajnih javnih tožilstev in tako je od leta 1953 opravljalo naloge za območje Okrajnega

sodišča v Gornji Radgoni Okrajno javno tožilstvo v Ljutomeru. To je tudi hranilo arhivsko gradivo Okrajnega javnega tožilstva v Gornji Radgoni.

OKROŽNO JAVNO TOŽILSTVO MARIBOR

Signatura: PAM/0727

Kraj: Maribor

Ohranjeno gradivo: 1945–1978

Količina: 696 arhivskih škatel, 192 knjig

Tekoči metri: 76,6

Informativna pomagala: arhivski popis

Jezik: slovenski, srbohrvaški

Vsebina: Spisi: kazenski I, Ir, K, Kto, Kti, Kt, Ktn 1950–1978, mladoletnikov Ktm 1960–1978, splošni kazenski Ktr 1954–1978, tožilske uprave A 1965–1978, okrožnice, navodila Br 1948–1950, splošnega nadzora ON 1950–1954, zaupni in strogo zaupni Pov, Str. Pov 1950–1978, personalni P 1965–1978, prekrškov Ut 1965–1978, gospodarskih prestopkov Pt 1965–1967, operativna, letna, statistična poročila 1949–1978; vpisniki: civilni Gt 1964–1978, mladoletnikov Ktm 1962–1970, prekrškov Ut 1962–1977, kazenski Kt, II Kts. Ktn, I, K, Kto, B 1946–1978, splošnega nadzora in intervencij ON, ONR 1948–1954, splošni kazenski Ktr 1955–1960; imeniki: kazenski B, Kt, Kr, Kti, I, Ir 1945–1978, gospodarskih prestopkov Pt 1969–1977, zaupni, strogo zaupni Pov in Str pov 1947–1978, obdolžencev in osumljencev 1945–1963, oškodovancev 1945–1963, dolžnostnih izvodov tiskov 1969–1979, civilni 1953–1965.

Historiat fonda: PAM je pridobil arhivsko gradivo Okrožnega javnega tožilstva v dveh prevzemih v letih 2005 in 2007. V prvem prevzemu je pravni naslednik Okrožno državno tožilstvo v Mariboru predal gradivo po letu 1954, in to pretežno kazenske spise in pripadajoče evidence. Pred tem so delavci tožilstva izvedli odbiranje arhivskega gradiva po navodilu PAM. Po tej predaji so v svojem arhivu našli še gradivo izpred leta 1954, med njimi celo evidence od leta 1945 dalje. Leta 2007 je Okrožno državno tožilstvo predalo še preostalo gradivo do leta 1978. Med njim je bilo gradivo, ki je nastalo pred letom 1954, še preostali kazenski spisi, spisi uprave tožilstva, zaupni spisi, spisi o gospodarskih prestopkih ter večje število vpisnikov in imenikov, ki so jih še našli. Gradiva pred letom 1954 niso odbirali, ampak so predali vse, kar so imeli. Gradivo, ki ga je PAM sprejel, je bilo popisano in tehnično opremljeno. Ker pa je Okrožno državno tožilstvo predalo še gradivo Temeljnega javnega tožilstva – enote v Mariboru in Občinskega javnega tožilstva Maribor, je bilo treba v arhivu še preveriti pripadnost nekaterih zvrsti gradiva ustreznemu fondu, zlasti evidenc.

Valorizacija: Prevzeto gradivo je ovrednoteno kot arhivsko gradivo. Odbiranje je bilo opravljeno pri pravnem nasledniku ustvarjalca. Vendar se pri ohranjenem gradivu pozna, da je tožilstvo po nastanku ravnalo le po lastnih predpisih in navodilih nadrejenih tožilcev, ki so jih morali strogo upoštevati. Zato je prišlo do uničenja dela gradiva po letu 1945 brez sodelovanja arhiva in zato je PAM sprejel vse gradivo pred letom 1954, kolikor ga je še ostalo. Zaradi velikih pooblastil javnega tožilca pa bi prav to gradivo imelo velik pomen tako za znanstveno in kulturno uporabo kot tudi za uveljavljanje pravic državljanov, za katere je v fondih sodišč premalo podatkov, saj se je z osumljencem začelo ukvarjati sodišče šele, ko je bila napisana obtožnica. Če jo je javni tožilec nato umaknil ali pa je zaprti osumljenec morda umrl, je tožilstvo spis o njem vzelo in ga danes zaradi uničenja gradiva na tožilstvu ni več.

Historiat ustvarjalca: Okrožno javno tožilstvo v Mariboru je nastalo, ko je Glavni javni tožilec Slovenije, njegov položaj je izviral še iz sklepa SNOS iz leta 1944, 6. 6. 1945 postavil javnega tožilca za mariborsko okrožje. Tako se je tožilstvo na začetku tudi imenovalo. Delovati je tako začelo, ko rednih sodišč ni bilo, obsodbe pa so izrekala civilnim osebam vojaška sodišča in senati Sodišča narodne časti. Z obnovo rednih sodišč je javni tožilec mariborskega okrožja vlagal obtožbe pred Okrožnim sodiščem v Mariboru in tudi pred okrajnimi, dokler niso vsi okraji dobili svoja javna tožilstva. Okrajne javne tožilce je okrožni nadzoroval in jim dajal obvezna navodila. Leta 1949 je bil v LRS sprejet zakon o ustanovitvi oblasti. Poleg Goriške in Ljubljanske oblasti je nastala še Mariborska oblast. Dotedanje okrožno javno tožilstvo se je od tedaj in do leta 1951 imenovalo Javno tožilstvo Mariborske oblasti in v njegovo pristojnost so sodili okraji Dravograd, Lendava, Ljutomer, Maribor mesto, Maribor okolica, Murska Sobota, Poljčane, Ptuj in (Gor.) Radgona. Krajevna pristojnost tožilstva se je tako razširila, še posebej, ker v teh letih nista poslovali Okrožno sodišče in javno tožilstvo v Celju. Kot vsa javna tožilstva je tudi Okrožno javno tožilstvo v Mariboru imelo velike pristojnosti in nadzorovalo vse druge organe in organizacije ter bedelo nad zakonitim ravnanjem. Te pristojnosti so se do leta 1977 spreminjale z obstoječo zakonodajo. Pravni naslednik Okrožnega javnega tožilstva je postalo Temeljno javno tožilstvo v Mariboru, ki je začelo poslovati z začetkom leta 1979 na podlagi republiškega zakona o javnem tožilstvu z dne 28. 4. 1977.

OKROŽNO JAVNO TOŽILSTVO MURSKA SOBOTA

Signatura: PAM/1886

Kraj: Murska Sobota

Ohranjeno gradivo: 1958–1978

Količina: 180 arhivskih škatel, 50 knjig

Tekoči metri: 20,2

Informativna pomagala: arhivski popis

Jezik: slovenski

Vsebina: Spisi: kazenski Kt I, Kt, Kto 1959–1978, splošni kazenski Ktr 1963–1978, zaupni Pov 1971, kazenski za mladoletnike Ktm 1973–1978, kazenski o neznanih storilcih Ktn 1973, spisi Gt 1968–1978; vpisniki: kazenski Kt, Ktm, Ktpz, Ktn 1959–1978, zaupni Pov 1959–1977, o prekrških Pt 1965–1978, o postopkih v upravnih zadevah Ut 1961–1978; imeniki: obdolžencev 1958–1978, oškodovancev 1958–1978; drugo: knjige pritožbenih sej 1978–1946, obravnav 1978, priporov 1959.

Historiat fonda: Gradivo Okrožnega javnega tožilstva je bilo prevzeto leta 2007 za obdobje od nastanka organa do leta 1978. Predalo ga je Okrožno državno tožilstvo v Murski Soboti kot pravni naslednik. Pred tem je izvedlo še zadnje odbiranje arhivskega gradiva iz dokumentarnega. Po navodilih PAM so arhivsko gradivo odbirali že predhodniki. V času predaje je Okrožno državno tožilstvo poslovalo po Javnotožilskem redu, ki je glede ravnanja z arhivskim gradivom omogočal smiselno uporabo nekaterih določil veljavnega sodnega reda. Zato je odpadla dilema tožilstva glede predaje vpisnikov in je tako bilo predano gradivo kot kompletna zaokrožena celota spisovnega gradiva in evidenc.

Valorizacija: Predano gradivo je v celoti ovrednoteno kot arhivsko gradivo, saj je bilo že pri ustvarjalcu odbrano v sodelovanju s pristojnim arhivom.

Historiat ustvarjalca: Okrožno javno tožilstvo v Murski Soboti je začelo poslovati konec leta 1958 po ustanovitvi Okrožnega sodišča v Murski Soboti. Kmalu po nastanku je dobilo pristojnosti opravljati tudi naloge Okrajnega sodišča v Murski Soboti. Zakon o javnem tožilstvu iz leta

1956 je določil to možnost, če sta imeli okrožno in okrajno javno tožilstvo sedež v istem kraju. Torej je bilo pristojno za območje Okrožnega sodišča v Murski Soboti in tudi za območji okrajnih sodišč v Murski Soboti in Lendavi. Taka ureditev je trajala do leta 1965, ko je začelo poslovati Občinsko javno tožilstvo v Murski Soboti. Tako je Murska Sobota spet postala sedež dveh javnih tožilstev in tako je bilo do začetka leta 1979, ko je začelo poslovati Temeljno javno tožilstvo v Murski Soboti.

TEMELJNO JAVNO TOŽILSTVO MARIBOR – ENOTA V MARIBORU

Signatura: PAM/0733

Kraj: Maribor

Ohranjeno gradivo: 1979–1994

Količina: 244 arhivskih škatel

Tekoči metri: 24,4

Informativna pomagala: arhivski popis

Jezik: slovenski

Vsebina: Spisi: gospodarskih prestopkov Kt I 1987–1991, neznanih storilcev Ktn 1979–1994, splošni kazenski Ktr 1979; vpisniki: neznanih storilcev Ktn 1986–1994.

Historiat fonda: Del gradiva Temeljnega javnega tožilstva v Mariboru, enote v Mariboru je bilo prvič prevzetega leta 1979, del pa s prevzemom drugih fondov leta 2006. Pravni naslednik Okrožno državno tožilstvo v Mariboru je predal gradivo v kazenskih zadevah, kjer je prišlo do absolutnega zastaranja kazenskega pregona, s tem pa je gradivu po predpisih tožilstva potekel rok hrambe. Pri Okrožnem državnem tožilstvu so obdržali tiste spise, ki jim rok hrambe še ni potekel. Obdržali so tudi evidence. To spisovno gradivo in del evidenc, ki so še ostale v stalni zbirki dokumentarnega gradiva tožilstva, je prešlo v arhiv leta 2006. Fond vsebuje tako le del gradiva, ki je nastal pri Temeljnem javnem tožilstvu v Mariboru.

Valorizacija: Gradivo, ki ga fond vsebuje, ni bilo odbrano po arhivski zakonodaji, pač pa izločeno zaradi tega, ker so pretekli roki hrambe po lastnih tožilskih predpisih in po zakonu o kazenskem postopku. Prevzeto gradivo ima značaj arhivskega gradiva, saj je nastalo ob postopkih, ki niso prišli pred sodišča in s tem v sodne spise. Vseeno pa bo še potrebno ovrednotiti gradivo tudi v arhivu, vendar bo to mogoče šele takrat, ko bo v hrambi arhiva fond ustvarjalca kot celota.

Historiat ustvarjalca: Temeljno sodišče v Mariboru je bilo utemeljeno z republiškim Zakonom o javnih tožilstvih z dne 20. 7. 1977, poslovati je začelo 1. 1. 1979. Zakon ni bistveno posegel v pristojnosti javnih tožilcev, pač pa je utemeljil novo organizacijo javnega tožilstva v SRS. Določil je, da funkcije javnega tožilstva opravljajo javno tožilstvo SRS, višja javna tožilstva in temeljna javna tožilstva. K odločanju o številu javnih tožilstev in morebitnih spremembah so bile pritegnjene tudi občinske skupščine. Med določenimi temeljnimi javnimi tožilstvi je bilo tudi Temeljno javno tožilstvo v Mariboru, pristojno pa je bilo za območje Temeljnega sodišča v Mariboru. Dopusčena je bila možnost delovanja Temeljnega javnega tožilstva preko enot, pri oblikovanju enot pa je bil potreben sklep pristojnih občinskih skupščin. Dne 15. 11. 1978 je na podlagi sklepov občinskih skupščin javni tožilec SRS objavil pregled enot temeljnih javnih tožilstev v SRS. Po tem pregledu je Temeljno javno tožilstvo v Mariboru imelo enote v Mariboru, na Ptujju in v Slovenj Gradcu, ki so jih vodili namestniki temeljnega javnega tožilca. Enota v Mariboru je bila pristojna za enote Temeljnega sodišča v Mariboru, ki so bile v Lenartu, Mariboru in Slovenski Bistrici. Enota Temeljnega javnega tožilstva v Mariboru je opravljala vse naloge kot druge enote, poleg

tega pa še nekaj nalog, ki so izhajale iz dejstva, da je bila to enota na sedežu Temeljnega javnega tožilstva. Tu gre predvsem za upravo tožilstva. Temeljno javno tožilstvo je delovalo še nekaj let v samostojni RS, še vedno pa je uporabljalo navodilo o vodenju vpisnikov nekdanjega zveznega javnega tožilca. Z novo slovensko zakonodajo, sprejeto leta 1994, se je organizacija tožilstva spremenila. S 1. 1. 1995 je začelo poslovati Okrožno državno tožilstvo v Mariboru kot pravni naslednik Temeljnega javnega tožilstva v Mariboru.

VIŠJE DRŽAVNO TOŽILSTVO MARIBOR

Signatura: PAM/0736

Kraj: Maribor

Ohranjeno gradivo: 1974–1996

Količina: 52 arhivskih škatel, 30 knjig

Tekoči metri: 6,2

Informativna pomagala: arhivski popis

Jezik: slovenski

Vsebina: Spisi: kazenski na drugi stopnji Ktž, Ktp 1978–1995, splošni kazenski Ktr 1978–1995, tožilske uprave 1979–1995, personalni 1978–1995, civilni Gt 1980–1981, o prekrških 1979–1981, letna, polletna in statistična poročila 1979–1994, pobude za vložitev zahteve za varstvo zakonitosti 1980–1995, razširjeni kolegiji na Državnem tožilstvu RS, seje, posvetovanja 1988–1995, sodbe Vrhovnega sodišča RS v zvezi z zahtevami za varstvo zakonitosti 1989–1996; vpisniki: tožilske uprave A 1979–1995, zaupni Pov 1979–1989, splošni kazenski Ktr 1974–1993, kazenski na drugi stopnji Ktž, Ktp 1979–1994, o prekrških Ut 1979–1981; indeksi: Ktr 1982–1994, Ktž (Ktp) 1979–1994.

Historiat fonda: Arhivsko gradivo je bilo prevzeto leta 2003, pred preobrazbo Višjega državnega tožilstva v zunanjo enoto Vrhovnega državnega tožilstva RS v Mariboru. Pred predajo arhivskega gradiva je tožilstvo izvedlo odbiranje na podlagi pisnega navodila PAM. Gradivo je bilo prevzeto tehnično opremljeno in popisano. Obsega časovno obdobje od nastanka do leta 1996. Evidence in gradivo izpred leta 1979 so v gradivu Višjega državnega tožilstva zaradi nasledstva po bivšem Okrožnem javnem tožilstvu v Mariboru. V arhivu je bilo gradivo še dodatno popisano na nivoju spisa (združeni dokumenti po mednarodnih standardih), manjši del gradiva pa še na nivoju dokumenta.

Valorizacija: Ker je Višje državno tožilstvo pred predajo odbralo arhivsko gradivo iz dokumentarnega, je vse gradivo v fondu ovrednoteno kot arhivsko gradivo. Pomembno je kot dopolnitev arhivskega gradiva, ki je nastalo pri višjem sodišču, predvsem tisto gradivo, ki je ostalo na tožilstvu in dokumenti niso prešli v sodne spise. Med tem gradivom velja izpostaviti spise in dokumente v zvezi z varstvom zakonitosti.

Historiat ustvarjalca: Višje javno tožilstvo v Mariboru je bilo ustanovljeno na podlagi republiškega Zakona o javnem tožilstvu z dne 28. 4. 1977. To je bil prvi zakon o javnem tožilstvu, ki ni nastal na podlagi zveznega zakona, vendar so nekateri členi zveznega zakona o javnem tožilstvu iz leta 1965 ostali v veljavi še naprej. Višja javna tožilstva so bili novi organi, ustanovljeni za območja višjih sodišč. Tako je Višje javno tožilstvo v Mariboru bilo pristojno za območje Višjega sodišča v Mariboru. Bilo je nadrejeno temeljnima javnima tožilstvoma v Mariboru in Murski Soboti. Poleg splošnih pristojnosti javnih tožilstev so višji javni tožilci lahko dajali obvezna navodila nižjim, lahko pa so tudi sami prevzeli izvedbo kakšnih nalog iz pristojnosti nižjih tožilstev. Višji javni tožilci so sodelovali na sestankih pri Javnem tožilstvu SRS, na katerih so se sprejemala skupna stališča o

vprašanih, ki so bila pomembna za enotno opravljanje nalog javnega tožilstva kot celote ter uporabo zakonov. Višje javno tožilstvo je bilo pristojno za ukrepanje ter vlaganje rednih in izrednih pravnih sredstev pred višjim sodiščem. Višjega javnega tožilca je na predlog javnega tožilca SRS imenovala republiška skupščina. V samostojni Sloveniji je bil sprejet nov Zakon o državnem tožilstvu 29. 9. 1994. Z njim se je Višje javno tožilstvo preimenovalo v Višje državno tožilstvo v Mariboru, krajevna pristojnost je ostala enaka. Na podlagi Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o državnem tožilstvu iz leta 2002 in prečiščenega besedila Zakona o državnem tožilstvu z dne 29. 1. 2003 je prišlo do ukinitve višjih državnih tožilstev. Funkcije državnega tožilstva pred višjimi sodišči so pripadle Vrhovnemu državnemu tožilstvu RS, ki je lahko delalo neposredno ali preko zunanjih oddelkov. Na podlagi tega zakona je minister za pravosodje izdal 27. 5. 2003 Pravilnik o ustanovitvi zunanjih oddelkov Vrhovnega državnega tožilstva RS. Za območje Višjega sodišča v Mariboru so ustanovili zunanji oddelek v Mariboru, ki je nadomestil ukinjeno Višje državno tožilstvo v Mariboru.

A.250 PRAVOBRANILSTVA

Pravobranilstva (državna, javna) so organi, ki zastopajo državo, njene organe in organizacije v premoženjskopравnih in upravnih sporih, zlasti kjer država nastopa kot stranka v postopku, ter nasploh varujejo njihove interese. V jugoslovanskem tipu socialistične ureditve je bilo javno pravobranilstvo organ družbenopolitičnih skupnosti in jih je zastopalo, če je šlo za njihove premoženjske pravice in koristi. V nekaterih primerih je bilo javno pravobranilstvo stranka v postopku. Zastopalo je tudi organe družbenopolitičnih skupnosti, druge javne ustanove, tudi krajevne skupnosti. Javnopravne osebe, katere je bilo javno pravobranilstvo dolžno zastopati, pa so ga morale obveščati o vseh pogodbah, s katerimi so se spreminjale, ukinjale ali ustanovljale pravice na nepremičninah, in pridobiti mnenje o pravni veljavnosti takih pogodb.

V Avstro-Ogrski je naloge, ki se dajo primerjati s pravobranilskimi, opravljala **finančna prokuratura**. Za Štajersko je imela sedež v Gradcu. Po prvi svetovni vojni je za naše kraje bila pristojna finančna prokuratura v Ljubljani. Leta 1934 je v kraljevini Jugoslaviji na podlagi novega zakona začelo delovati Državno pravobranilstvo Kraljevine Jugoslavije. Svoje naloge je opravljalo v okviru ministrstva za finance. Z odlokom Avnoja je bilo konec vojne ukinjeno. Nov začetek organa pomeni Zakon o javnem pravobranilstvu iz leta 1952. Ta zakon je določil **javno pravobranilstvo FLRJ** in javna pravobranilstva republik. Ljudski odbori večjih okrajev in mest so lahko imeli okrajnega ali mestnega pravobranilca, ki pa nista mogla sprožiti upravnega spora. Nov zakon o javnem pravobranilstvu iz leta 1955 pa je izrecno določal, da poleg zveznega in republiških delujejo tudi okrajna javna pravobranilstva. Okrajni javni pravobranilec je zastopal okraj, občine tega okraja, zavode, ki so bili javnopravne osebe in so se financirali iz občinskega ali okrajnega proračuna. Načeloma so zavode zastopala pravobranilstva glede na to, kdo jih je ustanovil. Višja javna pravobranilstva so bila dolžna skrbeti za nižja v strokovnem pogledu in jih nadzorovati. Pristojno javno pravobranilstvo je moralo biti obveščeno o sporih gospodarskih organizacij s tujimi državljani in tujimi pravnimi osebami, ne glede na to, ali je spor potekal pred domačim ali tujim sodiščem. Z novim zveznim zakonom o javnem pravobranilstvu iz leta 1965 so bila utemeljena občinska javna pravobranilstva, saj ni bilo več okrajev. Občinski javni pravobranilec je lahko opravljal naloge za več občin, postavljale so ga pristojne občinske skupščine oziroma skupščine družbenopolitičnih skupnosti. Ta zvezni zakon se je v SRS uporabljal neposredno, čeprav bi lahko sprejeli republiški zakon. Republiška zakonodaja (brez zvezne) je določala položaj javnega pravobranilstva iz republiškega zakona iz leta 1976. Zvezni zakon je tedaj urejal le status zveznega javnega pravobranilstva. Neodvisna Republika Slovenija je začasno uredila status občinskih pravobranilcev z zakonom leta 1994, zakon leta 1997 pa je uvedel državno pravobranilstvo v Ljubljani z zunanjimi oddelki.

Gradivo je pri javnih pravobranilstvih nastajalo na podlagi navodil republiškega javnega pravobranilstva. Le-to jih je izdelalo na podlagi navodil zveznega javnega pravobranilstva. Prva navodila niso bila javno objavljena, nastala pa so leta 1960 in 1965. Tudi pri pravobranilstvih so se dokumenti v zvezi z eno zadevo združevali v spis. Večina dokumentov pa je nastala pri drugih organih, ki so zadeve pošiljali v presojo. Zadeve oziroma spisi so bili vpisani v vpisnike in imenike. Za evidence pri pravobranilstvih je značilno, da je v njih združenih več črkovnih oznak. Imeniki so bili lahko imenski ali stvarni. Zadeve so bile označene s črkovnimi oznakami in zaporednimi številkami za vsako leto. Del dokumentov pa

ni dobilo črkovnih oznak, ampak so jih označili po vsebini (nacionalizacija, agrarna reforma, dodelitev zemljišč za zidanje ...) in odložili za vsako leto posebej.

Družbeni pravobranilec samoupravljanja je nastal leta 1975 z namenom utrjevanja samoupravnih odnosov v jugoslovanskem tipu socializma. Temelj za njegov nastanek je bil zvezni zakon z dne 18. 7. 1975 in republiški z dne 24. 7. 1975. Naloge družbenega pravobranilca so bile varovanje samoupravnih pravic delovnih ljudi in občanov ter družbene lastnine. Lahko je vlagal pravna sredstva, izpodbijal pravna dejanja, opozarjal na pomanjkljivosti, dajal razne pobude, lahko je sprožal postopke pred ustavnim sodiščem in podajal ovadbe pred pristojnimi tožilstvi. Volile so ga občinske skupščine, lahko so opravljali delo za eno občino, postopoma pa za več občin skupaj. Družbenega pravobranilca SRS je volila republiška skupščina. On je izdajal tudi navodila o organizaciji in pisarniškem poslovanju. Osamosvojitve Slovenije in sprememba ureditve je povzročila, da je večina družbenih pravobranilcev po občinah prenehala obstajati. Državni zbor RS je položaj Družbenega pravobranilca RS določil z dvema zakonoma, sprejetima 3. 11. 1994 in 15. 11. 1995. Organ se je preimenoval v Družbenega pravobranilca RS, njegove naloge so bile povezane z varstvom družbene lastnine na podlagi zakonov, ki so urejali proces lastninjenja. Z zaključkom lastninjenja je bilo predvideno, da naj bi organ prenehal s poslovanjem. To se je zgodilo leta 2005. Družbeni pravobranilec je deloval sam ali preko namestnikov. Dejansko so postali namestniki tisti občinski družbeni pravobranilci, ki jih še niso ukinili. Delovali so v krajih, kjer so poslovali prej. Del gradiva teh namestnikov je po ukinitvi Družbenega pravobranilca RS prešel v regionalne arhive.

Predpisi o notranjem poslovanju družbenih pravobranilcev so bili v pristojnosti republiškega pravobranilca samoupravljanja. Prvo navodilo s kvalifikacijo zadev je bilo izdano februarja 1976, zgledovalo se je po predpisih upravnih organov. Leta 1978 je republiški družbeni pravobranilec samoupravljanja izdal pravilnik o notranjem poslovanju z navodili o organizaciji pisarniškega poslovanja v prilogi. To navodilo je predpisovalo vodenje navadnega delovodnika, poleg pa še zaupnega in strogo zaupnega delovodnika ter abecednega kartotečnega kazala. Novo navodilo o organizaciji in načinu pisarniškega poslovanja je začelo veljati leta 1986. Po njem so pravobranilci samoupravljanja začeli voditi vpisnike zadev, vpisnike uradnih zaznamkov ter splošne vpisnike, ki so jih označili s črkovnimi oznakami. Tudi k vpisnikom so vodili abecedna kartotečna kazala.

Viri in literatura:

- **Bilteni družbenega pravobranilca samoupravljanja** (1976–1990). Fond Družbeni pravobranilec samoupravljanja Maribor, AŠ 178–182. PAM.
- **Enciklopedija Slovenije, zv. 2** (str. 373) (1986). Ljubljana: Mladinska knjiga.
- **Enciklopedija Slovenije, zv. 4** (str. 275) (1990). Ljubljana: Mladinska knjiga.
- **Spisi uprave pravobranilstva JP** (1956–1975). Fond Občinsko javno pravobranilstvo Maribor. PAM.
- Žontar, J. (Ur.) (2000). **Pravo - zgodovina - arhivi. 1, Prispevki za zgodovino pravosodja**. Ljubljana: Arhiv Republike Slovenije.

A.252 JAVNA/DRŽAVNA PRAVOBRANILSTVA

OBČINSKO JAVNO PRAVOBRANILSTVO MARIBOR

Signatura: PAM/0731

Kraj: Maribor

Ohranjeno gradivo: 1956–1975

Količina: 356 arhivskih škatel, 10 knjig

Tekoči metri: 36,6

Informativna pomagala: arhivski popis

Jezik: slovenski

Vsebina: Spisi: personalni Pers 1956–1974, uprave pravobranilstva JP 1956–1975, nacionalizacija, arondacije R 1957–1966, P 1957–1975, izvršilne zadeve pri sodiščih I 1957–1975, menjalne, kupne pogodbe M 1957–1966, pravna mnenja M 1967–1975, škodna dejanja zoper gospodarske organizacije A-1 1957–1960, kazniva dejanja A 1956–1968, agrarna reforma, prenos nepremičnin, nacionalizacija, dodelitev zemlje za zidanje, izvedenine, kmetijski zemljiški sklad – odločbe drugih organov 1957–1975, pravde podjetij proti občinam, mandatne tožbe PN 1957–1975, upravni spori U 1960–1971, zadeve v civilnih nespornih postopkih RV 1966–1975, sporazumno reševanje sporov Pr 1967–1969, pravna mnenja M 1968–1975; vpisniki: za spise oznak JP, Pov, R, I, PN, M, A, U 1956–1975, plačilni nalogi Pl 1959–1962, pravdni P 1959–1962, nacionalizacija 1959–1961; imeniki: izvršilni I 1958–1960, nacionalizacija, arondacije R 1956–1960, za oznake JP, Pers, Pov 1956–1965, za oznake P, PN, I, A, A-1, U, M, 1958–1975.

Historiat fonda: Gradivo je prešlo v arhiv z več prevzemi. Občinsko javno pravobranilstvo je leta 1969 predalo gradivo, ki ga je ustvaril predhodnik Okrajno javno pravobranilstvo, leta 1973 pa je bilo predano še gradivo, ki ga je ustvarilo Občinsko javno pravobranilstvo. Leta 1981 je bilo predano gradivo Občinskega javnega pravobranilstva do leta 1975, ustvarjalec se je do tedaj že preimenoval v Javno pravobranilstvo v Mariboru. Ustvarjalec arhivskega gradiva ni odbiral na podlagi navodila arhiva. Zapisnik o izročitvi arhivskega in registraturnega gradiva pa vsebuje tudi sporazum o izločanju nepotrebne gradiva, ki bi ga opravili v arhivu. Ta sporazum je v bistvu informacija ustvarjalca o pomembnosti posameznih zvrsti gradiva, ki ga je arhiv prevzel. Sicer pa je z vsemi tremi prevzemi prešlo v arhiv gradivo kot zaokrožena, urejena celota. V arhivu sta bila najprej oblikovana dva fonda, Okrajno javno pravobranilstvo in Občinsko javno pravobranilstvo. Fonda sta se združila, saj je do sprememb pri ustvarjalcu prišlo zaradi upravnih sprememb, ne pa zaradi bistvene spremembe pri njem samem.

Valorizacija: Predano gradivo je ovrednoteno kot arhivsko gradivo, njegov pomen je predvsem v zagotavljanju pravne varnosti oseb. Zaradi nalog, ki jih je opravljalo javno pravobranilstvo, so se v fondu ohranili tudi dokumenti, ki so nastali pri drugih pravnih osebah, pa jih te niso ohranile.

Historiat ustvarjalca: Na podlagi Zakona o javnem pravobranilstvu iz leta 1955 je bilo istega leta ustanovljeno Okrajno javno pravobranilstvo Maribor. Njegova naloga je bilo zastopanje tedanjega okraja, njegovih organov in drugih institucij, ki so pripadale okraju. Leta 1957 se je krajevna pristojnost Okrajnega javnega pravobranilstva Maribor razširila, ker je bil tega leta zaradi sprememb v upravni ureditvi Slovenije odpravljen okraj Ptuj, ki ga je do tega časa zastopalo Okrajno javno pravobranilstvo Ptuj. Okraj Maribor je obstajal do leta 1965. Tega leta je izšel zakon za izvedbo odprave okrajev v SRS. Osnovni subjekt v upravni razdelitvi je postala občina. Z odpravo okraja je bilo 31. 3. 1965 odpravljen Okrajno javno

pravobranilstvo Maribor. Skoraj istočasno (1. 4. 1965) pa je bilo ustanovljeno Občinsko javno pravobranilstvo Maribor. Poleg tedanje občine Maribor je zastopalo še občine Lenart, Slovenska Bistrica, Radlje ob Dravi, Dravograd, Slovenj Gradec in Ravne na Koroškem. Krajevna pristojnost je ostala takšna ne glede na spremembe občin, ki jih je pravobranilstvo zastopalo.

A.254 DRUŽBENA PRAVOBRANILSTVA 1975–2005

DRUŽBENI PRAVOBRANILEC SAMOUPRAVLJANJA MARIBOR

Signatura: PAM/0732

Kraj: Maribor

Ohranjeno gradivo: 1975–1993

Količina: 182 arhivskih škatel

Tekoči metri: 18,2

Informativna pomagala: arhivski popis

Jezik: slovenski

Vsebina: Spisovno gradivo: spisi 1975–1990, zaključni računi, letna poročila 1976–1992, osebni dohodki 1976–1988, samoupravni splošni akti 1981–1990, gradivo delavskega sveta, OO ZKS, OO ZSS 1975–1990, kadrovske zadeve in personalne mape 1977–1989; evidence: delovodniki 1975–1990, kartotečna kazala 1996–1993; drugo: bilteni Družbenega pravobranilca samoupravljanja 1976–1990.

Historiat fonda: Glavnina fonda je bila prevzeta v arhiv leta 1991. Prevzeto gradivo je obsegalo obdobje od ustanovitve do leta 1990. Naknadno je bilo prevzeto v arhiv še gradivo do leta 1993, ko je Družbeni pravobranilec samoupravljanja prenehal delovati. Predano je bilo gradivo v celoti, dokumentarno in arhivsko.

Valorizacija: Fond Družbeni pravobranilec samoupravljanja Maribor vsebuje poleg arhivskega tudi še dokumentarno gradivo, saj je bilo prevzeto v celoti, ustvarjalec pa v času svojega delovanja še ni pridobil navodil o odbiranju arhivskega gradiva. Zato bo potrebno del dokumentarnega gradiva še izločiti med strokovno obdelavo v arhivu, zlasti tistega, ki se pojavlja v vseh fondih občinskih družbenih pravobranilcev. Gradivo, ki ima značaj arhivskega gradiva pa je pomembno za proučevanje posebnosti jugoslovanskega tipa socializma, saj podobnih organov v drugih socialističnih državah ni bilo.

Historiat ustvarjalca: Družbeni pravobranilec samoupravljanja Maribor je bil ustanovljen na podlagi zveznega in republiškega zakona o družbenem pravobranilcu samoupravljanja iz leta 1975. Spadal je k tistim pravobranilcem, ki so bili pristojni za več občin. Ob ustanovitvi so to bile občine, na katere je bil razdeljen Maribor (Maribor Rotovž, Maribor Ruše, Maribor Pesnica, Maribor Tabor, Maribor Tezno, Maribor Pobrežje) ter občina Lenart. Leta 1984 je prenehal delovati družbeni pravobranilec samoupravljanja za občino Slovenska Bistrica, njegove pristojnosti so se prenesle na Družbenega pravobranilca samoupravljanja Maribor. Ta krajevna pristojnost je ostala, dokler je organ v Mariboru posloval, le da se je medtem spremenila organizacija občin v Mariboru.

DRUŽBENI PRAVOBRANILEC SAMOUPRAVLJANJA MURSKA SOBOTA

Signatura: PAM/0738

Kraj: Murska Sobota

Ohranjeno gradivo: 1976–1991

Količina: 106 arhivskih škatel

Tekoči metri: 10,6

Informativna pomagala: arhivski popis

Jezik: slovenski

Vsebina: Spisovno gradivo: spisi zadev k delovodniku I, VZ 1976–1991, načelnega pomena k delovodniku II, SV 1976–1991, zaupni k delovodniku III 1976–1983, sklepi sodišč združenega dela SU 1986–1991, odločbe Skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja 1986–1991, poročila drugih organov 1979–1988; drugo: informativni bilteni 1976–1991.

Historiat fonda: Ko je Družbeni pravobranilec samoupravljanja Murska Sobota prenehal delovati, je njegovo gradivo prevzel arhiv Temeljnega sodišča v Murski Soboti, nato ga je Okrožno sodišče v Murski Soboti leta 2003 predalo v PAM. Ker sodišče ni bilo pravni naslednik Družbenega pravobranilca Murska Sobota, ni izvajalo odbiranja arhivskega gradiva in ga tudi ni tehnično opremilo, kot je to storilo s svojim gradivom. Predalo ga je v stanju, kot ga je samo dobilo, vendar pa s popisom predanega gradiva. Spisovno gradivo je ohranjeno dokaj dobro, niso pa ohranjene evidence, to so delovodniki, vpisniki in kartotečna kazala.

Valorizacija: Fond vsebuje poleg arhivskega še dokumentarno gradivo, saj ni pred predajo nihče izvajal odbiranja arhivskega gradiva. To delo bo opravil PAM, ki pa bo še prej poizvedoval za evidencami, saj je brez njih delo zelo težavno in zamudno.

Historiat ustvarjalca: Družbeni pravobranilec samoupravljanja Murska Sobota je bil ustanovljen na podlagi zveznega in republiškega zakona o družbenem pravobranilcu samoupravljanja iz leta 1975. Svoje naloge je začel opravljati leta 1976. Pristojen je bil za občine Murska Sobota, Lendava, Gor. Radgona in Ljutomer. Skupščine teh občin so ga tudi izvolile. Deloval je do leta 1991.

DRUŽBENI PRAVOBRANILEC SAMOUPRAVLJANJA RAVNE NA KOROŠKEM

Signatura: PAM/0735

Kraj: Ravne na Koroškem

Ohranjeno gradivo: 1975–1995

Količina: 66 arhivskih škatel, 4 knjige,
3 kartoteke

Tekoči metri: 7

Jezik: slovenski

Informativna pomagala: arhivski popis

Vsebina: Spisovno gradivo: spisi po delovodniku, zadev 1975–1991, uradni zaznamki 1975–1990, dopisi, poslani v vednost 1979–1987; evidence: delovodnik 1976–1979, vpisnik zadev 1985–1995, kartotečno kazalo 1980–1995.

Historiat fonda: Največji del fonda je PAM prevzel z gradivom SO Ravne na Koroškem, ki ga je leta 1996 predal UE Ravne na Koroškem, nato pa je Pomočnik Družbenega pravobranilca RS, prejšnji družbeni pravobranilec samoupravljanja na Ravnah na Koroškem, leta 2003 predal še preostalo gradivo, predvsem evidence. Predano gradivo obsega obdobje pred letom 1995, ko so preostali družbeni pravobranilci samoupravljanja postali namestniki ali pomočniki Družbenega pravobranilca RS. V fondu manjka spisovno gradivo po letu 1991.

Valorizacija: PAM je prevzel vse gradivo, ki se je ohranilo. Večina tega gradiva je arhivskega, zadeve, ki jih je družbeni pravobranilec obravnaval v okviru svojih pristojnosti, del pa je po naši presoji dokumentarnega in ga bo potrebno izločiti v okviru strokovne obdelave fonda, predvsem gradivo, ki je nastalo pri drugih organih, npr. sodišču združenega dela, družbeni pravobranilec pa ga je dobil v vednost.

Historiat ustvarjalca: Družbeni pravobranilec samoupravljanja na Ravnah na Koroškem je bil ustanovljen na podlagi zveznega in republiškega zakona o družbenem pravobranilcu samoupravljanja iz leta 1975. Izvolil ga je SO Ravne na Koroškem, v celotnem obdobju svojega obstoja je bil pristojen le za eno občino. Za razliko od večine drugih občinskih družbenih pravobranilcev samoupravljanja ni bil ukinjen do leta 1995 oziroma do zakona o Družbenem pravobranilcu RS, ki je preostale družbene pravobranilce po občinah spremenil v namestnike.

DRUŽBENI PRAVOBRANILEC SAMOUPRAVLJANJA SLOVENJ GRADEC

Signatura: PAM/0734

Kraj: Slovenj Gradec

Ohranjeno gradivo: 1975–1993

Količina: 42 arhivskih škatel, 2 kartoteki

Tekoči metri: 4,4

Informativna pomagala: arhivski popis

Jezik: slovenski

Vsebina: Spisovno gradivo: spisi po delovodniku 1975–1985, zadev VZ 1986–1993, uradni zaznamki 1975–1991, statistična poročila 1981–1988, odločbe sodišč združenega dela 1982–1986, seznam podjetij, vpisanih v sodni register 1991, 1993, sklepi organizacij združenega dela 1986–1990; evidence: delovodniki 1976–1977, 1983–1984, splošni vpisnik 1985, vpisnik VZ 1985, vpisnik UZ 1985, kartotečno kazalo 1976–1993.

Historiat fonda: Po ukinitvi organa in po razdelitvi gradiva med UE in občino v Slovenj Gradcu je gradivo Družbenega pravobranilca samoupravljanja hranil UE Slovenj Gradec. Ta ga je predal arhivu leta 1997 skupaj z drugim gradivom, ki ga je podedoval od ustvarjalcev, ki so prenehali delovati. Predano gradivo je bilo popisano, oprema pa le dokumentalistična. Fond je bil tehnično opremljen in ponovno popisano v arhivu.

Valorizacija: UE je predal gradivo Družbenega pravobranilca v celoti, kakor se je ohranilo do leta 1997, zato ni v celoti arhivsko gradivo in se bo v prihodnosti še izločilo gradivo, ki ima le dokumentarno vrednost.

Historiat ustvarjalca: Družbeni pravobranilec samoupravljanja Slovenj Gradec je bil ustanovljen na podlagi zveznega in republiškega zakona o družbenem pravobranilcu samoupravljanja. Pristojen je bil le za eno občino, in sicer Slovenj Gradec. Posloval je še leta 1993, tako da je že deloval v spremenjenih družbenih razmerah (začetek lastninjenja, obravnava drugačnih kršitev delavskih pravic – odpravnine, določanje tehnoloških viškov ...).

NAMESTNIK DRUŽBENEGA PRAVOBRANILCA REPUBLIKE SLOVENIJE RADLJE OB DRAVI

Signatura: PAM/0737

Kraj: Dravograd, Radlje ob Dravi

Ohranjeno gradivo: 1976–2005

Količina: 40 arhivskih škatel, 4 knjige

Tekoči metri: 4,5

Informativna pomagala: arhivski popis

Jezik: slovenski

Vsebina: Spisi: po delovodniku 1976–1985, zadev VZ 1986–2004, uradnih zaznamkov UZ 1986–2005, splošnih zadev SV 1986–2005; evidence: delovodniki 1976–1983, vpisniki zadev 1986–2005, uradnih zaznamkov 1986–2005.

Historiat fonda: Gradivo je bilo prevzeto v dveh prevzemih. Leta 2903 je Namestnik družbenega pravobranilca predal gradivo pravnega prednika Družbenega pravobranilca samoupravljanja Radlje ob Dravi in Dravograd, leta 2005 pa še gradivo, ki je že nastalo pri Namestniku družbenega pravobranilca. To gradivo bi po zakonu iz leta 2005 moral prevzeti ARS, a so iz sedeža Družbenega pravobranilca RS naložili namestniku, da preda gradivo v PAM. Gradivo je bilo pred predajo odbrano po navodilu PAM do leta 1995 in po navodilu ARS za obdobje po letu 1995. Bilo je tehnično opremljeno in popisano.

Valorizacija: Gradivo fonda ima značaj arhivskega gradiva. Pomen gradiva je dvojen. Do leta 1995 vsebuje informacije o jugoslovanskem tipu socializma, saj takih organov v drugih socialističnih državah ni bilo. Po letu 1995 pa nudi vir podatkov o lastninjenju, tranziciji in spremembah v delovnih razmerjih.

Historiat ustvarjalca: Pravni prednik Namestnika Družbenega pravobranilca RS v Radljah ob Dravi je bil Družbeni pravobranilec samoupravljanja Dravograd, pristojen še za občino Radlje ob Dravi. Sedež je najprej imel v Dravogradu, nato v Radljah ob Dravi, kjer je za razliko od drugih občinskih pravobranilcev samoupravljanja ostal in na podlagi zakona iz leta 1995 postal Namestnik družbenega pravobranilca RS v Radljah ob Dravi. Deloval je do leta 2005, ko je bil Družbeni pravobranilec RS ukinjen.

A.260 NOTARIAT

Notar je oseba javnega zaupanja, ki predvsem sestavlja javne listine o pravnih poslih, izjavah volje oziroma dejstvih, iz katerih izvirajo pravice. Prevzema listine v hrambo in opravlja naloge, ki mu jih poverijo sodišča predvsem v nepravdnih zadevah. Zapisi notarja kot osebe javnega zaupanja imajo polno dokazno moč o pravnih dejstvih, za katere so bili sestavljeni (pogodba, oporoka, izjava).

Institucija notariata, ki bi bila primerljiva z današnjim, se je v naših deželah začela razvijati po marčni revoluciji. Prvi notarski zakon (postava) je bil sprejet leta 1850, naslednji pa že leta 1855. Notarski zakon (red) iz leta 1871 je preživel Avstro-Ogrsko in ostal v veljavi tudi v Kraljevini SHS za Slovenijo in Dalmacijo. Leta 1930 je Kraljevina Jugoslavija dobila svoj notarski zakon, ki je službo razširil na vso državo. Bistvenih sprememb za notarje ni bilo. Kakor v Avstro-Ogrski jih je postavljalo ministrstvo pravde, do razširitve pristojnosti, ki so si jih želeli že v prejšnji državi, pa ni prišlo. Prav tako ni prišlo do napovedanih dodatnih predpisov o poslovanju notarja, zato se na gradivu notarjev skoraj ne pozna, da so po letu 1930 delali na osnovi novega zakona.

Ogrski notariat je bil v času po avstro-ogrski nagodbi, ko pravosodje ni bilo več skupna stvar monarhije, organiziran na podlagi zakonskega člena XXXV o kraljevih notarjih iz leta 1874. Ta se je deloma spremenil in dopolnil leta 1886 z zakonskim členom VII. Temeljno poslanstvo in naloge notarjev so bile na Ogrskem podobne kot v avstrijskem delu monarhije. Po priključitvi Prekmurja k Jugoslaviji so se zamenjali tudi notarji in njihova zakonodaja. Zapisi ogrskih notarjev so se po letu 1919 uporabljali le kot prepisi, ne pa kot odpravki, kar je veljalo za notarje, ki so poslovali po avstrijski in kasneje jugoslovanski zakonodaji.

Z nemško okupacijo so morali slovenski notarji oditi, enako je bilo na madžarskem okupacijskem področju. Poslovati so začeli nemški in madžarski notarji. S koncem druge svetovne vojne je prišlo tudi do konca notarske službe, saj je notariat odpravil že odlok Avnoja z dne 14. 11. 1944, v Sloveniji so odlok izvedli leta 1945. Naloge notarjev so odslej opravljala okrajna sodišča, deloma še odvetniki. Tako je bilo vse do obnove notariata v neodvisni Sloveniji leta 1995.

Vrste notarskih listin, njihovo obliko in sestavne dele ter notarske evidence so predpisovali veljavni notarski zakoni. Jugoslovanskemu zakonu iz leta 1930 je sledil še leta 1931 sprejeti Pravilnik o izvršitvi zakona o javnih beležnikih, ki je med drugim tudi natančno določil vsebino in obliko notarskih evidenc, katere je že prej predpisal zakon.

Po avstrijskih zakonih in kasneje jugoslovanskem so bile najpomembnejše notarske listine notarski zapisi ali notarski akti. Poleg njih pa so bili še t. i. poverilni zapisniki, s katerimi so notarji potrjevali prepise, prevode iz tujih jezikov, zapisnike družb in društev ter podpise. Za potrjevanje podpisov strank so uporabljali tudi izraz legalizacijski zapisnik. Po jugoslovanskem zakonu se je nekoliko spremenilo poimenovanje posameznih notarskih opravil. Poverilni zapisniki so se imenovali zapisniki o overitvah in posvedočbah. Osnovna predpisana evidenca je bila repertorij, po letu 1931 občni poslovni register. V repertorije so vpisovali tudi legalizacijske in poverilne zapisnike, medtem ko so po jugoslovanskem zakonu notarji vodili poseben register o overitvah in posvedočbah. Tako avstrijski kot jugoslovanski zakon je predpisoval še poseben imenik oseb, ki so sestavile ali hranile pri notarju oporoko ali kakšno

drugo določilo za primer smrti. Notarji so vodili še protestne registre (za proteste menic in čekov), depozitne knjige (za hranjenje denarja, vrednostnih papirjev ali dragocenosti strank), registre o poslih notarja kot poverjenika sodišča. Avstrijski zakon iz leta 1871 je nalagal notarjem, da morajo v pisarni vedno imeti seznam oseb, katerim je bila odvzeta opravilna sposobnost in so imele skrbnika, ter oseb, katerih premoženje je bilo pod stečajem.

V avstrijskem delu monarhije so notarske spise in evidence po koncu poslovanja notarja oddajali v notarski arhiv. O tem, kje bodo taki arhivi, je odločalo ministrstvo za pravosodje, veliko vlogo pri varovanju in popisu gradiva so imele notarske zbornice. Pri nas sta to bili notarski zbornici v Celju in Ljubljani. Na področju ogrskega prava so notarske spise prevzeli nasledniki notarskega mesta. Z jugoslovanskim zakonom iz leta 1930 so gradivo bivšega notarja tudi prevzeli nasledniki, če to ni bilo mogoče, pa okrajna (sreska) sodišča.

Viri in literatura:

- Bizjak, Ž. (1988). **Notariat od srede 19. stoletja do konca druge svetovne vojne s posebnim poudarkom na zakonodaji**. V: V. Demšar ... et al. (Ur.), Zbornik ob devetdesetletnici arhiva. Ljubljana: Zgodovinski arhiv Ljubljana.
- Holcman, B. (1996). **Korenine notariata na Slovenskem**. V: Katalogi 8. Maribor: Pokrajinski arhiv Maribor.
- **Spisi sodne uprave (predsedstveni), zadeve odvetnikov in notarjev**. Fond Okrožno sodišče Maribor. PAM.

A.263 NOTARJI

NOTAR IVAN AŠIČ, MARIBOR

Signatura: PAM/0686

Kraj: Maribor

Ohranjeno gradivo: 1919–1941

Količina: 19 arhivskih škatel, 18 knjig

Tekoči metri: 2,3

Informationna pomagala: arhivski popis

Jezik: slovenski

Vsebina: Spisovno gradivo: notarski zapisi 1919–1941; evidence: repertoriji, indeksi k repertorijem 1919–1941, registri o opravilih, predanih javnemu notarju kot poverjeniku sodišča 1936–1940, vpisnik oporok, blagajniški dnevnik in knjige 1923–1941.

Historiat fonda: Gradivo fonda je arhivu leta 1958 predalo Okrožno sodišče v Mariboru, ki je do tedaj hranilo gradivo večjega števila notarjev Spodnje Štajerske. Ločitev na fonde, popis in tehnično opremljanje je bilo izvedeno v arhivu.

Valorizacija: Ohranjeno gradivo je ovrednoteno kot arhivsko gradivo. Omogoča vpogled v poslovanje notarja po nastanku nove jugoslovanske države, posebej še zato, ker čas njegovega delovanja obsega celotno obdobje med obema vojnama.

Historiat ustvarjalca: Ivan Ašič je z notarskim delom začel kot notarski kandidat notarja Franca Strelca v Gor. Radgoni, nato pa je bil kot notarski kandidat še v Mariboru, v notarski pisarni notarja Franca Firbasa. Po vojni je najprej posloval kot notarski namestnik, ki ga je z

dekretom imenovalo Okrožno sodišče v Celju 3. 9. 1919, namesto že imenovanega notarja Ivana Grašiča, kateri se je odpovedal službovanju v Mariboru. Ivan Ašič je bil takrat še v uniformi nadporočnika jugoslovanske vojske. Iz prve svetovne vojne se je vrnil zelo poškodovan, zato si ni želel notarskega mesta v manjšem in odročnejšem kraju. Po imenovanju za notarja v Ljutomeru leta 1920 je odhod v ta kraj odlagal, nazadnje pa se mu je vendarle posrečilo dobiti notarsko mesto v Mariboru. Leta 1940 sta ga pri delu zamenjevala notarski pripravnik Matej Dolničar in notar Ludvik Grobelnik. S prihodom nemškega okupatorja je bil zaprt, nato julija 1941 izseljen v Srbijo. Od tam je jeseni 1941 prišel v Metliko, iz Metlike pa je leta 1942 odšel v Ljubljano, kjer je bil leta 1944 spet zaprt za mesec dni, osumljen sodelovanja z OF. Med tem je z njegovo pisarno in spisi v Mariboru upravljal odvetnik Leo Gozani. Ivan Ašič je bil med prvimi sodniki, ki so bili izvoljeni po odlokih, ki jih je sprejel SNOS.

NOTAR JOSIP BARLE, MARIBOR

Signatura: PAM/0687

Kraj: Maribor

Ohranjeno gradivo: 1920–1925

Količina: 4 arhivske škatle, 6 knjig

Tekoči metri: 0,5

Informativna pomagala: arhivski popis

Jezik: slovenski

Vsebina: Spisovno gradivo: notarski zapisi 1920–1925; evidence: repertoriji z indeksom, imenik oporok 1920–1925.

Historiat fonda: Gradivo fonda je arhivu leta 1958 predalo Okrožno sodišče v Mariboru, ki je do tedaj hranilo gradivo večjega števila notarjev Spodnje Štajerske. Ločitev na fonde, popis in tehnično opremljanje je bilo izvedeno v arhivu.

Valorizacija: Ohranjeno gradivo je ovrednoteno kot arhivsko gradivo. Omogoča vpogled v poslovanje notarja ter v pravna in druga razmerja prebivalcev po nastanku jugoslovanske države.

Historiat ustvarjalca: Pred zasedbo izpraznjenega notarskega mesta v Mariboru leta 1920 je bil Josip Barle notar v Kozjem. V Mariboru je opravljal notarsko funkcijo do smrti leta 1925. Do stalne zasedbe njegovega notarskega mesta je bil postavljen namestnik Jakob Kogej.

NOTAR ANTON BARTOL, MARIBOR

Signatura: PAM/0688

Kraj: Maribor

Ohranjeno gradivo: 1929–1938

Količina: 3 arhivske škatle

Tekoči metri: 0,3

Informativna pomagala: arhivski popis

Jezik: slovenski

Vsebina: Spisovno gradivo: notarski zapisi, poverilni zapisniki 1929–1938.

Historiat fonda: Gradivo fonda je arhivu leta 1958 predalo Okrožno sodišče v Mariboru, ki je do tedaj hranilo gradivo večjega števila notarjev Spodnje Štajerske. Ločitev na fonde, popis in tehnično opremljanje je bilo izvedeno v arhivu. Gradivo, ki je nastalo med poslovanjem notarja Antona Bartola v Brežicah, je bilo predano v ZAC.

Valorizacija: Gradivo je ovrednoteno kot arhivsko gradivo, tudi poverilni zapisniki, saj v fondu manjkajo evidence.

Historiat ustvarjalca: Notar Anton Bartol je bil leta 1919 notar v Velikih Laščah. Pred prihodom v Maribor je posloval kot notar v Brežicah, nato pa prevzel notarsko mesto Mihaela Korberja. V Mariboru je ostal do leta 1938, ko je odšel za notarja v Ljubljano.

NOTAR LOVRO BAŠ, LJUTOMER

Signatura: PAM/0649

Kraj: Ljutomer

Ohranjeno gradivo: 1878–1882

Količina: 1 arhivska škatla, 5 knjig

Tekoči metri: 0,3

Informativna pomagala: arhivski popis

Jezik: nemški, slovenski

Vsebina: Spisovno gradivo: notarski zapisi 1878–1882; evidence: repertoriji, indeksi, zapisnik testamentov, seznam prevzetih sredstev.

Historiat fonda: Gradivo fonda je arhivu leta 1958 predalo Okrožno sodišče v Mariboru, ki je hranilo gradivo večine notarjev Spodnje Štajerske. Ločitev na fonde, popis spisovnega gradiva in evidenc ter tehnično opremljanje gradiva je bilo opravljeno v arhivu.

Valorizacija: Ohranjeno gradivo je ovrednoteno kot arhivsko, ni pa popolno. Pomembno je za zagotavljanje pravic državljanov kljub časovni odmaknjenosti, za vpogled v pravna razmerja prebivalcev ljutomerskega okraja ter za preučevanje stanja slovenščine.

Historiat ustvarjalca: Notar Lovro Baš je posloval v sodnem okraju Ljutomer do imenovanja za notarja v Celju. Večina njegovih notarskih zapisov je v slovenskem jeziku, nemški se pojavljajo izjemoma. Zanimivo je, da je še po imenovanju za notarja v Celju leta 1881 posloval v Ljutomeru, a takrat kot notarski namestnik na izpraznjenem notarskem mestu. Konec tega leta ga je zamenjal Anton Šlamberger, naslednji ljutomerski notar, ki pa je do 14. 1. 1882 kot namestnik uporabljal Bašev žig, evidence in opravilne številke. Gradivo notarja Lovra Baša hrani tudi ZAC. Kot notar v Celju je bil po prvi svetovni vojni tudi predsednik notarske zbornice v Celju.

NOTAR MARJAN BELLE, MARENBERG

Signatura: PAM/0708

Kraj: Radlje ob Dravi

Ohranjeno gradivo: 1940–1941

Količina: 1 arhivska škatla

Tekoči metri: 0,1

Informativna pomagala: arhivski popis

Jezik: slovenski

Vsebina: Spisovno gradivo: notarski zapisi 1940–1941; evidence: register o poslih, ki so bili predani notarju kot poverjeniku sodišča 1940–1941.

Historiat fonda: Fond je do predaje leta 2005 hranilo Okrajno sodišče v Slovenj Gradcu kot pravni naslednik bivšega Okrajnega sodišča v Marenbergu. Evidence v fondu niso popolne.

Valorizacija: Ohranjeno gradivo je ovrednoteno kot arhivsko gradivo. Zagotavlja pravno varnost državljanov ter omogoča vpogled v poslovanje notarja in v razmerja prebivalcev sodnega okraja.

Historiat ustvarjalca: Marjan Belle je pred imenovanjem za notarja v Marenbergu (Radjlje ob Dravi) opravljal službo kot notarski pripravnik v Kostanjevici in Marenbergu. Njegovo delo je prekinila nemška okupacija. Kazalo je, da bo zadnji slovenski notar v Radljah ob Dravi, saj

so s ponovno uvedbo notariata v Republiki Sloveniji dobili notarje le tisti kraji, v katerih so sedeži sodišč, vendar se danes tam spet izvaja notarska služba.

NOTAR MATEJ BEŽAN, MARENBERG

Signatura: PAM/0648

Kraj: Radlje ob Dravi
 Ohranjeno gradivo: 1899–1912
 Količina: 10 arhivskih škatel, 3 knjige
 Tekoči metri: 1,3
 Informativna pomagala: arhivski popis
 Jezik: nemški, slovenski

Vsebina: Spisovno gradivo: notarski zapisi 1899–1912; evidence: repertoriji z indeksi 1899–1912.

Historiat fonda: Gradivo fonda je arhivu leta 1958 predalo Okrožno sodišče v Mariboru, ki je hranilo gradivo večjega števila notarjev Spodnje Štajerske. Ločitev na fonde, popis spisovnega gradiva in evidenc ter tehnično opremljanje gradiva je bilo opravljeno v arhivu.

Valorizacija: Ohranjeno gradivo notarja je ovrednoteno kot arhivsko gradivo. Pomembno je za zagotavljanje pravic državljanov, čeprav gre za že oddaljeno obdobje, ter za vpogled v poslovanje notarja in razmerja, ki so vladala v vseh slojih tedanje družbe.

Historiat ustvarjalca: Notar Matej (tudi Matevž in Mathäus) Bežan je posloval v sodnem okraju Marenberg (Radjlje ob Dravi) kot edini notar od leta 1899. Veliko njegovih notarskih zapisov je v slovenskem jeziku. Leta 1911 ga je kot notarski namestnik nadomestil Anton Bartol, saj je tega leta Matej Bežan umrl; zadnji Bartolov notarski zapis z žigom Mateja Bežana je z dne 5. 1. 1912. Gradivo notarja Mateja Bežana hrani tudi ZAL v fondih notariatov Metlika in Žužemberk.

NOTAR LUDVIK BITTERL, MARIBOR

Signatura: PAM/0647

Kraj: Maribor
 Ohranjeno gradivo: 1871–1885
 Količina: 2 arhivski škatli, 5 knjig
 Tekoči metri: 0,4
 Informativna pomagala: arhivski popis
 Jezik: nemški

Vsebina: Spisovno gradivo: notarski zapisi 1871–1885; evidence: repertoriji 1872–1885, indeks k repertorijem.

Historiat fonda: Gradivo fonda je arhivu leta 1958 predalo Okrožno sodišče v Mariboru, ki je hranilo gradivo večjega števila notarjev Spodnje Štajerske. Ločitev na fonde, popis spisovnega gradiva in evidenc ter tehnično opremljanje je bilo opravljeno v arhivu. Pred prevzemom je bil del spisovnega gradiva že izločen, v glavnem legalizacijski zapisniki.

Valorizacija: Gradivo notarja Ludvika Bitterla se ni ohranilo v celoti. Ohranjeno gradivo je ovrednoteno kot arhivsko gradivo. Čeprav gre za oddaljeno obdobje, lahko še vedno služi za zagotavljanje pravic, drugače pa nudi vpogled v poslovanje notarja in v pravna ter druga razmerja vseh slojev tedanje družbe.

Historiat ustvarjalca: Notar se je v začetku svojega poslovanja podpisoval s celim imenom Ludvik Bitterl, vitez pl. Tessenberg. Kaže, da takoj po imenovanju za notarja še ni mogel začeti s poslovanjem, saj je prve notarske listine zapisal notarski namestnik Andreas Nagy, ki ga je za namestništvo določilo Okrožno sodišče v Celju.

NOTAR FRANC FIRBAS, MARIBOR

Signatura: PAM/0650

Kraj: Maribor

Ohranjeno gradivo: 1896–1929

Količina: 15 arhivskih škatel, 13 knjig

Tekoči metri: 2

Informativna pomagala: arhivski popis

Jezik: nemški, slovenski

Vsebina: Spisovno gradivo: notarski zapisi 1896–1929, repertoriji z indeksi 1896–1929, seznam oporok.

Historiat fonda: Gradivo fonda je arhivu leta 1958 predalo Okrožno sodišče v Mariboru, ki je hranilo gradivo večine notarjev Spodnje Štajerske. Ločitev na fonde, popis spisovnega gradiva in evidenc ter tehnično opremljanje je bilo opravljeno v arhivu.

Valorizacija: Ohranjeno gradivo je ovrednoteno kot arhivsko. Zajema obdobje dveh držav, pomembno je za zagotavljanje pravic državljanov, omogoča vpogled v pravna in druga razmerja prebivalcev, priča o času, delno tudi o narodnostnih razmerah, zlasti o uveljavljanju slovenskega jezika v poslovanju.

Historiat ustvarjalca: Pred nastopom notarske službe v Mariboru je bil Franc Firbas notar v Brežicah. V primerjavi z drugimi mariborskimi notarji je v njegovih notarskih zapisih iz avstrijskega obdobja precej bolje zastopan slovenski jezik, kar pomeni, da je bil notar, za katerega so se odločali mariborski in okoliški Slovenci. V jugoslovanskem obdobju sta ga občasno kot namestnika nadomeščala Lavoslav Sevnik in Ivan Ašič.

NOTAR KAREL GAJŠEK, MARENBERG, MARIBOR

Signatura: PAM/0689

Kraj: Radlje ob Dravi, Maribor

Ohranjeno gradivo: 1936–1941

Količina: 8 arhivskih škatel, 6 knjig

Tekoči metri: 1

Informativna pomagala: arhivski popis

Jezik: slovenski

Vsebina: Spisovno gradivo: notarski zapisi – Marenberg 1936–1939, notarski zapisi – Maribor 1940–1941, spisi notarja kot sodnega komisarja in drugi dokumenti, nastali ob notarskem poslovanju in urejeni po abecednem redu, ter overilni zapisniki 1940–1941; evidence: občni poslovni register z indeksom, register o overovitvah in posvedočbah (potrditvah) z indeksom 1940–1941.

Historiat fonda: Del fonda je leta 1958 predalo Okrožno sodišče v Mariboru skupaj z drugimi notarskimi fondi. To je del, ki se nanaša na poslovanje notarja Karla Gajška v Mariboru. Gradivo, ki se nanaša na poslovanje v tedanjem Marenbergu, je do leta 2005 hranilo Okrajno sodišče v Slovenj Gradcu kot pravni naslednik Okrajnega sodišča v Marenbergu. Predalo je le notarske zapise, ne pa tudi evidenc.

Valorizacija: Gradivo notarja Karla Gajška je ohranjeno v celoti; ne le notarski zapisi in evidence, ampak tudi ostali dokumenti nam dodatno osvetljujejo delo notarja, zlasti pri opravih, katera je opravljal kot poverjenik sodišča.

Historiat ustvarjalca: Notar Karel Gajšek je pred imenovanjem za notarja v Marenbergu (Radjlje ob Dravi) posloval kot notar v Kranjski Gori. Za notarja v Marenbergu je bil imenovan leta 1933, ker prvotno imenovani notar Ivo Bakovnik ni prišel na novo službeno mesto. Pa tudi Karel Gajšek je potreboval namestnika, saj je hkrati opravljal še funkcijo narodnega

poslanca. Leta 1940 je postal notar v Mariboru, kjer je posloval do okupacije. Njegovo pisarno je po prihodu Nemcev prevzel odvetnik Karl Kieser, v fondu se njegovi dokumenti pojavljajo do leta 1944. Karel Gajšek je moral zapustiti Maribor in oditi v Tübingen v Nemčiji, od tam pa je odšel v Strassbourg, kjer je opravljal delo vojaškega tolmača. Zaradi tega ga je Okrožno sodišče v Mariboru obsodilo na 10 let odvzema prostosti s prisilnim delom in zaplembo premoženja, vendar so mu kasneje del kazni odpustili in izvedli tudi postopek sodne rehabilitacije.

NOTAR JANKO GLOBOČNIK, DOLNJA LENDA VA

Signatura: PAM/0702

Kraj: Lendava/Lendva

Ohranjeno gradivo: 1920

Količina: 1 arhivska škatla, 1 knjiga

Tekoči metri: 0,2

Informativna pomagala: arhivski popis

Jezik: slovenski

Vsebina: Spisovno gradivo: notarski zapisi 1920; evidenca: repertorij z indeksom 1920.

Historiat fonda: Gradivo fonda je leta 1998 v PAM kot pristojnemu regionalnemu arhivu predal ZAL.

Valorizacija: Gradivo je ovrednoteno kot arhivsko gradivo, saj omogoča vpogled v poslovanje notarja na področju, kjer je prišlo do menjave ogrskega pravnega sistema z avstrijskim, ki so ga slovenske dežele ohranile tudi po nastanku jugoslovanske države.

Historiat ustvarjalca: Janka Globočnika je Okrožno sodišče v Celju imenovalo za notarskega namestnika v tedanji Dol. Lendavi 17. 12. 1919, kjer je nadomestil ogrskega notarja Elemérja Kissa. Notarski zapisi so nastali leta 1920. Istega leta je bil začasno odstavljen zaradi kazenskega postopka, ki je bil proti njemu sprožen na Okrajnem sodišču v Dolnji Lendavi (žalitev časti), vendar se v Dol. Lendavo ni več vrnil. Kasneje je dalj časa posloval kot notar v Trebnjem.

NOTAR FERDINAND GOLLITSCH, SLOVENJ GRADEC

Signatura: PAM/0651

Kraj: Slovenj Gradec

Ohranjeno gradivo: 1852–1859

Količina: 3 knjige

Tekoči metri: 0,1

Informativna pomagala: arhivski popis

Jezik: nemški

Vsebina: Evidence: repertorij, indeks k repertoriju, indeks k spisom 1852–1859.

Historiat fonda: Gradivo fonda je arhivu leta 1958 predalo Okrožno sodišče v Mariboru, ki je hranilo do tedaj gradivo večine notarjev Spodnje Štajerske. Ločitev na fonde in popis sta bila opravljena v arhivu. Ni podatkov, kaj se je zgodilo s spisi, ki niso ohranjeni.

Valorizacija: Evidence, ki so jih bili dolžni voditi notarji, so ovrednotene kot arhivsko gradivo.

Historiat ustvarjalca: Notar Ferdinand Gollitsch je leta 1952 zasedel edino notarsko mesto, ki je bilo predvideno v sodnem okraju Slovenj Gradec. Posloval je na podlagi notarskih zakonov iz leta 1850 in 1855. Zadnje leto delovanja ga je nadomeščal notar iz Šoštanja Jožef Finschger.

NOTAR OTMAR GOLOB, MARENBERG

Signatura: PAM/0690

Kraj: Radlje ob Dravi

Ohranjeno gradivo: 1920–1921

Količina: 1 arhivska škatla, 1 knjiga

Tekoči metri: 0,1

Informativna pomagala: arhivski popis

Jezik: slovenski

Vsebina: Spisovno gradivo: notarski zapisi 1920–1921; evidenca: repertorij z imenikom 1920–1921.

Historiat fonda: Gradivo fonda je arhivu leta 1958 predalo Okrožno sodišče v Mariboru, ki je do tedaj hranilo gradivo večjega števila notarjev Spodnje Štajerske. Ločitev na fonde, popis in tehnično opremljanje je bilo izvedeno v arhivu. V fond notarja Otmarja Goloba sodi gradivo, ki ga je ustvaril kot notar, gradivo, ki ga je ustvaril kot notarski namestnik, pa je v fondu Konrada Stöcklingerja, saj je vpisoval v njegove evidence in nadaljeval njegove opravilne številke.

Valorizacija: Gradivo fonda je ovrednoteno kot arhivsko gradivo. Omogoča vpogled v poslovanje notarja ter pravna in druga razmerja neposredno po prevratu.

Historiat ustvarjalca: Otmar Golob je v Marenberg (Radjlje ob Dravi) prišel iz Kozjega, še prej je bil notar v Kranjski Gori. V Marenbergu je postal najprej notarski namestnik odstavljenega Konrada Stöcklingerja, od leta 1920 pa notar. Leta 1921 je postal notar v Kozjem.

NOTAR LUDVIK GROBELNIK, MARIBOR

Signatura: PAM/0679

Kraj: Maribor

Ohranjeno gradivo: 1936–1941

Količina: 2 arhivski škatli

Tekoči metri: 0,2

Informativna pomagala: arhivski popis

Jezik: slovenski

Vsebina: Spisovno gradivo: notarski zapisi, poverilni zapisniki, varia (razne priloge k notarskim zapisom) 1938–1941, stroškovniki, sezname plačil 1936–1941.

Historiat fonda: Gradivo fonda je arhivu leta 1958 predalo Okrožno sodišče v Mariboru, ki je do tedaj hranilo gradivo večjega števila notarjev Spodnje Štajerske. Ločitev na fonde, popis in tehnično opremljanje je bilo izvedeno v arhivu. Del stroškovnikov se nanaša na obdobje, ko je Grobelnik kot notar posloval v Ribnici na Dolenjskem.

Valorizacija: Ohranjeno gradivo je ovrednoteno kot arhivsko gradivo. Omogoča vpogled v delo notarja in razmerja v mestnem okolju pred drugo svetovno vojno.

Historiat ustvarjalca: Ludvik Grobelnik je začel z notarskim delom kot notarski kandidat v Ljubljani. Leta 1924 je postal notarski namestnik na Ptuj, saj se je notar Franc Strafella odpovedal nadaljnjemu opravljanju notarske službe. Kot notar je od leta 1927 deloval v Ribnici na Dolenjskem. Od tam je prišel leta 1938 v Maribor, kjer je posloval do okupacije.

NOTAR JOŽEF HAAS, MARIBOR

Signatura: PAM/0655

Kraj: Maribor *Ohranjeno gradivo:* 1903–1904
Količina: 1 arhivska škatla, 3 knjige *Tekoči metri:* 0,2
Informativna pomagala: arhivski popis *Jezik:* nemški, slovenski

Vsebina: Spisovno gradivo: notarski zapisi 1903–1904; evidence: repertorij, indeks k repertoriju, seznam ženitnih in dednih pogodb 1903–1904.

Historiat fonda: Gradivo fonda je arhivu leta 1958 predalo Okrožno sodišče v Mariboru, ki je do tedaj hranilo gradivo večjega števila notarjev Spodnje Štajerske. Ločitev na fonde, popis in tehnično opremljanje je bilo opravljeno v arhivu.

Valorizacija: Ohranjeno gradivo je ovrednoteno kot arhivsko gradivo. Omogoča vpogled v poslovanje notarja ter v pravna in druga razmerja prebivalstva.

Historiat ustvarjalca: Notar Jožef Haas je posloval v Mariboru le dve leti, nato pa je bil premeščen v sodni okraj Šmohor (Hermagor) na Koroškem. V ohranjenem gradivu, ki ga je zaradi kratkega obdobja uradovanja malo, prevladujejo legalizacijski zapisniki, v evidencah so vpisani skupaj z notarskimi zapisi. V gradivu prevladuje nemški jezik, v slovenščini zapisani dokumenti se pojavijo v obdobju pred odhodom notarja. Jožef Haas je v Mariboru zasedal tretje notarsko mesto, ki je po sklepu Višjega deželnega sodišča v Gradcu leta 1904 ostalo nezasedeno, in tako je ostalo do prevrata.

NOTAR KAREL HANSS, SV. LENART V SLOVENSKIH GORICAH, SLOVENSKA BISTRICA, MARIBOR

Signatura: PAM/0654

Kraj: Lenart v Slovenskih goricah, Slovenska Bistrica, Maribor *Ohranjeno gradivo:* 1895–1918
Količina: 30 arhivskih škatel, 19 knjig *Tekoči metri:* 3,6
Informativna pomagala: arhivski popis *Jezik:* nemški, slovenski

Vsebina: Spisovno gradivo – notarski zapisi: 1895–1901 (Lenart v Slovenskih goricah), 1901–1905 (Slovenska Bistrica), skupaj z oporokami 1905–1918 (Maribor); evidence: repertoriji, indeks k repertorijem, seznam oporok 1895–1901 (Lenart v Slovenskih goricah), dva repertorija z indeksom, seznam oporok 1901–1905 (Slovenska Bistrica), repertoriji z indeksi, seznam oporok 1905–1918 (Maribor).

Historiat fonda: Del gradiva fonda je predalo leta 1958 Okrožno sodišče v Mariboru skupaj z drugimi notarskimi fondi, leta 1968 je predalo gradivo notarjev še tedanje Občinsko sodišče v Slovenski Bistrici. Med slednjim je bilo tudi gradivo notarja Karla Hanssa za obdobje, ko je deloval v Slovenski Bistrici, čeprav so ti notarski zapisi nepopolni. Med urejevalnim delom v arhivu je bilo gradivo združeno v en fond, popisano in tehnično opremljeno.

Valorizacija: Ohranjeno gradivo je ovrednoteno kot arhivsko gradivo. Še vedno je uporabno za zagotavljanje pravic državljanov, poleg tega omogoča vpogled v poslovanje notarja ter v pravna in druga razmerja prebivalstva.

Historiat ustvarjalca: Notar Karl Hanss je posloval pri Sv. Lenartu v Slovenskih goricah v letih 1895–1901, nato v Slovenski Bistrici v letih 1901–1905, na koncu v Mariboru v letih 1905–1918.

Pred tem je od 1890 dalje posloval še v Škofji Loki, za to gradivo je pristojen ZAL. Značilno je, da je uporaba slovenskega jezika, ki ga je bil notar sposoben uporabljati, zelo različna glede na okraj, v katerem je posloval. Največ je uporabljal slovenščino v Slovenski Bistrici, najmanj v Mariboru. V letih 1917 in 1918 ga je po dekretu Okrožnega sodišča v Celju večino časa nadomeščal Herman Wiesthaller.

NOTAR IVAN HANŽIČ, SV. LENART V SLOVENSKIH GORICAH

Signatura: PAM/0691

Kraj: Lenart v Slovenskih goricah

Ohranjeno gradivo: 1937–1941

Količina: 2 arhivski škatli, 8 knjig

Tekoči metri: 0,6

Informativna pomagala: arhivski popis

Jezik: slovenski

Vsebina: Spisovno gradivo: notarski zapisi 1937–1941; evidence: občni poslovni register, dva registra o overovitvah in posvedočbah (potrditvah), splošni imenik, imenik o razpolaganju za primer smrti (oporok), depozitna knjiga, dostavna knjiga 1937–1941.

Historiat fonda: Gradivo fonda je arhivu leta 1958 predalo Okrožno sodišče v Mariboru, ki je do tedaj hranilo gradivo večjega števila notarjev Spodnje Štajerske. Ločitev na fonde, popis in tehnično opremljanje je bilo izvedeno v arhivu.

Valorizacija: Gradivo v fondu je ovrednoteno kot arhivsko gradivo. Depozitna in dostavna knjiga sta ohranjeni, ker je tovrstnega gradiva v notarskih fondih zelo malo.

Historiat ustvarjalca: Z notarskim poslovanjem je Ivan Hanžič začel kot notarski kandidat v Kamniku. Notarsko mesto v Lenartu v Slovenskih goricah je prevzel od Karla Jagodiča in posloval do prihoda nemškega okupatorja, ki je takoj prekinil delo slovenskih notarjev. Nemci so ga izselili v Nemčijo, v Württemberg. Po vojni je postal sodnik Okrajnega sodišča v Mariboru.

NOTAR KAREL HÖCHTL, LJUTOMER

Signatura: PAM/0653

Kraj: Ljutomer

Ohranjeno gradivo: 1870–1878

Količina: 3 arhivske škatle, 3 knjige

Tekoči metri: 0,4

Informativna pomagala: arhivski popis

Jezik: nemški, slovenski

Vsebina: Spisovno gradivo: notarski zapisi 1870–1878; evidence: repertorij, indeks k repertoriju, seznam testamentov 1870–1878.

Historiat fonda: Gradivo fonda je arhivu leta 1958 predalo Okrožno sodišče v Mariboru, ki je hranilo do tedaj gradivo večjega števila notarjev Spodnje Štajerske. Ločitev na fonde, popis in tehnično opremljanje je bilo opravljeno v arhivu. Notarski zapisi notarja Karla Höchtlja se niso ohranili v celoti.

Valorizacija: Ohranjeno gradivo je ovrednoteno kot arhivsko gradivo. Omogoča vpogled v poslovanje notarja ter v pravna in druga razmerja vseh slojev prebivalstva.

Historiat ustvarjalca: Notar Karel Höchtel je bil za poslovanje v Ljutomeru od Višjega deželnega sodišča v Gradcu pooblaščen, da sestavlja notarske listine tako v nemškem kot slovenskem jeziku. Slovenski jezik je v njegovih notarskih zapisih prevladujoč. Notarske zapise je označeval najprej kot *notarsko pismo*, nato *notarstveno pismo*, od leta 1872 pa *bilježniško pismo*,

po hrvaškem poimenovanju. V letih 1877 in 1878 ga je že nadomeščal notar iz Ormoža Ivan Geršak, ki je za poslovanje uporabljal svoje obrazce in navajal, da posluje v Ljutomeru, pri označevanju notarskih listin pa je razvidno, da gre za nadaljevanje Höchtlovih.

NOTAR JOŽEF KAREL HOFRICHTER, SLOVENJ GRADEC

Signatura: PAM/0652

Kraj: Slovenj Gradec

Ohranjeno gradivo: 1870–1882

Količina: 4 arhivske škatle, 6 knjig

Tekoči metri: 0,6

Informativna pomagala: arhivski popis

Jezik: nemški

Vsebina: Spisovno gradivo: notarski zapisi 1870–1880; evidence: repertoriji 1872–1881, indeksi k repertorijem 1870–1881.

Historiat fonda: Gradivo fonda je arhivu leta 1958 predalo Okrožno sodišče v Mariboru, ki je hranilo do tedaj gradivo večine notarjev Spodnje Štajerske. Ločitev na fonde, popis in tehnično opremljanje je bilo opravljeno v arhivu. Fond ni ohranjen v celoti, manjkajo zadnji zapisi iz let 1881 in 1882, vpisani so pa v repertorij.

Valorizacija: Ohranjeno gradivo je ovrednoteno kot arhivsko gradivo. Omogoča vpogled v poslovanje notarja in v pravna ter druga razmerja vseh slojev prebivalstva.

Historiat ustvarjalca: Notar Jožef Karel Hofrichter je posloval v Slovenj Gradcu na podlagi cesarskega sklepa iz leta 1870. Uporabljal je le nemški jezik. V letih 1881 in 1882 ga je nadomeščal Ivan Tomschegg, naslednji notar v Slovenj Gradcu. Prav njegovi zapisi so se slabo ohranili.

NOTAR KAREL JAGODIČ, SV. LENART V SLOVENSKIH GORICAH

Signatura: PAM/0692

Kraj: Lenart v Slovenskih goricah

Ohranjeno gradivo: 1935–1937

Količina: 1 arhivska škatla, 2 knjigi

Tekoči metri: 0,2

Informativna pomagala: arhivski popis

Jezik: slovenski

Vsebina: Spisovno gradivo: notarski zapisi 1935–1937; evidence: občini poslovni register, register o overovitvah in posvedočbah (potrditvah) 1935–1937.

Historiat fonda: Gradivo fonda je arhivu leta 1958 predalo Okrožno sodišče v Mariboru, ki je do tedaj hranilo gradivo večjega števila notarjev Spodnje Štajerske. Ločitev na fonde, popis in tehnično opremljanje je bilo izvedeno v arhivu.

Valorizacija: Gradivo v fondu je ovrednoteno kot arhivsko gradivo. Pomembno je za pravno varnost državljanov, za vpogled v poslovanje notarja ter v pravna in druga razmerja prebivalcev sodnega okraja Sv. Lenart.

Historiat ustvarjalca: Ko se je dolgoletni notar v Lenartu Fran Štupica odpovedal notarski službi, je sodni okraj Sv. Lenart v Slovenskih goricah najprej dobil vršilca dolžnosti javnega notarja Franja Goloba, nato pa je leta 1935 zasedel notarsko mesto Karel Jagodič. S službo je prenehal že po dveh letih.

NOTAR VLADIMIR JEZOVŠEK, MARIBOR, MURSKA SOBOTA

Signatura: PAM/0693

Kraj: Maribor, Murska Sobota

Ohranjeno gradivo: 1931–1941

Količina: 5 arhivskih škatel, 9 knjig

Tekoči metri: 0,8

Informativna pomagala: arhivski popis

Jezik: slovenski

Vsebina: Spisovno gradivo: notarski zapisi, zapisniki o overovitvah in posvedočbah (potrditvah) 1931 (Maribor), notarski zapisi, poverilni zapisniki 1934–1941 (Murska Sobota); evidence: repertorij 1931 (Maribor), register o overovitvah in posvedočbah (potrditvah), register o opravih, ki so predana javnemu notarju kot poverjeniku sodišča 1931, 1934–1941, imenik oporok 1931, skupni imenik 1931–1932, protestni registri 1931–1932, 1934–1941.

Historiat fonda: Gradivo notarja Vladimira Jezovška, ki je nastalo v Mariboru, je leta 1958 predalo Okrožno sodišče v Mariboru skupaj z večjim številom drugih notarjev in je bilo urejeno kot ostali notarski fondi. Gradivo, ki je nastalo v Murski Soboti, je predalo Okrajno sodišče v Murski Soboti leta 2005 med zemljiškoknjižnimi spisi. Notarski zapisi so bili med urejevalnim delom izločeni in priključeni k že obstoječemu fondu.

Valorizacija: Gradivo v fondu notarja Vladimira Jezovška je ovrednoteno kot arhivsko gradivo. Pomembno je za pravno varnost državljanov, njegova posebnost pa je še v tem, da je gradivo notarja, ki je deloval v okoljih z različno pravno preteklostjo.

Historiat ustvarjalca: Vladimir Jezovšek je notarsko delo začel opravljati kot notarski kandidat v Mariboru. Leta 1931 je po smrti notarja Franca Firbasa postal vršilec dolžnosti javnega notarja v Mariboru, dokler leta 1932 ni dobil notarskega mesta v Mariboru Jakob Kogej. Nato je začasnó deloval kot notarski namestnik v Murski Soboti, kjer je od leta 1934 do madžarske okupacije posloval kot notar. Od leta 1945 je bil sodnik pri Okrajnem sodišču v Murski Soboti.

NOTAR EDVARD KNEZ, SV. LENART V SLOVENSKIH GORICAH

Signatura: PAM/0656

Kraj: Lenart v Slovenskih goricah

Ohranjeno gradivo: 1862–1874

Količina: 2 arhivski škatli, 2 knjigi

Tekoči metri: 0,3

Informativna pomagala: arhivski popis

Jezik: nemški

Vsebina: Spisovno gradivo: notarski zapisi 1862–1872; evidence: repertorij in indeks k repertoriju 1862–1874.

Historiat fonda: Gradivo fonda je arhivu leta 1958 predalo Okrožno sodišče v Mariboru, ki je do tedaj hranilo gradivo večjega števila notarjev Spodnje Štajerske. Ločitev na fonde, popis in tehnično opremljanje gradiva je bilo opravljeno v arhivu. V fondu notarja Edvarda Kneza manjkajo zadnji notarski zapisi iz leta 1874.

Valorizacija: Ohranjeno gradivo je ovrednoteno kot arhivsko gradivo. Omogoča vpogled v delo notarja in v pravna ter druga razmerja prebivalcev sodnega okraja Lenart v Slovenskih goricah.

Historiat ustvarjalca: Edvard Knez je začel poslovati januarja 1862 kot edini notar za sodni okraj Lenart. Zapisi, ki so do leta 1871 maloštevilni, so vsi v nemščini.

NOTAR MARTIN KOCBEK, MARENBERG

Signatura: PAM/0657

Kraj: Radlje ob Dravi *Ohranjeno gradivo:* 1888–1899
Količina: 6 arhivskih škatel, 5 knjig *Tekoči metri:* 0,8
Informativna pomagala: arhivski popis *Jezik:* nemški, slovenski

Vsebina: Spisovno gradivo: notarski zapisi 1888–1899; evidence: repertoriji, indeksi k repertorijem, indeks k testamentom 1888–1899.

Historiat fonda: Gradivo fonda je arhivu leta 1958 predalo Okrožno sodišče v Mariboru, ki je do tedaj hranilo gradivo večjega števila notarjev Spodnje Štajerske. Ločitev na fonde, popis in tehnično opremljanje je bilo opravljeno v arhivu. Iz starejšega gradiva notarja so bili že pred prevzemom v arhiv izločeni legalizacijski zapisniki.

Valorizacija: Ohranjeno gradivo je ovrednoteno kot arhivsko gradivo. Zaradi časovne odmaknjenosti je uporabno za zagotovitev pravic državljanov le v primerih, če manjkajo zemljiškoknjižne listine, sicer pa nudi gradivo vpogled v delo notarja in v pravna ter druga razmerja prebivalcev sodnega okraja Marenberg (Radjlje ob Dravi).

Historiat ustvarjalca: Notar Martin Kocbek je bil s sklepom Višjega deželnega sodišča v Gradcu z dne 7. 12. 1887 pooblaščen tudi za to, da sestavlja notarske listine v slovenskem jeziku, če to zahtevajo stranke, oziroma je za »slovenščino avtoriziran«, kot je navajal sam. V zadnjih letih poslovanja je bilo uporabe slovenskega jezika vedno več, tudi v legalizacijskih zapisnikih, ki so za zadnja leta ohranjeni med drugimi notarskimi zapisi.

NOTAR ANTON KODER, MURSKA SOBOTA

Signatura: PAM/0643

Kraj: Murska Sobota *Ohranjeno gradivo:* 1920–1937
Količina: 16 arhivskih škatel *Tekoči metri:* 1,6
Informativna pomagala: arhivski popis *Jezik:* slovenski

Vsebina: Spisovno gradivo: notarski zapisi 1920–1937, legalizacijski zapisniki 1933–1937; evidence: protestni register, seznam oporok, imenik od leta 1921.

Historiat fonda: Gradivo je predalo Okrajno sodišče v Murski Soboti leta 2005 med zemljiškoknjižnimi spisi. Fond je bil izločen in oblikovan med urejevalnim delom v arhivu. Spisovno gradivo je dobro ohranjeno, evidence pa niso popolne.

Valorizacija: Ohranjeno gradivo ima lastnosti arhivskega gradiva. Pomembno je za zagotavljanje pravne varnosti državljanov, za znanost in kulturo pa je pomembno tudi zato, ker je notar začel poslovati v času, ko se je v Prekmurju menjal pravni sistem, uradništvo in uradni jezik, kar je vplivalo na vse sloje prebivalstva.

Historiat ustvarjalca: Notar Anton Koder je bil z dekretom Okrožnega sodišča v Celju 17. 12. 1919 najprej postavljen za notarskega namestnika. Bil je prvi notar v Murski Soboti, ki je bil postavljen po jugoslovanski zasedbi Prekmurja. Poslovati je začel po avstrijski notarski zakonodaji. 20. 9. 1921 je napravil prvi notarski zapis kot kraljevi notar. V letih med 1932 in 1937 sta ga občasno nadomeščala notarski namestnik Janko Horvat in vršilec dolžnosti notarja Franjo Golob, ki pa sta vpisovala zapise v njegove evidence in sledila njegovim opravljenim številkam.

NOTAR JAKOB KOGEJ, MARIBOR

Signatura: PAM/0694

Kraj: Maribor *Ohranjeno gradivo:* 1925–1941
Količina: 18 arhivskih škatel, 7 knjig *Tekoči metri:* 2,1
Informativna pomagala: arhivski popis *Jezik:* slovenski

Vsebina: Spisovno gradivo: notarski zapisi notarskega namestnika 1925–1926, notarski zapisi notarja, dokumenti v zvezi z notarskimi zapisi in strankami 1932–1941; evidence: repertorij notarskega namestnika z indeksom 1925–1926, protestni registri, vpisnik oporok, imenik oporok, register o overovitvah in posvedočbah (potrditvah) 1937–1941.

Historiat fonda: Gradivo je arhivu leta 1958 predalo Okrožno sodišče v Mariboru, ki je do tedaj hranilo gradivo večjega števila notarjev Spodnje Štajerske. Ločitev na fonde, popis in tehnično opremljanje je bilo izvedeno v arhivu. Fond je nepopoln.

Valorizacija: Kot arhivsko gradivo so ovrednoteni notarski zapisi in evidence. Dokumenti, ki so nastali ali so jih stranke prinesle v zvezi z nastajanjem notarskih zapisov, bi se lahko uničili, vendar je v primeru notarja Jakoba Kogejja treba upoštevati, da notarski zapisi po letu 1937 niso ohranjeni, na kar je opozoril že notar sam, ko se je leta 1945 vrnil iz izgnanstva v Maribor.

Historiat ustvarjalca: Jakob Kogej je opravljal od leta 1904 do prihoda v Maribor notarsko službo že v več krajih. Ob prevratu je bil notar v Postojni, kjer pa zaradi italijanske zasedbe ni mogel ostati. V Mariboru je bil notarski namestnik v letih 1925–1926, ko se je izpraznilo notarsko mesto po smrti notarja Josipa Barleta. Nato je dobil notarsko mesto v Šmarju pri Jelšah, od tam se je vrnil kot notar v Maribor in tu posloval od leta 1932 do začetka okupacije. Po prihodu Nemcev je bil zaprt in pregnan, notarsko pisarno pa je prevzel odvetnik Otto Blanke. Med okupacijo je bil del gradiva izgubljen.

NOTAR IVAN KOLENC, SLOVENSKA BISTRICA

Signatura: PAM/0695

Kraj: Slovenska Bistrica *Ohranjeno gradivo:* 1918–1941
Količina: 11 arhivskih škatel, 12 knjig *Tekoči metri:* 1,5
Informativna pomagala: arhivski popis *Jezik:* slovenski

Vsebina: Spisovno gradivo: notarski zapisi 1918–1941; evidence: repertoriji, indeksi k repertorijem, registri o poslih, ki so bili predani notarju kot poverjeniku sodišča 1918–1941, registri o overovitvah in posvedočbah (potrditvah) 1931–1941, menični protesti 1918–1941.

Historiat fonda: Gradivo fonda je leta 1968 predalo tedanje Občinsko sodišče v Slovenski Bistrici skupaj z drugimi notarskimi fondi svojega sodnega okraja. Urejen in popisane je bil v arhivu.

Valorizacija: Gradivo fonda je ovrednoteno kot arhivsko gradivo. Pomembno je za zagotavljanje pravne varnosti državljanov, omogoča pa tudi vpogled v poslovanje notarja za celotno obdobje med obema svetovnjima vojnama.

Historiat ustvarjalca: Pred prihodom v Slovensko Bistrico leta 1918 je Ivan Kolenc kot notar posloval v Kranjski Gori, ki je po prvi svetovni vojni imela sloves nedonosnega notarskega mesta. Leta 1941 je kot drugi slovenski notarji moral zapustiti notarsko službo z uradom in

dokumenti vred. Leta 1942 je bil po lastnih navedbah tudi zaprt. Takoj po koncu vojne je živel v Gornjem Gradu.

NOTAR AVGUST KOLŠEK, MARENBERG

Signatura: PAM/0709

Kraj: Radlje ob Dravi

Ohranjeno gradivo: 1921–1931

Količina: 3 arhivske škatle

Tekoči metri: 0,3

Informativna pomagala: arhivski popis

Jezik: slovenski

Vsebina: Spisovno gradivo: notarski zapisi 1921–1931.

Historiat fonda: Najprej je PAM pridobil gradivo notarja Avgusta Kolška leta 1958 od Okrožnega sodišča v Mariboru za leto 1921, ko je bil notar v Krškem. To gradivo je predal v krajevno pristojni ZAC. Leta 2005 pa je pridobil gradivo tega notarja za čas, ko je deloval v Marenbergu (Radjlje ob Dravi), ki ga je hranilo Okrajno sodišče v Slovenj Gradcu. To gradivo ni popolno, saj manjkajo evidence.

Valorizacija: Ohranjeno gradivo je ovrednoteno kot arhivsko gradivo. Uporabno je za zagotavljanje pravne varnosti državljanov ter za vpogled v poslovanje notarja in različna razmerja prebivalcev.

Historiat ustvarjalca: Notar Avgust Kolšek je v Marenberg (Radjlje ob Dravi) prišel iz Krškega, ko se je tu izpraznilo notarsko mesto z odhodom notarja Otmarja Goloba. Pred tem je bil notarski kandidat v Ribnici, nato pa notar v Velikovcu (Völkermarkt), kjer je nadomestil Dušana Senčarja. V Marenbergu je leta 1931 tudi umrl. V fondu Okrajno sodišče Marenberg hranimo zapuščinski spis, ki pa je tako nepopoln, da v njem o notarju ne najdemo nobenih podatkov.

NOTAR MIHAEL KORBER, MARIBOR

Signatura: PAM/0696

Kraj: Maribor

Ohranjeno gradivo: 1920–1925

Količina: 2 arhivski škatli, 3 knjige

Tekoči metri: 0,3

Informativna pomagala: arhivski popis

Jezik: slovenski

Vsebina: Spisovno gradivo: notarski zapisi 1920–1925; evidence: repertoriji z indeksom 1920–1925.

Historiat fonda: Gradivo fonda je arhivu leta 1958 predalo Okrožno sodišče v Mariboru, ki je do tedaj hranilo gradivo večjega števila notarjev Spodnje Štajerske. Ločitev na fonde, popis in tehnično opremljanje je bilo izvedeno v arhivu. Ohranjen je le del gradiva notarja.

Valorizacija: Ohranjeno je tisto gradivo notarja, ki ima značaj arhivskega gradiva. Pomembno je za pravno varnost državljanov, omogoča pa tudi vpogled v poslovanje notarja ter v pravna in druga razmerja državljanov.

Historiat ustvarjalca: Notarski izpit je Mihael Korber opravil leta 1891. Pred prihodom v Maribor je bil notar v Sevnici. Leta 1920 je bila sprejeta njegova prijava na izpraznjeno notarsko mesto v Mariboru, kjer je deloval do smrti leta 1928. Njegov naslednik je bil Anton Bartol.

NOTAR RUDOLF KRAMER, DOLNJA LENDA VA

Signatura: PAM/0703

Kraj: Lendava/Lendva

Ohranjeno gradivo: 1921–1928

Količina: 5 knjig

Tekoči metri: 0,5

Informativna pomagala: arhivski popis

Jezik: slovenski

Vsebina: Evidence: vpisniki (repertoriji) z imeniki 1921–1928.

Historiat fonda: Gradivo fonda je leta 1998 predal ZAL v skladu s pristojnostjo regionalnih arhivov. Fond ni popoln, saj so ohranjene le evidence.

Valorizacija: Ohranjene evidence so ovrednotene kot arhivsko gradivo. Omogočajo sicer skromen vpogled v poslovanje notarja na področju, kjer je pred prevratom vladal ogrski pravni sistem.

Historiat ustvarjalca: Rudolf Kramer je bil leta 1921 najprej imenovan za notarskega namestnika, nato še istega leta za kraljevega notarja v Dol. Lendavi. Pred tem je bil notarski kandidat v Kozjem. Občasno ga je pred koncem poslovanja leta 1928 nadomeščal notarski namestnik Makso Peterlin, ki je po odhodu Rudolfa Kramerja na novo službeno mesto v Brežice postal notar v Dol. Lendavi.

NOTAR FERDO KRIŽAN, MURSKA SOBOTA

Signatura: PAM/0890

Kraj: Murska Sobota

Ohranjeno gradivo: 1921–1932

Količina: 6 arhivskih škatel

Tekoči metri: 0,6

Informativna pomagala: arhivski popis

Jezik: slovenski

Vsebina: Notarski zapisi 1921–1932, poverilni zapisniki 1931–1932.

Historiat fonda: Gradivo notarja Ferda Križana je leta 2005 predalo Okrajno sodišče v Murski Soboti, ki ga je do tedaj hranilo med gradivom zemljiške knjige. Izločitev iz zemljiškoknjižnega gradiva, oblikovanje fonda in popis so bili opravljeni v arhivu. Fond ni popoln, manjkajo evidence.

Valorizacija: Notarsko gradivo ima lastnosti arhivskega gradiva. Omogoča vpogled v poslovanje notarja v okolju, kjer je bil pred tem uveljavljen ogrski pravni sistem.

Historiat ustvarjalca: Notar Ferdo Križan je bil imenovan leta 1921 kot drugi notar v Murski Soboti. Pred tem je bil notarski kandidat v Sevnici, po odstranitvi nemških notarjev pa je bil kot notarski namestnik poslan v Slovenj Gradec. V Murski Soboti je posloval kot ostali notarji po avstrijski zakonodaji, uvedeni v Prekmurju leta 1919, vse do sprejema jugoslovanskega notarskega zakona in poenotenja notarske službe po vsej državi. Zadnja leta službovanja, od leta 1930, so ga zamenjevali notarski namestniki Karel Jagodič, Anton Lovšin in Vladimir Jezovšek. Leta 1932 je začel poslovati kot notar v Šmarju pri Jelšah.

NOTAR RASTO JOŽE KUNC, SLOVENJ GRADEC

Signatura: PAM/0697

Kraj: Slovenj Gradec

Ohranjeno gradivo: 1920–1941

Količina: 4 arhivske škatle

Tekoči metri: 0,4

Informativna pomagala: arhivski popis

Jezik: slovenski

Vsebina: Spisovno gradivo: notarski zapisi 1920–1941.

Historiat fonda: Gradivo fonda je arhivu leta 1958 predalo Okrožno sodišče v Mariboru, ki je do tedaj hranilo gradivo večjega števila notarjev Spodnje Štajerske. Ločitev na fonde, popis in tehnično opremljanje je bilo opravljeno v arhivu. Fond ni popoln.

Valorizacija: Gradivo v fondu je arhivsko gradivo, saj so ohranjeni le notarski zapisi kot najpomembnejši del notarjeve dokumentacije.

Historiat ustvarjalca: Leta 1919 je bil Rasto Jože Kunc še notarski kandidat v Metliki. Po odhodu notarskega namestnika Ferda Križana iz Slovenj Gradca je postal notar v Slovenj Gradcu in 24. 8. 1920 tukaj napravil svoj prvi notarski zapis. Na tem notarskem položaju je ostal celotno obdobje med obema vojnama. Večkrat pa je zaradi zdravstvenih razlogov moral prepustiti notarsko poslovanje notarskim namestnikom. Največ ga je nadomeščal notar iz Šoštanja Anton Kraigher.

NOTAR OSZKÁR LAUBHEIMER, DOLNJA LENDA VA

Signatura: PAM/0678

Kraj: Lendava/Lendva

Ohranjeno gradivo: 1889–1918

Količina: 18 arhivskih škatel

Tekoči metri: 1,8

Informativna pomagala: arhivski popis

Jezik: madžarski

Vsebina: Spisovno gradivo: notarski zapisi 1889–1918.

Historiat fonda: Gradivo fonda je bilo prevzeto leta 1983. Predalo ga je tedanje Temeljno sodišče v Murski Soboti – Enota v Lendavi. Gradivo je bilo neurejeno, spisi med seboj pomešani. Ureditev (po opravljenih številkah in kronološko) je bila opravljena v arhivu. Fond ni popoln, manjkajo zapisi za nekaj let: 1891–1895, 1905, 1910, 1912, 1917. Manjkajo tudi evidence.

Valorizacija: Ohranjeno gradivo je ovrednoteno kot arhivsko gradivo. Omogoča nam vpogled v poslovanje notarja iz ogrskega pravnega sistema ter v lastninske odnose v Prekmurju.

Historiat ustvarjalca: Notar Oszkár Laubheimer je posloval po ogrski notarski zakonodaji do svoje smrti leta 1918. V času njegovega poslovanja je bil v veljavi Zakonski člen VII iz leta 1886. Njegov naslednik je postal Elemér Kiss, odstavljen konec leta 1919. Elemér Kiss je v skladu z ogrsko zakonodajo hranil notarske spise predhodnika, ni mu jih bilo treba oddajati v notarski arhiv. Pri poslovanju je uporabljal izključno madžarski jezik.

NOTAR ANTON LOVŠIN, MARENBERG

Signatura: PAM/0712

Kraj: Radlje ob Dravi

Ohranjeno gradivo: 1931–1932

Količina: 1 arhivska škatla

Tekoči metri: 0,1

Informativna pomagala: arhivski popis

Jezik: slovenski

Vsebina: Spisovno gradivo: notarski zapisi 1931–1932, evidenca: register o poslih, ki so predani notarju kot poverjeniku sodišča 1932.

Historiat fonda: Gradivo je do prevzema leta 2005 hranilo Okrajno sodišče v Slovenj Gradcu in ga omenjenega leta predalo skupaj s svojim gradivom. Ker je vršilec dolžnosti javnega notarja vodil lastno označevanje, je njegovo gradivo oblikovano v samostojen fond, ki pa ni popoln, saj manjkajo osnovne notarske evidence.

Valorizacija: Ohranjeno gradivo je arhivsko gradivo. Služi zagotavljanju pravne varnosti državljanov ter omogoča vpogled v pravna in druga razmerja prebivalcev.

Historiat ustvarjalca: Vršilec dolžnosti javnega notarja je Anton Lovšin postal na podlagi sklepa notarske zbornice v Ljubljani z dne 25. 9. 1931 zaradi smrti notarja Avgusta Kolška. V Marenberg (Radlje ob Dravi) je prišel iz Kostanjevice na Krki. 29. 9. 1931 je napravil že prvi notarski zapis. V Marenbergu je posloval do oktobra leta 1932, nato pa je bil postavljen za notarja v Kočevju. Prva zadeva, ki jo je v Marenbergu reševal kot poverjenik sodišča, je bila prav zapuščinska zadeva po pokojnem notarju Avgustu Kolšku.

NOTAR MAKSO MENHART, MARENBERG

Signatura: PAM/0707

Kraj: Radlje ob Dravi

Ohranjeno gradivo: 1935

Količina: 1 arhivska škatla

Tekoči metri: 0,1

Informativna pomagala: arhivski popis

Jezik: slovenski

Vsebina: Spisovno gradivo: notarski zapisi 1935.

Historiat fonda: Fond je do predaje leta 2005 hranilo Okrajno sodišče v Slovenj Gradcu. Ker je notarski namestnik Makso Menhart uporabljal lastne označbe notarskih zapisov, je gradivo, ki ga je zapustil, oblikovano v samostojen fond. Fondu manjkajo evidence.

Valorizacija: Gradivo notarskega namestnika je ovrednoteno kot arhivsko gradivo. Služi lahko za zagotavljanje pravne varnosti in omogoča vpogled v poslovanje notarja ter v pravna in druga razmerja prebivalcev sodnega okraja.

Historiat ustvarjalca: Makso Menhart je leta 1935 postal notarski namestnik notarja Karla Gajška, ki je tega leta postal narodni poslanec. Opravljal je vse notarske zadeve, bil je tudi stečajni upravitelj. Kot notarski kandidat je že prej za krajši čas nadomeščal začasno odsotne notarje, med drugim tudi Hinka Požuna v Gor. Radgoni.

NOTAR FILIP MRAVLAG, GORNJA RADGONA IN SV. LENART V SLOVENSKIH GORICAH

Signatura: PAM/0658

Kraj: Lenart v Slovenskih goricah, Gor. Ohranjeno gradivo: 1865–1895

Radgona

Tekoči metri: 1,30

Količina: 9 arhivskih škatel, 9 knjig

Jezik: nemški, slovenski

Informativna pomagala: arhivski popis

Vsebina: Spisovno gradivo: notarski zapisi 1865–1874 (Gor. Radgona), notarski zapisi 1875–1895 (Lenart); evidence: repertoriji, indeksi k repertorijem, seznam oporok 1865–1895.

Historiat fonda: Gradivo fonda je arhivu leta 1958 predalo Okrožno sodišče v Mariboru, ki je do tedaj hranilo gradivo večjega števila notarjev Spodnje Štajerske. Pri urejevalnem delu v arhivu je bilo ugotovljeno, da je notar začel poslovati v Gor. Radgoni.

Valorizacija: Ohranjeno gradivo je ovrednoteno kot arhivsko gradivo. Le izjemoma lahko služi za zagotovitev pravic državljanov, sicer pa nudi vpogled v poslovanje notarja in v pravna ter druga razmerja prebivalcev sodnega okraja Lenart v Slovenskih goricah.

Historiat ustvarjalca: Notar Filip Mravlag je posloval v Gor. Radgoni med leti 1867–1874, od leta 1875 pa pri Sv. Lenartu v Slovenskih goricah. Opravilne številke notarskih zapisov so se pri Sv. Lenartu nadaljevale, prav tako je še naprej uporabljal iste evidence. Zanimivo je, da je v Gor. Radgoni sestavil nekaj več zapisov v slovenskem jeziku kot pri Sv. Lenartu, kjer jih je le za vzorec. Za gradivo o poslovanju notarja Filipa Mravлага v Mokronogu je pristojen ZAL.

NOTAR JULIJ MULLE, ORMOŽ, MARIBOR

Signatura: PAM/0659

Kraj: Maribor

Ohranjeno gradivo: 1860–1892

Količina: 10 arhivskih škatel, 3 knjige

Tekoči metri: 1,2

Informativna pomagala: arhivski popis

Jezik: nemški

Vsebina: Spisovno gradivo: notarski zapisi 1860–1892; evidence: repertorija z indeksom 1878–1892.

Historiat fonda: Gradivo fonda je arhivu leta 1958 predalo Okrožno sodišče v Mariboru, ki je do tedaj hranilo gradivo večjega števila notarjev celotne Spodnje Štajerske. Ločitev na fonde, popis in tehnično opremljanje je bilo izvedeno v arhivu. Evidence se niso ohranile v celoti.

Valorizacija: Ohranjeno gradivo je ovrednoteno kot arhivsko gradivo. Nudi vpogled v delo notarja ter pravna in druga razmerja prebivalcev iz mestnega okolja.

Historiat ustvarjalca: Notar Julij Mulle je začel poslovati v Ormožu, najstarejši ohranjeni dokumenti so legalizacijski zapisniki iz leta 1860. Ko je leta 1866 začel poslovati v Mariboru, je nadaljeval s številčenjem notarskih zapisov iz Ormoža. Njegovi notarski zapisi so v nemškem jeziku.

NOTAR FRANC PENKO, MARENBERG

Signatura: PAM/0711

Kraj: Radlje ob Dravi *Ohranjeno gradivo:* 1932–1933
Količina: 1 arhivska škatla *Tekoči metri:* 0,1
Informativna pomagala: arhivski popis *Jezik:* slovenski

Vsebina: Spisovno gradivo: notarski zapisi 1932–1933.

Historiat fonda: Gradivo je do predaje leta 2005 hranilo Okrajno sodišče v Slovenj Gradcu. Fond ni popoln, manjkajo evidence. Notarski namestnik je vodil lastno označevanje zapisov, zato je za njegovo gradivo oblikovan samostojen fond, čeprav vsebuje malo gradiva.

Valorizacija: Ohranjeno gradivo je ovrednoteno kot arhivsko gradivo, saj je uporabno za zagotavljanje pravne varnosti ter omogoča vpogled v poslovanje notarja.

Historiat ustvarjalca: Franc Penko, notarski pripravnik z Vrhnike, je bil najprej dne 24. 10. 1932 postavljen za vršilca dolžnosti javnega notarja v Marenbergu (Radjlje ob Dravi), po odhodu Antona Lovšina. 30. 3. 1933 je s sklepom notarske zbornice postal namestnik notarja Iva Bakovnika, poprej dolgoletnega notarja v Metliki in Kranju.

NOTAR MIKLÓS PINTÉR, MURSKA SOBOTA 1879–1888

Signatura: PAM/0661

Kraj: Murska Sobota *Ohranjeno gradivo:* 1879–1888
Količina: 1 arhivska škatla *Tekoči metri:* 0,1
Informativna pomagala: arhivski popis *Jezik:* madžarski

Vsebina: Notarski zapisi za leta 1879, 1882, 1888.

Historiat fonda: Fond je bil izločen iz gradiva Okrajnega sodišča Murska Sobota, ki je bilo predano leta 2005, ko je arhiv pridobil zemljiškoknjižne spise. Fond ni popoln.

Valorizacija: Ohranjeno gradivo je ovrednoteno kot arhivsko gradivo, omogoča vpogled v delo kraljevega notarja v ogrskem pravnem sistemu.

Historiat ustvarjalca: Notar Miklós Pintér je posloval v obdobju, ko je bil notariat na Ogrskem urejen po lastni zakonodaji. Notar je posloval po zakonskem členu XXXV iz leta 1874 in zakonskem členu VII iz leta 1886, s katerim je bil spremenjen in dopolnjen zakonski člen iz leta 1874.

NOTAR MIKLÓS PINTÉR, MURSKA SOBOTA 1941–1945

Signatura: PAM/0663

Kraj: Murska Sobota *Ohranjeno gradivo:* 1941–1945
Količina: 4 arhivske škatle *Tekoči metri:* 0,4
Informativna pomagala: arhivski popis *Jezik:* madžarski

Vsebina: Spisovno gradivo: notarski zapisi 1941–1945.

Historiat fonda: Fond je bil izločen iz gradiva Okrajnega sodišča Murska Sobota, ki je bilo predano leta 2005, ko je arhiv pridobil zemljiškoknjižne spise. Fondu manjkajo evidence.

Valorizacija: Ohranjeno gradivo je ovrednoteno kot arhivsko gradivo. Omogoča vpogled v delo notarja pod madžarsko okupacijo.

Historiat ustvarjalca: Notar Miklós Pintér je bil rojen v Murski Soboti 27. 1. 1883. Pred drugo svetovno vojno je bil odvetnik v Murski Soboti (Nikolaj Pinter). Notarsko službo je opravljal od leta 1942. Leta 1945 je pred prihodom Rdeče armade in jugoslovanske vojske pobegnil. Sodišče slovenske narodne časti – senat v Murski Soboti ga je v postopku Snč 65/45 v odsotnosti obsodilo na 10 let težkega prisilnega dela in zaplembo premoženja. Med drugim mu je očitalo, da je izvedel ukinitvev Okrožnega sodišča v Murski Soboti in vplival na postavitvev madžarskega vodstva okrajnega sodišča.

NOTAR OTON PLOJ, GORNJA RADGONA

Signatura: PAM/0662

Kraj: Gor. Radgona

Ohranjeno gradivo: 1891–1906

Količina: 14 arhivskih škatel, 5 knjig

Tekoči metri: 1,8

Informativna pomagala: arhivski popis

Jezik: nemški, slovenski

Vsebina: Spisovno gradivo: notarski zapisi 1891–1906; evidence: repertoriji z indeksi in seznamom zapustnikov (testatorjev) 1891–1906.

Historiat fonda: Gradivo fonda je arhivu leta 1958 predalo Okrožno sodišče v Mariboru, ki je do tedaj hranilo gradivo večjega števila notarjev celotne Spodnje Štajerske. Ločitev na fonde, popis in tehnično opremljanje je bilo izvedeno v arhivu.

Valorizacija: Ohranjeno gradivo je ovrednoteno kot arhivsko gradivo. Nudi vpogled v delo notarja ter pravna in druga razmerja prebivalcev sodnega okraja Gor. Radgona.

Historiat ustvarjalca: Notar Oton Ploj je posloval v Gor. Radgoni v letih 1891 do 1906. Velik del poslovanja je potekal v slovenskem jeziku. ZAL hrani gradivo Otona Ploja za obdobje poslovanja v Črnomlju in Žužemberku.

NOTAR JANKO PODNEBŠEK, MURSKA SOBOTA

Signatura: PAM/1895

Kraj: Murska Sobota

Ohranjeno gradivo: 1937–1941

Količina: 5 arhivskih škatel

Tekoči metri: 0,5

Informativna pomagala: arhivski popis

Jezik: slovenski

Vsebina: Spisovno gradivo: notarski zapisi 1937–1940, poverilni zapisniki 1937–1941, varia 1938–1941; evidence: protestni register 1937–1939, imenik oporok 1937–1941, skupni imenik 1937–1941.

Historiat fonda: Gradivo je leta 2005 predalo Okrajno sodišče v Murski Soboti, ki ga je do tedaj hranilo med zemljiškoknjižnimi spisi. Med strokovnim delom v arhivu je bila opravljena izločitev fonda iz zemljiškoknjižnega gradiva in popis. Ohranjene evidence niso popolne.

Valorizacija: Ohranjeno gradivo je ovrednoteno kot arhivsko gradivo. Še vedno lahko služi za zagotavljanje pravic državljanov ter vpogled v poslovanje notarja in razmerja prebivalstva, zlasti posestna.

Historiat ustvarjalca: Notar Janko Podnebšek je na izpraznjeno notarsko mesto v Murski Soboti prišel iz Rogatca. Leta 1940 ga je nekaj časa nadomeščal Vladimir Jezovšek. Notarsko poslovanje je prekinila madžarska okupacija.

NOTAR HERMAN PUFF, GORNJA RADGONA

Signatura: PAM/0664

Kraj: Gor. Radgona *Ohranjeno gradivo:* 1875–1891
Količina: 6 arhivskih škatel, 4 knjige *Tekoči metri:* 0,8
Informativna pomagala: arhivski popis *Jezik:* nemški

Vsebina: Spisovno gradivo: notarski zapisi 1875–1891, evidence: repertoriji z indeksi 1875–1891.

Historiat fonda: Gradivo fonda je arhivu leta 1958 predalo Okrožno sodišče v Mariboru, ki je do tedaj hranilo gradivo večjega števila notarjev za celo Spodnjo Štajersko. Ločitev na fonde, popis in tehnično opremljanje je bilo izvedeno v arhivu.

Valorizacija: Ohranjeno gradivo je ovrednoteno kot arhivsko gradivo. Omogoča vpogled v poslovanje notarja in v pravna ter druga razmerja prebivalcev vseh slojev.

Historiat ustvarjalca: Notar Herman Puff je v Gor. Radgoni posloval le v nemškem jeziku. Leta 1890 ga je nadomeščal Filip Mravlag iz Lenarta v Slovenskih goricah.

NOTAR FRANC RADEY, MARIBOR

Signatura: PAM/0665

Kraj: Maribor *Ohranjeno gradivo:* 1872–1903
Količina: 35 arhivskih škatel, 24 knjig *Tekoči metri:* 4
Informativna pomagala: arhivski popis *Jezik:* nemški, slovenski

Vsebina: Spisovno gradivo: notarski zapisi 1892–1903; evidence: repertoriji, indeksi k repertorijem, seznam poslednjevoljnih odredb (oporok) 1872–1903.

Historiat fonda: Gradivo fonda je arhivu leta 1958 predalo Okrožno sodišče v Mariboru, ki je do tedaj hranilo gradivo večjega števila notarjev Spodnje Štajerske. Ločitev na fonde, popis in tehnično opremljanje je bilo izvedeno v arhivu. Fond notarja Franca Radeya ni popoln, manjkajo zapisi in evidence z začetka njegovega poslovanja.

Valorizacija: Ohranjeno gradivo je ovrednoteno kot arhivsko gradivo. Omogoča vpogled v delo notarja in v pravna ter druga razmerja prebivalstva mestnega okolja.

Historiat ustvarjalca: Gradivo notarja Franca Radeya je ohranjeno od leta 1872 dalje, ker pa se prve poslovne številke zapisov niso ohranile, pomeni, da je začel poslovati vsaj eno leto prej. Večina notarskih zapisov je v nemščini, proti koncu poslovanja pa se najdejo zapisi tudi v slovenskem jeziku. Več poslovanja v slovenskem jeziku je uvedel Jakob Kogej, ki je bil leta 1902 postavljen za namestnika.

NOTAR FRANC RATEI, SLOVENSKA BISTRICA

Signatura: PAM/0666

Kraj: Slovenska Bistrica*Ohranjeno gradivo:* 1871–1901*Količina:* 19 arhivskih škatel, 11 knjig*Tekoči metri:* 2,4*Informativna pomagala:* arhivski popis*Jezik:* nemški, slovenski*Vsebina:* Spisovno gradivo: notarski zapisi 1871–1901; evidence: repertoriji in indeksi 1872–1901.*Historiat fonda:* Notarski fond je leta 1968 predalo tedanje Občinsko sodišče v Slovenski Bistrici skupaj z drugimi notarskimi fondi svojega sodnega okraja. Fond ni popoln, manjkajo spisi in evidence z začetka poslovanja notarja.*Valorizacija:* Ohranjeno gradivo je ovrednoteno kot arhivsko gradivo. Omogoča vpogled v delo notarja in v pravna ter druga razmerja prebivalstva vseh slojev.*Historiat ustvarjalca:* Prvi ohranjeni zapisi notarja Franca Rateia so iz leta 1871. Notar je posloval v mestni hiši v Slovenski Bistrici. Večinoma je posloval v nemškem jeziku, razen v zadnjih letih, ko se pojavljajo tudi slovenski notarski zapisi. K večjemu deležu slovenskega jezika v notarskem fondu je prispeval tudi Josip Barle, ki je od leta 1898 notarja Franca Rateia nadomeščal.**NOTAR ANTON REIDINGER, MARIBOR**

Signatura: PAM/0667

Kraj: Maribor*Ohranjeno gradivo:* 1894–1905*Količina:* 14 arhivskih škatel, 7 knjig*Tekoči metri:* 1,7*Informativna pomagala:* arhivski popis*Jezik:* nemški*Vsebina:* Spisovno gradivo: notarski zapisi 1894–1905; evidence: repertoriji z indeksi 1894–1905, seznam oporok 1894–1905.*Historiat fonda:* Gradivo fonda je arhivu leta 1958 predalo Okrožno sodišče v Mariboru, ki je do tedaj hranilo gradivo večjega števila notarjev Spodnje Štajerske. Ločitev na fonde, popis in tehnično opremljanje je bilo izvedeno v arhivu.*Valorizacija:* Ohranjeno gradivo je ovrednoteno kot arhivsko gradivo. Omogoča vpogled v delovanje notarja v mestnem okolju ter pravna in druga razmerja prebivalcev.*Historiat ustvarjalca:* Pred nastopom notarske službe v Mariboru leta 1894 je posloval notar Anton Reidinger v sodnem okraju Borovlje. Med poslovanjem v Mariboru je uporabljal le nemški jezik. Med notarskimi listinami prevladujejo legalizacijski zapisniki nad notarskimi zapisi ali notarskimi akti, kot so tedaj največkrat imenovali notarske zapise. Notarske listine so zapisane tudi v slovenskem jeziku šele leta 1905 po zaslugi notarskega namestnika Franca Firbasa.

NOTAR MATEJ REISER, MARIBOR

Signatura: PAM/0669

Kraj: Maribor *Ohranjeno gradivo:* 1867–1896
Količina: 8 arhivskih škatel, 4 knjige *Tekoči metri:* 1
Informationna pomagala: arhivski popis *Jezik:* nemški

Vsebina: Notarski zapisi 1867–1896; evidence: repertoriji z indeksom, abecedno kazalo 1872–1896.

Historiat fonda: Gradivo fonda je leta 1958 arhivu predalo Okrožno sodišče v Mariboru, ki je do tedaj hranilo gradivo večjega števila notarjev Spodnje Štajerske. Ločitev na fonde, popis in tehnično opremljanje je bilo izvedeno v arhivu. Fond ni popoln, manjkajo evidence z začetka poslovanja notarja.

Valorizacija: Ohranjeno gradivo je ovrednoteno kot arhivsko gradivo. Omogoča vpogled v poslovanje notarja ter v pravna in druga razmerja prebivalcev mariborskega sodnega okraja.

Historiat ustvarjalca: Notar in mariborski župan Matej (Mathäus) Reiser je bil rojen leta 1830 v Weilersbachu na Badenskem. Za njega je skrbel stric Otmar Reiser, tudi notar, zato se je šolal v Mariboru in v Gradcu. Notarsko pisarno je prevzel po smrti strica. Leta 1870 je postal župan mestne občine Maribor in je to funkcijo opravljal do leta 1882. Županoval je v času, ko je Maribor zaradi železnice in industrializacije napredoval, občina je k temu razvoju prispevala z izgradnjo občinskih ustanov, potrudila pa se je tudi, da je Maribor dobil ustanove, za katere je bila sicer pristojna dežela Štajerska ali država. Kot notar je uporabljal le nemški jezik.

NOTAR OTMAR REISER, MARIBOR

Signatura: PAM/0668

Kraj: Maribor *Ohranjeno gradivo:* 1851–1867
Količina: 1 arhivska škatla, 3 knjige *Tekoči metri:* 0,2
Informationna pomagala: arhivski popis *Jezik:* nemški

Vsebina: Spisovno gradivo: notarski zapisi 1851–1867; evidence: repertorij, abecedno kazalo k repertoriju, abecedno kazalo oporok 1865–1867.

Historiat fonda: Gradivo fonda je arhivu leta 1958 predalo Okrožno sodišče v Mariboru, ki je do tedaj hranilo gradivo večjega števila notarjev Spodnje Štajerske. Ločitev na fonde, popis in tehnično opremljanje je bilo izvedeno v arhivu. Spisovno gradivo ni popolno. Evidence manjkajo za začetno obdobje poslovanja notarja.

Valorizacija: Ohranjeno gradivo je ovrednoteno kot arhivsko gradivo, saj omogoča vpogled v delo notarja na podlagi prvega notarskega zakona v monarhiji po marčni revoluciji.

Historiat ustvarjalca: Notar Otmar Reiser je začel poslovati v Mariboru leta 1851 na podlagi dekreta z dne 29. 12. 1851, nato pa še na podlagi novega dekreta iz leta 1862. Prvo pisarno je imel v Vetrinjski ul. Bil je stric kasnejšega notarja in mariborskega župana Mateja Reiserja ter je zanj v njegovi mladosti tudi skrbel. Otmar Reiser je bil pristojen še za sodni okraj Lovrenc na Pohorju, dokler je tam še bilo okrajno sodišče.

NOTAR JOŽEF RUDEL, MARENBERG

Signatura: PAM/0670

Kraj: Radlje ob Dravi

Ohranjeno gradivo: 1870–1887

Količina: 5 arhivskih škatel, 4 knjige

Tekoči metri: 0,7

Informativna pomagala: arhivski popis

Jezik: nemški

Vsebina: Spisovno gradivo: notarski zapisi 1870–1887; evidence: repertoriji, indeks k repertorijem 1870–1887.

Historiat fonda: Gradivo fonda je arhivu leta 1968 predalo Okrožno sodišče v Mariboru, ki je do tedaj hranilo gradivo večjega števila notarjev Spodnje Štajerske. Ločitev na fonde, popis in tehnično opremljanje je bilo opravljeno v arhivu.

Valorizacija: Ohranjeno gradivo je ovrednoteno kot arhivsko gradivo. Omogoča vpogled v poslovanje notarja ter v pravna in druga razmerja prebivalcev sodnega okraja Marenberg.

Historiat ustvarjalca: Notar Jožef Rudel je med poslovanjem v sodnem okraju Marenberg (Radlje ob Dravi) v letih 1870–1887 dosledno uporabljal le nemški jezik. V kasnejših seznamih notarjev za Štajersko ga najdemo v sodnem okraju Birkfeld okrožja Gradec okolica.

NOTAR VALENTIN SCHWARZL, PLIBERK

Signatura: PAM/0680

Kraj: Pliberk

Ohranjeno gradivo: 1917–1919

Količina: 1 arhivska škatla

Tekoči metri: 0,1

Informativna pomagala: arhivski popis

Jezik: nemški, slovenski

Vsebina: Notarski zapisi 1917–1919.

Historiat fonda: Gradivo je bilo predano arhivu leta 2005 skupaj z gradivom Okrajnega sodišča v Slovenj Gradcu. V Jugoslavijo je gradivo prinesel po koroškem plebiscitu notar Dušan Senčar, ki je bil Schwarzlov naslednik v Pliberku. Ko je zapustil notarsko mesto v tem kraju, je poleg svojih odnesel še tiste notarske zapise predhodnika, ki so se nanašali na prebivalce Mežiške doline.

Valorizacija: Ohranjeno gradivo je ovrednoteno kot arhivsko gradivo. Omogoča vpogled v delo notarja v podeželskem okolju Koroške, ki je bilo do leta 1919 naseljeno s pretežno slovenskim prebivalstvom.

Historiat ustvarjalca: Valentin Schwarzl je bil notar v Pliberku (Bleiburg), notarsko delo pa je opravljal še v času prevrata tudi na nezasedenih notarskih mestih v Železni Kapli (Eisenkappel) in Dobrli vasi (Eberndorf). Leta 1919 ga je Narodna vlada Slovenije odslovila, ker je bil nemške narodnosti, čeprav so bila priporočila pristojnega okrajnega sodišča v Pliberku in Okrožnega sodišča v Mariboru takšna, da bi kljub nemški narodnosti lahko ostal na notarskem položaju, saj je lahko posloval v slovenskem jeziku. Notarski zapisi, ki jih je sestavil v slovenskem jeziku, so skoraj vsi iz leta 1919, vendar predvsem iz časa, ko je bil del Koroške pod jugoslovansko upravo. Njegov naslednik v Pliberku je bil notarski namestnik Dušan Senčar, prej notarski kandidat v Ljubljani, v Železni Kapli in Dobrli vasi pa je notarsko službo začel opravljati Anton Zevnik.

NOTAR DUŠAN SENČAR, PLIBERK, PREVALJE

Signatura: PAM/0710

Kraj: Pliberk, Prevalje

Ohranjeno gradivo: 1919–1941

Količina: 5 arhivskih škatel

Tekoči metri: 0,5

Informativna pomagala: arhivski popis

Jezik: slovenski

Vsebina: Spisovno gradivo: notarski zapisi iz Pliberka in Prevalj 1919–1941.

Historiat fonda: Notarski fond Dušana Senčarja je PAM pridobil leta 2005 skupaj z gradivom Okrajnega sodišča Slovenj Gradec, ki je hranilo fond do predaje. Pri urejanju gradiva je bilo ugotovljeno, da se gradivo, ki je nastalo v Pliberku, nanaša na prebivalce Mežiške doline in je v Kraljevino SHS prešlo po plebiscitu. Fond ni popoln, saj manjkajo evidence.

Valorizacija: Ohranjeno gradivo je ovrednoteno kot arhivsko gradivo, posebej še zato, ker ga je del nastal v prelomnem obdobju, pa tudi zato, ker gre za edinega notarja, ki je posloval na območju Okrajnega sodišča na Prevaljah.

Historiat ustvarjalca: Dušan Senčar je kot notarski namestnik nadomestil odslovljenega notarja v Pliberku (Bleiburg) Walentina Schwarzla. Začasno je bil imenovan tudi za notarskega namestnika odstavljenega notarja v Velikovcu (Völkermarkt) Hansa Rabitscha, tu je posloval do prihoda notarja Avgusta Kolška. Po plebiscitu je zapustil Pliberk in postal notar na območju novega okrajnega sodišča v Prevaljah, ki je postalo pristojno za tiste dele Koroške, ki so pripadli Jugoslaviji. Notarske spise, ki jih je prinesel iz Pliberka, je tudi po razdelitvi sodnega gradiva med obmejne sodne okraje lahko obdržal, saj so se nanašali na prebivalce Mežiške doline. Na Prevaljah je deloval do okupacije, le za kratek čas je leta 1932 prišlo do menjave notarskih mest med Dušanom Senčarjem in Gregorjem Šašlom, notarskim namestnikom iz Ljutomera. Oba sta najprej zaprosila za podaljšanje roka za začetek poslovanja v novem okolju, leta 1933 pa sta bila že imenovana nazaj na staro mesto.

NOTAR FRITZ SPERL, SLOVENJ GRADEC

Signatura: PAM/0718

Kraj: Slovenj Gradec

Ohranjeno gradivo: 1942–1945

Količina: 1 arhivska škatla

Tekoči metri: 0,1

Informativna pomagala: arhivski popis

Jezik: nemški

Vsebina: Spisovno gradivo: notarski zapisi 1942–1945; evidence: vpisnik notarskih zapisov (*Urkundenrolle*), blagajniški zvezek.

Historiat fonda: Gradivo fonda je hranilo Okrajno sodišče v Slovenj Gradcu. Leta 2005 je bilo predano arhivu skupaj z drugim gradivom sodišča. Zapisi za leto 1945 v gradivu manjkajo.

Valorizacija: Ohranjeno gradivo je arhivsko. Omogoča vpogled v delo notarja iz okupacijske dobe.

Historiat ustvarjalca: Fritz Sperl je začel opravljati notarsko službo na podlagi sklepa Šefa civilne uprave za Spodnjo Štajersko. 21. 7. 1942 je napravil prvi notarski zapis. Imenovan je bil za notarja v Slovenj Gradcu in Šoštanju. Notarske listine je označeval in hranil združene, le da je v njih zapisal, kje jih je sestavil.

NOTAR KONRAD STÖCKLINGER, MARENBERG

Signatura: PAM/0671

Kraj: Radlje ob Dravi

Ohranjeno gradivo: 1912–1920

Količina: 4 arhivske škatle, 2 knjigi

Tekoči metri: 0,6

Informativna pomagala: arhivski popis

Jezik: nemški, slovenski

Vsebina: Spisovno gradivo: notarski zapisi 1912–1920; evidence: repertoriji 1912–1920.

Historiat fonda: Gradivo fonda je arhivu leta 1958 predalo Okrožno sodišče v Mariboru, ki je do tedaj hranilo gradivo večjega števila notarjev Spodnje Štajerske. Ločitev na fonde, popis in tehnični opremljanje je bilo opravljeno v arhivu.

Valorizacija: Ohranjeno gradivo je ovrednoteno kot arhivsko gradivo. Omogoča vpogled v poslovanje notarja v bližini narodnostne meje in v času, ki vključuje tudi nastanek nove države.

Historiat ustvarjalca: Notar Konrad Stöcklinger je pred prihodom v Marenberg (Radlje ob Dravi) posloval kot notar v Radečah. V Marenbergu je sicer uporabljal tudi slovenski jezik, veljal pa je za Slovencem sovražnega notarja, tako so ga označevali v poročilih po prevratu. Konec leta 1918 je bil osumljen in za kratek čas tudi v preiskovalnem zaporu zaradi letaka za priključitev Marenberga Nemški Avstriji. S sklepom deželne vlade za Slovenijo je bil odstavljen podobno kot drugi nemški notarji. Notarski namestnik je postal Otmar Golob, ki je prej služboval v Kranjski Gori in Kozjem.

NOTAR FRANC STRELEC, GORNJA RADGONA

Signatura: PAM/1417

Kraj: Gor. Radgona

Ohranjeno gradivo: 1906–1911

Količina: 2 arhivski škatli, 4 knjige

Tekoči metri: 0,40

Informativna pomagala: arhivski popis

Jezik: nemški, slovenski

Vsebina: Spisovno gradivo: notarski zapisi 1906–1911; evidence: repertorij z indeksom, dvojni repertorija za zadnje obdobje, indeks oporok, dnevnik 1906–1911.

Historiat fonda: Gradivo fonda je arhivu leta 1958 predalo Okrožno sodišče v Mariboru, ki je hranilo do tedaj gradivo večjega števila notarjev Spodnje Štajerske. Gradivo notarja Franca Strelca iz obdobja, ko je bil notar v Ormožu, je bilo predano ZAP.

Valorizacija: Ohranjeno gradivo ima značaj arhivskega gradiva. Omogoča vpogled v delo notarja ter pravna in druga razmerja prebivalcev.

Historiat ustvarjalca: Notar Franc Strelec je opravljal funkcijo notarja v Gor. Radgoni v letih 1906–1911. V njegovih notarskih zapisih prevladuje slovenski jezik. Iz Gor. Radgone je odšel opravljati notarsko funkcijo v Ormož, kjer je deloval do leta 1924.

NOTAR GYÖRGY SZÉLL, DOLNJA LENDAVA

Signatura: PAM/0717

Kraj: Lendava/Lendva

Ohranjeno gradivo: 1941–1945

Količina: 2 arhivski škatli

Tekoči metri: 0,2

Informativna pomagala: arhivski popis

Jezik: madžarski

Vsebina: Spisovno gradivo: notarski zapisi 1941–1945

Historiat fonda: Gradivo fonda je leta 1983 predalo tedanje Temeljno sodišče v Murski Soboti – Enota v Lendavi, kjer je bilo notarsko gradivo do tedaj. Fond ni popoln, manjkajo evidence.

Valorizacija: Ohranjeno gradivo ima lastnosti arhivskega gradiva, saj omogoča vpogled v delo notarja na madžarskem okupacijskem območju, kjer so v precejšnji meri obnovili pravni sistem pred prevratno dobo.

Historiat ustvarjalca: Notar György Széll je bil postavljen za notarja v tedanji Dol. Lendavi z madžarsko okupacijo, po odpravi jugoslovanskih organov in tudi po izgonu dela jugoslovanskega uradništva. Posloval je po madžarski zakonodaji, ki je bila uvedena z uredbami ministrskega predsednika za »ponovno zasedena ozemlja«.

NOTAR ANTON ŠLAMBERGER, LJUTOMER

Signatura: PAM/0673

Kraj: Ljutomer

Ohranjeno gradivo: 1882–1898

Količina: 9 arhivskih škatel, 6 knjig

Tekoči metri: 1,1

Informativna pomagala: arhivski popis

Jezik: nemški, slovenski

Vsebina: Spisovno gradivo: notarski zapisi 1882–1898; evidence: repertoriji, indeksi 1882–1898.

Historiat fonda: Gradivo fonda je arhivu leta 1958 predalo Okrožno sodišče v Mariboru, ki je do tedaj hranilo gradivo večjega števila notarjev Spodnje Štajerske. Ločitev na fonde, popis in tehnično opremljanje je bilo opravljeno v arhivu.

Valorizacija: Ohranjeno gradivo je ovrednoteno kot arhivsko gradivo. Omogoča vpogled v delo notarja ter v pravna in druga razmerja prebivalcev sodnega okraja Ljutomer.

Historiat ustvarjalca: Notar Anton Šlamberger je ob poslovanju v Ljutomeru uporabljal predvsem slovenski jezik, nemškega pa zelo redko. Od leta 1898 je deloval kot notar v Kranju in tam ostal tudi po prevratu do leta 1928. To arhivsko gradivo hrani ZAL.

NOTAR IVO ŠORLI, MARIBOR

Signatura: PAM/0698

Kraj: Maribor

Ohranjeno gradivo: 1926–1940

Količina: 59 arhivskih škatel, 24 knjig

Tekoči metri: 7,0

Informativna pomagala: arhivski popis

Jezik: slovenski

Vsebina: Spisovno gradivo: notarski zapisi 1926–1940, dokumenti, nastali ob notarskih zapisih med poslovanjem s strankami, urejeni po abecedi 1926–1940; evidence: repertoriji z indeksom 1926–1940, registri o poslih, ki so bili predani notarju kot poverjeniku sodišča 1926–1940, registri o overovitvah in posvedočbah (potrditvah) z imenikom, vložne knjige, protestni (menični) registri 1926–1940.

Historiat fonda: Gradivo fonda je arhivu leta 1958 predalo Okrožno sodišče v Mariboru, ki je do tedaj hranilo gradivo večjega števila notarjev za celo Spodnjo Štajersko. Ločitev na fonde, popis in tehnično opremljanje je bilo opravljeno v arhivu.

Valorizacija: V fondu niso ohranjene samo notarske listine z ustreznimi evidencami, ki so nesporno arhivsko gradivo, pač pa tudi dokumentacija, ki je nastala ob oblikovanju notarskih zapisov, urejena pa je podobno kot gradivo pri odvetnikih. Tega gradiva notarjem ni bilo potrebno hraniti, ker pa ga je v notarskih fondih ohranjenega zelo malo, ga je ohranil tudi PAM.

Historiat ustvarjalca: Ivo Šorli je bil rojen 19. 4. 1877 v Podmelcu na Tolminskem. Z notarskim delom je začel kot notarski kandidat v Gorici, leta 1908 je postal notar v Podgradu v Istri, leta 1911 pa v Pulju, kjer je dočakal konec prve svetovne vojne, a tam zaradi italijanske zasedbe ni mogel ostati. Že leta 1919 je zaprosil za notarsko mesto v Mariboru, vendar ga ni dobil. Zato je leta 1920 sprejel notarsko službo v Rogatcu, od leta 1923 do 1926 pa v Šmarju pri Jelšah. 20. 5. 1926 je minister za pravosodje odločil o premestitvi Iva Šorlija v Maribor, kjer je opravljal notarsko službo do leta 1940. Nato se je preselil v Kranj. Umrli je v Bokalcah pri Ljubljani leta 1958. Ivo Šorli se je v spomin Slovencev zapisal predvsem po literarnem ustvarjanju. Uvrščajo ga med sopotnike moderne, na katerega je močno vplival naturalizem. Pisal je romane, novele, tudi detektivke in veliko prevajal, tudi operna libreta.

NOTAR FRAN ŠTUPICA, SV. LENART V SLOVENSKIH GORICAH

Signatura: PAM/0672

Kraj: Lenart v Slovenskih goricah

Ohranjeno gradivo: 1906–1935

Količina: 21 arhivskih škatel, 11 knjig

Tekoči metri: 2,5

Informativna pomagala: arhivski popis

Jezik: nemški, slovenski

Vsebina: Spisovno gradivo: notarski zapisi 1906–1935; evidence: repertoriji z indeksi, register o overovitvah in posvedočbah (potrditvah), register o opravilih, ki so bila predana notarju kot poverjeniku sodišča 1906–1935.

Historiat fonda: Gradivo fonda je arhivu leta 1958 predalo Okrožno sodišče v Mariboru, ki je do tedaj hranilo gradivo večjega števila notarjev Spodnje Štajerske. Ločitev na fonde, popis in tehnično opremljanje je bilo opravljeno v arhivu.

Valorizacija: Ohranjeno gradivo je ovrednoteno kot arhivsko gradivo. Omogoča vpogled v delo notarja ter v pravna in druga razmerja prebivalcev sodnega okraja Lenart v Slovenskih goricah.

Historiat ustvarjalca: Notar Fran Štupica (1873–1937) je bil rojen v Ribnici na Dolenjskem. Pred nastopom notarske službe pri Sv. Lenartu v Slovenskih goricah je bil notar v Trziču na Gorenjskem. Poleg notarskega dela je po prihodu v Lenart leta 1906 deloval tudi na narodnostnem področju. Bil je med ustanovitelji lenarškega Sokola in Glavne hranilnice pri Sv. Lenartu kot slovenskega denarnega zavoda. Vendar pa se je kmalu umaknil iz političnega življenja in si med narodno zavednimi Slovenci nakopal precej zamer. To bi ga leta 1919 skoraj stalo notarske službe v Lenartu. Očitali so mu, da je na zadnjih državnozborskih volitvah v Avstriji z abstinenco pripomogel k zmagi nemške stranke v Lenartu. Škodovale so mu tudi izjave ob aretaciji lenarškega odvetnika Milana Goriška leta 1914, ko je bil ta, kakor še številni štajerski Slovenci, obdolžen veleizdaje, in tudi nekatera dejanja v zvezi s premoženjem. Nazadnje mu je Deželna vlada za Slovenijo izdala poverilo, a predlagala, da se izvedejo postopki za premestitev, kar pa se ni zgodilo. Kljub vsemu je

ostal v spominu kot gostitelj generala Maistra na svojem vinogradniškem posestvu v Slovenskih goricah.

NOTAR JULIJ THURN, LJUTOMER

Signatura: PAM/0674

Kraj: Ljutomer

Ohranjeno gradivo: 1898–1922

Količina: 16 arhivskih škatel, 4 knjige

Tekoči metri: 1,8

Informativna pomagala: arhivski popis

Jezik: slovenski, nemški

Vsebina: Spisovno gradivo: notarski zapisi 1898–1922; evidence: repertoriji z indeksi, seznam oporok 1898–1922.

Historiat fonda: Gradivo fonda je arhivu leta 1958 predalo Okrožno sodišče v Mariboru, ki je do tedaj hranilo gradivo večjega števila notarjev Spodnje Štajerske. Ločitev na fonde, popis in tehnično opremljanje je bilo opravljeno v arhivu.

Valorizacija: Ohranjeno gradivo je ovrednoteno kot arhivsko gradivo. Omogoča vpogled v delo notarja ter v pravna in druga razmerja prebivalcev sodnega okraja Ljutomer.

Historiat ustvarjalca: Julij Thurn je posloval v Ljutomeru v letih 1898–1919, nato je bil odstavljen kot drugi nemški notarji. Notarski zapisi, ki jih je sestavljal, pa so kljub temu bili v veliki večini zapisani v slovenskem jeziku; poleg notarskih zapisov (notarskih pisem) so bili v slovenščini tudi legalizacijski zapisniki. Po odstavitvi je za kratek čas Julija Thurna nadomeščal notar iz Gor. Radgone Hinko Požun, nato pa notarski namestnik Franc Mastnak, ki je v Ljutomeru posloval do leta 1922, vpisoval pa v Thurnove evidence in nadaljeval z njegovimi poslovnimi številkami.

NOTAR IVAN TOMSCHEGG, SLOVENJ GRADEC

Signatura: PAM/0677

Kraj: Slovenj Gradec

Ohranjeno gradivo: 1880–1908

Količina: 23 arhivskih škatel

Tekoči metri: 2,3

Informativna pomagala: arhivski popis

Jezik: nemški

Vsebina: Spisovno gradivo: notarski zapisi notarskega namestnika in notarja 1880–1908.

Historiat fonda: Eno arhivsko škatlo je arhiv pridobil z gradivom drugih notarjev od Okrožnega sodišča v Mariboru leta 1958, ostalo gradivo notarja Ivana Tomschegga je hranilo Okrajno sodišče v Slovenj Gradcu in ga leta 2005 predalo skupaj z arhivskim gradivom sodišča. To gradivo je bilo tehnično opremljeno in popisano v sklopu popisa, ki je bil napravljen za Okrajno sodišče v Slovenj Gradcu. Fond ni popoln, manjkajo evidence.

Valorizacija: Ohranjeno gradivo je ovrednoteno kot arhivsko gradivo. Omogoča vpogled v delo notarja ter v pravna in druga razmerja prebivalcev sodnega okraja Slovenj Gradec.

Historiat ustvarjalca: Ivan Tomschegg je začel poslovati v Slovenj Gradcu sprva kot notarski namestnik notarja Jožefa Karla Hofrichterja, od leta 1882 pa kot samostojen notar. Vse gradivo je v nemškem jeziku, čeprav je bil Tomschegg kot številni notarji na slovenskem ozemlju pooblaščen s strani Višjega deželnega sodišča v Gradcu za sestavljanje notarskih listin tudi v slovenskem jeziku.

NOTAR VINCENC TOPLAK, SV. LENART V SLOVENSKIH GORICAH

Signatura: PAM/0675

Kraj: Lenart v Slovenskih goricah*Ohranjeno gradivo:* 1901–1906*Količina:* 3 arhivske škatle, 4 knjige*Tekoči metri:* 0,6*Informativna pomagala:* arhivski popis*Jezik:* nemški, slovenski

Vsebina: Spisovno gradivo: notarski zapisi 1901–1906; evidence: repertorij, indeks k repertoriju in seznam oporok 1901–1894.

Historiat fonda: Gradivo fonda je arhivu leta 1958 predalo Okrožno sodišče v Mariboru, ki je do tedaj hranilo gradivo večjega števila notarjev Spodnje Štajerske. Ločitev na fonde, popis in tehnično opremljanje je bilo izvedeno v arhivu.

Valorizacija: Ohranjeno gradivo je ovrednoteno kot arhivsko gradivo. Omogoča vpogled v delo notarja ter v pravna in druga razmerja prebivalcev sodnega okraja. Delež slovenskega jezika pa govori tudi o narodnostnih razmerah v Slovenskih goricah.

Historiat ustvarjalca: Notar Vincenc Toplak je zasedel notarsko mesto pri Sv. Lenartu v Slovenskih goricah po odhodu Karla Hanssa v Slovensko Bistrico. Pred tem je bil notar v Šmarju pri Jelšah. Pri sestavi notarskih zapisov je veliko uporabljal slovenski jezik.

NOTAR ERNŐ TÖRÖK, MURSKA SOBOTA

Signatura: PAM/1894

Kraj: Murska Sobota*Ohranjeno gradivo:* 1888–1901*Količina:* 5 arhivskih škatel*Tekoči metri:* 0,5*Informativna pomagala:* arhivski popis*Jezik:* madžarski

Vsebina: Spisovno gradivo: notarski zapisi 1888–1901.

Historiat fonda: Gradivo je leta 2005 predalo Okrajno sodišče v Murski Soboti, ki ga je do tedaj hranilo med zemljiškoknjižnimi spisi. S strokovnim delom v arhivu je bila opravljena izločitev iz zemljiškoknjižnega gradiva, oblikovanje fonda in popis. Fondu manjkajo evidence in spisi iz zadnjega obdobja poslovanja.

Valorizacija: Ohranjeno gradivo ima značaj arhivskega gradiva. Omogoča vpogled v delo notarja, ki je spadal v ogrski del Habsburške monarhije in njegov pravni sistem.

Historiat ustvarjalca: Notar Ernő Török je posloval v času veljavnosti zakonskega člena VII iz leta 1888, s katerim se je spremenil ogrski notarski zakon iz leta 1874. Posloval je do prehoda Prekmurja pod jugoslovansko upravo. Ko so leta 1919 jugoslovanske čete zasedle Prekmurje, bi jeseni tega leta morali ogrski notarji v Murski Soboti in Lendavi zaprositi Narodno vlado v Ljubljani za poverilo. Vendar tega nista storila ne lendavski ne mursko-soboški notar. Notar Ernő Török je novembra 1919 dal izjavo, da ne namerava zaprositi za službo jugoslovanskega notarja. Dejansko tudi ne bi mogel poslovati, saj ni znal ne knjižne slovenščine ne prekmurskega narečja; tega mu do prevrata ni bilo treba znati. S sklepom Okrožnega sodišča v Celju z dne 17. 12. 1919 je prazno notarsko mesto v Murski Soboti zasedel Anton Koder.

NOTAR FRANC ULRICH, MARIBOR

Signatura: PAM/0676

Kraj: Maribor *Ohranjeno gradivo:* 1892–1894
Količina: 3 arhivske škatle, 3 knjige *Tekoči metri:* 0,4
Informativna pomagala: arhivski popis *Jezik:* nemški

Vsebina: Spisovno gradivo: notarski zapisi 1892–1894; evidence: repertorij, indeks k repertoriju, seznam oporok 1892–1894.

Historiat fonda: Gradivo fonda je arhivu leta 1958 predalo Okrožno sodišče v Mariboru, ki je do tedaj hranilo gradivo večjega števila notarjev Spodnje Štajerske. Ločitev na fonde, popis in tehnično opremljanje je bilo opravljeno v arhivu.

Valorizacija: Ohranjeno gradivo je ovrednoteno kot arhivsko gradivo. Omogoča vpogled v delo notarja ter v pravna in druga razmerja prebivalcev mariborskega sodnega okraja.

Historiat ustvarjalca: Notar Franc Ulrich je pred letom 1892, ko je prišel v Maribor, posloval že na Vranskem in v Laškem, zato hrani njegovo notarsko gradivo tudi ZAC. Notarski zapisi iz poslovanja v Mariboru so v nemškem jeziku.

NOTAR AVGUST VEDERNJAK, MARIBOR

Signatura: PAM/0716

Kraj: Maribor *Ohranjeno gradivo:* 1942–1945
Količina: 20 knjig, 4 knjige *Tekoči metri:* 2,4
Informativna pomagala: arhivski popis *Jezik:* nemški

Vsebina: Spisovno gradivo: notarski zapisi 1942–1945, dokumentacija k notarskim zapisom, urejena po abecednem redu strank, varia 1942–1945; evidence: repertorij, register in indeks notarja kot sodnega komisarja 1942–1945, vpisnik notarskih zapisov (*Urkundenrolle*).

Historiat fonda: Gradivo fonda je arhivu leta 1958 predalo Okrožno sodišče v Mariboru, ki je do tedaj hranilo gradivo večjega števila notarjev za celo Spodnjo Štajersko. Ločitev na fonde, popis in tehnično opremljanje je bilo opravljeno v arhivu.

Valorizacija: Notarski zapisi in evidence imajo lastnosti arhivskega gradiva in nas seznanjajo z delom notarja po nemškem pravu. Dokumenti, urejeni po abecednem redu strank, sicer ne morejo zagotavljati pravne varnosti državljanov kot notarski zapisi, imajo pa prav tako kulturnozgodovinsko in informacijsko vrednost.

Historiat ustvarjalca: Notar Avgust Vedernjak je posloval kot notar na podlagi sklepa Šefa civilne uprave za Spodnjo Štajersko od leta 1942. 16. 3. 1942 je izdal prvi notarski zapis, posloval je še aprila leta 1945. Vsi zapisi so v nemščini. V gradivu ni podatkov, od kod je prišel v Maribor. V nekem notarskem zapisu je navedel, da je leta 1923 dobil od Višjega deželnega sodišča v Gradcu pooblastilo, da posluje s slovensko govorečimi strankami, torej je pred okupacijo moral poslovati v avstrijskem delu Štajerske.

NOTAR HERMAN WIESTHALER, SLOVENSKA BISTRICA, MARIBOR

Signatura: PAM/0699

Kraj: Maribor, Slovenska Bistrica

Ohranjeno gradivo: 1905–1920

Količina: 11 arhivskih škatel, 3 knjige

Tekoči metri: 1,4

Informativna pomagala: arhivski popis

Jezik: nemški, slovenski

Vsebina: Spisovno gradivo: notarski zapisi za sodni okraj Slovenska Bistrica 1905–1914, notarski zapisi za sodni okraj Maribor 1918–1920; evidence: dva repertorija Hermana Wiesthalerja in Franja Krišperja, indeks 1918–1920.

Historiat fonda: Gradivo fonda je predalo Občinsko sodišče v Slovenski Bistrici skupaj z drugimi notarskimi fondi svojega sodnega okraja leta 1968, del gradiva pa je že leta 1958 predalo Okrožno sodišče v Mariboru, skupaj s številnim gradivom štajerskih notarjev. Enoten fond je bil oblikovan v arhivu, dodane so mu bile še evidence notarskega namestnika Franja Krišperja. Evidence za obdobje delovanja v Slovenski Bistrici niso ohranjene.

Valorizacija: Ohranjeno gradivo je ovrednoteno kot arhivsko gradivo. Za zgodovino je pomembno, ker ga je del nastal v prevratni dobi 1918/19, ko je prišlo do velike menjave notarjev v naših deželah.

Historiat ustvarjalca: Preden je notar Herman Wiesthaler zasedel notarsko mesto v Slovenski Bistrici, je bil več let notar v Brežicah. Gradivo notarja za obdobje poslovanja v Slovenski Bistrici je ohranjeno do leta 1914. Podatkov o poslovanju notarja Hermana Wiesthalerja do leta 1918 ni. 15. 5. 1918 je bil s sklepom avstrijskega ministrstva za pravosodje imenovan za notarja v Mariboru. V tem dokumentu je bilo navedeno, da je zapustil notarsko službo v Slovenski Bistrici, ne pa, kdaj se je to zgodilo. Leta 1919 je bil kot nemški notar odstavljen. Maja 1919 je Okrožno sodišče v Celju postavilo namesto odstavljenega notarja za notarskega namestnika Franja Krišperja, notarskega kandidata v Ljubljani, ki je uporabljal Wiesthalerjeve evidence in nadaljeval z opravljenimi številkami predhodnika. Franjo Krišper je kasneje posloval kot notar v Črnomlju.

NOTAR IVAN WINKLER, SLOVENJ GRADEC

Signatura: PAM/0681

Kraj: Slovenj Gradec

Ohranjeno gradivo: 1909–1920

Količina: 4 arhivske škatle

Tekoči metri: 0,4

Informativna pomagala: arhivski popis

Jezik: nemški, slovenski

Vsebina: Spisovno gradivo: notarski zapisi 1909–1920.

Historiat fonda: Gradivo fonda je bilo predano arhivu skupaj z gradivom Okrajnega sodišča v Slovenj Gradcu leta 2005, saj ga je to okrajno sodišče hranilo v svojem arhivu. Fond ni popoln, manjkajo evidence.

Valorizacija: Ohranjeno gradivo je ovrednoteno kot arhivsko gradivo. Omogoča vpogled v delo notarja ter v pravna in druga razmerja prebivalstva sodnega okraja Slovenj Gradec v obdobju dveh držav.

Historiat ustvarjalca: Ivan (Hans) Winkler (1863 Straß–1952 Dobrla vas (Eberndorf)) je kot notar posloval v Tržiču med leti 1902–1904, Rožeku 1904–1908, od leta 1909 pa v Slovenj Gradcu. Tu je bil leta 1919 kot nemški notar odstavljen, nadomestil ga je Ferdo Križan, prej notarski

kandidat v Sevnici. Čeprav je bil Ivan Winkler s sklepom Višjega deželnega sodišča v Gradcu od leta 1902 pooblaščen tudi za notarske zapise v slovenskem jeziku, le-teh skorajda ni do leta 1918. Ivan Winkler se je poleg notarskega dela ukvarjal z arheološkimi izkopavanji in numizmatiko. Izkopaval je v Starem trgu, Dovžah, Hajdini pri Ptuju in drugih krajih. O Ivanu Winklerju kot ljubiteljskem arheologu je Koroški muzej v Slovenj Gradcu leta 2004 pripravil razstavo.

A.270 ODVETNIŠTVO

Glavna naloga odvetnikov je bila in je zastopanje in svetovanje v pravnih zadevah, za kar mora oseba izpolnjevati pogoje in imeti ustrezne kvalifikacije. Leta 1849 je bil sprejet provizorični odvetniški red, ki še ni pojmoval odvetništva kot samostojnega poklica, saj je bilo imenovanje odvetnika odvisno od pravosodnega ministra. Z odvetniškim redom iz leta 1868 se je uveljavilo odvetništvo kot t. i. svoboden poklic. Odvetniški red je predpisal kvalifikacijo in postopek pridobivanja te kvalifikacije, opredelil je odvetniško zbornico kot ustanovo, ki izvaja preverjanje ustreznih kvalifikacij in pogojev. Odvetniške zbornice so delovale v glavnih mestih dežel. Odločale so o vpisu odvetnikov v seznam, izvajale so disciplinske postopke, odločale o odvetniških kandidatih. Po prevratu in nastanku jugoslovanske države so se odvetniki, ki so delovali na slovenskem ozemlju, vpisali v Odvetniško zbornico v Ljubljani, ki se je v avstrijski dobi imenovala Odvetniška zbornica za Kranjsko. Še vedno pa so tako odvetniki kot odvetniška zbornica poslovali po avstrijski zakonodaji. Tako je bilo do leta 1929, ko je bil sprejet jugoslovanski zakon o advokatih. Za razliko od notarjev je odvetnikom po letu 1945 uspelo, da so ohranili institucijo odvetništva z odvetniškimi zbornicami. Prvi povojni zakon o odvetništvu je izšel leta 1946, to je bil zvezni zakon z dne 12. 12. 1946. Po tem zakonu so odvetniške zbornice nadzorovali pravosodni ministri republik, lahko so jih tudi razpustili. Zato odvetniške zbornice v prvih povojnih letih niso tvegale sporov z oblastjo in so tudi same disciplinsko postopale in kaznovale svoje člane, če so v kazenskih postopkih branili obdolžence tako, da so zadeli ob interese tedanjih oblasti. Arhivsko gradivo odvetnikov se uvršča v zasebno gradivo in glede na potrebe odvetnikov je tudi urejeno. Praviloma so odvetniški spisi urejeni po abecednem redu strank, označeni sicer po zaporednih številkah, vendar si spisi ne sledijo po teh številkah. Če je zastopal odvetnik določene stranke pogosto, so lahko spisi združeni za obdobje več let. Evidence odvetnikov, katerih gradivo hrani PAM, se niso ohranile.

Viri in literatura:

- Melik, J. (1999). **Odvetniki v Sloveniji v prvih letih po drugi svetovni vojni**. V: V. Rajšp ... et al. (Ur.), Vilfanov zbornik: pravo, zgodovina, narod = Recht, Geschichte, Nation. Ljubljana: Založba ZRC SAZU.
- Melik, J. (1998). **Odvetništvo v Sloveniji 1918–1941**. V: Arhivi XXI. Ljubljana: Arhivsko društvo Slovenije.
- **Spisi sodne uprave (predsedstveni), zadeve odvetnikov in notarjev**. Fond Okrožno sodišče Maribor. PAM.

A.272 ODVETNIKI

BAJLEC FRANC, ODVETNIK V MURSKI SOBOTI

Signatura: PAM/0705

Kraj: Murska Sobota

Ohranjeno gradivo: 1931–1944

Količina: 9 arhivskih škatel

Tekoči metri: 0,9

Informativna pomagala: arhivski popis

Jezik: slovenski, madžarski

Vsebina: Spisi: odvetniški spisi 1931–1944; evidence: indeks 1938–1944.

Historiat fonda: Gradivo odvetnika Franca Bajleca je bilo prevzeto z gradivom Okrajnega sodišča Murska Sobota leta 1983, nato pa izloženo in oblikovano v poseben fond. Gradivo je bilo razvrščeno po zaporednih številkah, vendar zelo nedosledno, zlasti v primerih, ko je na eno stranko prišlo več zadev.

Valorizacija: Odvetniško gradivo je ovrednoteno kot arhivsko gradivo, pomembno je, ker sega v dva pravna sistema: jugoslovanskega in madžarskega okupacijskega.

Historiat ustvarjalca: Odvetnik Franc Bajlec je bil rojen v Bogojini 17. 3. 1902. Bil je odvetnik v Murski Soboti in po letu 1935 tudi narodni poslanec. Po madžarski okupaciji leta 1941 je nadaljeval odvetniško delo. Pred prihodom Rdeče armade in jugoslovanske vojske v Prekmurje je pobegnil v Ljubljano, od tam pa na Koroško, na območje angloameriške zasedbe. V odsotnosti mu je sodilo Sodišče slovenske narodne časti – senat v Murski Soboti, v zadevi pod oznako Snč 65/45. Obsojen je bil kot ideološki pobudnik bele garde v Prekmurju in kot »štiriurni« minister v slovenski vladi v Ljubljani, ki se je oblikovala pred partizansko zasedbo.

GOZANI LEO, ODVETNIK V MARIBORU

Signatura: PAM/0700

Kraj: Maribor

Ohranjeno gradivo: 1930–1945

Količina: 10 arhivskih škatel

Tekoči metri: 1

Informativna pomagala: arhivski popis

Jezik: slovenski, nemški, italijanski, hrvaški

Vsebina: Spisi: odvetniški 1930–1945; korespondenca: odprtje odvetniške pisarne, nameščenci v pisarni, spori s sosedi, *Kulturbund*, *Alpenverein*, NSDAP 1930–1945.

Historiat fonda: Gradivo fonda je bilo predano arhivu leta 1958 z notarskimi fondi, ki jih je do tedaj hranilo Okrožno sodišče v Mariboru. V arhivu je bilo popisano v skladu z mednarodnimi standardi za popisovanje arhivskega gradiva, deloma na nivoju združenih dokumentov, deloma na nivoju dokumenta.

Valorizacija: Tako odvetniško gradivo kot gradivo zasebnega značaja imata vrednost arhivskega gradiva. Vsebuje veliko uporabnih informacij za obdobje, v katerem je nastalo, zlasti za obdobje nemške okupacije.

Historiat ustvarjalca: Odvetnik Leo Gozani je odprl odvetniško pisarno v Mariboru leta 1930. Spadal je v krog odvetnikov nemške narodnosti. Po nemški zasedbi Maribora je prevzel odvetniške pisarne slovenskih odvetnikov Alojza Juvana, Franca Schaubacha, Vekoslava Kukovca ter notarsko pisarno Ivana Ašiča. Bil je častni predsednik zveznega sodišča

Štajerske domovinske zveze in predsednik nemškega planinskega društva, podružnice v Mariboru. Bil je tudi član *Kulturbunda*. Leta 1943 je bil vpoklican v vojsko. V odsotnosti je bil skupaj z drugimi nemškimi odvetniki leta 1945 obsojen pred Vojaškim sodiščem mariborskega vojnega območja.

LAVRIČ JOSIP, ODVETNIK V SLOVENJ GRADCU

Signatura: PAM/0704

Kraj: Slovenj Gradec
 Količina: 5 arhivskih škatel
 Informativna pomagala: arhivski popis

Ohranjeno gradivo: 1934–1941
 Tekoči metri: 0,5
 Jezik: slovenski

Vsebina: Odvetniški spisi po abecednem vrstnem redu strank 1934–1941.

Historiat fonda: PAM je pridobil fond z nakupom leta 1997. Pred tem je bil fond odkupljen za antikvariat v Kranju Dom in svet. Fond obsega le odvetniške spise, nima pa evidenc.

Valorizacija: Prevzeto gradivo je ohranjeno v celoti in ovrednoteno kot arhivsko gradivo, dragoceno je predvsem zato, ker je iz preteklosti ostalo zelo malo odvetniških fondov. Omogoča vpogled v poslovanje odvetniške pisarne in v zadeve strank, ki jih je odvetnik zastopal.

Historiat ustvarjalca: Josip Lavrič je bil od leta 1923 odvetniški kandidat v Ljubljani. Odvetniško pisarno v Slovenj Gradcu je imel od leta 1929. Med okupacijo je njegovo pisarno prevzel pooblaščen komisar Herbert Wagner, odvetnik iz Maribora.

ŠNUDERL MAKSO, ODVETNIK V MARIBORU

Signatura: PAM/0701

Kraj: Maribor
 Količina: 33 arhivskih škatel
 Informativna pomagala: arhivski popis

Ohranjeno gradivo: 1932–1941
 Tekoči metri: 3,3
 Jezik: slovenski, nemški in srbohrvaški

Vsebina: Odvetniški spisi, urejeni po abecednem redu strank, priloge, računi, postavitve za branilca po dolžnosti 1932–1941.

Historiat fonda: Gradivo je prišlo v arhiv leta 1958 z notarskimi fondi. Obsega obdobje med leti 1932–1941, spisi so boljše ohranjeni za čas po letu 1937. Starejše zadeve so ohranjene, kjer je šlo za dolgotrajne postopke. Evidenca se niso ohranile. Fond je popisano po zadevah, kar ustreza združenim dokumentom po mednarodnih standardih za popisovanje arhivskega gradiva.

Valorizacija: Gradivo v odvetniškem fondu je ovrednoteno kot arhivsko gradivo zaradi pomena ustvarjalca samega pa tudi zato, ker je malo ohranjenih odvetniških fondov in zato so ti toliko pomembnejši za vpogled v poslovanje odvetnika in v zadeve, v katerih je bil odvetnik udeležen.

Historiat ustvarjalca: Makso Šnuderl (1895–1979) je bil rojen v Rimskih Toplicah. Konec prve svetovne vojne se je udeležil bojev za severno mejo kot Maistrov borec. Pravniško kariero je začel kot sodnik na Okrajnem sodišču v Mariboru, vendar je sodniško službo leta 1923 zapustil in bil najprej odvetniški pripravnik, kot samostojni odvetnik pa je začel delovati v

Mariboru leta 1929. Kot odvetnik je zastopal zelo raznolike stranke tako v civilnih kot kazenskih postopkih. Leta 1941 je pred Nemci zbežal v Ljubljano, kjer se je vključil v OF s skupino štajerskih beguncev. Od leta 1943 je bil na osvobojenem ozemlju, bil je udeleženec Kočevskega in Črnomeljskega zbora, pravni referent in predsednik komisije za ugotavljanje zločinov okupatorjev in njihovih pomagačev. Po vojni je opravljal kot pravnik več funkcij, bil profesor za ustavno pravo na ljubljanski pravni fakulteti, član SAZU in JAZU. Objavljena dela zajemajo tri področja: oblikovanje ljudske oblasti in jugoslovansko ustavno pravo, boje za severno mejo in leposlovje s kritikami in prevodi.

VADNAL LUDVIK, ODVETNIK V MURSKI SOBOTI

Signatura: PAM/0706

Kraj: Murska Sobota

Ohranjeno gradivo: 1931–1941

Količina: 3 arhivske škatle

Tekoči metri: 0,3

Informativna pomagala: arhivski popis

Jezik: slovenski

Vsebina: Odvetniški spisi 1931–1941.

Historiat fonda: Odvetniško gradivo je bilo prevzeto z gradivom Okrajnega sodišča Murska Sobota leta 1983. Z urejevalnim delom v arhivu je bilo izločeno in oblikovano v poseben fond. Fond vsebuje samo spise, evidenc pa ne.

Valorizacija: Odvetniških fondov v arhivu je malo, ker gre za ustvarjalce, ki niso zavezani predajati gradiva arhivom. Gradivo tistih odvetnikov, ki se je ohranilo in bilo prevzeto v arhiv, je zato še dragocenejše in ohranjeno v celoti.

Historiat ustvarjalca: Ludvik Vadnal je bil vpisan v imenik odvetnikov pri Odvetniški zbornici v Ljubljani 16. 2. 1931. Prevzel je odvetniško pisarno Josipa Goljevščka v Murski Soboti. Gradivo je ohranjeno do obdobja madžarske okupacije.

A.280 KAZNOVANJE PREKRŠKOV

Prekrški so bili opredeljeni kot kršitve pravnih predpisov, za katere so predpisane upravne kazni in varstveni ukrepi. Pogoji za kaznovanje je, da so sankcije zapisane, preden je prekršek storjen. V novi Jugoslaviji je kaznovanje prekrškov določil zvezni Temeljni zakon o prekrških iz leta 1947. Po njem so upravni kazenski postopek vodili izvršilni odbori OLO. Kazni, ki so jih izrekli, so bile lahko težke, predvsem kazen poboljševalnega dela. 8. 10. 1951 je skupščina FLRJ sprejela nov temeljni zakon o prekrških (Zakon o spremembah in dopolnitvah temeljnega zakona o prekrških), istega dne je bil v Sloveniji sprejet še Zakon o izravnavi posebnih predpisov o prekrških v zakonih LRS z določbami temeljnega zakona o prekrških. Kazni so lahko predpisovali le za to pristojni organi. Denarne kazni so bile omejene (v začetku 50. let 10.000 din), nižji organi so smeli predpisovati nižje zneske. Kazen zapora je bila najvišja do 30 dni. Upravne kazni poboljševalnega dela ni bilo več. Sodnika za prekrške so imeli OLO in tisti MLO, ki so imeli status okrajnega. Le izjemoma so lahko imela sodnika za prekrške pomembnejša mesta posebej. Nižji ljudski odbori pa so imeli posebne komisije ljudskega odbora za prekrške.

Tako je bilo urejeno področje prekrškov do leta 1958, ko je prišlo do novih sprememb zveznega temeljnega zakona o prekrških. Od tedaj sta bila upravna organa za kaznovanje prekrškov na prvi stopnji **občinski sodnik za prekrške** in **okrajni sodnik za prekrške**. Kot organ druge stopnje je v pritožbah zoper občinskega sodnika za prekrške odločal **okrajni senat za prekrške**, v pritožbah zoper okrajnega sodnika za prekrške pa je odločal senat za prekrške pri republiškem sekretariatu za notranje zadeve.

Taka ureditev je trajala do leta 1965, ko je bil sprejet nov Zakon o spremembah in dopolnitvah temeljnega zakona o prekrških. Po teh spremembah je o vseh prekrških na prvi stopnji razsojal občinski sodnik za prekrške (razen za tiste, kjer so bili z zakonom določeni drugi organi). Okrajnega sodnika, ki bi razsojal na prvi stopnji, torej že po tem zakonu ni več bilo. Zvezni zakon je sicer še predvideval, da na drugi stopnji razsoja okrajni senat za prekrške, razen če ni v republikah določeno, da bo razsojal republiški senat za prekrške. To je primer SRS, kjer od leta 1965 okrajev ni bilo več. V SRS je bil 20. 4. 1966 sprejet republiški zakon o prekrških. Ta je določil občinske sodnike za prekrške na prvi stopnji in republiški senat za prekrške na drugi stopnji. S tem zakonom so postali sodniki za prekrške samostojni organi, sicer še v sklopu uprave, vendar pa odgovorni pristojnim skupščinam (občinskim, republiški).

Od leta 1973 so se sodniki ravnali po novem republiškem zakonu o prekrških. Občinski sodniki za prekrške, ki so vodili postopke na prvi stopnji, so poslovali dalje tudi po osamosvojitvi Slovenije, njihov položaj je nato določil Zakon o začasnih ureditvi sodnikov za prekrške in pravobranilstev leta 1994. Z zakonom o prekrških iz leta 2003 so za kaznovanje prekrškov postala pristojna na prvi stopnji okrajna sodišča in višja sodišča na drugi stopnji. Te spremembe, ki so temeljito posegle v sistem upravnega kaznovanja, so stopile v veljavo leta 2005.

Leta 1959 je bil predpisan poslovnik za upravni kazenski postopek, ki ga je izdal zvezni sekretariat za notranje zadeve. Ta poslovnik je vseboval tudi določila o vodenju dokumentacije. Vsi sodniki za prekrške so vodili delovodnik, vpisnik zadev o prekrških, kazalo, zbirko pojasnil in pravnih mnenj ter poštno knjigo. Črkovnih oznak ta poslovnik ni predpisoval, dejansko pa so jih sodniki za prekrške uporabljali. Če je sodnik za prekrške

posloval za več občin, je moral vpisnik o prekrških voditi za vsako posebej. Senat za prekrške je vodil še vpisnik zadev na drugi stopnji, seznam sodnikov porotnikov in knjigo zapisnikov. Zadeve so se v arhivu odlagale glede na to, ali so bile vpisane v vpisnik ali v delovodnik.

Leta 1972 je bil v Sloveniji izdan nov poslovnik za postopek o prekrških, leta 1974 pa pravilnik o notranjem poslovanju, ki je bil veljaven do leta 1986, ko je izšel nov. Temeljne evidence so bile poslej vpisniki, ne več delovodnik. Vpisniki so imeli črkovne oznake. Vodili so splošni vpisnik (ta je nadomestil prejšnji delovodnik) in vpisnik o prekrških, poleg tega pa še kartotečna kazala, evidence o izvrševanju kazni in sezname vzetih stvari. Novost je bila v tem, da so medobčinski sodniki za prekrške sedaj vodili enoten vpisnik, ne pa ločeno po občinah kot prej. Pravilnik o notranjem poslovanju iz leta 1986 je vseboval še roke hranjenja dokumentarnega gradiva in določila o odbiranju arhivskega gradiva, ki so bila usklajena s tedanjim zakonom o varstvu kulturne dediščine, s katerim je bila določena tudi arhivska dejavnost.

Viri in literatura:

- Melik, J. (2004). **Organi za postopek o prekrških kot ustvarjalci arhivskega gradiva**. V: Arhivi XXVII. Ljubljana: Arhivsko društvo Slovenije.
- Zaletelj, A. (1988). **Valorizacija dokumentarnega gradiva organov za postopek o prekrških**. V: Arhivi XI. Ljubljana: Arhivsko društvo Slovenije.
- **Javna uprava**. Serijska publikacija (1958–1964). Ur. l. LRS/SRS.
- **Ljudska uprava**. Serijska publikacija (1948–1958). Ur. l. LRS.

A.281 SENATI ZA PREKRŠKE

OKRAJNI SENAT ZA PREKRŠKE MARIBOR

Signatura: PAM/0555

Kraj: Maribor

Ohranjeno gradivo: 1949–1965

Količina: 15 arhivskih škatel, 43 knjig

Tekoči metri: 3,5

Informationna pomagala: arhivski popis

Jezik: slovenski

Vsebina: Spisi: zaupni 1949–1962, okrožnice 1955–1956, mesečna, trimesečna in statistična poročila občinskih sodnikov ter okrajnega sodnika za prekrške 1956–1964, drugostopenjske zadeve 1957–1960, zapisniki sej senata za prekrške 1962–1965; evidence: delovodniki upravnih kazni 1952–1954, vpisniki pritožb 1955–1956, sezname pritožb senatu 1963–1965, indeksi upravnih kazni 1950–1952.

Historiat fonda: Gradivo fonda je bilo predano skupaj z gradivom Okrajnega sodnika za prekrške Maribor in gradivom upravnih kazni, ki so jih izrekli organi OLO, ki so imeli sedež v Mariboru. Fondu so priključene evidence in nekaj spisov, ki so nastali pred ustanovitvijo senata za prekrške v Mariboru. Gradivo se ni ohranilo za vsa leta delovanja senata za prekrške in ga v arhivu zaradi majhne količine niso odbirali.

Valorizacija: Gradiva, ki ga je Okrajni senat za prekrške sam ustvaril, se je ohranilo malo, zato ga je arhiv ohranil v celoti. Pomembno je še zato, ker so na enem mestu zbrana poročila občinskih sodnikov za prekrške, tudi za tiste, katerih gradivo se ni ohranilo ali pa je ohranjeno v zelo okrnjeni obliki.

Historiat ustvarjalca: Okrajni senat za prekrške Maribor je imel pravno osnovo v spremenjenem temeljnem zakonu o prekrških iz leta 1951, ki je poleg republiškega senata že dopuščal tudi senate oziroma oddelke po pomembnejših okrajih in mestih. Senat za prekrške je v Mariboru deloval od leta 1955 kot drugostopenjski organ, krajevno pristojen za okraj Maribor, ki se je postopoma širil. Leta 1963 je tako senat za prekrške okraja Maribor prevzel še naloge senata za prekrške, ki je pred tem deloval na območju okraja Murska Sobota, ta okraj je bil namreč leta 1962 ukinjen. Imel je tudi nalogo strokovne pomoči in nadzora nad občinskimi organi za prekrške. To je bilo tedaj potrebno tudi zato, ker so sodniki za prekrške le postopoma postajali diplomirani pravniki. Deloval je do ukinitve okrajev leta 1965 oziroma do uveljavitve zakona za izvedbo odprave okrajev, ki je stopil v veljavo 1. 4. 1965. Njegove pristojnosti so prešle na Senat za prekrške pri republiškem sekretariatu za notranje zadeve SRS.

A.282 SODNIKI ZA PREKRŠKE

OBČINSKI SODNIK ZA PREKRŠKE LENART

Signatura: PAM/0571

Kraj: Lenart v Slovenskih goricah

Ohranjeno gradivo: 1955

Količina: 1 arhivska škatla

Tekoči metri: 0,1

Informationna pomagala: arhivski popis

Jezik: slovenski

Vsebina: Spisi o prekrških Uko 1955.

Historiat fonda: Spisi so bili izločeni iz gradiva uprave med urejevalnim delom v arhivu. Kljub majhni količini je arhiv oblikoval samostojen fond, saj bo gradivo o prekrških za občino Lenart še pridobil.

Valorizacija: Pri tako majhni količini gradiva ni bilo smiselno izvajati odbiranja arhivskega gradiva. Od pravnega naslednika Občinskega sodnika za prekrške Lenart pa bo arhiv prevzel že odbrano arhivsko gradivo.

Historiat ustvarjalca: Občinski sodnik za prekrške je deloval na območju ObLO Lenart na podlagi zakona o prekrških iz leta 1951, ki je sicer predvidel v mestih in občinah sodnika za prekrške le izjemoma, sicer pa komisijo za prekrške na nivojih ObLO.

OBČINSKI SODNIK ZA PREKRŠKE LENDA VA

Signatura: PAM/0608

Kraj: Lendava/Lendva

Ohranjeno gradivo: 1961–1987

Količina: 352 arhivskih škatel, 3 knjige

Tekoči metri: 35,6

Informationna pomagala: arhivski popis

Jezik: slovenski

Vsebina: Spisi: o prekrških Pop, P, Uko 1964–1985, o izvrševanju kazni IK 1972–1987, splošni S, Sp 1961–1986, poročila 1965–1981; vpisniki: o prekrških Uko 1963, 1965; drugo: dostavna knjiga, imenik obdolžencev 1965.

Historiat fonda: Del gradiva fonda je bilo prevzetega leta 1992. Gradiva ustvarjalec predhodno ni odbral in ni predal evidenc. Del gradiva pa je bilo prevzetega od SO Lendava in je bilo nato iz njegovega fonda izločeno ter priključeno fondu Občinskega sodnika za prekrške. V osrednji arhiv SO Lendava so še v začetku 70. let predajali spise sodnika za prekrške, ko za poslovanje niso bili več potrebni.

Valorizacija: Večji del fonda lahko opredelimo le kot dokumentarno gradivo, iz katerega bo potrebno arhivsko gradivo odbrati v arhivu. To bo mogoče šele, ko nam bo Okrajno sodišče v Lendavi, pravni naslednik Občinskega sodnika za prekrške Lendava, izročilo evidence, ki pripadajo že predanim spisom.

Historiat ustvarjalca: Občinski sodnik za prekrške je deloval na podlagi temeljnega zakona o prekrških, spremenjenega leta 1958. Ob nastanku je pripadal najprej ObLO, od leta 1963 pa SO Lendava. Deloval je neprekinjeno do vključitve v Okrajno sodišče v Lendavi.

OBČINSKI SODNIK ZA PREKRŠKE MARIBOR CENTER

Signatura: PAM/0557

Kraj: Maribor

Ohranjeno gradivo: 1961–1966

Količina: 17 arhivskih škatel, 20 knjig

Tekoči metri: 3,3

Informativna pomagala: arhivski popis

Jezik: slovenski

Vsebina: Spisi: o prekrških Uko 1961–1966; vpisniki: o prekrških Uko 1961–1966.

Historiat fonda: Gradivo je bilo prevzeto leta 1972. Takrat je Občinski sodnik za prekrške predal vse gradivo, ki ga je sam prevzel od predhodnikov, tj. sodnikov bivših mariborskih občin ter okrajnega senata in sodnika za prekrške. Predano gradivo je bilo v dokumentalistični opremi in v celoti, kolikor ga je bilo do takrat ohranjenega. Del gradiva, ki ga je sodnik za prekrške ustvaril, je že takrat manjkalo. Odbiranje je opravil arhiv v letih 1977 in 1978 po odločbi o kategorijah gradiva trajne vrednosti in po vnaprejšnjem izločitvenem seznamu. Oba dokumenta je leta 1976 izdala Skupnost arhivov. Gradivo za obdobje med leti 1955 in 1960 pa je bilo predano arhivu z drugim gradivo in ObLO Maribor Center in se v tem fondu hrani še danes.

Valorizacija: Ohranjeno gradivo ima značaj arhivskega gradiva, saj je bilo leta 1978 odbrano po tedaj veljavnih predpisih. Omogoča vpogled v »mestni« tip prekrškov.

Historiat ustvarjalca: Občinski sodnik za prekrške Maribor Center je deloval na podlagi Temelnjega zakona o prekrških, s spremembami, ki so nastale leta 1958. Od leta 1961, ko hranimo gradivo, sta bili v občino Maribor Center vključeni tudi bivši občini (ObLO) Maribor Košaki in Ruše. Občinski sodnik za prekrške je do leta 1963 deloval v okviru ObLO Maribor Center, nato v okviru SO Maribor Center. Leta 1967, ko je prišlo do združitve mariborskih občin, je prenehal delovati.

OBČINSKI SODNIK ZA PREKRŠKE SLOVENJ GRADEC

Signatura: PAM/0569

Kraj: Slovenj Gradec

Ohranjeno gradivo: 1952–1955

Količina: 6 knjig

Tekoči metri: 0,5

Informationna pomagala: arhivski popis

Jezik: slovenski

Vsebina: Vpisniki Uk 1952–1955, indeks 1955.

Historiat fonda: Evidence so bile izločene iz gradiva uprave med urejevalnim delom v arhivu. O spisovnem gradivu ni podatkov.

Valorizacija: Evidence sodnikov za prekrške so ovrednotene kot arhivsko gradivo.

Historiat ustvarjalca: Od leta 1952 je bil za prekrške v Slovenj Gradcu pristojen Okrajni sodnik za prekrške, ki je deloval do leta 1955, ko se je področje okraja Slovenj Gradec priključilo okraju Maribor. Kaznovanje prekrškov v Slovenj Gradcu je nato prešlo v roke občinskega sodnika za prekrške, za del prekrškov pa je bil pristojen Okrajni sodnik za prekrške Maribor.

OKRAJNI SODNIK ZA PREKRŠKE MARIBOR

Signatura: PAM/0556

Kraj: Maribor

Ohranjeno gradivo: 1955–1965

Količina: 19 arhivskih škatel, 20 knjig

Tekoči metri: 2,9

Informationna pomagala: arhivski popis

Jezik: slovenski

Vsebina: Spisi: o prekrških Uko, Uk 1955–1965; splošni S 1955–1956, predlogi sanitarnih inšpektorjev zaradi izostanka cepljenja proti davici 1955; vpisniki: o prekrških Uk, Uko 1955–1965, delovodnik 1957–1958.

Historiat fonda: Gradivo je bilo odbrano v arhivu v letih 1978 in 1979. Podlaga za odbiranje je bila tedaj veljavna odločba o kategorijah gradiva trajne vrednosti, ki jo je izdelala Skupnost arhivov, in vnaprejšnji izločitveni seznam za organe za kaznovanje prekrškov. V fondu ni vseh tistih zvrsti gradiva, ki so nastale pri poslovanju Okrajnega sodnika za prekrške Maribor.

Valorizacija: Ohranjeno gradivo ima vrednost arhivskega gradiva. Pomembno je za vpogled v delovanje organov, s katerimi se je srečalo veliko število državljanov, in v predpise, ki so urejali gospodarsko, družbeno in zasebno življenje v obdobju od sredine 50. let 20. st. dalje.

Historiat ustvarjalca: Okrajni sodnik za prekrške je bil krajevno pristojen za okraj Maribor, ki je z ukinitvijo drugih okrajev postopoma zajel območje od Koroške do Prekmurja. Deloval je na podlagi Temeljnega zakona o prekrških, ki je bil spremenjen leta 1951 in po katerem so bili okrajni sodniki za prekrške pristojni za razsojanje na prvi stopnji. Na podlagi zakona o prekrških iz leta 1958 si je stvarno pristojnost delil z občinskimi sodniki za prekrške. Deloval je do ukinitve okrajev leta 1965. Zaradi načela, da nerešene zadeve pripadejo tistemu občinskemu sodniku za prekrške, kjer je prejšnji imel sedež, je nerešene zadeve okrajnega sodnika za prekrške prevzel Občinski sodnik za prekrške Maribor Center.

SODNIK ZA PREKRŠKE SLOVENSKA BISTRICA

Signatura: PAM/0606

Kraj: Slovenska Bistrica*Ohranjeno gradivo:* 1955–1991*Količina:* 62 arhivskih škatel, 46 knjig*Tekoči metri:* 9,8*Informativna pomagala:* arhivski popis*Jezik:* slovenski

Vsebina: Spisi: o prekrških Uko, P 1955–1990; vpisniki: o prekrških Uko, P 1956–1990, o izvrševanju kazni 1967–1991, S 1967–1991; drugo: kartotečna kazala 1974–1988.

Historiat fonda: Gradivo je bilo prevzeto z več prevzemi v letih 1967, 1969, 2004 in 2005. Pri prevzemu gradiva leta 1969 je sodnik za prekrške na podlagi izločitvenega seznama sam predlagal, kateri spisi se naj trajno hranijo, kljub temu pa je predal vse gradivo, tudi tisto, ki bi ga lahko izločil. Zato so izločitev dokumentarnega gradiva izvedli v arhivu leta 1979 na podlagi odločbe in vnaprejšnjega izločitvenega seznama Skupnosti arhivov. Pri prevzemih leta 2004 in 2005 je Sodnik za prekrške izvedel odbiranje arhivskega gradiva na podlagi navodila o odbiranju.

Valorizacija: Gradivo je bilo odbrano deloma v arhivu, deloma pa pri ustvarjalcu po veljavnih arhivskih predpisih in predpisih za poslovanje sodnika za prekrške. Fond tako ne vsebuje več dokumentarnega gradiva.

Historiat ustvarjalca: Občinski sodnik za prekrške Slovenska Bistrica, kot je bil prvi naziv ustvarjalca, je začel poslovati na podlagi Temeljnega zakona o prekrških, ki je bil spremenjen leta 1951. Posloval je za ObLO Slovenska Bistrica in ObLO Poljčane. Posloval je neprekinjeno do vključitve v Okrajno sodišče v Slovenski Bistrici, nazadnje z nazivom Sodnik za prekrške Slovenska Bistrica.

A.290 USTANOVE ZA PRESTAJANJE KAZNI

Kazenski zavodi so ustanove za prestajanje kazni zapora in pripora v kazenskem postopku. Razvijale so se postopno z namenom, da se zavarujejo obstoječe družbene oziroma državne skupnosti ter da se ravnanje »problematičnih« ljudi in slojev popravi v skladu s pričakovanji obstoječih družb.

Po uveljavitvi kazenskega zakonika v Avstriji leta 1803 so za ječe uporabljali predvsem trdnjave in gradove. Ječa je bila namenjena kaznjencem, ki so prestajali kazen zaradi težjih kaznivih dejanj, za tedanje upravne kazni pa je bil arest. Leta 1815 je postal ječa tudi ljubljanski grad. Maribor je dobil moško kaznilnico leta 1889. Bližnje kaznilnice so bile še v Gradcu, Kopru in Gradiški (Gradisca) v Furlaniji. Ženske so prestajale kazen v Begunjah. Kraljevina SHS je tudi glede vodenja kaznilnic še obdržala avstrijski sistem, razen v primerih, ko je bil srbski kazenski zakonik razširjen na vso državo. Leta 1930 je prišlo do enotnega zakona o prestajanju (izdrževanju) kazni.

Po letu 1945 so kazenski zavodi prešli v pristojnost organov za notranje zadeve. Taka ureditev je trajala do leta 1968, ko so prešli pod organe za pravosodje. Leta 1971 so prešli še pod pristojnost republik. Danes se kazenski zavodi ločijo na zavode odprtega in zaprtega tipa.

Zakonska podlaga za delovanje kazenskih zavodov so zakoni o izvrševanju kazni. Po drugi svetovni vojni je bil prvi Zakon o vrstah kazni iz leta 1945, leta 1948 ga je zamenjal zakon o izvršitvi kazni. Novi zakoni so pod različnimi naslovi bili sprejeti še leta 1951, 1961, 1968 in 1973. Zakon iz leta 1973 je bil že slovenski republiški zakon.

Stopnja ohranjenosti gradiva kazenskih zavodov je zelo različna. Na to javni arhivi dolgo niso imeli vpliva, zlasti v obdobju, ko so bili kazenski zavodi pod pristojnostjo organov za notranje zadeve, saj so ti imeli lastno arhivsko službo vse do zakona o arhivskem gradivu v neodvisni Sloveniji. Ohranjeno gradivo ima velik pomen za znanost, tako zgodovinsko kot pravno, saj nam nudi vpogled v to, kako je ravnala država v primeru dejanj, ki so ali bi lahko bila nevarna za njen obstoj. Zaradi zakonodaje o popravi krivic je to gradivo lahko pomembno tudi za uveljavljanje pravic državljanov.

V slovenski arhivski službi so za zavode za prestajanje kazni pristojni v ARS, kjer tudi vrednotijo njihovo dokumentarno in arhivsko gradivo. Kljub temu pa je del gradiva teh zavodov prešlo tudi v hrambo regionalnih arhivov.

Viri in literatura:

- **Predsedstveni spisi; letna poročila ravnateljstva Moške kaznilnice Maribor.** Fond Državno tožilstvo Maribor. Podserija Nadzorstvo kaznilnic. PAM.
- **Enciklopedija Slovenije, zv. 5** (str. 35–37) (1991). Ljubljana: Mladinska knjiga.

A.291 KAZNILNICE IN ZAVODI ZA PRESTAJANJE KAZNI

MOŠKA KAZNILNICA MARIBOR

Signatura: PAM/0682

Kraj: Maribor

Ohranjeno gradivo: 1889–1945

Količina: 235 arhivskih škatel

Tekoči metri: 23,5

Informativna pomagala: arhivski popis

Jezik: nemški, slovenski, srbohrvaški, italijanski

Vsebina: Osebni spisi kaznjencev Moške kaznilnice Maribor ter kaznilnic v Gradcu, Kopru in Ljubljani, spisi uprave kaznilnice 1889–1945.

Sistem ureditve: Uprava kaznilnice je vodila glavno knjigo, kamor so vpisovali prispele kaznjence in ki v PAM ni ohranjena. Za vsakega kaznjenca so vodili še osebni spis, v katerega so vlagali dokumente o kaznjencu. Vodili so še druge pomožne knjige, ki pa so ohranjene fragmentarno. Ker je prišlo gradivo kaznilnice v arhiv v zelo neurejenem stanju, se ni dalo več ugotoviti, kakšen je bil sistem odlaganja osebnih spisov v kaznilniškem arhivu. Zato pri urejanju in popisovanju gradiva ni moglo biti upoštevano načelo prvotne ureditve. Spisi so urejeni kronološko, znotraj posameznega leta pa po abecednem redu. Posebej so označeni spisi drugih kaznilnic, če niso dobili glavne številke Moške kaznilnice Maribor. Urejeno gradivo je tudi popisano na ravni spisa.

Historiat fonda: Kazensko poboljševalni dom Maribor je gradivo predal arhivu leta 1963 brez prevzemnega zapisnika in popisa predanega gradiva. Edina informacija o prevzemu je zapis v akcijijski knjigi, kjer je navedeno, da je prišlo v arhiv okoli 10.000 osebnih spisov kaznjencev. Gradivo je bilo neurejeno in spisi med seboj pomešani. Poleg tega so se iz osebnih spisov kaznjencev izgubili posamezni dokumenti (sodbe, kazenski listi, osebni popisi kaznjenca ob prihodu, krajši rokopisi, podatki o disciplinskih kaznih, izpustu). Za marsikaterega kaznjenca so tako ohranjeni le podatki na ovitku spisa. Za komuniste in nekatere druge politične kaznjence so arhivsko gradivo že prej prevzele druge ustanove. Najpomembnejše gradivo uprave kaznilnice ni bilo predano PAM. Tisto, ki je prišlo v arhiv z osebnimi spisi kaznjencev, nam ne nudi dovolj dobrega vpogleda v delovanje zavoda. Tu si lahko uporabnik arhivskega gradiva pomaga z gradivom Državnega tožilstva Maribor, saj je državni pravdnik oziroma državni tožilec opravljal funkcijo komisarja kaznilnice. Podatki o nadzorstvu kaznilnice so ohranjeni v gradivu tožilske uprave, med njimi so tudi poročila ravnateljstva kaznilnica.

Valorizacija: Ohranjeno gradivo je ovrednoteno kot arhivsko gradivo. Ima pomen za znanost in kulturo, kjer velja posebej izpostaviti gradivo o kaznjencih iz vrst narodnorevolucionarne jugoslovanske mladine in obsojenih zaradi veleizdaje na začetku prve svetovne vojne.

Historiat ustvarjalca: Moška kaznilnica Maribor je bila v 19. st. ena redkih kaznilnic, ki je bila zgrajena posebej za prestajanje kazni v skladu z nazori o kaznovanju v drugi polovici 19. st. in je imela sloves modernega kazenskega zavoda. Na odločitev pravosodnega ministrstva na Dunaju je vplivala prenapolnjenost kaznilnic v Ljubljani in Gradcu. Za stavbo je bilo kupljeno zemljišče v mariborskem Magdalenskem predmestju, gradili so jo od leta 1884 do 1889. Prvi kaznjenci so začeli prihajati po 6. 10. 1889. Kaznilnica je imela edina v Avstriji

oddelek za mladoletnike. Skupaj je bilo prostora za 542 kaznjencev, ki so kazen lahko prestajali v skupnih prostorih ali v t. i. samotnem zaporu. Kaznilnica je bila namenjena kaznjencem, ki so prestajali kazen težke ječe in ječe zaradi težjih kaznivih dejanj, največ iz Štajerske, pa tudi iz Kranjske in Koroške. Vedno pa se je dogajalo, da so kakšne kaznjence iz različnih vzrokov premeščali iz kaznilnice v kaznilnico. Pogosto so v kaznilnici imeli več kaznjencev, kot je bilo za njih uradno prostora. Zaradi potresa v Ljubljani so leta 1895 prišli v Maribor kaznjenci, ki so prestajali kazen na ljubljanskem gradu in so ga tako zapustili za vedno. Zaradi vstopa Italije v vojno leta 1915 so Avstrijci evakuirali tudi kaznilnico v Kopru, kjer so do tedaj prestajali kazen kaznjenci iz Istre in Dalmacije. Po drugi svetovni vojni je kaznilnica še do leta 1929 uporabljala avstrijske predpise. Na podlagi enotnega jugoslovanskega zakona o izvršitvi kazni je tega leta prešla pod neposredno upravo Ministrstva pravde, v njo so prihajali kaznjenci, obsojeni na kazni robije, »zatočenja«, strogega zapora in v manjši meri zapora. Praviloma so v kaznilnico prihajali kaznjenci, ki so jih obsodila okrožna sodišča v Mariboru, Ljubljani, Novem mestu, Splitu in Šibeniku. Zaradi premestitev pa se je v njej takoj po vojni znašlo večje število kaznjencev iz Sandžaka in s Kosova, obsojenih zaradi kaznivih dejanj zoper srbsko državo in srbsko vojsko v času njenega umika pred vojsko centralnih sil. Številni od teh so bili obsojeni na dolgotrajne kazni v okovih, a vsaj teh jim ni bilo treba nositi, saj v Mariboru za to ni bilo pogojev. V mariborski kaznilnici so prestajali kazen ali del kazni nekateri vodilni jugoslovanski komunisti, nato pa tudi obsojeni ustaši. V kaznilnici so delovale še priročna bolnica z ločenim prostorom za nalezljive bolezni, šola in delavnice. Pred drugo svetovno vojno se je bilo možno v kaznilnici izučiti obrti, mladoletni kaznjenci so imeli šolo, nepismeni kaznjenci so lahko obiskovali tečaj za opismenjevanje, večje število takih kaznjencev je po nastanku jugoslovanske države prišlo s Kosova in iz Sandžaka. Kaznilnica je kaznjence zaposlovala v lastnih obratih in pri zunanjem delu. Na račun agrarne reforme je pri Sv. Miklavžu na Dravskem polju dobila večje posestvo, na katerem so od leta 1925 delali kaznjenci, t. i. svobodnjaki. Moška kaznilnica Maribor pa med obema vojnoma ni izvajala kazni prisilnega dela, za to je bila zadolžena kaznilnica v Stari Gradiški. Kaznilnico je uporabljal tudi nemški okupator, ki je zaradi bombardiranja konec vojne kaznjence preselil. Po vojni je kaznilnica postala Zavod za prestajanje kazni Maribor, za moške in ženske; kaznilniške prostore je uporabljal do preselitve v Dob na Dolenjskem leta 1963.

ZAVOD ZA PRESTAJANJE KAZNI ZAPORA MARIBOR – ODDELEK ROGOZA

Signatura: PAM/1387

Kraj: Rogoza

Ohranjeno gradivo: 1925–2007

Količina: 23 arhivskih škatel

Tekoči metri: 2,5

Informativna pomagala: arhivski popis

Jezik: slovenski, srbohrvaški

Vsebina: Spisi: podatki o bivši Moški kaznilnici Maribor in stavbi, nastali v letih 1936–1939, letna poročila 1953–1997, dnevnik paznika na posestvu Rogoza 1925 (prepis), korespondenca vodje pedagoške službe z različnimi organi 1990–2007, strokovna posvetovanja, poročila vzgojne službe, zapisniki domskega sveta, aktiva učiteljev, predavanja iz prometne vzgoje 1977–1995, Slovensko penološko društvo 1987–1995; evidence: seznam disciplinskih kazni 1963–1987, knjiga o dnevnem gibanju obsojencev 1977–1985; drugo: knjige poročil vodij obsojenskih oddelkov 1983–2002, glasilo zavoda 1977–1987, od leta 1983 pod imenom »Križišča«.

Sistem ureditve: Pridobljeno gradivo ni zaokrožena celota arhivskega gradiva, saj je temeljno gradivo oddelka hranjeno v ARS. Iz predanega gradiva ni razvidna ureditev pri ustvarjalcu. Na ureditev gradiva, ki je nastala v arhivu, pa je vplivalo tudi to, da je gradivo prihajalo v hrambo z več prevzemi. Urejeno je tematsko.

Historiat fonda: Gradivo je prišlo v arhiv z več prevzemi v letih 2006–2008. Predajal ga je vodja pedagoške službe v oddelku Rogoza. Med gradivom, ki je nastalo pri delu oddelka, so tudi dokumenti, ki so povezani z osebnimi pobudami predajnika v zvezi z izvrševanjem kazni. Ker so osebne pobude in razmišljanja vezana na delo v oddelku, je težko postaviti ločnico med osebnim in javnim gradivom v fondu.

Valorizacija: Vse predano gradivo je ohranjeno. V njem so koristni podatki o vzgojnem delu v kazenskih zavodih odprtega tipa in deloma tudi o obsojenskem vsakdanu.

Historiat ustvarjalca: Ob nastanku leta 1963 se je oddelek Rogoza imenoval Kazensko-popravni dom v Rogozi pri Mariboru. Bil je prvi kazensko-popravni zavod odprtega tipa v Sloveniji. To je pomenilo manj nadzorovanja, manj paznikov, več možnosti za stike z zunanjim svetom in možnost preživetja dela časa zunaj zavoda. Zakonska osnova za tak zavod je nastala z novim zakonom o izvrševanju kazenskih sankcij leta 1961. Sam kazensko-popravni dom v Rogozi pa je nastal po ukinitvi kazensko-popravnega doma v Brestanici. Prostora je bilo za 110 zapornikov. Največ zapornikov je prihajalo v Rogozo zaradi kaznivih dejanj zoper varnost javnega prometa. Zavod je razpolagal s kmetijskim posestvom in delavnicami, s katerimi je upravljalo podjetje Kozjak. Danes je to Zavod za prestajanje kazni zapora Maribor, oddelek Rogoza. Podrejen je Upravi RS za izvrševanje kazenskih sankcij, ki deluje pod okriljem Ministrstva za pravosodje.